

Jerca Vogel, Marjana Hodak, Silva Kastelic

SLOVENŠČINA 4

Z BESEDO DO BESEDE

ZBIRKA NALOG ZA SLOVENŠČINO – JEZIK
V 4. LETNIKU GIMNAZIJ IN SREDNJIH STROKOVNIH ŠOL

2. DEL

Mladinska knjiga
ZALOŽBA

SLOVENŠČINA 4 Z BESEDO DO BESEDE

Zbirka nalog za slovenščino – jezik v 4. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol – 2. del

Avtorice: dr. Jerca Vogel, mag. Marjana Hodak, mag. Silva Kastelic
Urednica: Aleksandra Lutar Ivanc
Slikovno gradivo: arhiv MKZ

© Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2010

Izdala in založila: Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana, 2016
Za založbo: Peter Tomšič
Glavni urednik: Bojan Švigelj

Prelom: Tomo Resnik
Oprema: Manca Švara
Tehnični urednik: Peter Svetek
Tisk: Tiskarna Grafika Soča, d. o. o., Nova Gorica, 2016

Naklada: 1000 izvodov

4. ponatis

UČIMte.com

interaktivni izobraževalni portal
za učitelje in vzgojitelje

UČIMse.com

interaktivni portal
za učence in učence

Dodatno gradivo tudi na izobraževalnem portalu **www.ucimte.com** in **www.ucimse.com**

Vse informacije o knjigah Mladinske knjige Založbe lahko dobite tudi na spletnih straneh:
www.mladinska.com in **www.emka.si**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6(075.3)(076)

VOGEL, Jerca

Slovenščina 4 : z besedo do besede. Zbirka nalog za slovenščino - jezik v 4. letniku gimnazij in srednjih strokovnih šol / Jerca Vogel, Marjana Hodak, Silva Kastelic ; [slikovno gradivo arhiv MKZ]. - 4. ponatis. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 2016-

Del 2. - 2016

ISBN 978-961-01-1333-1 (zv. 2)

1. Hodak, Marjana 2. Kastelic, Silva
283991040

KAZALO

1. KDO JE STORILEC?	5
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	5
• SHERLOCK HOLMES	5
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	18
• LAŽE JE ZAVAJATI Z BESEDAMI KOT Z OBNAŠANJEM	18
2. RESNIČNI IN IZMIŠLJENI JUNAKI	30
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	30
• LEPE KNJIGE SO LEPO GORELE	30
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	42
• PROGRAM PRIMOŽ TRUBAR: Trubarjeva pot v deželo Baden–Württemberg	42
3. BESEDA NI KONJ	54
Razčlemba neumetnostnega besedila	54
• PREDVOLILNA KAMPANJA IN VOLITVE PRI NARAVNIH VRSTAH	54
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	65
• SLAVISTI LETOS ZBORUJEJO MED PORABCI	65
4. USTVARJANJE NOVEGA SVETA V KNJIŽEVNOSTI	78
Razčlemba neumetnostnega besedila	78
• PISEK JE GOSPODAR LASTNIH IZMIŠLJOTIN	78
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	91
• ŠEPAŠEJSKE POPIVKE	91
5. LEPO JE BITI	102
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	102
• LOV NA POČITNICE – VAL 202	102
• Z ZNANJEM DO POTOVANJA PO EVROPI	102
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	112
• PRESEK List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje	112
6. KAJ SE SKRIVA POD PREOBLEKO?	126
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	126
• NOVA TRAVESTIJA HAMLETA V NOVEM TEATRU	126
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	136
• TRUBADURSKI SVETNIKI	136

7. RETORIKA SKOZI ČAS	146
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	146
• POZDRAVNI NAGOVOR	146
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	157
• GOVOR IN MIŠLJENJE OTROKA	157
8. V SVETU ODRASLIH	169
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	169
• »VAŠ ČAS JE OMEJEN«	169
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	179
• ŽE LETA NAJBOLJ POSLUŠANA VAL 202 IN PRVI PROGRAM RADIA SLOVENIJA	179
9. MED REDOM IN USTVARJALNOSTJO	191
Razčlemba neumetnostnega besedila 1	191
• BESEDA BESEDO UMIJE?	191
Razčlemba neumetnostnega besedila 2	202
• USTOLIČEVANJE KARANTANSKIH VOJVOD	202
REŠITVE NALOG	214

Sherlock Holmes

10. januar 2010 ob 17:59,
Ljubljana - MMC RTV SLO

Težava Sherlocka Holmesa ni v tem, da je Guy Ritchie iz nje-ga naredil akcijskega junaka. Nasprotno, franšiza je dobila dva izvrstna lika – zdaj potrebuje le še pametno zgodbo.

1 Arthur Conan Doyle je o Sherlocku Holmesu napisal štiri romane in več kot 50 kratkih zgodb. Težko je verjeti, da med njimi ni nobene še neuporabljene, ki se je ne bi dalo predelati v scenarij – a producenti so se raje odločili za "izviren" scenarij, s katerim so se mučili štirje scenaristi, pa se iz njega kljub temu ni izcimilo nič prvorazrednega.

2 V zaplet, pod katerega bi bil mirno lahko podpisan Dan Brown (to ni kompliment), pademo in medias res. Skrivna bratovščina, ki se bavi z okultnimi vedami, namerava zavzeti London, nato britanske kolonije in navsezadnje, predvidevamo, svet. Na njenem čelu je sluzavi lord Blackwood (**Mark Strong**), ki ga naša junaka že na samem začetku ujmeta pri ritualnem umoru in ga po hitrem postopku spravita na vislice. Blackwoodove poslednje besede – da je njegova smrt šele začetek razdejanja, ki bo zajelo mesto – se seveda izkažejo za preroške. Njegovo "vstajenje" iz groba nam daje misliti, da se bo moral Holmesov briljantni um tokrat spopasti z nečim, kar mu je tuje: z nadnaravnim.

3 Detektiv ima obenem tudi druge skrbi: vse kaže, da se bo Watson, ki se je zaljubil v tiho guvernantko Mary (**Kelly Reilly**), poročil in izselil iz skupnega domovanja na slavni 221B Baker Street – ne glede na to, kako vztrajno skuša Holmes sabotirati njuno zvezo. Seveda pa tudi zakrknjeni samec ni čisto odporen na nežnejši spol. V njegovem življenju se zopet pojavi stara ljubezen, očarljiva, a spolzka Irene Adler (**Rachel McAdams**), ki je obenem tudi edina zločinka, ki je Holmesa (že dvakrat) peljala na led. Da ga Irene prosi za pomoč, je seveda že samo po sebi dovolj, da se v Sherlocku (upravičeno) zbudi dvom. Kajti izkazalo se bo, da vse niti iz ozadja vleče zločinski veleum, ki ga ljubiteljem Doylovega pisanja ni treba posebej predstavljati.

Brez (prave) katarze

4 Filmu v dobrih dveh urah ne uspe razrešiti vseh rdečih niti zapleta. To seveda ni naključje: še največjemu naivnežu mora biti jasno, da je bil zamišljen kot odskočna deska za franšizo in da lahko, če se bo izkazal za količkaj donosnega (in to se je

že), pričakujemo še kar nekaj nadaljevanj. A po tako zelo nedorečenem koncu se človek vseeno počuti rahlo ... ogoljufanega.

5 Vizualno je film neznansko (skoraj preveč) izdelan. Natrpan je s prizori dvobojev, posnetimi v upočasnjenem gibanju, in "ritchijevsko" tempiranimi pregoni po ulicah gotsko morbidnega, na trenutke rahlo stripovskega Londona, nad katerim kraljuje takrat šele do polovice zgrajeni Tower Bridge.

Viktorijanski superjunak

6 Ključno vprašanje pa je seveda, kako je kano-nični, že neštetokrat karikirani arhetip angleškega detektiva prenesel preobrazbo, ki sicer odstopa od prejšnjih adaptacij, a je, kot poudarjajo ustvarjalci, bolj ali manj zvesta izvorni Doylovi viziji. Presenetljivo dobro. No, če je bil Holmes – večkrat omenjena zloraba kokaina gor ali dol – doslej vedno aseksualen, samotarski asket, lahko z **Robertom Downeyem Jr.** v njegovi koži na to kar pozabite. Naš protagonist je zdaj nemaren, prepirljiv, sarkastičen, rahlo bipolaren samopašnež, ki lahko nasprotnika stre ne le s svojo briljantno sposobnostjo dedukcije, ampak tudi dobesedno (nad prizori na pol golega Downeya v bok-sarskem ringu se je res skoraj težko pritoževati ...).

7 Holmes je torej, če povzamemo, postal superjunak (nikoli ni resnične nevarnosti, da svojim nasprotnikom ne bi bil kos), kar seveda pomeni, da potrebuje dostojnega pribočnika. Dr. Watson (**Jude Law**) ni več (v vseh pogledih) rahlo počasni zdravnik v srednjih letih, ampak sicer rahlo zategnjen in stoičen, a hudomušen vojni veteran, ki je značajsko Holmesu tako nasproten, da se človek vpraša, kako sta sploh lahko kdaj postala prijatelja. Stalno medsebojno zbadanje in prepiri ne puščajo nobenega dvoma o tem, kateri odnos je v filmu osrednji (in njuni dekleti nimata pri tem čisto nič). Irene Adler, ki naj bi bila ženska Holmesovega življenja, njegova nemezis in edina šibkost, se izkaže za komaj kaj več kot scenaristični "rekvizit" pri zapletu. In tako z levo roko, kot je bila njena vloga napisana, jo Rachel McAdams tudi odigra.

8 Ritchie je iz Sherlocka Holmesa bolj ali manj naredil to, kar je bilo od njega moč pričakovati: gonjo po londonskem podzemlju v četrti prestavi, med katero se kamera za hip umiri le, ko nam hoče zelo od blizu in počasi pokazati, kako človeku zdrobiti čeljust. Seveda smo vedeli, da bo Holmes v vstopom v areno visokopračunskih spektaklov izgubil del svoje duše. A to še ne pomeni, da je kljub temu ne pogrešamo.

Ocena: 3, piše: Ana Jurc

(Vir: www.rtvsl.si/kultura/na-platnu/sherlock-holmes/220970.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Poskusite čim natančneje določiti okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo, in jih zapišite na črte.

- Tvorec besedila: _____
- Naslovník besedila: _____
- Čas objave besedila: _____
- Razlog za nastanek besedila: _____

2 točki

2. Naslov *Sherlock Holmes* izraža temo izhodiščnega besedila, vendar bi bili lahko pri njenem poimenovanju še natančnejši. S katero besedno zvezo bi ga dopolnili? Preoblikovani naslov zapišite na črto.

_____

2 točki

3. V besedilu je govor o različnih podtemah.

A Ugotovite, o čem govorijo posamezni odstavki izhodiščnega besedila, tako da na črtico pred vsako podtemo zapišete številko ustreznega odstavka.

- ___ značilnosti režije Guya Ritchieja
- ___ osrednji zaplet zgodbe
- ___ nedorečenost razpleta
- ___ preobrazba lika Sherlocka Holmesa
- ___ nastanek scenarija
- ___ vizualna podoba filma
- ___ romantična (ljubezenska) zgodba
- ___ odnos med Holmesom in Watsonom v filmu

B Povzemite besedilo, tako da v največ štirih med seboj povezanih povedih najprej predstavite temo celotnega besedila, nato pa še vse podteme iz naloge **A**. Povzetek zapišite na črte.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

8 točk

4. Katere trditve o scenariju in zgodbi filma *Sherlock Holmes* so v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite črke pred njimi.
- Filmski zaplet je sprva videti preprost, na koncu pa se izkaže za zelo zapletenega.
  - Sherlock Holmes se v reševanju svojih primerov le izjemoma srečuje z nadnaravnim.
  - Ljubezensko zgodbo bi lahko napisal tudi Dan Brown, avtor *Davincijeve šifre*.
  - S prošnjo Irene Adler je povezan zločinec, s katerim se je Holmes že večkrat srečal.
  - Holmes je v nasprotju z dosedanjimi filmi pripravljen tudi na fizični obračun z nasprotniki.
  - Holmesov odnos z Watsonom je nekoliko manj pomemben kot razmerje z Adlerjevo.

3 točke

5. Naslednji trditvi o besedilu *Sherlock Holmes* nista ustrezni. Zanikajte ju, tako da bosta pomensko in jezikovno popolnoma pravilni, in zanikani povedi zapišite.

- Scenaristi so kot podlago za scenarij izbrali vse še neuporabljene Doyleve zgodbe.

- Holmes je v podobi Roberta Downeyja še vedno lahko aseksualen, samotarski asket.

---

4 točke

6. Ali gre v naslednjih citatih iz izhodiščnega besedila za predstavitev podatkov ali izražanje sporočevalčeve sodbe? V ustrezni stolpec zapišite X.

Citat iz izhodiščnega besedila	Podatki	Sodba/mnenje
<i>Arthur Conan Doyle je o Sherlocku Holmesu napisal štiri romane in več kot 50 kratkih zgodb.</i>		
<i>Na čelu okultne bratovščine je lord Blackwood (Mark Strong), ki ga junaka že na samem začetku ujameta pri ritualnem umoru in ga po hitrem postopku spravita na vislice.</i>		
<i>V njegovem življenju se zopet pojavi stara ljubezen Irene Adler, edina zločinka, ki je Holmesa (že dvakrat) peljala na led.</i>		
<i>Po tako zelo nedorečenem koncu se človek počuti rahlo ... ogoljufanega.</i>		
<i>Vizualno je film neznansko (skoraj preveč) dodelan, natrpan z v upočasnjenem gibanju posnetimi prizori dvobojev in "ritchijevsko" tempiranimi pregoni po ulicah gotsko morbidnega, na trenutke rahlo stripovskega Londona.</i>		
<i>In tako z levo roko, kot je bila vloga Irene Adler napisana, jo Rachel McAdams tudi odigra.</i>		
<i>Ritchie je iz Sherlocka Holmesa bolj ali manj naredil to, kar je bilo od njega moč pričakovati.</i>		

3 točke

7. Preberite naslednjo poved iz izhodiščnega besedila in ob njej ugotovite, kakšno je mnenje sporočevalca o scenariju za film.

Težko je verjeti, da med njimi ni nobene še neuporabljene, ki se je ne bi dalo predelati v scenarij – a producenti so se raje odločili za “izviren” scenarij, s katerim so se mučili štirje scenaristi, pa se iz njega kljub temu ni izcimilo nič prvorazrednega.

- A** Podčrtajte možnost, s katero se strinjate.

Scenarij je po mnenju sporočevalca ena **najmočnejših točk filma/ne prednost in ne slabost filma/šibka točka filma**.

- B** Iz povedi izpišete dva izraza, ki potrjujeta vaš odgovor, ter ugotovite, ali sta izpisana izraza objektivna ali subjektivna.

- Izraza, ki potrjujeta odgovor: _____
- Izraza sta **objektivna/subjektivna**.

4 točke

8. S katerim prevladujočim namenom je napisano izhodiščno besedilo in v katero besedilno vrsto spada? Obkrožite črko pred pravilno opredelitvijo namena in dopolnite poved.

Sporočevalka je besedilo tvorila predvsem zato,

- da bi bralce pritegnila k ogledu filma.
- da bi bralci čim bolj spoznali filmsko zgodbo.
- da bi si bralci oblikovali sodbo/mnenje o filmu.
- da bi z bralci polemizirala o kakovosti filma.
- da bi bralce prepričala, da si filma ni vredno ogledati.

Besedilo torej lahko glede na okoliščine nastanka in prevladujoči namen uvrstimo med

3 točke

9. Izhodiščno besedilo bi bilo lahko opremljeno z več nebesednimi spremljevalci, ki bi imeli v njem različne vloge. Katere bi mu lahko dodali in zakaj? Dopolnite preglednico.

Vloga nebesednega spremljevalca	Nebesedni spremljevalec	Razlog za izbiro
Pritegniti naslovnikovo pozornost, da bo začel brati besedilo		
Izraziti svoje mnenje o filmu		
Naslovniku olajšati razumevanje oz. »orientacijo« v besedilu		

3 točke

10. Izhodiščno besedilo bi bilo nekoliko prilagojeno primerno tudi za objavo v radijski oddaji o filmih v slovenskih kinematografih. Preberite napoved takega prispevka.

Ali poznate Sherlocka Holmesa? Zagotovo! A kaj se je s tradicionalno podobo slavnega detektiva zgodilo v novem filmu režiserja Guya Ritchieja? Kot je svoje razmišljanje o najnovejši filmski avanturi brilijantnega misleca zapisala Ana Jurc, težava Sherlocka Holmesa ni v tem, da je Guy Ritchie iz njega naredil akcijskega junaka. Nasprotno, franšiza je po njenem mnenju dobila dva izvrstna lika. Prisluhnite ji!

- A S katero intonacijo bi izgovorili posamezne stavke? Za vsako poved v ustrezni stolpec zapišite X.

	Nekončna intonacija	Končna intonacija		
		Padajoča	Rastoča	Vzklična
<i>Ali poznate Sherlocka Holmesa?</i>				
<i>Zagotovo!</i>				
<i>A kaj se je s tradicionalno podobo slavnega detektiva zgodilo v novem filmu Guya Ritchieja?</i>				
<i>Kot je svoje razmišljanje o najnovejši filmski avanturi brilijantnega misleca zapisala Ana Jurc,</i>				
<i>težava Sherlocka Holmesa ni v tem,</i>				
<i>da je Guy Ritchie iz njega naredil akcijskega junaka.</i>				
<i>Nasprotno,</i>				
<i>franšiza je po njenem mnenju dobila dva izvrstna lika.</i>				
<i>Prisluhnite ji!</i>				

- B Po zgledu razložite, kaj bi napovedovalec želel poudariti, če bi v izpisani povedi poudaril podčrtane besede (dopolnite povedi).

Franšiza je dobila dva izvrstna lika. → *Dva izvrstna lika je dobila franšiza, ne samo en film.*

Franšiza je dobila dva izvrstna lika. → Franšiza je dobila dva izvrstna lika, _____ .

Franšiza je dobila dva izvrstna lika. → Franšiza je dobila dva izvrstna lika, _____ .

Franšiza je dobila dva izvrstna lika. → Franšiza je dobila dva izvrstna lika, _____ .

11. Pomemben dejavnik sporočanja je pri tvorjenju vsakega besedila jezik. Za kateri jezik se je odločil tvorec besedila *Sherlock Holmes*? V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Besedilo je napisano v

- zbornem jeziku/knjižnem pogovornem jeziku/neknjižnem pogovornem jeziku/slengu/žargonu;
- za večino bralcev jeziku okolja/maternem jeziku/tujem jeziku.

2 točki

12. Med katera besedila glede na izbrani krog naslovnikov spada izhodiščno besedilo in kakšen jezik je za tovrstna besedila značilen? Dopolnite poved.

Izhodiščno besedilo spada med _____ besedila, saj je namenjeno _____ . Čeprav je za taka besedila značilno, da so napisana v _____ jeziku, je v besedilu *Sherlock Holmes* nekaj redkeje uporabljenih domačih ali prevzetih izrazov.

3 točke

13. Razložite pomen naslednjih besed, tako da na črtico za vsako besedo zapišete številko ustrezne razlage (ena razlaga je odveč).

A dedukcija	_____	1 nedokončan, ne do konca povedan
B rekvizit	_____	2 oficir, dodeljen višjim vojaškim osebnostim; osebni pomočnik
C nemezis	_____	3 kdor je samovšečen, narcis
Č katarza	_____	4 oblasten, objesten, samovoljen človek
D pribočnik	_____	5 pravična usoda, pravična kazen, maščevanje
E zakrknjen	_____	6 temačen, mračnjaški, mrakoben
F morbiden	_____	7 pripomoček; priprava, ki se uporablja pri uresničitvi oz. uprizoritvi kakega dogodka ali dejanja
G nedorečen	_____	8 sklepati iz splošnega na posamezno
H samopašnež	_____	9 tog; vztrajen pri čem, navadno slabem ali nezaželenem
		10 moralna sprostitev zaradi obvladanja negativnih, slabih nagnjenj, čustev; moralno očiščenje

3 točke

14. Katere izmed besed, navedenih v prejšnji nalogi, so domače? Njihove črkovne oznake napišite na črto.

_____

2 točki

15. Pozorno si oglejte naslednji skupini prevzetih izrazov in za vsako ugotovite, zakaj izrazov v besedilu ne bi bilo ustrezneje nadomestiti z domačimi ustreznici. Svoj odgovor utemeljite, tako da za vsako skupino določite, za katero vrsto prevzetih besed/izrazov gre ter navedete pravilo oz. načelo, ki ga pri rabi takih izrazov v slovenskih povedih upoštevamo.

A *Dan Brown, Blackwood, Kelly Reilly, Irene Adler*

Prevzeti izrazi so **sposojeni/tuji/citatni**.

- Jezikovno pravilo:

B *in medias res, 221B Baker Street*

Prevzeti izrazi so **sposojeni/tuji/citatni**.

- Jezikovno pravilo:

6 točk

16. Že v podnaslovu besedila *Sherlock Holmes* je tudi prevzeta beseda **franšiza**. Preberite z njo povezane sestavke iz SSKJ, spletne enciklopedije *Wikipedija* in iz *Franšiznega slovarja*, ki ga na svojih spletnih straneh objavlja družba Franadria.

franšiza -e ž (ī) ekon. pogodbeno določeni znesek, ki ga pri poravnavi škode zavarovalnica odbije od izplačila: dogovoriti se za vrsto franšize / integralna franšiza pogodbeno določeni znesek, do katerega zavarovalnica škode ne poravna, nad tem zneskom pa jo poravna v celoti; odbitna franšiza pogodbeno določeni znesek, ki ga pri poravnavi škode zavarovalnica v vsakem primeru odbije od izplačila

(Vir: SSKJ.)

Na kraju zločina (franšiza)

Na kraju zločina je medijska franšiza [ameriških](#) televizijskih serij, ki jo je ustvaril Anthony E. Zuiker in je izvirno predvajana na televiziji CBS. Vse serije iz franšize se ukvarjajo s [forenziki](#), ki razkrivajo okoliščine za skrivnostnimi in nenavadnimi smrtmi in zločini.

(Vir: Wikipedija, prosta enciklopedija.)

FRANŠIZING je *sistem* trženja blaga in/ali storitev in/ali tehnologije, ki temelji na tesnem in stalnem sodelovanju med pravno in finančno ločenimi in samostojnimi podjetji, franšizorjem in posameznimi franšiziji. Pri tem franšizor daje posameznim franšizijem pravico, obenem pa jim nalaga dolžnost, da poslujejo v skladu z njegovim konceptom. Ta pravica in dolžnost hkrati pooblašča in zavezuje vsakega franšizija, da uporablja franšizorjevo trgovsko ime in/ali trgovsko znamko, metode, sistem postopkov in druge pravice, ki izhajajo iz intelektualne lastnine. Franšizor pa mu pri tem zagotavlja stalno poslovno in tehnično pomoč.

(Vir: Prirejeno po: http://franadria.si/fransizni_slovar_1.php.)

- A** Kateri sestavek uporablja besedo **franšiza** v enakem oz. podobnem pomenu kot pisec izhodiščnega besedila? Odgovor zapišite na črto.

- B** Podčrtajte pravilne trditve o besedi **franšiza**.

Beseda **franšiza**

- se lahko uporablja **samo v ekonomski stroki/tudi v ekonomski stroki**.
- je po SSKJ **strokovni/žargonski/slengovski/pogovorni izraz**.
- je v pomenu, v katerem je rabljena v izhodiščnem besedilu, **starinska/časovno nezaznamovana/novejša beseda**.
- je **enonaglasnica/večnaglasnica**, in sicer je naglašena **na prvem a/na i/na drugem a**.

- C** Na podlagi sestavkov iz Wikipedije in franšiznega slovarja poskusite razložiti pomen besede **franšiza**, v katerem je uporabljena v izhodiščnem besedilu, in z njim dopolnite sestavek iz SSKJ, tako da na črte zapišete predvidene sestavine.

franšiza -e ž (ī)

1. ekon. *pogodbeno določeni znesek, ki ga pri poravnavi škode zavarovalnica odbije od izplačila: dogovoriti se za vrsto franšize / integralna franšiza pogodbeno določeni znesek, do katerega zavarovalnica škode ne poravnava, nad tem zneskom pa jo poravnava v celoti; odbitna franšiza pogodbeno določeni znesek, ki ga pri poravnavi škode zavarovalnica v vsakem primeru odbije od izplačila*

2. _____

stroka

razlaga pomena

ponazarjalni zgled

7 točk

17. O **franšizi** je govor tudi v naslednji povedi iz četrtega odstavka. Preberite jo in v njej opazujte glagole.

To seveda ni naključje: še največjemu naivnežu mora biti jasno, da je bil zamišljen kot odskočna deska za franšizo in da lahko, če se bo izkazal za količkaj donosnega, pričakujemo še kar nekaj nadaljevanj.

- A** Iz poved izpišite zahtevane glagole:

glagol v nedoločniški obliki: _____

naklonski ali modalni glagol: _____

glagol v pretekliku: _____

glagol v prihodnjiku: _____

glagol v 1. osebi množine: _____

zanikani glagol: _____

B V stavku pričakujemo lahko še kar nekaj nadaljevanj bi bilo namesto besede (prislova) lahko mogoče uporabiti tudi enega izmed naklonskih glagolov, tako da se pomen stavka ne bi spremenil.

- Kateri glagol bi lahko uporabili? Zapišite ga v nedoločniku. _____
- Stavek preoblikujte v enostavno poved, tako da boste v njej uporabili izbrani naklonski glagol, in jo zapišite.

_____

5 točk

18. Določite stavčnočlensko zgradbo povedi iz prvega odstavka izhodiščnega besedila in ugotovite, ali so navedene trditve o povedi pravilne, tako da obkrožite DA ali NE.

Arthur Conan Doyle je o Sherlocku Holmesu napisal štiri romane in več kot 50 kratkih zgodb.

Sporočevalka želi z dopolnili predvsem povečati natančnost. DA NE

Sporočevalka želi z dopolnili vplivati predvsem na bralčeva čustva. DA NE

En stavčni člen je priredno zložen. DA NE

Med dopolnili je največ pridevniških besed. DA NE

5 točk

19. Sporočevalka je v besedilu *Sherlock Holmes* v isti povedi dvakrat uporabila veznik **da**. Opazujte, ali je z njim v obeh primerih izrazila enako razmerje.

A V povedi obkrožite glavni stavek in pod vsak odvisnik zapišite njegovo vrsto.

Da ga Irene prosi za pomoč, je že samo po sebi dovolj, da se v Sherlocku (upravičeno) zbudi dvom.

B Ponavljanju veznika v isti povedi bi se lahko izognili tudi tako, da bi enega izmed odvisnikov pretvorili v navadni stavčni člen. Ugotovite, kateri odvisnik bi bilo lažje pretvoriti, in preoblikovano poved zapišite na črto.

_____

_____

4 točke

20. V drugem delu besedila logična razmerja med stavki niso vedno neposredno izražena. Preberite trditve, ki jih iz besedila lahko razberemo, in vsak par enostavnih povedi povežite v zahtevane zložene povedi.

a) *Arhetip angleškega detektiva je preobrazbo prenesel presenetljivo dobro. – Holmes je zdaj nemaren, prepirljiv samopašnež, briljanten mislec in spreten boksar.*

- Pojasnjevalno priredje:

- Sklepalno priredje:

---

b) *Irene Adler naj bi bila ženska Holmesovega življenja in njegova edina šibkost. Izkaže se za komaj kaj več kot scenaristični rekvizit pri zapletu.*

- Protivno priredje:

- Podredje z dopustnim odvisnikom:

---

6 točk

21. Sporočevalka pri ubeseditvi besedila ni izbirala le subjektivnih besed, temveč tudi povedi. V levem stolpcu sta navedeni dve vrsti slogovno zaznamovanih povedi. V sako ponazorite s primerom iz šestega odstavka izhodiščnega besedila. (Poved ali njenih prvih pet besed zapišite v desni stolpec.)

Vrsta slogovno zaznamovane povedi	Primer povedi iz besedila
Poved z izpustom povedka	
Poved s členkovnim ali medmetnim pastavkom	

2 točki

22. Ne glede na subjektivnost, mora biti javno besedilo jezikovno urejeno. Ugotovite, ali je v naslednjih povedih pravopisno pravilna raba vejice pred **in**. Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite, tako da grafično prikažete stavčno zgradbo (S-strukturo) vsake od povedi.

1. poved: *Na njenem čelu je sluzavi lord Blackwood, ki ga naša junaka že na samem začetku ujameta pri ritualnem umoru in ga po hitrem postopku spravita na vislice.*

2. poved: *Natrpan je s prizori dvobojev, ki so bili posneti v upočasnjem gibanju, in "ritchijevsko" tempiranimi pregoni po ulicah gotsko morbidnega, na trenutke rahlo stripovskega Londona.*

DA

NE

S-zgradba 1. povedi:

S-zgradba 2. povedi:

3 točke

23. Kaj ste skozi naloge ugotovili o zgradbi izhodiščnega besedila? Strnite ugotovitve, tako da v povedih podčrtate pravilne možnosti ob poševnicah.

Izhodiščno besedilo je vsebinsko sestavljeno iz dveh delov.

- V 2. in 3. odstavku, ki sta za sporočilo celotnega besedila **najpomembnejša/manj pomembna**, sporočevalka predvsem **napoveduje/vrednoti/povzema film**, zato v njiju najpogosteje navaja **osebe in njihove lastnosti/dogodke v časovnem zaporedju/trditve in argumente zanje**. V tem delu besedila tako prevladuje **vezalno/časovno/utemeljevalno** logično razmerje med stavki in povedmi.
- V preostalih odstavkih, ki **so/niso** bistveni za sporočilo celotnega besedila, pa sporočevalka predvsem **napoveduje/vrednoti/povzema film**, zato v njih najpogosteje navaja **osebe in njihove lastnosti/dogodke v časovnem zaporedju/trditve in argumente zanje**. Kot način razvijanja teme tako prevladuje **obveščanje/utemeljevanje/pripovedovanje**.

4 točke

24. Celotno izhodiščno besedilo govori o Sherlocku Holmesu, zato je ta podatek v njem pogosto omenjen. Kolikokrat se ponovi v tretjem odstavku in na katere načine je izražen? Na črte izpišete vse izraze, ki se nanašajo na Sherlocka Holmesa, ter jim dopišete številko ustreznega načina iz desnega stolpca.

Detektiv ima obenem tudi druge skrbi: vse kaže, da se bo Watson, ki se je zaljubil v tiho guvernanto Mary (Kelly Reilly), poročil in izselil iz skupnega domovanja na slavni 221B Baker Street – ne glede na to, kako vztrajno skuša Holmes sabotirati njuno zvezo. Seveda pa tudi zakrknjeni samec ni čisto odporen na nežnejši spol. V njegovem življenju se zopet pojavi stara ljubezen, očarljiva, a spolzka Irene Adler (Rachel McAdams), ki je obenem tudi edina zločinka, ki je Holmesa (že dvakrat) peljala na led. Da ga Irene prosi za pomoč, je seveda že samo po sebi dovolj, da se v Sherlocku (upravičeno) zbudi dvom. Kajti izkazalo se bo, da vse niti iz ozadja vleče zločinski veleum, ki ga ljubiteljem Doylo-vega pisanja ni treba posebej predstavljati.

Izrazi, ki se nanašajo na Sherlocka Holmesa:	Način navezovanja:	Možni načini navezovanja:
_____	_____	1 glagol v osebni glagolski obliki
_____	_____	2 pozaimljanje
_____	_____	3 navezovanje s ponovitvijo
_____	_____	4 navezovanje z delno ponovitvijo
_____	_____	5 navezovanje s sopomenko
_____	_____	6 navezovanje z nadpomenko
_____	_____	7 navezovanje z zanikano protipomenko
		8 navezovanje s pomenskim opisom (parafrazo)
		9 navezovanje z metaforičnim izrazom

4 točke

25. V šestem in sedmem odstavku sporočevalka predstavlja glavna lika in njun medsebojni odnos.

- A** Zakaj se je sporočevalki zdelo potrebno tvoriti dva odstavka in ne le enega? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.
- V sedmem odstavku v primerjavi s šestim temo osvetli z novega vidika, govori o novi podtemi.
  - V sedmem odstavku se v primerjavi s šestim spremeni sporočevalkin namen.
  - V sedmem odstavku ob konkretnem primeru še dodatno razvija splošnejše misli iz prejšnjega odstavka.
  - V sedmem odstavku podaja sklepno misel oz. predstavi sporočilo celotnega besedila.

- B** Katera je ključna poved sedmega odstavka in kako je sestavljena? Podčrtajte ustrezno možnost in iz povedi izpišite oba njena ključna dela.

Ključna poved sedmega odstavka je p r v a / z a d n j a poved v odstavku.

- Navezava na prejšnji odstavek:

- Napoved novega vidika, žarišča, »omejitve«:

---

4 točke

26. Zamislite si, da ste Anže/Anja Kos, član/-ica dramskega krožka na Gimnaziji Celje. Pred kratkim ste v krožku dobili dopis, s katerim vas znana mladinska gledališka skupina *Mladi oder* (Cankarjeva ulica 15, 1000 Ljubljana) obvešča, da načrtuje predstavo *Sherlock Holmes*. Njen režiser se bo zgledoval po zadnjem filmu Guya Ritchieja, le da bo vidnejšo vlogo namenil tudi detektivovi ljubezni. Želijo si, da bi v predstavi sodelovali srednješolci iz vse Slovenije, ki imajo že nekaj igral-skih izkušenj in ki v šoli nimajo težav. Zato vas vabijo, da se prijavite na izbor za vlogo Sherlocka Holmesa ali Irene Adler. Pozivajo vas, da jim pošljete svoj življenjepis, v katerem boste predstavili bistvene podatke o sebi, še posebej tiste, ki so povezani z razpisom, ter s katerim boste skušali komisiji pokazati, da film Guya Ritchieja poznate in da tudi po značaju ustrezate glavnemu junaku ali Irene Adler. Napišite subjektivni življenjepis. V njem najprej navedite razlog za pisanje, nato pa predstavite svoje življenje in skušajte komisijo prepričati, da ste pravi/-a za vlogo. Ker se z njim odzivete na uradni dopis, mu dodajte glavo uradnega pisma. Pri pisanju si pomagajte s podatki iz izhodiščnega besedila, preostale potrebne podatke pa si izmislite. Upoštevajte značilnosti besedilne vrste in pazite na jezikovno pravilnost. Vaše besedilo naj obsega do 250 besed.

24 točk

Laže je zavajati z besedami kot z obnašanjem

Foto: Jure Eržen

Polona Selič

Polona Selič, poligrafska preiskovalka

*So bile morda besede ali pa je to bil glas, morda pogled ali nemara na splošno prijetna in zaupanja vredna sogovornikova pojavnost, da smo se mu pustili naplahtati, pa četudi smo ga spremljali pozorno? Sporočilo vselej določa kontekst, a ni vsa resnica v besedah; precejšen del sporočila tiči v telesnem, v nebesedni komunikaciji, ki pa jo bolj kot ne razbiramo po občutku. Tako verodostojnost sporočil kot tudi zavajanje je mogoče, kot trdijo poligrafski preiskovalci, oceniti z oceno testirančevih telesnih odzivov. In to ne le pri ugotavljanju suma kaznivega dejanja, ampak tudi lojalnosti in varovanju poslovnih skrivnosti, kar izvaja tudi nekaj slovenskih podjetij. O poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta smo se pogovarjali s psihologinjo dr. **Polono Selič**, vodilno slovensko poligrafsko preiskovalko in direktorico Inštituta za psihofiziološke študije Pares.*

Dr. Polona Selič je leta 2000 kot prva v Evropi postala članica ameriške akademije forenzičnih znanosti in leto pozneje članica ameriške zveze poligrafskih preiskovalcev, v letih 2001 in 2002 pa je kot glavna inštruktorica vodila poligrafsko šolo pri slovenskem ministrstvu za notranje zadeve, ki je v tem času pridobila mednarodno akreditacijo pri ameriški zvezi. Kot raziskovalka na katedri za družinsko medicino na ljubljanski medicinski fakulteti sodeluje v slovenskih in mednarodnih raziskovalnih projektih, tri leta je bila članica Ekspertne skupine Sveta Evrope za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in zlorabljanjem, od leta 2003 pa je docentka za kriminalistiko na fakulteti za varnostne vede. Leta 1999 je v zbirki Sophia Znanstvenega in publicističnega središča v Ljubljani izšla njena knjiga Psihologija bolezni našega časa, leta 2007 pa je Inštitut Pares izdal njen Novi odročnik: Nebesedno sporazumevanje za vsakdanjo rabo. In zakaj odročnik in ne priročnik? »Zato, ker nam gre sporazumevanje boljše ali slabše od rok,« pojasnjuje avtorica.

1 V Odročniku navajate, da kadar si vsebina in način govorenja nasprotujeta, bolj kot jeziku verjamemo parajeziku in vedenju, torej neverbalni komunikaciji.

Večina ljudi je v neposredni komunikaciji izrazito usmerjenih na besedne vsebine, ob tem pa preslišijo parajezikovne znake, torej način, hitrost in tekočnost govora, barvo glasu ali zastoje ... Še pogosteje spregledajo vedenje. Če že, opazijo izraz obraza, manj pa spremljajo druge vedenjske znake, kot so spremembe telesne drže, gibi rok in nog, medosebna razdalja, ki jo druga oseba doživlja kot udobno, in podobno. Če verjamemo, da se na vsebino besed veže le slaba desetina sporočila, to pomeni, da ljudje v interakciji v živo preslišijo in spregledajo pomembne informacije. Kadar sta vsebina besed in vedenje neskladna, kaže verjeti vedenju, saj si je nekaj, čeprav vemo, da ni resnično, laže izmisliti kot pa dvom in negotovost prikriti v obnašanju. Seveda vedenjski znaki niso enopomenski, kot tudi niso enopomenske besede.

2 Kaj pomeni dobro sporazumevanje; to, da dosežemo svoj cilj, da se zapletamo v čim manj konfliktnih situacij?

Da se izognemo nesporazumom, da sebi in drugim ne otežujemo življenja in da drugi razumejo naša sporočila tako, kot si želimo. Učinkovito sporazumevanje je orodje v medosebnih odnosih, pomaga, da laže in bolj zadovoljujoče sobivamo, saj smo venomer soodvisni drug od drugega.

3 Učinkovitega sporazumevanja se je mogoče naučiti, vi izvajate komunikacijske treninge, med drugim tudi na slovenski nacionalni televiziji.

Izobraževalni programi Inštituta Pares so namenjeni vsem, ki pri svojem delu potrebujejo neposredno medosebno sporazumevanje. To niso le novinarji, ampak tudi drugi profesionalci v zasebnem in javnem sektorju, doma in v tujini, in ne nazadnje tisti, ki naj bi skrbeli za nacionalno varnost ali odkrivali prikrita dejanja onkraj meje zakonitega.

Pri javnih osebah je včasih mogoče razpoznati, v katero »šolo« javnega nastopanja je katera skupina ljudi hodila, saj se vsi obnašajo bolj ali manj enako in bolj ali manj neprepričljivo, ker se učijo vedenja po enem modelu. Na Inštitutu Pares imamo drugačen koncept: vsak naj bo to, kar je, skladen s svojo osebnostjo, ob tem pa čim bolj suveren, miren in prepričljiv. Kdor se nauči premagati ali nadzorovati tremo in odpor do določenih položajev, lahko deluje bolj gotovo. Vedenje ni obleka poljubnih barv in krojev, ki si jo nadenemo in po potrebi ali navdihu snameemo. Osebnost in vedenje sta močno povezana.

4 Ali med opazovanjem javnega nastopa lahko razpoznate, kdaj oseba zelo verjetno laže oziroma skuša zavajati?

Če ne gre za naučeno izjavo, ampak za daljši pogovor o različnih temah, ki vzbujajo čustva in spremenljive stopnje ugodja ali neugodja, je možno opaziti prepričanost oziroma negotovost glede tega, kar oseba sporoča.

5 V knjigi ugotavljate, da je stik s pogledom najmočnejše posamezno nebesedno vodilo. S pogledom lahko sporočamo in iz njega razbiramo marsikaj, ne nazadnje lahko z njim zamejimo svoj teritorij, kot to počno živali.

Marsikaj v človeškem vedenju je mogoče deloma primerjati z vedenjem živali, denimo to, kako se našopirimo, kako se z rokami postavimo ob bok, da bi delovali večji in strah zbudajoči, kako smo teritorialni ... Takšni vedenjski vzorci izvirajo iz davne zgodovine človeške vrste. Za sporazumevanje v živo nedvomno potrebujemo stik s pogledom, s katerim uravnavamo potek pogovora, dajemo govorcu povratne informacije o tem, kar je povedal, in izražamo čustva, oba udeleženca pa na podlagi pogostnosti in trajanja stikov s pogledom sklepata, kakšna je narava njunega odnosa.

6 Pomembno področje vašega dela je preiskovanje verodostojnosti izjav s poligrafom. Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede sta me presenetili vaši trditvi, da je mogoče s poligrafsko metodo v okrog 95 odstotkih dokazati testirančevo zavajanje in da gre primerjava z izjavami prič v prid veljavnosti poligrafske metode.

Poligrafske tehnike, ki jih navadno razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, so nekoliko bolj učinkovite v preverjanju verodostojnosti,

torej izločanju nevpletenih kot v odkrivanju zavajanja. Pred dobrimi tridesetimi leti je bil v ZDA opravljen akcijski eksperiment, v katerem sta raziskovalca primerjala učinkovitost in uporabnost izvedene poligrafske metode, analize rokopisa, prepoznave prič in daktiloskopske analize. Poligrafski preiskovalec je resnico odkril v 95 odstotkih, grafolog v 94 odstotkih, prepoznavna priče je bila zanesljiva v 64 odstotkih. Poligrafsko metodo lahko izvedemo kadarkoli, ko so za to zagotovljeni pogoji pri testirani osebi, drugih forenzičnih preiskav pa ne ali vsaj ne nujno.

7 V poligrafskih testih gre za odčitavanje spremembe krvnega tlaka, srčnega ritma, dihanja in elektrodermalne aktivnosti. Pogoj za izvajanje poligrafskih testiranj je ozaveščena prostovoljna privolitev, zakaj pa obstaja starostna omejitev na populacijo med 12 in 65 let?

Otrok praviloma ne poligrafiramo, pri najstnikih pa je pomembno upoštevati njihovo razvojno obdobje, saj prinaša puberteta dramatične telesne in duševne spremembe. Zgornja starostna meja je približna in povezana z enim od kriterijev za izvedbo poligrafske metode, in sicer da oseba razume vprašanja in nam skladno z vsebino vprašanj tudi odgovarja, zato spominske motnje in dementna stanja izključujejo poligrafsko testiranje. Preden izvedemo poligrafsko metodo, opravimo tako imenovani predtestni pogovor in preverimo zdravstveno stanje. Če je oseba utrujena, nenaspana ali lačna, jo je treba spočiti in nahraniti, zagotoviti, da si opomore. Kontraindikacija so akutne bolečine in resne okvare zdravja na vseh sistemih, katerih delovanje inštrument beleži, torej hude endokrine, kardiovaskularne in dihalne bolezni.

(Vir: Prirejeno po: Mojca Kumerdej, sobota, 4. 4. 2009, 14:00, Delo.si.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Razmislite o okoliščinah, v katerih je pogovor nastal, in jih zapišite v desni stolpec.

Kdaj in kje je bilo besedilo objavljeno?	
Komu je namenjeno?	
Kdo je v pogovoru sodeloval in v kateri vlogi?	-----

4 točke

2. Izhodiščno besedilo govori o dveh glavnih temah, vendar se njegov naslov nanaša le na eno izmed njih. Dopolnite ga tako, da boste zajeli tudi drugo temo.

Laže je zavajati z besedami kot z vedenjem, _____

2 točki

3. O čem vse se sogovorki pogovarjata? K vsaki podtemi zapišite številko ustrezne pogovorne menjave. (Dve menjavi govorita o dveh podtemah.)

- ___ Pomen nebesednih spremljevalcev sporazumevanja
 ___ Pogoji za izvajanje poligrafskih testov
 ___ Podobnosti med vedenjem človeka in živali
 ___ Prepoznavnost neiskrenosti med javnim nastopanjem
 ___ Razmerje med besednim in nebesednim delom sporočila
 ___ Vloga očesnega stika med sporazumevanjem
 ___ Izobraževalni programi Inštituta Pares
 ___ Vrste poligrafskih tehnik in učinkovitost poligrafske metode
 ___ Učinkovito sporazumevanje

4 točke

4. Spraševalka je pogovoru dodala poseben uvod. Katera dva vsebinska dela ga sestavljata in kaj je želela z njima doseči? Dopolnite preglednico.

Uvod	O čem govori?	Kaj želi sporočevalka z njim doseči?
1. del		
2. del		

4 točke

5. Pogovor *Laže je zavajati z besedami kot z vedenjem* je intervju. V katero vrsto bi ga uvrstili glede na temo? Podčrtajte ustrezno možnost in svojo izbiro utemeljite tako, da na podlagi uvoda napišete tri podteme, o katerih bi spraševali v intervjuju druge vrste.

osebnosti/tematski

- Podteme, po katerih bi spraševali v drugi vrsti intervjuja:

a) _____

b) _____

c) _____

4 točke

6. **Dopolnite naslednjo obnovo prvega odstavka izhodiščnega besedila z ustreznimi podatki.**

V neposrednem _____ smo najpogosteje pozorni le na _____ jezik, na pa tudi na _____ spremljevalce, čeprav je z njimi, kadar imamo z govorcem osebni stik, povezanih kar _____ odstotkov sporočila. Kadar se dobesedna vsebina besedila ne ujema z npr. intonacijo ali mimiko, moramo verjeti _____ . Vendar se je treba zavedati, da imajo tako kot besede tudi vedenjski znaki _____ .

3 točke

7. **Tudi v drugem, tretjem, četrtem in petem odstavku bralci izvedo veliko o sporazumevanju. Katerre naslednje trditve so popolnoma v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite črke pred njimi.**

- O dobrem sporazumevanju govorimo, kadar ne prihaja do nesporazumov, kadar sporazumevanje prispeva k lažjemu sobivanju in kadar s svojimi sporočili pri naslovniku dosežemo želeni učinek.
- Inštitut Pares je svoje izobraževalne programe namenil predvsem novinarjem, ki se morajo naučiti značilnih vzorcev vedenja pred kamero.
- Govorec deluje bolj suvereno, umirjeno in prepričljivo, če je njegovo vedenje v skladu z njegovo osebnostjo.
- Tudi v naučenih izjavah ali govorih je mogoče z gotovostjo ugotoviti, kdaj govorec laže oziroma skuša zavajati poslušalce.
- Številni vedenjski znaki ljudi so podobni vedenjskim znakom živali, še posebej tisti, s katerimi želimo izraziti, da smo na sogovorčevem teritoriju, ali sogovorniku priznati premoč.
- Pri pogovorih je za uspešno sporazumevanje nujen očesni stik, saj z njim sogovorniku dajemo povratne informacije, izražamo svoja čustva in medsebojno razmerje.

3 točke

8. **Opazujte naslednjo novinarkino repliko.**

V knjigi ugotavljate, da je stik s pogledom najmočnejše posamezno nebesedno vodilo. S pogledom lahko sporočamo in iz njega razbiramo marsikaj, ne nazadnje lahko z njim zamejimo svoj teritorij, kot to počno živali.

- A** Kako v njej novinarka izrazi svoj namen? Podčrtajte pravilno možnost.

n e p o s r e d n o / p o s r e d n o

- B** Kako bi repliko preoblikovali v dve vprašanji, tako da bi nanju dobili naslednja odgovora? Vprašanji zapišite.

• _____

S pogledom lahko sporočamo in iz njega razbiramo marsikaj, ne nazadnje lahko z njim zamejimo svoj teritorij, kot to počno živali.

• _____

Praviloma imamo težave s trajanjem pogleda. Zato priporočam, da naj stik s pogledom, vsaj v zahodni kulturi, ne traja dlje od treh sekund, saj lahko krajši oziroma daljši pogled že kaže na napadnost, vsiljivost, zapeljivost ...

5 točk

9. Presodite ustreznost vprašanja iz prejšnje naloge. Pri tem bodite pozorni na to, ali je dovolj jasno izražen namen, po koliko stvareh naenkrat se sprašuje in kolikšen je obseg vprašanja v primerjavi z odgovorom. Odgovorite v povedih.

---

6 točk

10. V zadnjih dveh odstavkih je pogovor neposredno povezan z enim izmed delovnih področij Polone Selič. Katere povedi bi lahko sogovorki uporabili namesto zapisanih, tako da se pomen ne bi spremenil? Ob vsakem primeru obkrožite črko pred sopomensko povedjo.

A *Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede sta me presenetili vaši trditvi, da je mogoče s poligrafsko metodo v okrog 95 odstotkih dokazati testirančevo zavajanje in da gre primerjava z izjavami prič v prid veljavnosti poligrafske metode.*

- Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede sta me presenetili vaši trditvi, da s poligrafsko metodo ni mogoče dokazati testirančevega zavajanja v okrog 95 odstotkih primerov in da primerjava z izjavami prič ni v prid veljavnosti poligrafske metode.
- Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede niti najmanj nisem pričakovala trditve, da s poligrafsko metodo ni mogoče dokazati testirančevega zavajanja le v okoli 5 odstotkih primerov in da v primerjavi s to metodo izjave prič niso zanesljivejše.
- Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede me nista presenetili vaši trditvi, da je s poligrafsko metodo mogoče dokazati testirančevo zavajanje v okrog 95 odstotkih primerov in da je v primerjavi z izjavami prič poligrafska metoda zanesljivejša.
- Med predavanjem na fakulteti za varnostne vede sta bili zame popolnoma novi trditvi, da s poligrafsko metodo lahko dokažete testirančevo zavajanje v okoli 95 odstotkih primerov in da so izjave prič le malo zanesljivejša metoda.

B *Poligrafske tehnike, ki jih navadno razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, so nekoliko bolj učinkovite v preverjanju verodostojnosti, torej izločanju nevpletenih kot v odkrivanju zavajanja.*

- Poligrafske tehnike, ki jih včasih razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, so nekoliko manj učinkovite v izločanju nevpletenih, torej v preverjanju verodostojnosti, kot v odkrivanju zavajanja.
- Poligrafske tehnike, ki jih vedno razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, so nekoliko učinkovitejše v izločanju nevpletenih, torej v odkrivanju zavajanja, kot v preverjanju verodostojnosti.
- Poligrafske tehnike, ki jih po navadi razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, v odkrivanju zavajanja niso tako zelo učinkovite kot v izločanju nevpletenih, torej v preverjanju verodostojnosti.

- č) Poligrafske tehnike, ki jih skoraj vedno razdelimo v teste s kontrolnim vprašanjem, tehniko primerjave polj, tehniko prikritih informacij in druge, niso učinkovitejše v izločanju nevpletenih kot v odkrivanju zavajanja, torej v preverjanju verodostojnosti.

C Poligrafsko metodo lahko izvedemo kadarkoli, ko so za to zagotovljeni pogoji pri testirani osebi, drugih forenzičnih preiskav pa ne ali vsaj ne nujno.

- a) Poligrafske metode ne smemo izvesti kadarkoli, ko so za to zagotovljeni pogoji pri testirani osebi, druge forenzične preiskave pa lahko.
 b) Poligrafske metode ne moremo izvesti le takrat, kadar za to niso zagotovljeni pogoji pri testirani osebi, za druge forenzične preiskave pa to ne velja vedno.
 c) Poligrafsko metodo lahko tako kot vse druge forenzične preiskave izvedemo kadarkoli, ko so za to zagotovljeni pogoji pri testirani osebi.
 č) Poligrafske metode ne moremo izvesti nikdar, kadar za to niso zagotovljeni pogoji pri testirani osebi, pri drugih forenzičnih preiskavah pa to ni nujno oz. jih lahko izvedemo.

3 točke

11. Zadnji odgovor se konča s povedjo Kontraindikacija so akutne bolečine in resne okvare zdravja na vseh sistemih, katerih delovanje naprava beleži, torej hude endokrine, kardiovaskularne in dihalne bolezni.

A Med katere besede po izvoru uvrščamo podčrtane izraze? Dopolnite poved.

Podčrtane besede so po izvoru _____, in sicer spadajo med _____.

B Kaj je značilno za njihovo rabo v izhodiščnem besedilu? Podčrtajte ustrezne možnosti ob poševnicah.

V izhodiščnem besedilu so podčrtane besede slogovno nezaznamovane/zaznamovane, saj gre za pogovorne/uradovalne/publicistične/strokovne/metaforične izraze, besedilo pa je praktičnosporazumevalno/uradovavno/publicistično/strokovno/umetnostno. Toda njihova raba v njem je upravičena/ni upravičena, saj v slovenščini imamo ustrezne sopomenke/nimamo ustreznih sopomenk.

4 točke

12. Ali poznate domače ustreznice za naslednje izraze s področja jezika, ki so uporabljeni v izhodiščnem besedilu? Pripišite jih na črte.

neverbalen _____

komunikacija _____

kontekst _____

informacija _____

konflikt _____

situacija _____

3 točke

13. Polona Selič je že v podnaslovu predstavljena kot forenzična preiskovalka, sama pa v zadnjem delu besedila govori tudi o raziskovalcih forenzičnih metod. Ob povedih iz zadnjega dela besedila razložite, kakšna je pomenska razlika med besedama. Razlagi zapišite na predvideni mesti.

Pred dobrimi tridesetimi leti je bil v ZDA opravljen akcijski eksperiment, v katerem sta raziskovalca primerjala učinkovitost in uporabnost izvedene poligrafske metode, analize rokopisa, prepoznave prič in daktiloskopske analize. Poligrafski preiskovalec je resnico odkril v 95 odstotkih, grafolog v 94 odstotkih, prepoznavna priče je bila zanesljiva v 64 odstotkih.

- raziskovalec (forenzične metode): _____
- (forenzični) preiskovalec: _____

2 točki

14. Zakaj je glavni stavek povedi *Pred dobrimi desetimi leti ...* iz prejšnje naloge uporabljen v trpnem načinu?

- A** Obkrožite črko pred ustrezno trditvijo.

Glavni stavek je v trpnem načinu,

- a) ker govorka ne pozna vršilca dejanja.
- b) ker je v slovenščini ta način slogovno nezaznamovan.
- c) ker je govorka znanstvenica in ves čas uporablja tak način.
- č) ker se zdi govorki dejanje pomembnejše od vršilca.

- B** Poved preoblikujte tako, da bo glavni stavek v tvornem načinu, in preoblikovano poved zapišite na črte.

_____

_____

_____

3 točke

15. Zadnja knjiga Polone Selič je **Novi odročnik: Nebesedno sporazumevanje za vsakdanjo rabo**.

- A** Na podlagi avtoričine razlage zapišite skladenjsko podstavo besede **odročnik**.

odročnik – _____

- B** Preberite slovarski sestavek iz SSKJ in ugotovite, ali je **Novi odročnik** kot vrsta knjige tudi priročnik. Obkrožite DA ali NE in svojo izbiro utemeljite v povedi. Pri tem upoštevajte pomensko razlago in ustrezen ponazarjalni zgled.

priróčnik in priróčnik -a m (ô; ô) *knjiga, publikacija, ki na pregleden način vsebuje podatke, navodila o čem*: izdati, napisati priročnik / jezikovni, kuharski priročnik; priročnik o gobah / priročnik za učitelje / ta knjiga bo koristen priročnik

DA   NE

- Utemeljitev:

---

5 točk

16. Ob predstavitvi avtoričine poklicne poti je omenjenih veliko ustanov.

- A** Novinarka je naslednji ustanovi zapisala z malo začetnico. Obkrožite črko pred trditvijo, s katero se strinjate.

slovensko ministrstvo za notranje zadeve, ljubljanska fakulteta za varnostne vede

- Uporabljeni sta vrstni poimenovanji ustanov in ne uradni stvarni lastni imeni, zato je zapis z malo začetnico pravilen.
- Navedeni poimenovanji sta uradni stvarni lastni imeni, zato bi ju morala sporočevalka zapisati z veliko začetnico.
- Navedeni ustanovi nimata uradnih lastnih imen in ju vedno poimenujemo opisno, zato je zapis z malo začetnico pravilen.
- č) Za obe ustanovi lahko uporabljamo različna poimenovanja, ki pa so vedno uradna lastna imena, tako da bi bil pravilen zapis z veliko začetnico.

- B** Katero poimenovanje vsake izmed navedenih ustanov bi morali zapisati z veliko začetnico? Podčrtajte ga.

- SLOVENSKO MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE – MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE REPUBLIKE SLOVENIJE
- LJUBLJANSKA MEDICINSKA FAKULTETA – MEDICINSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI

3 točke

17. V katerih časovnih oblikah so uporabljeni glagoli v predstavitvi dosedanjega poklicnega dela Polone Selič v drugem odstavku uvoda? Dopolnite poved.

Glagoli so uporabljeni v _____ in _____,

saj _____

---

3 točke

18. Ena ključnih besed v celotnem pogovoru je poligraf. V preglednico vpišite še druge besede, ki spadajo v isto besedno družino, in vsaki določite besedno vrsto.

	Beseda	Besedna vrsta
Opravljati testiranje s poligrafom		
To, da se opravlja testiranje s poligrafom		
Tak, ki je od poligrafa		
Ta, ki uporablja poligraf		

4 točke

19. V uvodu je med drugim napovedana ena izmed glavnih tem pogovora, zato bi bilo ustrezneje, če bi avtorica v povedi *O poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta smo se pogovarjali s psihologinjo dr. Polono Selič* dodala besedico **tudi**.

- A** Katera poved bi bila pomensko ustrezna? Obkrožite črko pred njo.
- O poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja tudi z uporabo poligrafskega instrumenta smo se pogovarjali s psihologinjo dr. Polono Selič.
  - O poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta smo se tudi pogovarjali s psihologinjo dr. Polono Selič.
  - O poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta smo se pogovarjali tudi s psihologinjo dr. Polono Selič.
  - Tudi o poligrafski metodi in odkrivanju zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta smo se pogovarjali s psihologinjo dr. Polono Selič.

- B** V katero besedno vrsto spada besedica **tudi**. Odgovor zapišite.

_____

- C** Zamislite si, da sta poligrafska metoda in odkrivanje zavajanja z uporabo poligrafskega instrumenta edina tema pogovora. S katero besedo bi to poudarili? Zapišite jo.

_____

3 točke

20. Ali je v navedeni povedi glavnemu stavku dodan pristavek, polstavek, pastavek ali odvisnik? Podčrtajte ustrezno možnost in poved preoblikujte v zahtevani sopomenski povedi.

O poligrafski metodi smo se pogovarjali z dr. Polono Selič, vodilno slovensko poligrafsko preiskovalko in direktorico Inštituta za psihofiziološke študije Pares.

Glavnemu stavku je dodan **p r i s t a v e k / p o l s t a v e k / p a s t a v e k / o d v i s n i k**.

- Dvostavčna podredno zložena poved:

- Enostavčna poved:

---

5 točk

21. Ali so povedi, ki jih je v svojih odgovorih uporabila dr. Polona Selič, preproste ali zapletene? Opa-
zujte jih ob njenem zadnjem odgovoru.

- A** Preberite poved in ugotovite, v katerih razmerjih so med seboj stavki. Izpolnite preglednico.

*Zgornja starostna meja je približna in povezana z enim od kriterijev za izvedbo poligrafske metode, in sicer da oseba razume vprašanja in nam skladno z vsebino vprašanj tudi odgovarja, zato spomin-
ske motnje in dementna stanja izključujejo poligrafsko testiranje.*

Razmerje med	Katero je logično razmerje med stavkoma?	S katerim veznikom je izraženo razmerje?	Ali je razmerje priredno ali podredno?
prvim in drugim stavkom			
drugim in tretjim stavkom			
tretjim in četrtem stavkom			

- B** Iz zadnjega odgovora izpišite še stavka, ki izražata naslednji pomenski/logični razmerji, ter za vsakega določite, ali gre za glavni ali odvisni stavek, tako da podčrtate ustrezno možnost.

- **Preddobnost:** _____

Stavek je **glavni/odvisni**.

- **Pogoj:** _____

Stavek je **glavni/odvisni**.

- C** Zakaj po vašem mnenju dr. Polona Selič uporablja različna logična razmerja in zapletene povedi? Podčrtajte ustrezno možnost in dokončajte poved.

Dr. Polona Selič mora v svojih odgovorih včasih uporabiti tudi zapletene povedi z različnimi logičnimi razmerji zaradi **naslovnika/teme/kraja in časa objave/sogovorke**, saj

---

8 točk

22. V naslednji povedi iz besedila je dvakrat uporabljen veznik **kot**. Ali je pred njim pravilno rabljena vejica? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite tako, da grafično prikažete stavčno sestavo povedi (S-strukturo).

Tako verodostojnost sporočil kot tudi zavajanje je mogoče, kot trdijo poligrafski preiskovalci, oceniti z oceno testirančevih telesnih odzivov.

DA NE

Grafični prikaz stavčne sestave (S-struktura):

3 točke

23. Celotno izhodiščno besedilo je pogovor. Kam pa bi uvrstili uvodna odstavka, če bi bila samostojno besedilo – med enogovorna ali dvogovorna besedila?

- A** Podčrtajte ustrezno možnost.

Če bi bil uvod samostojen, bi spadal med **enogovorna / dvogovorna** besedila.

- B** V enogovornem besedilu so povedi med seboj slovnično povezane na različne načine. Iz drugega odstavka uvoda v ustrezni stolpec izpišite vse naveznike (besede/besedne zveze ali oblike), s katerimi je ponovno poimenovan podčrtani podatek v prvem odstavku.

Navezovanje			
z osebno glagolsko obliko	z delno ponovitvijo	z nadpomenko	s pozaimljanjem

5 točk

24. Katera značilnost dvogovornega sporazumevanja je razvidna iz drugega vprašanja in odgovora?

Kaj pomeni dobro sporazumevanje; to, da dosežemo svoj cilj, da se zapletamo v čim manj konfliktnih situacij?

Da se izognemo nesporazumom, da sebi in drugim ne otežujemo življenja in da drugi razumejo naša sporočila tako, kot si želimo.

- A** Ugotovite, iz katerih stavkov je sestavljen odgovor in kakšna je aktualnostna povezanost med povedma, tako da obkrožite črki pred pravilnima odgovoroma.

Odgovor je sestavljen iz

- a) glavnega stavka in treh odvisnih stavkov,
- b) iz dveh dopolnjevalnih glavnih stavkov,
- c) iz treh odvisnih stavkov,
- č) iz štirih odvisnih stavkov,

saj v pogovoru v odzivni repliki

- a) največkrat povemo izhodišče in jedro.
- b) največkrat povemo le jedro, izhodišča pa ne ponavljamo.
- c) največkrat ponovimo izhodišče, jedra pa ne dodamo.

- B** Vprašanje in odgovor povežite v poved, kakršno bi uporabili v enogovornem besedilu.

---

4 točke

25. **Temeljna značilnost dvogovornega sporazumevanja je razvidna tudi iz nebesednih vidnih spremljevalcev sporazumevanja. Katera značilnost je to in iz katerega vidnega spremljevalca je razvidna? Odgovorite v povedi.**

---

3 točke

26. **Iz izhodiščnega besedila ste izvedeli veliko o testiranju s poligrafom. Preberite še zapisa s spletnih strani in napišite objektivno predstavitev postopka. V njej na kratko predstavite to metodo, povejte, kdaj jo je mogoče uporabljati in pri katerih skupinah prebivalstva je treba upoštevati posebnosti, opišite faze, po katerih potekata priprava na testiranje in samo testiranje, ter predstavite učinkovitost te metode v primerjavi z drugimi. Vaše besedilo naj obsega od 200 do 230 besed.**

24 točk

0 poligrafu

Poligraf je elektronski instrument. Z njim poligrafist meri in beleži psihofizične odzive testiranca na zastavljena vprašanja. Na podlagi opazovanja sprememb krvnega tlaka, utripa srca, vzorca dihanja in odzivov kože poligrafist presoja, ali testiranec na zastavljena vprašanja odgovarja po resnici ali ne.

(Vir: http://www.tv3.si/oddaje/trenutek_resnice/poligraf.)

Poligraf, poligrafski test

Osnovni pogoji za izvedbo poligrafskega testiranja so:

1. povsem jasna osebna privolitev preiskovanca v poligrafsko testiranje;
2. seznanitev preiskovanca, da lahko kadarkoli zavrne nadaljevanje testiranja;
3. seznanitev preiskovanca, da mora biti pred testiranjem spočit in ne pod vplivom alkohola, mamil, zdravil ali posebnih čustvenih stanj (oseb z duševnimi motnjami ter otrok ni možno testirati);

4. seznanitev preiskovanca s samo napravo, njenim delovanjem in vprašanji (pomembno je namreč, da preiskovanec vprašanja razume). Poligrafski test se prične s stimulativnim testom (najpogosteje s testom s števkami), ki preiskovanca pripravi na testiranje in omogoči detektivu, da glede na reakcije ustrezno pripravi poligraf. V nadaljevanju pa pri poligrafskem testiranju ločimo direktno in indirektno metodo. Testiranje se najpogosteje izvaja z več sklopi vprašanj. Vsak sklop obsega od 7 do 15 vprašanj. Preiskovanca se z vprašanji predhodno seznanijo (da jih preiskovanec povsem jasno razume), vrstni red posameznih vprašanj se nato tudi spreminja, da se opazuje reakcijo na pričakovanje kritičnih vprašanj. Po opravljenem testu opravi detektiv s preiskovancem temeljit pogovor o vzrokih močnejših reakcij preiskovanca na določena vprašanja.

Detektiv **Josip Aleksej Požru**, univ. dipl. pravnik

(Vir: <http://www.firma.si/1913786000/ponudba/845/poligraf-poligrafski-tes>.)

Lepe knjige so lepo gorele

Poleti so v Toskani pokazali nekaj najbolj zanimivih primerkov skozi stoletja prepovedanih knjig – Edinstven je indeks, ki ga je Katoliška cerkev uvedla 1559., (pogojno) umaknila pa šele leta 1966

1 Pri nas se je znova razvnela žolčna razprava o totalitarizmih, v palači Vagnotti v toskanski Cortoni pa so pred dnevi zaprli nenavadno razstavo na podobno temo: pokazali so reprezentančen izbor knjig, ki so bile med svojim nastankom iz najrazličnejših razlogov prepovedane ali celo uničene, njihovi avtorji pa preganjeni. Najpogostejši vzrok za takšno barbarsko početje so bili radikalne seksualne ali religiozne vsebine ter znanstvena dognanja in razmišljanja. Razstava *I libri proibiti* je nanizala 40 del, ki so izšla med 16. in 20. stoletjem. Med najbolj znanimi je bil **Pasternakov** roman Doktor Živago, ki je zaradi prepovedi KGB izšel 1957. pri italijanski založbi Feltrinelli. Leto pozneje so ga prevedli v angleščino, preganjeni avtor pa je prejel Nobelovo nagrado za literaturo. Zanimivost razstave je bil tudi primerek knjige angleškega filozofa **Thomasa Hobbesa**, ki je moral svoje ateistične misli bogokletnih vsebin tiskati in izdajati na Nizozemskem. Med preganjanimi knjigami je bil med drugim angleški prevod Korana, ki je izšel v 17. stoletju v Londonu. Nič bolje se ni godilo starorimski **Ovidovi** Umetnosti ljubezni ter številnim renesančnim anatomskim študijam (**Michelangelo** in **da Vinci**), ki so nastale na podlagi skrivnega in strogo prepovedanega seciranja človeških teles. Del razstave je bil namenjen sramotnemu vatikanskemu indeksu, večino knjig sta posodili starinarnica Quaritch iz Londona in fundacija založniške hiše Feltrinelli iz Milana.

Kuriva ni zmanjkalo

2 Zgodovina je minevala tudi v sežiganju in uničevanju knjig, sodobni časi so z medmrežjem in digitalizacijo k sreči manj ranljivi. Knjiga je bila nedvomno temeljna gonilna sila civilizacij, bodisi v starih pergamentnih zvitkih bodisi v sodobni tiskani obliki. Že ob njenem nastanku se je Cerkev zavedala njenega pomena in nevarnosti, čeprav je šele stoletja pozneje **Bertolt Brecht** javno pozval ljudske množice: Knjiga je orožje, vzemite jo v roke!

3 *Index Librorum Prohibitorum* (Indeks prepovedanih knjig) je bil seznam knjig, ki so bile prepovedane vsem katolikom, sicer so sledile stroge kazni (tudi cerkveno izobčenje in celo smrt). Odpravili so ga šele leta 1966, takrat pa je obsegal še približno 6000 del. Indeks je uvedel Vatikan 1559., ko je ob-

javil tudi prvi spisek prepovedanih del. Ta je bil razdeljen v tri razrede: v prvem so bila dela avtorjev, obdolženih herezije, v drugem dela razpihovalcev verske nestrpnosti in njenih nasprotnikov, tretji je vseboval neprimerne vsebine neznanih avtorjev. Ob glavnem spisku je obstajal še *Index Librorum Purgandorum*, označeval je knjige, ki jih je bilo treba očistiti določenih poglavij in strani.

4 Da je delo prišlo v indeks, je bilo lahko in preprosto. Zadostovala je anonimna prijava kurije ali neznancev zunaj Cerkve. Zadostovalo je, da je bila knjiga tiskana v protestantskih deželah. Postopek indeksacije so izvedli pooblaščenca in tajnik papeške kongregacije, v uradnem postopku, ki je sledil, so sodelovali še dodatni svetovalci, ki so svoje ugotovitve predstavili na javni obravnavi. Kardinali so tehtali, ali je knjiga nevarna ali ne, dokončno odločitev pa je izrekel papež. Kako lahko tudi neznanje tujega jezika vpliva na odločitev, je pokazal grotesken primer iz novejšje zgodovine, ko so odločali o usodi romana Koča strica Toma in končno modro ugotovili, da vendarle ne spada na indeks.

Goreči talmudi

5 V boju proti pisani besedi in napredni misli so se odlikovali tudi nekateri papeži, med njimi **Gregor IX.**, ki je dal sežgati judovski talmud in številne znanstvene razprave. Petnajstega junija 1520 je Vatikan s posebno bulo prepovedal pisanje **Martina Lutra**, ta je v odgovor zažgal papeško bulo in začel svoj boj s papeštvom. Poleti 1521 so v Rimu javno zažgali Lutrova dela, simbolno so na grmado položili tudi neupogljivega nemškega meniha, vzornika našemu **Trubarju** in drugim protestantom. Že takrat so knjige postale žrtve političnih zapletov. Rimski papež je v posebni buli odobril in določil portugalski trgovski monopol na azijskem območju. Ko je to krivično in monopolno politično potezo ostro napadel nizozemski raziskovalec svetovnih ljudstev **Hugo Grotius**, so na vatikanski indeks uvrstili tudi njegovo delo *Mare Liberum* (Svobodno morje). Najbolj znani primer preganjanja svobodne misli in pisane besede v 17. stoletju pa je postal nesrečni Ga-

Foto: Shutterstock

lilej, ki je vneto preučeval dve nasprotni si teoriji o sestavi vesolja, **Ptolemajevo** in **Kopernikovo**. Tudi njegova dela so seveda prišla v indeks, njega pa je papeška inkvizicija zelo bolnega za 20 let, do njegove smrti 1642., vtaknila v ponižujoč hišni pripor.

Prav solidna družba

6 Neslavni vatikanski indeks je prav imenitna družba, saj navaja tudi najuglednejša leposlovna in znanstvena dela. Med drugim so (po abecednem redu) na spisku tudi ti avtorji: **Francis Bacon**, **Balzac**, **Simone de Beauvoir**, **Bruno**, **Calvin**, **Casanova**, **Defoe** (zaradi Robinzona), **Descartes**, **Diderot**, oba **Dumasa** (Trije mušketirji, Grof Mon-

te Cristo, Dama s kamelijami), **Flaubert** (Gospa Bovary), **Gide**, **Heine** (Šlezijijski tkalci), **Hugo**, **Kant**, **Kazantzakis** (Grk Zorba in Grški pasijon), **Machiavelli**, **Milton** (Izgubljeni raj), **Montaigne**, **Rabelais**, **Rousseau**, **Stendhal**, **Swift** (Guliverjeva popotovanja), **Voltaire** (Kandid), **Wilde**, **Zola** in švicarski verski reformator **Zwingli**. Poseben indeks je uvedla tudi organizacija Opus Dei. Na njihovem spisku je »le« okrog 1000 del, med njimi pa najdemo Kanta, **Lessinga**, Rousseauja, **Marxa** in **Hitlerja**. Iz novejšega obdobja sta romana Ime rože **Umberta Eca** in Da Vincijska šifra Američana **Dana Browna**.

Adrian Grizold

(Vir: Slovenske novice, 10. september 2009.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Predstavite okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo.

A Izpolnite preglednico z zahtevanimi podatki.

Okoliščine	Podatki
Avtor besedila	
Naslovnik besedila	
Čas nastanka besedila	
Razlog za nastanek besedila	

B Še enkrat preberite prvi odstavek in v povedi pojasnite, zakaj je po avtorjevem mnenju predstavitev razstave v trenutku, ko je besedilo nastalo, za slovenske bralce še posebej aktualna.

4 točke

2. Tema celotnega besedila je sestavljena. Poskusite jo določiti, tako da obkrožite črko pred najustreznejšim odgovorom.

- O razstavi **Prepovedane knjige** in sežiganju knjig zaradi religiozno neprimernih vsebin skozi zgodovino.
- O razstavi **Prepovedane knjige**, njihovi usodi skozi zgodovino in spiskih prepovedanih knjig.
- O razstavi **Prepovedane knjige**, na njej predstavljenih tiskih, ki so izšli od 16. do 20. stoletja, in vlogi papeža Gregorja IX. pri njihovem uničevanju.
- O razstavi **Prepovedane knjige** in boju proti uničevanju napredne misli od antike do konca 20. stoletja.

2 točki

3. V prvem odstavku je govor o rimski razstavi, v nadaljevanju pa je besedilo členjeno s tremi povedmi. Opazujte jih in odgovorite na vprašanja.

A Kako imenujemo take dele besedila? _____

B Za vsako poved določite, kako je povezana z odstavkom, pred katerim stoji. Na črtico pred povedjo zapišite številko ustrezne možnosti.

___ Kuriva ni zmanjkalo	1 povzetek odstavka
___ Goreči talmudi	2 sporočilo odstavka
___ Prav solidna družba	3 navedba zanimivega podatek, ki ga ni v odstavku
	4 izpostavitev zanimivega podatka iz odstavka
	5 uvod v odstavek

3 točke

4. Bi znali pojasniti, kakšni sta bili skozi zgodovino po avtorjevem mnenju vloži knjige in uničevanja knjig? Dopolnite poved.

Knjiga je bila skozi zgodovino _____ ,
torej je bil namen uničevanja knjig predvsem _____ .

2 točki

5. V besedilu je omenjen Primož Trubar. Obkrožite črki pred trditvama, ki držita.

- 1520 je Vatikan s posebno bulo prepovedal dela Martina Lutra.
- Primož Trubar se je na ta dogodek odzval tako, da je začel svoj boj s papeštvom.
- Poleti 1521 so v Rimu na grmadi javno sežgali Lutrova dela in njihovega avtorja.
- Po Lutru in njegovem delu so se zgledovali Primož Trubar in slovenski protestanti.

2 točki

6. Dopolnite obnovo dela besedila, tako da na črte napišete besedne zveze iz oklepajev v pravilni obliki.

Že v _____ (protestantsko šestnajsto stoletje) so knjige prepovedali tudi zaradi politike. Ko je nizozemski raziskovalec Hugo Grotius ostro napadel papeško bulo o _____ (portugalski trgovski monopol) na azijskem območju, je Vatikan bralcem po _____ (ves krščanski svet) prepovedal branje njegovega dela. Posebno mesto med _____ (najbolj znani primeri) preganjanja svobodne misli v zgodovini pa pripada _____ (Galilejevo znanstveno delo). Ker se je ukvarjal z _____ (nasprotni teoriji), je bil

za inkvizicijo tako nevaren, da mu kljub bolezni do smrti niso odpravila _____
 _____ (ponižujoča priporna kazen). Podobno se je na spisek z vsaj
 _____ (dve svoji deli) vpisal tudi Giordano Bruno.

4 točke

7. Avtor omenja različne »zbirke« knjig in naslovov. Poiščite zahtevane podatke in jih vpišite na ustrezna mesta.

Avtorja in naslova dveh knjig:

Št. vseh knjig na razstavi/spisku:

- Razstava Ilibri proibiti:

_____

_____

- Index Librorum Prohibitorum:

_____

_____

4 točke

8. Poskusite opisati postopek, po katerem so bile knjige uvrščene na spisek prepovedanih, tako da navedete posamezne korake.

a) _____ ali _____

b) _____

c) _____

č) _____

d) _____

3 točke

9. Naslov članka je **Lepe knjige so lepo gorele**.

- A** Ali je naslov objektivni ali subjektivni? Podčrtajte pravilno možnost.

o b j e k t i v e n / s u b j e k t i v e n

- B** Zakaj je pisec v naslovu uporabil pridevnik **lepe**? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Ker so sežigali predvsem leposlovje.
- b) Ker se je pri oblikovanju zgledoval po naslovu znanega filma Lepe vasi lepo gorijo.
- c) Ker so bile v tistem času knjige veliko lepše oblikovane kot danes.
- č) Ker danes vse knjige s spiska pri nas izhajajo v posebni zbirki Lepe knjige.

2 točki

10. Vloga naslova je tudi pritegniti pozornost bralcev. Kateri od nebesednih spremljevalcev besedila ima podobno vlogo? Zapišite ga.

_____

1 točka

11. V katero besedilno vrsto bi najlaže uvrstili izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustrezno možnost in izbiro utemeljite tako, da na črte zapišete tri značilnosti izbrane besedilne vrste.

strokovno poročilo/reportaža/ocena/referat/publicistično poročilo/
komentar/esej

- Značilnosti besedilne vrste:

_____
_____
_____

3 točke

12. Kateri namen je poleg prikazovalnega v besedilu še poudarjen? Dopolnite poved.

Poleg prikazovalnega namena je v besedilu poudarjen tudi _____,
saj želi pisec vplivati ne samo na bralčevo vedenje o _____,
temveč tudi na njegovo _____ o uničevanju knjig.

3 točke

13. Čeprav je izhodiščno besedilo namenjeno najširši javnosti, je treba za razumevanje med drugim poznati navedene manj znane besede. Določite njihov pomen, tako da jih zapišete na začetek ustrezne razlage.

žolčen, radikalen, ateističen, bogokleten, izobčenje, herezija, (rimska) kuriija, (papeška) kongregacija

- _____ je tak, ki odločno zahteva bistvene ali skrajne spremembe.
- _____ je tak, ki ne priznava, taji boga.
- _____ je tak, ki sramoti boga.
- _____ je tak, ki je napadalno sovražen, togoten.
- _____ je najvišji upravni organ Rimskokatoliške cerkve.
- _____ je krivoverstvo ali kriva vera.
- _____ je izključitev iz cerkve.
- _____ je celotna rimska uprava – vse kongregacije, sodišča in uradi.

4 točke

14. Zakaj bi ob branju izhodiščnega besedila posegli po navedenih jezikovnih priročnikih? Navedite po en razlog.

- a) latinsko-slovenski slovar: _____
- b) slovar tujk: _____
- c) slovenski pravopis – pravila: _____

3 točke

15. Ena najpogosteje rabljenih besed v izhodiščnem besedilu je **indeks**. Ob sestavku iz SSKJ ugotovite, kako je uporabljena.

indeks -a m (i) **1.** seznam knjig, katerih branje in širjenje prepoveduje oblast: cerkveni, državni indeks / dati, postaviti roman na indeks prepovedati ga brati in razširjati; knjiga je na indeksu prepovedano jo je brati in razširjati **2.** seznam v knjigi obravnavanih imen, besed z navedbo strani, kazalo: v novi izdaji so bili knjigi dodani indeksi / indeks imen, strokovnih izrazov **3.** šol. knjižica slušateljev visokih ali višjih šol, v kateri se potrjuje vpis, obisk predavanj, izpiti: vpisati predavanja v indeks / podpisati indeks **4.** ekon., navadno s prilastkom razmerje med dvema istovrstnima podatkom, izraženo navadno v odstotkih: visoki indeksi kažejo naraščanje uvoza; indeks porabe; indeks življenjskih stroškov

/ časovni indeks ki se nanaša na dve različni razdobji ali na dva različna dneva; stvarni indeks ki se nanaša na isto razdobje ali dan; indeks sto število, ki služi kot osnova za primerjavo drugih istovrstnih podatkov ♦ antr. lobanjski indeks z odstotkom izraženo razmerje med širino in dolžino lobanje; kem. indeks manjša, nižje od simbola zapisana številka, ki označuje število atomov v molekuli; mat. indeks manjša, nižje zapisana številka ali črka ob znaku za razlikovanje istovrstnih znakov

A Ugotovite, v katerem pomenu je uporabljena beseda **indeks** v izhodiščnem besedilu, ter na podlagi razlage njenega pomena v povedi razložite še pomen besede **indeksacija**, uporabljene v četrtem odstavku izhodiščnega besedila. Odgovora zapišite na predvideni mesti.

Št. pomena: _____

- Pomen besede **indeksacija**:

_____

_____

B Ali naslednje trditve o besedi **indeks** držijo obkrožite DA ali NE.

Beseda indeks je rabljena v slogovno nezaznamovan pomenu.	DA	NE
Vsi drugi pomeni besede indeks so slogovno zaznamovani.	DA	NE
V izhodiščnem besedilu bi lahko smiselno uporabili besedo indeks kot strokovni izraz.	DA	NE
Namesto predložne zveze na indeks bi moral avtor izhodiščnega besedila uporabiti predložno zvezo v indeks .	DA	NE
Raba predložne zveze v indeks je v vseh pomenih nepravilna.	DA	NE
Beseda indeks se v vseh pomenih sklanja po 1. moški sklanjatvi.	DA	NE

6 točk

16. Primerjajte besedi **indeks** in **indeksacija**.

- A** V vsaki besedi obkrožite črko, s katero je zapisan naglašeni samoglasnik.

i n d e k s – i n d e k s a c i j a

- B** V vsaki trditvi podčrtajte pravilno možnost.

- a) V besedi **indeks** je naglas na **p o d s t a v i / o b r a z i l u**.
- b) V besedi **indeksacija** je naglas na **p o d s t a v i / o b r a z i l u**.
- c) Beseda **indeksacija** je tvorjena iz **s a m o s t a l n i k a i n d e k s / g l a g o l a i n d e k s i r a t i**.
- č) Beseda **indeksacija** je **s e s t a v l j e n k a / i z p e l j a n k a / z l o ž e n k a**.

4 točke

17. Indeks, ki ga je katoliška cerkev uvedla leta 1559, je v besedilu ponovno imenovan tudi **sramotni vatikanski indeks** in **neslavni vatikanski indeks**.

- A** Na črto napišite celotno ime indeksa v slovenščini in latinščini ter nato določite, na kateri način navezovanja gre v navedenih primerih, tako da obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Ime indeksa

- v slovenščini: _____

- v latinščini: _____

- V primerih **neslavni vatikanski indeks** in **sramotni vatikanski indeks** gre za navezovanje
  - a) s sopomenskim izrazom.
  - b) s protipomenskim izrazom.
  - c) z nadpomenskim izrazom.
  - č) z opisom oziroma parafrazo.
  - d) z metaforičnim izrazom.

- B** V katerem pomenskem razmerju sta v izhodiščnem besedilu besedi **neslaven** in **sramoten**? Razmerje poimenujte.

_____

- C** Zapišite zahtevane besede.

- **sopomenka besed** neslaven in sramoten: _____
- **protipomenka besede** neslaven: _____
- **protipomenka besede** sramoten: _____

6 točk

18. V navedeni povedi iz izhodiščnega besedila je uporabljen glagol **odlikovati se**. Kako je uporabljen in kakšno avtorjevo mnenje o sežiganju knjig lahko razberete tudi iz njegove rabe? Podčrtajte ustrezni možnosti.

V boju proti pisani besedi in napredni misli so se odlikovali tudi nekateri papeži, med njimi Gregor IX., ki je dal sežgati judovski talmud in številne znanstvene razprave.

- Glagol **odlikovati se** je rabljen **objektivno/ironično/metaforično/humorno/ljubkovalno**.
- Avtor tako ravnanje **popolnoma podpira/deloma podpira/je do njega nevtralen/mu nekoliko bolj nasprotuje, kot ga podpira/se mu zdi vredno posmeha**.

2 točki

19. Iz glavnega stavka povedi iz prejšnje naloge **v boju proti pisani besedi in napredni misli so se odlikovali tudi nekateri papeži** izpišite zahtevane besede ter določite njihov pomen in vlogo v stavku. Izpolnite preglednico.

	Izpis besede	Kaj/katero razmerje izraža?	Del katerega stavčnega člena je?
zaimek			
veznik			
predlog			
predlog			

4 točke

20. Opazujte členek **le** v povedi, ki govori o spisku organizacije Opus Dei.

Na njihovem spisku je »le« okrog 1000 del, med njimi pa najdemo Kanta, Lessinga, Rousseauja, Marxa in Hitlerja.

- A** Podčrtajte možnosti, ki držijo, tako da bodo trditve pravilne.

Pogosta raba členkov je v izhodiščnem besedilu **ustrezna/neustrezna**, saj gre za **subjektivno/objektivno** besedilo, v katerem avtor **izraža svoje mnenje o temi/predstavlja samo preverljive podatke**.

Členek **le** je v izpisanem primeru rabljen v svojem **prvotnem/nasprotnem** pomenu, kar prepoznamo tudi po zapisu v narekovaju. Zato bi ga lahko, če bi se želeli izogniti zapisu z narekovajem, nadomestili s členkom **samo/zgolj/kar/morda/tudi**.

- B** Poved preoblikujte tako, da boste podčrtani del izrazili s pomensko ustreznim členkom, in preoblikovano poved zapišite.

4 točke

21. Postopek, po katerem so knjige prišle na spisek, je avtor označil s povedjo: **Da je delo prišlo v indeks, je bilo lahko in preprosto.**

A Kateri odvisnik je uporabil avtor? Poimenujte ga.

_____

B Primerjajte naslednji enostavčni povedi, ki sta nastali s strnitvijo dvostavčne povedi iz besedila, ter pravilno dopolnite trditve (na črto zapišite besedo *prva/-i* ali *druga/-i*).

Prihod dela v indeks je bil lahek in preprost. – Delo je zlahka in preprosto prišlo v indeks.

- _____ enostavčna poved je tvorjena s strnitvijo odvisnika v navadni (nestavčni) stavčni člen.
- V _____ enostavčni povedi je ohranjen povedek iz odvisnika namesto iz glavnega stavka.
- V _____ enostavčni povedi je povedek sestavljen iz glagola *biti* + pridevniškega določila.
- Slogovno ustrežnejša je _____ poved, saj je v povedku uporabljen polnopomenski glagol, pomen povedi pa ostane enak.

3 točke

22. V prvem in tretjem odstavku besedila je večkrat uporabljen trpni način. Oglejte si naslednji enostavčni povedi in na podlagi sobesedila rešite nalogi.

1. odstavek: *Del razstave je bil namenjen sramotnemu vatikanskemu indeksu.*

3. odstavek: *Knjige s tega spiska so bile prepovedane vsem katolikom.*

A Zakaj se je avtor odločil za rabo trpnega načina? Obkrožite črko pred možnostjo, s katero se strinjate.

- a) Ker vršilca dejanja ni mogoče določiti.
- b) Ker je vršilec dejanja neposredno poimenovan v povedi, ki sledi, in tako dosega dramatičnost.
- c) Ker je vršilec dejanja splošni – torej ljudje oz. vsakdo.
- č) Ker je vršilec dejanja že znan iz sobesedila in manj pomemben kot dejanje samo.

B Enostavčni povedi preoblikujte v tvorni, tako da boste glede na sobesedilo smiselno poimenovali vršilca dejanja.

- _____
_____
- _____
_____

5 točk

23. Posebna vrsta slogovno zaznamovanih povedi so brezvezja. Oglejte si eno iz izhodiščnega besedila.

Zgodovina je minevala tudi v sežiganju in uničevanju knjig, sodobni časi so z medmrežjem in digitalizacijo k sreči manj ranljivi.

- A** Kaj je izraženo v dopolnjevalni povedi? Podčrtajte ustrezno možnost.
- stopnjevanje/ostro nasprotje/razlika/izjema/izbira
- B** Kateri veznik bi uporabili v drugem stavku, da bi to razmerje z njim izrazili neposredno? Zapišite ga.
- _____
- C** Poved preoblikujte v podredje z dopustnim odvisnikom in jo zapišite.
- _____
- _____

4 točke

24. Vlogo knjige je avtor opredelil tudi z besedami nemškega dramatika Bertolta Brechta.

Že ob njenem nastanku se je Cerkev zavedala njenega pomena in nevarnosti, čeprav je šele stoletja pozneje Bertolt Brecht javno pozval ljudske množice: Knjiga je orožje, vzemite jo v roke!

- A** S katero besedo/besedno zvezo bi po vašem mnenju lahko nadomestili besedo **knjiga** v stavku **knjiga je orožje**, da bi se smisel Brechtove povedi najmanj spremenil? Podčrtajte jo.
- trde platnice/pisava/znanje/izročilo
- B** Kako pisec članka poroča o besedah nemškega dramatika? Podčrtajte ustrezni način in svoj odgovor utemeljite tako, da o besedah Bertolta Brechta poročate še na drugi način.

Pisec članka o Brechtovih besedah poroča s **premim/z odvisnim govorom**.

- Poved z drugim načinom poročanega govora:

_____

_____

_____

- C** Na koncu Brechtovega citata je uporabljen klicaj. Kaj zaznamuje? Obkrožite črko pred najustreznejšo možnostjo.
- a) Da gre za poziv.
- b) Da želi pisec članka bralca posebej opozoriti na citat.
- c) Da je Brechtov poziv tudi čustveno zaznamovan.
- č) Da je uporabljen glagol v velelnem naklonu.
- d) Da se pisec članka sprašuje o resničnosti Brechtovih besed.

7 točk

25. S katero intonacijo bi izgovorili Brechtov citat, če bi besedilo glasno brali po radiu? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.
- a) Z nekončno intonacijo.
  - b) S končno pripovedno/padajočo intonacijo.
  - c) S končno vprašalno/rastočo intonacijo.
  - č) S končno vzklično intonacijo.

2 točki

26. Skozi naloge ste ugotovili, da je pisec članka upošteval načelo živosti. Ob rabi prevzetih lastnih imen v zadnjem odstavku opazujte še njegovo upoštevanje načela jezikovne (slovnične in pravopisne) pravilnosti.

- A** Ugotovite, ali je avtor upošteval načelo jezikovne pravilnosti, tako da v preglednico vpišete tri pravila, ki jih je upošteval, in vsako dokažete s primerom iz besedila.

Pravilo, povezano z zapisovanjem ali pregibanjem prevzetih lastnih imen	Primer iz izhodiščnega besedila

- B** Ali je upoštevanje načela jezikovne pravilnosti v izhodiščnem besedilu potrebno? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite v povedi.

DA   NE

- Utemeljitev:

---

7 točk

27. Bi znali določiti, katero načelo učinkovitega sporočanja je kršeno v naslednjem stavku? Podčrtajte ustrezno možnost in svoj odgovor utemeljite (dopolnite poved).

Med drugim so (po abecednem redu) na spisku tudi naslednji avtorji.

Kršeno je načelo natančnosti/živosti/jedrnatosti/jezikovne pravilnosti/ustreznosti, saj _____

2 točki

28. Zamislite si, da ste Mateja/Mateja Varl, zaposlen/-a v Muzeju za novejšo zgodovino. Kot predstavnik/predstavnica skupine, ki pripravlja razstavo o prepovedanih publikacijah v 20. stoletju na Slovenskem, ste si ogledali razstavo *Prepovedane knjige*. Zanimalo vas je predvsem, katera dela so predstavljena in kako je posamezno delo predstavljeno. Da bi izvedeli več, ste se pisno dogovorili še za srečanje z avtorjem razstave Marcom Berninijem. Po obisku morate napisati strokovno poročilo za sodelavce. V njem po uvodni predstavitvi osnovnih podatkov o razstavi in razloga za obisk poročajte o pripravi na obisk, ogledu razstave ter strokovnem srečanju s kolegom iz Toskane. Poročilo zaključite s sklepnimi ugotovitvami. Pomagate si lahko s podatki iz izhodiščnega besedila, manjkajoče podatke pa si izmislite. Pri pisanju upoštevajte značilnosti izbrane besedilne vrste in upoštevajte ustrezna načela učinkovitega sporočanja. Vaše besedilo naj obsega od 200 do 250 besed.

24 točk

Program Primož Trubar: Trubarjeva pot v deželo Baden–Württemberg

3 dni, avtobus

1508, Rašica–1586 Derendingen

1 Na našem potovanju se bomo odpravili po poti, po kateri je iz Kranjske na Würtemberško hodil eden največjih Slovencev Primož Trubar. Pot nas bo vodila od alpskih vrhov Koroške, Tirolske in Bavarške do doline reke Neckar in roba Schwarzwalda na Švabskem. Trubar, oče slovenske knjige, nam je dal prve tiskane knjige in poskrbel, da smo tudi Slovenci lahko stopili v korak z drugimi kulturnimi narodi. Med potjo bomo spoznali številne zanimive kraje, kamor so se v času protireformacije zatekli slovenski protestanti ali ki so kako drugače povezani z nami. Pomešali se bomo v vrvež na živahnih ulicah slikovitega Augsburga, kjer so protestanti izbojevali eno izmed odločilnih zmag v boju za enakopravnost s katoličani v nemški državi. Ob tem pa ne bomo zanemarili drugih dragocenih umetnostnozgodovinskih spomenikov in veličastnih naravnih lepot, ki jih ponujajo kraji, skozi katere bomo potovali.

1. dan: Lienz–Innichen–Sterzing

400 km, (V)

2 Zjutraj vožnja na avstrijsko Koroško. Prvi postanek bo v HOČAH (Kötschach-Mauthen) v zgornji Ziljski dolini, kjer je v času reformacije živel še precej Slovencev. O tem med drugim priča tudi poročilo generalnega vikarja oglejskega patriarha, ki je dal leta 1581 sežgati množico slovenskih knjig. Ogleдали si bomo župnijsko cerkev, ki jo je v poznogotskem slogu prezidal stavbar Bartolomej Vertaler. Viertaler je sodeloval tudi pri gradnji cerkva v Kranjski Gori in Slovenskih Konjicah. Čez Ziljske Alpe se bomo nato spustili v dolino Drave. V LIENZU, prestolnici Vzhodne Tirolske, si bomo v župnijski cerkvi ogle-

dali nagrobnik Lenarta Goriškega, po katerem so posest Goriških grofov naposled dedovali Habsburžani. Pot nas bo nato vodila naprej ob Dravi, vse do njenega izvira na Toblaškem polju v Italiji. Ob postanku v Pustriški dolini (Pustertal/Val Pusteria) si bomo v mestecu INNICHEN (S. Candido) ogledali romansko cerkev samostana, ki so ga ustanovili Bavarci leta 769 kot misijonarsko postajo za pokristjanjevanje Karantancev. Pozno popoldne bomo zavili po dolini reke Adiže (Enns/Adige) proti severu in se ustavili v slikovitem mestecu STERZING (Vipiteno), kjer bomo obiskali muzej ulmskega mojstra Hansa Multscherja, najvidnejšega srednjeveškega švabskega rezbarja in slikarja. Po brennerski avtocesti se bomo zvečer čez gigantski viadukt Europa-Brücke vrnili v Avstrijo. Namestitev v hotelu v Innsbrucku. Večerja in nočitev.

2. dan: Innsbruck–Ulm–Bad Urach

300 km, (Z–V)

3 Po zajtrku si bomo ogledali INNSBRUCK. Vtis, ki ga na obiskovalca naredi kulturnozgodovinska dediščina tirolske prestolnice, dopolnjuje tudi njena lega sredi alpskih vrhov. Ob sprehodu po starem mestnem jedru se bomo med drugim ustavili pred nekdanjim cesarskim dvorom, ki slovi po svoji Zlati strešici, ter v dvorni cerkvi, kjer si je dal cesar Maksimiljan I. postaviti imeniten nagrobnik. Spomenik krasijo celopostavni bronasti kipi v naravni velikosti, ki predstavljajo prednike cesarja Maksimiljana in nekatere druge legendarne osebnosti. Pot nas bo nato vodila čez alpski prelaz Fernpass na Bavarsko, kjer se bomo kratko ustavili v mestu Kempten

v deželi Allgäu. Tu je krajši čas župnikoval tudi Trubar. Sledi vožnja do ULMA, mesta na Donavi, ki je bilo pomembno trgovsko in kulturno središče že v srednjem veku, danes pa se ponša z novo univerzo. Že od daleč vidna gotska stolnica ima najvišji cerkveni stolp na svetu, v notranjosti pa so ogleda vredni bogato izrezljani korni sedeži. Popoldne si bomo ogledali znano letoviško mesto BAD URACH, kjer je Trubar po svojem umiku s Kranjske vodil Slovenski biblijski zavod. Ob tamkajšnji župnijski cerkvi so mu postavili spomenik. Zvečer se bomo namestili v hotelu. Večerja in nočitev.

3. dan: Tübingen–Augsburg

710 km, (Z)

4 Po zajtrku bomo prispeli v TÜBINGEN, kjer so leta 1550 natisnili prvi slovenski knjigi Catechismus in den windischen Sprach in Abecedarium. Vrhunec potovanja bo zagotovo obisk njegovega predmetja DERENDINGEN, kjer je Trubar, med letoma 1567 in 1586 vodil župnijo. Tam je v cerkvi sv. Galla tudi pokopan. Opoldne se bomo ustavili v AUGSBURGU, ki je bil v srednjem veku po zaslugi družine Fugger eno glavnih političnih in finančnih središč Evrope. V njem si bomo ogledali slovito stolnico z najstarejšimi vitraži v Nemčiji, renesančno mestno hišo, manieristični Herkulov vodnjak in kompleks Fuggerei, eno najstarejših še delujočih socialnih ustanov na svetu. Iz srednjeveškega mesta se bomo popoldne odpravili proti domu, kamor bomo prispeli v večernih urah.

5

Odhodi in cene:	25. 06. 2010	219.00 €
	29. 10. 2010	219.00 €
	08. 04. 2011	219.00 €
	23. 04. 2011	219.00 €
	24. 06. 2011	219.00 €
	29. 10. 2011	219.00 €

minimalno število: 45 oseb

manjše skupine: 239.- € min. 30 oseb

akontacija: ob prijavi 69.- €

cena vključuje: prevoz s sodobnim turističnim avtobusom po programu z vsemi pripadajočimi stroški, namestitev v dvoposteljni sobi (prha, wc) v hotelih z najmanj 3***, obroki po programu (Z – zajtrk, V – večerja), stroške organizacije potovanja, kompetentno vodstvo, osnovno nezgodno zavarovanje in DDV

doplačilo: 15.- € za vstopnine

doplačila po želji: 52.- € za enoposteljno sobo, 10.- € za zavarovanje rizika odpovedi. Doplačila poravnate ob vplačilu akontacije, vstopnine pa pri vodniku na poti.

Prijava

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Predstavite okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo.

A Dopolnite povedi, tako da odgovorite na vprašanja pod črtami.

Besedilo je bilo objavljeno _____, torej je njegov
Kdaj in kje?

naročnik _____. Ta se je za izlet, povezan s Primožem
Kdo?

Trubarjem, leta 2008 odločil ob pomembni obletnici – _____.
Kateri?

Kot je razvidno iz programa, je njegov sestavljalec po izobrazbi _____,
Kaj/strokovnjak za katero področje?

na izletu pa bo v vlogi _____.
Kateri?

- B** Kdo je neposredni naslovník besedila? Podčrtajte ustrezno možnost in svojo izbiro utemeljite v povedi.

Neposredni naslovník so

- a) maturanti, ki se odpravljajo na maturantski izlet.
- b) naključni udeleženci, ki želijo izvedeti čim več o kulturni zgodovini in obiskanih krajih.
- c) skupina turistov, ki si želi spoznati predvsem najbolj popularne kraje in imeti veliko časa za nakupovanje.
- č) udeleženci univerze za tretje življenjsko obdobje, ki želijo s strokovno ekskurzijo nadgraditi svoje spoznavanje glasbene zgodovine in teorije.

- Utemeljitev:

---

7 točk

- 2.** V katerem delu besedila je neposredno poimenovana tema? Del besedila izpišite na črto in ga poimenujte.

- Izpis dela besedila: _____
- Poimenovanje izpisanega dela besedila: _____

2 točki

- 3.** Vsebinsko bi lahko besedilo razdelili na tri dele. Katere? Izpolnite preglednico, tako da navedete odstavke, ki jih obsega posamezni del, in z besedno zvezo povzamete njegovo vsebino.

	Odstavki, ki jih obsega del besedila	Podtema dela besedila
1. del		
2. del		
3. del		

3 točke

4. Oglede, ki jih predvideva program, je mogoče razdeliti v tri skupine. Iz drugega odstavka na črte izpišite znamenitosti oz. kraje, ki so povezani z vsako od njih.

- Kraji, povezani s slovenskimi protestanti:

- Kraji, povezani z drugim dogajanjem iz slovenske zgodovine:

- Druge umetnostnozgodovinske in naravne znamenitosti:

---

3 točke

5. Kako so naslednji kraji povezani s Trubarjevim delovanjem in po katerem zaporedju jih bodo udeleženci izleta obiskali? Na črtice pred kraje zapišite zapovrstno številko obiska in črko ali črki njihove povezave s Trubarjem.

Št.:	Črka:	Kraj:	V njem Trubar:
_____	_____	TÜBINGEN	krajši čas župnikuje.
_____	_____	KEMPTEN	je pokopan.
_____	_____	DERENDINGEN	vodi Slovenski biblijski zavod.
_____	_____	BAD URACH	skoraj dvajset let vodi župnijo. natisne prvi knjigi v slovenščini.

4 točke

6. Ali so naslednje trditve v skladu z vsebino besedila? Obkrožite DA ali NE.

- Najdaljšo pot bodo udeleženci izleta opravili tretji dan, najkrajšo pa prvi dan potovanja. DA NE
- Bartolomej Viertaler je kot rezbar in slikar pustil svoj pečat tudi v cerkvah v Kranjski Gori in Slovenskih Konjicah. DA NE
- Nagrobnik Maksimiljana I., okrašen z bronastimi kipi njegovih prednikov v naravni velikosti, stoji v tirolski prestolnici. DA NE
- Po prestopu slovenske meje bo pot vodila po treh državah: Avstriji, Italiji in Nemčiji; ter po dolinah treh večjih rek: Drave, Adiže in Donave. DA NE
- Ulmska stolnica je znana po najvišjem cerkvenem stolpu na svetu, bogato izrezljanih kornih sedežih in najstarejših vitražih na Nemškem. DA NE
- Augsburg je bil v srednjem veku zaradi stolnice, mestne hiše, Herkulovega vodnjaka in kompleksa Fuggerei po zaslugi družine Fugger kulturno središče Evrope. DA NE

3 točke

7. Zanikajte trditvi, tako da bosta ustrezali vsebini izhodiščnega besedila.

- Udeleženci morajo ob prijavi plačati celoten znesek.
-

- Vsak se lahko prijavi na izlet v juliju ali avgustu 2011.
-

4 točke

8. Ali bi lahko določili vlogo nebesednih spremljevalcev, s katerimi je opremljeno besedilo? Na črtice pred navedbo nebesednih spremljevalcev zapišite številko najustrežnejšega namena.

_____ zemljevid	1 pritegnitev pozornosti
_____ Trubarjeva fotografija	2 ponazoritev zapisanega
_____ polkrepki tisk	3 členjenost besedila (usmerjanje pri branju)
_____ zapis s samimi velikimi črkami	4 bistveni podatki
_____ različne barve pisave	

3 točke

9. Kakšen je končni namen pisca besedila? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo in iz besedila izpišite tisti del, v katerem je ta namen izražen.

Sporočevalec želi doseči,

- da bi si bralec po branju zapomnil čim več o predstavljenem programu.
- da bi bralec po branju o predstavljenem izletu sodil, da je zanimiv in bogat.
- da bi mu bralec po branju sporočil svoje predloge za podobne izlete.
- da bi mu bralec po branju zastavil podrobnejša vprašanja o programu.
- da bi se bralec po branju odločil za udeležbo na predstavljenem izletu.

- Izpis dela besedila: _____

2 točki

10. Med katera besedila bi uvrstili Program Primož Trubar? V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Besedilo je

- umetnostno/neumetnostno/polliterarno,
- uradno/neuradno,
- javno/zasebno,
- enogovorno/dvogovorno,
- prvotno govoreno/zapisano,
- uradnovalno/publicistično/strokovno.

3 točke

11. Bi znali določiti še besedilno vrsto? Poimenujte jo na črto in svoj odgovor utemeljite tako, da v preglednico zapišete tri značilnosti izbrane besedilne vrste ter jih ponazorite ob besedilu.

- Besedilna vrsta: _____

Značilnosti izbrane besedilne vrste	Ponazoritev ob besedilu <i>Program Primož Trubar</i>

4 točke

12. Deli besedila se razlikujejo tudi po večji ali manjši objektivnosti.

A Kateri odstavek je najbolj subjektiven? Zapišite njegovo številko in iz njega izpišite tri subjektivne izraze.

- Št. odstavka: _____
- Subjektivni izrazi: _____
 _____
 _____

B Bi znali pojasniti, kako je subjektivnost povezana z namenom tega odstavka?

---

6 točk

13. Prvi odstavek bi lahko bil tudi izhodišče za oblikovanje naslednjega kratkega radijskega oglasa. Preberite ga.

S turistično agencijo Ars Longa se bomo odpravili po poti, po kateri je iz naših krajev na Nemško hodil eden največjih Slovencev Primož Trubar. (1) Ali mislite, da je očeta slovenske knjige pot vodila skozi puste in dolgočasne kraje? (2) Potem se motite! (3) Kajti potovali bomo skozi zanimive kraje, povezane z našo zgodovino, se za nekaj ur potopili v živahen vrvež srednjeveškega Augsburga, si ogledali številne dragocene umetnostnozgodovinske spomenike ter občudovali veličastne naravne lepote alpskih vršacev in pokrajine ob veličastni Donavi. (4) Le kdo se ne bi odpravil po stopinjah velikega literata? (5) Pokličite nas ali nas obiščite na naši spletni strani. (6) In pojdite z nami! (7)

- A** S katero končno intonacijo bi pri glasnem branju izgovorili posamezne povedi? Njihove številke za-
pišite na ustrezne črte.
- Pripovedna (padajoča) intonacija: _____
  - Vprašalna (rastoča) intonacija: _____
  - Vzklična (ekspresivna) intonacija: _____

- B** Kateri podatek bi v vsakem od stavkov prve povedi poudaril govorec, če bi želel poslušalca posebej opozoriti na to, kdo pripravlja potovanje in po čigavi poti to poteka? Podčrtajte ustrezni besedi.

S turistično agencijo Ars Longa se bomo odpravili po poti, po kateri je iz naših krajev na Nemško hodil eden največjih Slovencev Primož Trubar.

5 točk

14. V prvih dveh povedih uvodnega odstavka je povzeto celotno potovanje. Preberite ju.

Na našem potovanju se bomo odpravili po poti, po kateri je iz Kranjske na Würtemberško hodil eden največjih Slovencev Primož Trubar. Pot nas bo vodila od alpskih vrhov Koroške, Tirolske in Bavarske do doline reke Neckar in roba Schwarzwalda na Švabsko.

- A** Ali so v uvodnem delu navedeni posamezni kraji? Podčrtajte ustrezno možnost.

Podčrtana zemljepisna lastna imena so n a s e l b i n s k a / n e n a s e l b i n s k a.

- B** Bi znali določiti spol podčrtanih zemljepisnih lastnih imen? Razvrstite jih v stolpca.

Samostalnik ženskega spola	Samostalnik srednjega spola

- C** S katero trditvijo o rabi podčrtanih lastnih imen v istem besedilu se strinjate? Obkrožite ustrezno črko.
- a) Vsa podčrtana zemljepisna imena imajo lahko obliko v ženskem ali moškem spolu, zato je različna raba v istem besedilu ustrezna in preprečuje ponavljanje.
- b) Vsa podčrtana lastna zemljepisna imena imajo v knjižnem jeziku le žensko obliko in bi jih morali tudi v besedilu uporabiti kot samostalnike ženskega spola.
- c) Vsa podčrtana lastna zemljepisna imena imajo v knjižnem jeziku le obliko v srednjem spolu, zato je raba samostalnikov v ženskem spolu nepravilna.
- č) Vsa podčrtana zemljepisna imena so lahko sicer v različni obliki, vendar je zaradi urejenosti v istem besedilu ustrezneje uporabljati le eno možnost.
- Č** Kako bi s samostalnikom *Bavarsko* pravilno odgovorili na vprašanja *KJE?*, *KAM?* in *OD KOD?* Podčrtajte popolnoma pravilni niz.

Bavarsko:

- v Bavarskem – na Bavarsko – iz Bavarskega
- na Bavarski – v Bavarsko – iz Bavarske
- v Bavarski – v Bavarsko – z Bavarskega
- na Bavarskem – na Bavarsko – z Bavarskega

5 točk

15. Zakaj je na priloženem zemljevidu kar nekaj zemljepisnih lastnih imen krajev, ki ležijo v drugih državah, navedenih tudi v slovenskem jeziku ali samo s slovenskim poimenovanjem? Poimenovanja zapišite v ustrezni stolpec.

Zgodovinski kraji, za katere imamo slovenska imena	Kraji, kjer so nekdanje živeli tudi Slovenci	Kraji, ki so na dvojezičnem območju

2 točki

16. V besedilu je sporočevalec marsikaj sporočil tudi z izbiro in obliko glagolov. Ob prvi povedi ugotovite, kaj je značilno za njihovo rabo.

Na našem potovanju se bomo odpravili po poti, po kateri je iz Kranjske na Würtemberško hodil eden največjih Slovencev Primož Trubar.

- A V katerih osebah in številih sta uporabljena glagola v prvi povedi in zakaj? Odgovore zapišite na črte.

Izpis glagola: Oseba: Število: Razlog za izbiro oblike (osebe in števila):

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

- B Glagola se razlikujeta tudi po glagolskem vidu. Vsakega izmed njiju v nedoločniku zapišite v ustrezno okence in mu pripišite njegov vidski par.

Nedovršni glagol	Dovršni glagol

7 točk

17. V opisu potovanja je pomembno, da naslovniku jasno predstavimo časovni potek poti. Iz tretjega odstavka izpišite vse izraze, ki izražajo, da se bo neki dogodek zgodil ZA prejšnjim. Nato določite, za katere vrste izraz gre, tako da k vsakemu izpisu pripišete ustrezno številko.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

A zveza predloga in samostalnika

B prislov

C glagol

3 točke

18. Časovno razmerje je izraženo tudi v naslednji enostavni povedi.

Ob prehodu po starem mestnem jedru se bomo med drugim ustavili pred nekdanjim cesarskim dvorom.

- A Katero časovno razmerje je izraženo in s katerim predlogom bi ga lahko še izrazili? Podčrtajte pravilni možnosti.

Izražena je preddobnost/sočasnost/zadobnost, tako da bi lahko časovno razmerje izrazili tudi s predlogom pred/med/po.

- B V povedi s podčrtavo določite stavčne člene.

5 točk

19. Enostavno poved iz prejšnje naloge bi lahko preoblikovali tudi v dvostavno. Poved preoblikujte v zahtevani povedi in ju zapišite na črte.

- Podredje s časovnim odvisnikom:

- Pomensko ustrezno priredje:

---

4 točke

20. Ob tretjem odstavku ugotovite, katera logična razmerja ob časovnem prevladujejo v besedilu in kako so najpogosteje izražena. V vsakem stolpcu obkrožite ustrezno črko/števko.

Najpogosteje izraženi razmerji ob časovnem:	Način, na katerega sta razmerji najpogosteje izraženi:
A krajevno in načinovno razmerje	1 s predlogom
B krajevno razmerje in izražanje lastnosti	2 s stavčnim členom
C vzročno-posledično in protivno razmerje	3 s prirednim veznikom
Č pogojno razmerje in izražanje lastnosti	4 s podrednim veznikom
D pojasnjevalno in utemeljevalno razmerje	
E poimenovanje vršilca in predmeta dejanja	

2 točki

21. Ste opazili, da so logična razmerja med besedami v besedilu na nekaj mestih izražena tudi z ločili? Preberite naslednja izraza in izpolnite preglednico.

Izraz	Uporabljenno ločilo	Katero logično razmerje je izraženo?	Ali je razmerje priredno ali podredno?	S katerimi nepolnomenškimi besedami bi lahko nadomestili ločilo?
<i>dežela Baden–Württemberg</i>				
<i>3. dan: Tübingen–Augsburg</i>				

4 točke

22. Ali sta v naslednji povedi pravilno rabljeni obe vejici? Obkrožite črko pred pravilno trditvijo in svojo izbiro utemeljite tako, da stavčno sestavo povedi prikažete grafično (z S-strukturo).

Vrhunec potovanja bo zagotovo obisk njegovega predmestja DERENDINGEN, kjer je Trubar, med letoma 1567 in 1586 vodil župnijo.

- a) Obe vejici sta rabljeni pravilno.
 b) Pravilno je rabljena druga vejica, prva pa ne.
 c) Pravilno je rabljena prva vejica, druga pa je odveč.
 č) Nobena izmed vejic ne bi bila potrebna.

Grafični prikaz stavčne sestave povedi (S-struktura):

2 točki

23. Vsak kraj, v katerem se bodo izletniki ustavili, je na kratko predstavljen, zato je v besedilu zelo pomembno jasno navezovanje.

A Iz četrtega odstavka izpišite vse izraze, ki se navezujejo na naslednje kraje.

a) Tübingen: _____

b) Deredingen: _____

c) Augsburg: _____

B Poved *Tam je v cerkvi sv. Galla tudi pokopan* preoblikujte tako, da se boste na nanašalnico navezovali z ustreznim pomenskim opisom ali parafrazo. Preoblikovano poved zapišite.

4 točke

24. Ob zadnjih treh povedih četrtega odstavka ugotovite še, kako so povedi med seboj povezane glede na aktualnost (novost podatkov).

A V vsaki povedi obkrožite izhodišče in podčrtajte jedro.

Opoldne se bomo ustavili v AUGSBURGU, ki je bil v srednjem veku po zaslugi družine Fugger eno glavnih političnih in finančnih središč Evrope. V njem si bomo ogledali slovito stolnico z najstarejšimi vitraži v Nemčiji, renesančno mestno hišo, manieristični Herkulov vodnjak in kompleks Fuggerei, eno najstarejših še delujočih socialnih ustanov na svetu. Iz srednjeveškega mesta se bomo popoldne odpravili proti domu, kamor bomo prispeli v večernih urah.

B Kako je v povedih izhodišče dopolnjevalne povedi povezano z osnovno povedjo? Obkrožite črko pred ustreznim grafičnim prikazom.

- a) jedro 1. povedi   izhodišče 2. povedi; izhodišče 2. povedi   izhodišče 3. povedi
- b) jedro 1. povedi   izhodišče 2. povedi; jedro 2. povedi   izhodišče 3. povedi
- c) izhodišče 1. povedi   izhodišče 2. povedi; izhodišče 2. povedi   izhodišče 3. povedi
- č) izhodišče 1. povedi   jedro 2. povedi; izhodišče 2. povedi   jedro 3. povedi

4 točke

25. Osnovni podatki o programu so v besedilu zapisani v obliki preglednice, če bi vam jih predstavljal uslužbenec v turistični agenciji, pa bi jih moral oblikovati v povedi. Kako bi upovedili prve štiri vrstice preglednice (od datumov odhoda do akontacije)? Zapišite jih.

---

4 točke

26. Zamislite si, da ste Bor/Brina Kalan (Slovenska cesta 5, 6000 Koper). Ker ste se prejšnje leto udeležili enega izmed izletov agencije Ars longa, so vam po pošti poslali letošnji katalog potovanj in izletov. Ko ste ga prebirali, ste se ustavili ob programu *Primož Trubar* in ga z zanimanjem prebrali. Program vas je pritegnil in razmišljate o tem, da bi se izleta udeležili, vendar vas je pri tem zmotilo, da sta prvi deli v slovenskem jeziku navedeni le z naslovoma v tujih imenih, ne pa tudi v slovenščini. Zato napišite uradno pritožbo agenciji, v kateri boste najprej predstavili okoliščine in na splošno pohvalili program, še posebej dva predvidena ogleda. Nato pa pojasnite razlog svojega nezadovoljstva in predlagajte rešitev za odpravo napake. Jedrni del vašega besedila naj obsega od 200 do 230 besed. Pri pisanju upoštevajte značilnosti besedilne vrste in bodite pozorni na jezikovno pravilnost.

25 točk

Polet, 02. 10. 2008

Šopirjenje

Besedilo Davorin Tome

PREDVOLILNA KAMPANJA IN VOLITVE PRI NARAVNIH VRSTAH.

Zdaj ko so se sile političnega napihovanja in obljubljanja po volitvah nekoliko sprostile, ko lahko na televiziji v najbolj prestižnem času končno spet pogledamo še kaj drugega razen preznojenih, napetih obrazov naših priljubljenih strankarskih voditeljev, ko bodo mesta na plakatih spet zasedla sporočila z ekonomsko in ne s politično propagandno vsebino, nekaj besed o tem, kako potekajo volitve pri drugih vrstah, ki naseljujejo Zemljo. Menda ne mislite, da volitve poznamo le ljudje, da druga bitja živijo v neki obliki absolutne monarhije, kjer se položaj v družbi, pravice, dolžnosti in privilegiji avtomatsko prenašajo z očeta na sina! Osebki v naravnih razmerah med sabo nenehno izbirajo, kdo bo preživel, nekatere vrste izbirajo tudi, kdo bo glavni petelin na gnoju.

Naravni izbor namesto volilne nedelje

Najboljši si vedno pridobijo največ pozornosti, največ hrane, največ možnosti za razmnoževanje, skratka vse najboljše v življenju. Najslabšim pripadajo le ostanki. Takšna neenakopravnost med osebki ima seveda svoj smisel. Zagotavlja, da ima vrsta v vsakem trenutku kar največ možnosti za preživetje; preprečuje, da bi se izrodila v skupino nesposobnežev, ki ne znajo poskrbeti za sebe. Izbori, kdo je najboljši in kdo najslabši, potekajo vsak dan in ves dan, ne le enkrat na štiri leta. Za naključne opazovalce in udeležence so povsem neopazni, spontani, brez oglasnih panojev in volilnih skrinjic. Najboljši si, enostavno in brez odvečnih besed, hrano pridobijo ter preživijo, najslabši od lakote poginejo. Najboljši uidejo plenilcu, najslabši postanejo plen. Najboljšim uspe preživeti ohladitev, najslabši zmrznejo. Najboljši se po boleznih poberejo, najslabše bolezen pobere.

Šopirjenje

Včasih se morajo najboljši dokazati na predvolilnih shodih. Na njih se kandidati drug drugemu postavijo po robu. Soočenja pa niso kakšen resen spopad na življenje in smrt, kakor tudi niso pri ljudeh. Sistematično pobijanje kandidatov za položaj se v naravi ne izplača. Tudi najboljši se nekoč posta-

ra in izgubi mladostno ostrino, ki ga je popeljala na vrh. Takrat je za vrsto dobro, da se v bližini najde še kdo, ki je izkušen in živ in lahko opešanega vodjo hitro nadomesti. Vrste imajo tudi številne zunanje sovražnike – druge vrste, ki jih plenijo ali z njimi tekmujejo. Ob njihovem napadu prav tako pride prav vsak par oči, ušes ali nog, ki je še živ. Na volitvah tako najpogosteje izbirajo s šopirjenjem. Šopirijo se z rogovi (kadar je odločitev tesna, si pomagajo z nekaj trkanja z glavami), šopirijo se z dolgimi, pisanimi peresi, z mavričnimi vzorci, nenavadnimi plesi, kriki, poskoki. Rože se šopirijo z velikimi, bujnimi cvetovi, drevesa z visokim stasom, gobe včasih z neznosnim smradom.

Ko šopirjenje ne zaleže

Zgodi se, da tudi šopirjenje ne zaleže. Moč, ki jo šopirjenje simbolizira, je takrat treba dokazati, drugače bi bile vse naslednje predvolilne kampanje le lutkovna predstava za otroke. Takrat napoči čas za krvave obračune, takrat padejo smrtne žrtve, živali se zapletejo v prave vojne.

Na življenje in smrt se stepejo mravlje. Uboje iz koristoljubja in celo vojne poznamo tudi pri tako simpatičnih in razvitih vrstah, kot so opice. Presenetljive primere nasilja s smrtnim izidom je podrobno opisala primatologinja Jane Goodall, ki je desetletja živela z družino šimpanzov v tanzanijskem narodnem parku Gombe. Najprej je spoznala detomor in kanibalizem. Alfa samec ali glavna samica skušata primat svoje genske linije ohraniti tudi tako, da ubijeta in požreta mladiče drugih samic ali samcev. Še bolj pretresljiva so pričevanja o vojnih pohodih. V knjigi *Skozi okno*, ki je izšla leta 1990, Goodallova zelo nazorno opisuje usodo skupine desetih opic, ki so se odločile za samostojno življenje daleč od rojstnega kraja. Samci iz skupine, v kateri so nekoč vse živele složno, so se po njihovi odcepitvi vsakega toliko časa zbrali v kazenski vod in v štirih letih postopoma pobili vse odpadnice, razen dveh mladoletnih samic. Po tej epizodi so vodjo, ki v skupini opic odloča o vsem, nekaj časa lahko znova izbirali le s šopirjenjem. ■

(Vir: Prirejeno po: Polet, 2. 10. 2008.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite naslednje trditve o izhodiščnem besedilu.

Tvorec besedila je _____, njegov naslovník pa je _____
 _____. Tema besedila je _____
 _____, tvorec pa se je zanjo odločil,
 ker _____.

2 točki

2. Določite značilnosti besedila, tako da podčrtate ustrezno možnost ob poševnici in svojo odločitev pojasnite.

Besedilo je *u m e t n o s t n o / n e u m e t n o s t n o*, saj _____.

Besedilo je *e n o g o v o r n o / d v o g o v o r n o*, saj _____.

Besedilo je prevladujoče *o b j e k t i v n o / s u b j e k t i v n o*, saj _____.

Besedilo je *z a s e b n o / j a v n o*, saj _____.

Besedilo je *p u b l i c i s t i č n o / s t r o k o v n o*, saj _____.

5 točk

3. V povedi pojasnite, kako je naslov povezan s temo besedila.

_____

2 točki

4. Kaj odloča o zmagi na volitvah med osebki v naravnih razmerah? Po zgledu navedite še štiri dejavnike.

Zgled: sposobnost poskrbeti zase

_____

_____

_____

_____

2 točki

5. Še enkrat preberite uvodni odstavek in ugotovite, katero izhodiščno tezo izpostavi tvorec besedila.

A Izhodiščno tezo predstavite v povedi.

B Kako tvorec besedila v drugih odstavkih utemeljuje svojo izhodiščno tezo? Obkrožite črki pred pravihima odgovoroma.

- a) Navaja značilnosti naravnega izbora pri živalih in rastlinah.
- b) Sklicuje se na podatke o javnem mnenju.
- c) Sklicuje se na svoje osebne izkušnje.
- č) Navaja strokovna spoznanja primatologinje Jane Goodall.
- d) Sklicuje se na izkušnje politikov.

5 točk

6. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo predvsem zato, da bi

- a) naslovniku ovrednotil predvolilno kampanjo.
- b) naslovniku predstavil načine šopirjenja pri živalih in rastlinah.
- c) naslovnika seznanil z življenjem in delom primatologinje Jane Goodall.
- č) naslovnika povabil na ogled tanzanijskega narodnega parka Gombe.
- d) naslovnika prepričal, da so volitve kot lutkovna predstava za otroke.
- e) naslovniku predstavil svoje mnenje o volitvah in predvolilnem dogajanju.

2 točki

7. Ali se sporočevalec v besedilu razodeva ali ne? Še enkrat preberite uvodni odstavek in rešite nalogi.

A Med katera besedila glede na sporočevalčevo razodevanje spada izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Besedilo *Predvolilna kampanja in volitve pri naravnih vrstah* je

- a) popolnoma objektivno.
- b) prevladujoče objektivno z nekaj subjektivnimi izrazi.
- c) izrazito subjektivno.

B Svojo izbiro utemeljite tako, da iz uvodnega odstavka izpišete pet besed/besednih zvez, ki potrjujejo vaš odgovor.

---

4 točke

8. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnicah ter izbiro utemeljite tako, da navedete vsaj tri značilnosti izbrane besedilne vrste.

Besedilo je *reportaža/ocena/predstavitev živali/komentar/poročilo*.

- Značilnosti besedilne vrste:

---

4 točke

9. Čeprav je besedilo namenjeno širokemu krogu bralcev, je pisec v njem uporabil tudi nekaj manj pogostih besed. S katerimi sopomenkami bi lahko pisec v izhodiščnem besedilu nadomestil besede **prestizen**, **privilegij** in **kanibalizem**? V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno sopomenko.

prestizen – ugleden, dragocen, precenjen

privilegij – ugodnost, posebnost, predrznost

kanibalizem – ljudožerstvo, primitivnost, plemenskost

3 točke

10. Redkeje se uporablja tudi beseda **šopiriti**. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

šopiriti -im nedov. (í î) *postavljati v pokončen, štrleč položaj*: puran šopiri perje // *s postavljanjem perja v pokončen, štrleč položaj delati kaj bujno, košato*: rušavec šopiri rep **šopiriti se** **1.** *dobivati pokončno, štrleče perje*: kokoš se šopiri • *ekspr. te bomo že ugnali, se je šopirila jezno, prezirljivo govorila* **2.** *ekspr., s prislovnim določilom biti kje zelo opazen, viden zaradi velikosti, bujnosti*: pred hišo se je šopirila hruška; med vrtovi se šopirijo poslopja / na pročelju hotela so se šopirili svetlobni napisi **3.** *ekspr. postavljati se, ponašati se*: fantje so se šopirili; pred drugimi ljudmi se rad šopiri; šopiri se kot pav / šopirile so se v novih oblekah / šopiriti se z uspehi **4.** *ekspr. oblastno, prevzetno se vesti, ravnati*: tukaj se šopiriš, doma si pa ponižen / takrat so se tujci šopirili po naši deželi

- A** V katerem slovarskem pomenu je beseda **šopiriti se** uporabljena v predzadnjem odstavku izhodiščnega besedila? Številko pomena napišite na črtico.

- B** Obkrožite DA, če je trditev o besedi **šopiriti se** pravilna, ali NE, če ni pravilna.

Beseda **šopiriti se** je glagol in spada med pregibne besedne vrste. DA NE

Beseda **šopiriti se** je naglašena na prvem zlogu. DA NE

Beseda **šopiriti se** ima več pomenov. DA NE

Beseda **šopiriti se** se uporablja tudi kot termin. DA NE

- C** Besedo **šopiriti se** uporabite v zloženi povedi, tako da bo v tretjem/3. slovarskem pomenu.

- Č** Zadnjo poved predzadnjega odstavka bi lahko slogovno izboljšali, tako da bi ponovljeno besedo **šopiriti se** nadomestili z ustreznim sopomenskim izrazom. Zapišite ga na črto.

Šopirijo se z rogovi, šopirijo se z dolgimi, s pisanimi peresi, z mavričnimi vzorci, nenavadnimi plesi, kriki, poskoki. Rože se šopirijo z velikimi, bujnimi cvetovi, drevesa z visokim stasom, gobe včasih z neznosnim smradom.

---

7 točk

- 11.** V besedilu so večkrat uporabljene besede, ki imajo enak koren kot beseda **predvolilni**.

- A** Podčrtajte koren besede **predvolilni**.

p r e d v o l i l n i

- B** Katera beseda z enakim korenem se v izhodiščnem besedilu najpogosteje pojavlja in zakaj? Dopolnite poved.

V besedilu se najpogosteje pojavlja beseda _____, saj

- C** Napišite še pet besed, ki spadajo v isto besedno družino kot beseda **predvolilni**. Dopolnite preglednico.

Samostalnik moškega spola	Samostalnik ženskega spola	Nedovršni glagol	Dovršni glagol	Pridevnik

6 točk

12. Tvorjenke so tudi besede **plenilec**, **nesposobnež**, **postarati se** in **udeleženec**. Razložite, kaj pomenijo, tako da na črte napišete njihovo skladenjsko podstavo.

- plenilec – _____
- nesposobnež – _____
- postarati se – _____
- udeleženec – _____

4 točke

13. Kako bi definirali besedo **primatologinja**? Dopolnite definicijo. Pri tem si pomagajte z zadnjim odstavkom izhodiščnega besedila in s slovarskim sestavkom.

primāti -ov m mn. [nlat. mn. *Primates*] prvaki, red placentalnih sesalcev v katerega spadajo polopice, opice, človečnjaki ZOO.

Primatologinja je _____, ki _____.

2 točki

14. Ali so navedene besedne zveze iz izhodiščnega besedila proste ali stalne? V katero tematsko polje bi jih lahko uvrstili? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in na črto natančno poimenujte tematsko polje.

oglasni panoji, volilne skrinjice, strankarski voditelji, propagandna vsebina, predvolilna kampanja

To so stalne/proste besedne zveze.

- Tematsko polje: _____

3 točke

15. V katero besedno vrsto spadata podčrtani besedi in kaj je sporočevalec z njima izrazil?

Menda ne mislite, da volitve poznamo le ljudje.

- A** Poimenujte besedno vrsto podčrtanih besed.

_____

- B** Kaj je sporočevalec izrazil z besedo **menda**? Podčrtajte ustrezno možnost.

prepričanje/veliko verjetnost/možnost/nejevero

- C** S katerima besedama bi lahko nadomestili besedico **le** v spodnjih povedih, da bi bili povedi pomensko pravilni (v povedih ne spreminjajte nič drugega)? Besedi zapišite na črta.

Volitev ne poznamo le ljudje. _____

Volitve poznamo le ljudje. _____

4 točke

16. V povedih iz besedila je sporočevalec uporabil več presežnikov.

Najboljši si vedno pridobijo največ pozornosti, največ hrane, največ možnosti za razmnoževanje, skratka vse najboljše v življenju. Najslabšim pripadajo le ostanki.

A Preoblikujte povedi, tako da oblike v presežniku postavite v osnovnik, in ju zapišite na črti.

B Ali bi bila preoblikovana poved v izhodiščnem besedilu ustrežnejša? Obkrožite črko pred trditvijo, s katero se strinjate.

- a) DA, ustrežnejša bi bila poved z osnovniki, saj uspe vsem, ki so dobri oz. le malo nad povprečjem.
- b) NE, saj je govor o voditeljih, ti pa so le izjemni posamezniki in jih zato bolje označimo s presežniki.
- c) DA, ker se pomen povedi ne bi bistveno spremenil, bi bila za bralca razumljivejša poved z osnovniki.
- č) NE, ker bi bil pomen povedi z osnovniki veliko širši in bi bilo tako besedilo nenatančno.

3 točke

17. Še enkrat preberite tretji odstavek (**Včasih se morajo ...**) in razmislite o tem, o kateri podtemi govori in kaj o njej izveste iz posameznih povedi.

A O čem govori tretji odstavek? Njegovo temo povzemite z besedno zvezo.

B Ugotovite, katere podatke bralec izve iz prve povedi, tako da naredite njeno stavčnočlensko analizo. Stavčne člene ustrezno podčrtajte in označite tudi njihove dele.

Včasih se morajo najboljši dokazati na predvolilnih shodih.

C V drugi povedi tretjega odstavka je podčrtana beseda **njih**. V katero besedno vrsto in podvrsto spada ter na katero besedno zvezo se navezuje? Odgovora napišite na črti.

- Besedna vrsta in podvrsta: _____
- Besedna zveza: _____

5 točk

18. Besedo **kandidat** uporabite v smiselnih enostavnih povedih, tako da bo imela vsakič predvideno stavčnočlensko vlogo. Povedi zapišite na črte.

- Predmet v tožilniku:

- Predmet v orodniku:

- Prislovno določilo:

- Desni prilastek:

- Osebek:

---

6 točk

19. V opisovanju dogajanja med živalmi je sporočevalec zapisal tudi naslednjo poved. Preberite jo in opazujte njeno zgradbo.

Kadar je odločitev tesna, si pomagajo z nekaj trkanja z glavami.

- A** Poimenujte vrsto podčrtanega odvisnika.

- B** Dvostavčno poved strnite v enostavno in jo zapišite na črto.

- C** Čeprav je besedilo namenjeno po izobrazbi in zanimanju različnim bralcem, bi lahko sporočevalec v njem uporabil tudi strnjeno poved. Zakaj? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- Ker je za tovrstna besedila značilno samostalniško izražanje namesto glagolskega.
- Ker mora biti sporočevalec zaradi omejenega prostora v časopisu čim bolj jedrnat.
- Ker je besedilo namenjeno predvsem strokovnjakom za obravnavano temo, ki so navajeni na zgoščeno izražanje.
- Čerker se poved tesno navezuje na prejšnje povedi, tako da bralec nima težav z razumevanjem.
- Ker je poved z navadnim stavčnim členom vedno laže razumljiva kot zložena poved.

4 točke

20. Smiselno dopolnite osnovne stavke z dopolnjevalnimi, tako da boste tvorili zahtevane dvostavčne povedi. Povedi tudi pravopisno uredite.

- Živali se zapletejo v prave vojne .....
(podredje s časovnim odvisnikom)
- Preživijo le najboljši .....
(podredje z dopustnim odvisnikom)
- Šopirjenje ne zaleže več .....
(vezalno priredje)
- Včasih se morajo najboljši dokazati na predvolilnih shodih .....
(pojasnjevalno priredje)
- Strokovnjaki ugotavljajo .....
(podredje s predmetnim odvisnikom)
- Goodallova opisuje opice .....
(podredje s prilastkovim odvisnikom)

7 točk

21. Utemeljite rabo vejice, tako da prikažete stavčno sestavo povedi z S-strukturo. V njej označite tudi vrsto odvisnika.

Tudi najboljši se nekoč postara in izgubi mladostno ostrino, ki ga je popeljala na vrh.

S-zgradba povedi:

3 točke

22. V naslednji povedi je beseda **Zemlja** zapisana z veliko začetnico.

Pripoveduje, kako potekajo volitve pri drugih vrstah, ki naseljujejo Zemljo.

A V povedi utemeljite rabo velike začetnice.

- B** Tvorite poved, v kateri boste uporabili besedo *zemlja* pravilno zapisano z malo začetnico.

4 točke

23. Nekoliko spremenjeno besedilo o volilni kampanji pri naravnih vrstah bi bilo lahko objavljeno tudi v povolilni televizijski oddaji. Kako bi izgovorili podčrtane črke v besedah iz naslednjih povedi? Izgovor zapišite v oklepaje.

*Sistematično pobijanje kandidatov za položaj se v naravi ne izplača.
Najboljšim uspe preživeti ohladitev, najslabši zmrznejo.*

kandidaty [ ]
v naravi [ ]
 izplača [ ]
 najslabši [ ]
 zmrrznejo [ ]

3 točke

24. Ugotovite, na katerem zlogu so naglašene besede iz navedene povedi, in jih zapišite na ustrezno mesto v preglednici.

Nekatere vrste izbirajo tudi, kdo bo glavni petelin na gnoju.

Naglas na prvem ali edinem zlogu	Naglas na drugem zlogu	Naglas na tretjem zlogu	Breznaglasnice

3 točke

25. Preberite besedilo o volitvah in vanj vstavite manjkajoče vejice.

Volivci ki se v nedeljo ne bodo mogli udeležiti lokalnih volitev lahko svoj glas podpore županskim kandidatom ter kandidatnim listam za občinske svete oddajo na predčasnem glasovanju. To poteka od danes do četrta in sicer na posebnih voliščih na sedežih občinskih volilnih komisij. Kandidati za župane ter predstavnike v mestnih in občinskih svetih imajo tako le še nekaj dni časa da volivce prepričajo naj svoj glas namenijo prav njim. Predvolilno dogajanje je zato v teh dneh precej pestro kar dokazujejo številne volilne prireditve na katerih se želijo predstaviti kandidati v najboljši luči.

3 točke

26. Napišite oceno priloženega oglasa. V oceni poimenujte vrsto oglasa ter ga ovrednotite glede na značilnosti dobrega oglasa (ali je razvidno, kdo oglašuje; ali ima poudarjeno geslo; ali ima kratko osrednje besedilo, jedrnat naslov, preprosto in razumljivo zgodbo; ali je prilagojen ciljni skupini; ali spoštuje načela oglaševalskega kodeksa; ali je estetski). Besedilo opremite tudi z nebesednimi prvinami in mu dajte naslov. Obsega naj najmanj 120 besed.

ZLATA KAKOVOST

KRJAVLJA, MALNARJA IN SOSEDA

KRJAVELJ

Sočni hlebec iz mešanice polbele in črne pšenične moke ter ržene moke, pripravljen po tradicionalnem postopku s kislim testom.

MALNAR

Beli hlebec iz najboljše pšenične moke, s hrustljivo zlatorumeno skorjo in mehko sredico.

SOSED

Z bogastvom bučnih in sončničnih semen, lanu, koruznega zadržba, ovsenih kosmičev, sojtnih otrobov in sojine moke ter sezama.

V PEKARNI GROSUPLJE SMO PONOSNI, DA SO KRJAVELJ, MALNAR IN SOSED TUDI NA SEDMEM OCENJEVANJU KAKOVOSTI KRUHA SEKCIJE ZA PEKARSTVO PRI ZBORNICI KMETIJSKIH IN ŽIVILSKIH PODJETIJ GZS, ŽE PETIČ ZAPORED POŽELI NAJVIŠJA PRIZNANJA IN ZLATA ODLIČJA. OKUSITE NAŠE ŽLAHTNE HLEBCE.

NAREJENO Z LJUBEZNIJO

Pogovor z dr. Ireno Novak Popov, predsednico Slavističnega društva Slovenije

Slavisti letos zborujejo med Porabci

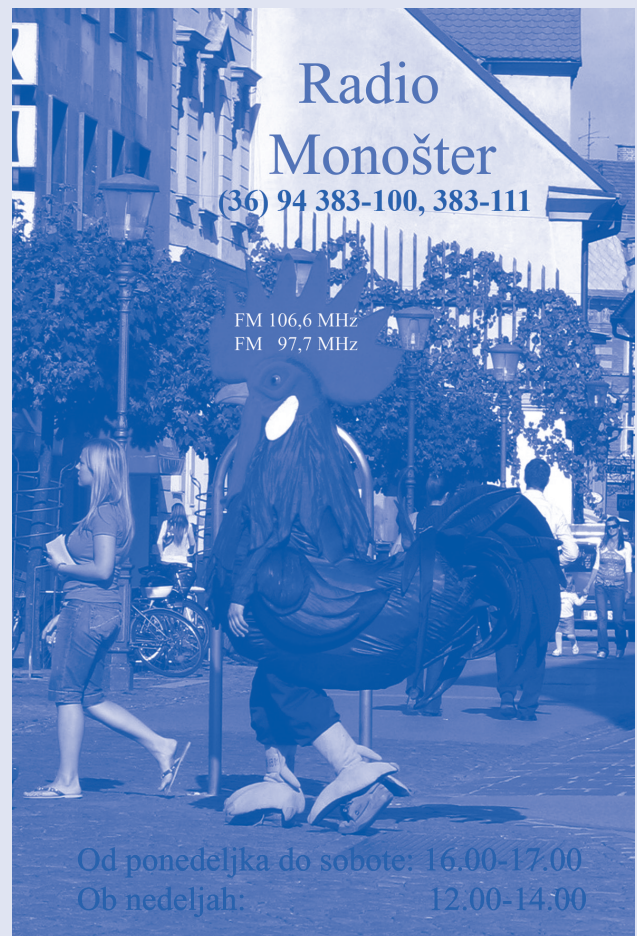
Porabski slovenski skupnosti, eni najmanjših zunaj Slovenije, nenaklonjeni že dolgo pišejo nekrologe, vendar ustvarjalno živi in se razvija – Vloga slovenščine je bistvena, saj z njo vstopamo v gospodarske, politične in kulturne odnose z drugimi

Slavistični kongresi združujejo sloveniste in slaviste, zaposlene v šolah, na fakultetah, raziskovalnih ustanovah in še kje. Letos se srečujejo dvajsetič, zbrali pa so se včeraj v Porabju, s čimer sklepajo krog zadnjih treh kongresov, ki so bili med Slovenci v zamejstvu. O pomenu takšnega srečevanja sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije smo se pogovarjali s predsednico Slavističnega društva Slovenije dr. Ireno Novak Popov.

Naslov letošnjega druženja je Slovenski mikrokozmosi – medetnični in medkulturni odnosi. Kakšna je vloga slovenščine pri tem?

Vloga slovenščine je za Slovence bistvena, saj na podlagi svoje profilirane in ozaveščene jezikovne in kulturne identitete vstopamo v gospodarske, politične in kulturne odnose z drugimi. Gre za vprašanje notranjega samovrednotenja in svobode vsakega posameznika in šele to dvoje omogoča samozavestno sobivanje z večinskim narodom. Krovni naslov je sposojen pri tržaškem germanistu in pisatelju Claudiu Magrisu. Izraz mikrokozmos meri na to, da kljub globalizaciji in informatizaciji vsi pravzaprav živimo v majhnih svetovih, kjer nista odločilna številčnost in obseg prostora, temveč kvaliteta, globina, intenzivnost in raznovrstnost medsebojnih kulturnih, jezikovnih, medliterarnih, političnih in gospodarskih izmenjav. Vsaka skupnost je svet v malem. Porabska slovenska skupnost, na katero smo se osredotočili letos, je ena najmanjših zunaj Slovenije, nenaklonjeni ji že dolgo pišejo nekrologe, vendar ustvarjalno živi in se razvija po zaslugi požrtvovalnih delavcev v kulturi in izobraževanju. In naša vloga je, da jih pri tem podpremo z argumenti naših strok. Podpora in sodelovanje sta doslej prihajala predvsem iz Prekmurja, strokovna tudi iz Maribora, kongres pa naj bi ta krog razširil. Tisti, ki Porabje poznajo že zelo dolgo, mi pripovedujejo, da se tam ljudje čutijo Slovence, četudi zaradi pritiskov v preteklosti ne govorijo več slovensko.

V Porabju se sklepa krog slavističnih kongresov v zamejstvu: v Zagrebu, Trstu in lani v Celovcu. Je mogoče že strniti kakšne skupne značilnosti glede položaja slovenščine pri naših

zamejcih? In seveda tudi, v čem je razlika med njimi?

Vprašanje, ki ga zastavljate, je zelo kompleksno in v vsaki od sosednjih držav drugačno, ker ima različne zgodovinske, politične in ekonomske kontekste. Zastaviti bi ga morali prejšnjima predsednikoma društva, ki sta krog odprla v Zagrebu (Miran Hladnik), Trstu in Celovcu (Miran Košuta). Vsem kongresom je bilo skupno to, da smo odkrivali manj znana področja, bogato zgodovino stikov, sodobno ustvarjalnost, prispevek v vseslovensko kulturo. Slovenščina v zamejstvu je v zadnjih letih pridobila veljavo, saj jo ohranja in krepi vrsta institucij, meddržavnih dogovorov, medregionalnega povezovanja in projektne sodelovanja. Razmerje med jeziki pri dvojezičnih pripadnikih slovenske manjšine je vedno povezano z družbenim ugledom določenega jezika in njegove matične države. Zelo pomembna so pri tem univerzitetna središča kot centri intelektualnih potencialov ter dvojezično šolstvo (v Italiji in Avstriji), vendar sama šola tudi ob najboljših programih ne more opraviti vseh vlog.

Tako zunaj strogo slovenskih krogov raba slovenščine ni samoumevna, ali drugače, zagotovljena je na deklarativni ravni, ne uresničuje pa se v vsakdnevni praksi.

Zelo pravilna se zdi odločitev za današnjo okroglo mizo o manjšinskih medijih, ki so marsikje odločilni za obstoj manjšinske skupnosti. Napovedani odziv je obetaven. Z nastopajočimi ste se gotovo že pogovarjali in verjetno zaznali njihovo skupno rano?

Okrogla miza o manjšinskih medijih je moja domisljica. Prvotno sem si na kongresu želela predstavitev tistih skupnosti, ki jih udeleženci slavističnih kongresov doslej še niso dovolj spoznali: Benečije, Režije, Kanalske in Terske doline, Ziljske doline, Štajerske, zato množinski naslov slovenski mikrokozmosi, žal pa se zamisli zaradi odpovedi nekaterih strokovnjakov ni dalo popolnoma uresničiti. Doslej so na okroglih mizah govorili v glavnem slovenisti in slavisti, letos pa se bodo predstavili uredniki slovenskih časopisov, radijskih in televizijskih oddaj za Slovence zunaj Slovenije. Zelo sem vesela,

da bodo prisotni ljudje iz Gorice (Jurij Paljk), Trsta (Marij Čuk), Benečije (Iole Namor, Lucia Trusgnach), Koroške (Hanzi Tomažič, Bojan Wakounig) in Poražja (Marijana Sukič, Francek Mukič, Ibolya Dončec, Dušan Mukič). Zanimalo me je, kakšno poslanstvo opravljajo, kakšne so njihove uredniške politike, kako spremljajo odziv svojih naslovnikov, kako so povezani s Slovenijo in z drugimi evropskimi manjšinami, kaj jih pri njihovem delu ovira, kakšne kadrovske in izobraževalne načrte imajo. Nekaj jih osebno poznam iz prejšnjega sodelovanja, z nekaterimi pa sem bila samo v pisnih stikih in jih bom tudi sama v živo srečala prvič. Ena od mojih začetnih misli je bila tudi »njihova skupna rana«, toda v vabilu sem zapisala, da verjamem, da je podobne probleme mogoče uspešneje reševati z boljšim medsebojnim poznavanjem, s podporo in sodelovanjem. Mislila pa sem tudi na slovenistično javnost, ki delo manjšinskih medijev preslabo pozna, kot da gre za ljudi, ki se nas ne tičejo, in to v Evropi, kjer so padle nekdanje meje in železne zaveses!

(Vir: Milan Vogel, Delo, 02. 10. 2009.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o izhodiščnem besedilu, tako da odgovorite na vprašanja pod črtami.

V pogovoru sta sodelovala _____ kot vprašana
(Kdo?)

(intervjuvanka) in Milan Vogel kot _____. Ta se je
(V kateri vlogi?)

za sogovornico odločil, ker _____.
(Zakaj?)

Pogovor je potekal _____.
(Kdaj?)

4 točke

2. O čem sta se sogovorca pogovarjala? Temo izhodiščnega besedila zapišite na črto.

2 točki

3. Obkrožite DA, če so trditve v skladu z vsebino izhodiščnega besedila, ali NE, če niso.

Pisatelj Claudi Magris deluje v Porabju.	DA	NE
Porabski Slovenci so najmanjša slovenska skupnost.	DA	NE
V Porabju se čutijo Slovence samo tisti, ki še govorijo slovensko.	DA	NE
Miran Košuta je organiziral slavistični kongres v Zagrebu.	DA	NE
Pobudo za okroglo mizo o manjšinskih medijih je dala dr. Irena Novak Popov.	DA	NE
Na okrogli mizi sodelujejo predstavniki iz Benečije, Režije, Kanalske in Terske doline ter iz Ziljske doline.	DA	NE
Marijana Sukič je ena izmed urednic slovenskih medijev v Porabju.	DA	NE
Slavistični kongresi so vedno organizirani samo v zamejstvu.	DA	NE

4 točke

4. V izhodiščnem besedilu sta omenjena dva naslova.

A Kaj poimenuje vsak od naslovov? Dopolnite povedi.

a) Slovenski mikrokozmosi – medetnični in medkulturni odnosi je naslov _____

_____

b) Slavisti letos zborujejo med Porabci je naslov _____

_____

B Kako bi na podlagi besedila razložili, kaj pomeni naslov Slovenski mikrokozmosi – medetnični in medkulturni odnosi? Odgovorite v eni povedi.

_____

_____

5 točk

5. V besedilu so omenjena nekatera področja, kjer živijo zamejski Slovenci. Na črte ob številkah napišite ime geografskega območja oz. kraja, ki ustreza številki na zemljevidu.

- 1 _____
 2 _____
 3 _____
 4 _____
 5 _____
 6 _____
 7 _____
 8 _____
 9 _____
 10 _____

3 točke

6. Iz odgovorov novinarjeve sogovornice bralec izve marsikaj o dogajanju v slovenskem zamejstvu. Za katera območja veljajo naslednje trditve iz izhodiščnega besedila? Za vsako trditev zapišite znak + v vse ustrezne stolpce (če trditev velja za zamejstvo na splošno, vpišite + v vse stolpce).

	Koroška	Štajerska	Tržaška	Goriška	Beneška Slovenija	Rezija, Terska dolina	Porabje
V tej pokrajini je bil slavistični kongres.							
V državi je univerzitetno središče, pomembno za Slovence.							
Teh skupnosti udeleženci slavističnih kongresov še ne poznajo dovolj.							
Od tod prihajajo udeleženci okrogle mize o zamejskih medijih.							

4 točke

7. Na podlagi besedila dopolnite definicije pojmov **Slovenec**, **zamejski Slovenec** in **Porabski Slovenec** z nadpomenkami in opisi.

- Slovenec je _____, ki _____

- Zamejski Slovenec je _____, ki _____
_____.
- Porabski Slovenec je _____, ki _____
_____.

3 točke

8. V odgovorih dr. Irene Novak Popov poiščite argumente, s katerimi utemeljuje navedene trditve, in jih zapišite.

- a) Trditev: Slovenščina v zamejstvu je v zadnjih letih pridobila veljavo.

Argument:

- b) Trditev: Slovenistična javnost delo manjšinskih medijev preslabo pozna.

Argument:

- c) Trditev: Vloga slovenščine je za Slovence bistvena.

Argument:

---

3 točke

9. V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je

- enogovorno/dvogovorno/pozivno/pobudno.
- zapisano/prvotno govorjeno.
- zasebno neuradno/zasebno uradno/javno.
- publicistično/uradnovalno/strokovno.

2 točki

10. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec tvoril izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec je besedilo napisal predvsem zato,

- a) da bi naslovniku predstavil delovanje Slavističnega društva Slovenije.
- b) da bi naslovnika prepričal o pomenu prizadevanja za ohranjanje slovenščine v zamejstvu.
- c) da bi naslovnika seznanil z življenjem in delom dr. Irene Novak Popov.
- č) da bi naslovniku predstavil razmišljanje dr. Irene Novak Popov o zamejskih Slovencih v Porabju in drugod.
- d) da bi naslovnika povabil na okroglo mizo o manjšinskih medijih.

2 točki

11. Izhodiščno besedilo je pogovor.

A Za katero vrsto pogovora gre? Obkrožite črko pred pravilno možnostjo.

Izhodiščno besedilo je

- a) priložnostni pogovor.
- b) raziskovalni pogovor.
- c) pogajalni pogovor.
- č) prepričevalni pogovor.

B Svojo izbiro vrste pogovora utemeljite tako, da razložite, iz česa je sestavljena pobudna in iz česa odzivna replika. Odgovora zapišite na predvideni mesti.

- Pobudna replika: _____
- Odzivna replika: _____

3 točke

12. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo? Dopolnite poved in podčrtajte ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je _____, in sicer t e m a t s k i / o s e b n o s t n i.

2 točki

13. Pogovor med dr. Ireno Novak Popov in novinarjem je prvotno potekal v knjižnem pogovornem jeziku.

A V kateri socialni zvrsti jezika je zapisan njun pogovor? Socialno zvrst zapišite na črto in v povedi pojasnite, ali je izbira te zvrsti ustrezna.

Socialna zvrst: _____

- Utemeljitev ustreznosti/neustreznosti izbrane socialne zvrsti:

B Katero socialno zvrst jezika bi uporabili v naslednjih govornih položajih?

- S sošolcem se pogovarjata o mladih iz zamejstva: _____
- Z babico iz Prekmurja govorite o porabskih časopisih: _____
- Pri uri slovenščine imate referat o medijih v Porabju: _____

6 točk

14. V besedilu je uporabljenih nekaj prevzetih besed. Razložite, kaj pomenijo, tako da napišete na črtice ustrezne številke iz desnega stolpca.

_____ nekrolog	1 kakovost
_____ mikrokozmos	2 javno razglašen
_____ profiliran	3 vsestranski/celovit
_____ kvaliteta	4 življenjepis o delu in življenju nedavno umrlega
_____ kompleksen	5 sobesedilo
_____ kontekst	6 oblikovan/izdelan
_____ deklarativen	7 svet v malem
	8 količina
	9 osmrtnica

3 točke

15. Poimenujte pomenska razmerja med naslednjimi dvojicami besed in besednih zvez.

etičen – etničen _____

manjšinski jezik – večinski jezik _____

identiteta – istovetnost _____

zamejstvo – Porabje _____

2 točki

16. Podčrtane slogovno zaznamovani besedni zvezi nadomestite s slogovno nezaznamovanima sopomenskima izrazoma in povedi na novo napišite.

- Porabski slovenski skupnosti nenaklonjeni že dolgo pišejo nekrologe.

- In to v Evropi, kjer so padle nekdanje meje in železne zavesel!

3 točke

17. Da bi lahko povzeli dogajanje na slavističnem kongresu, bi morali uporabiti veliko osebnih lastnih imen in pridevnikov, ki označujejo pripadnost določenemu kraju ali pokrajini. Rešite naloge.

A Na kongresu so sodelovali predstavniki številnih pokrajin in mest. Iz besednih zvez v oklepajih tvorite enobesedna poimenovanja in jih v pravilni obliki napišite na črte.

Na kongresu smo se srečali z _____ (predstavniki Benečije),
 _____ (predstavniki Rezije),
 s _____ (predstavniki Trsta),
 _____ (predstavniki Koroške),
 z _____ (predstavniki Gorice) in
 _____ (predstavniki Zagreba).

B Na okrogli mizi so spregovorili vidni kulturni delavci. Njihova imena in priimke v oklepajih postavite v pravilno obliko in z njimi dopolnite poved.

Veseli smo, da smo se lahko pogovarjali z _____
 (Jurij Paljak), _____ (Marij Čuk),
 _____ (Lucia Trusgnach),
 s _____ (Hanzi Tomažič),
 z _____ (Marjana Sukič) in
 z _____ (Dušan Mukič).

C Poleg okrogle mize se je zvrstilo veliko predavanj. Povzemite, od kod so prišli predavatelji, tako da iz lastnih imen tvorite pridevnike in jih vstavite v pravilni obliki.

Svoje ugotovitve, izkušnje in razmišljanja o položaju slovenščine v zamejstvu so poleg slovenistov iz Ljubljane in Maribora predstavili strokovnjaki s _____ (Celovec),
 z _____ (Gradec), _____ (Videm),
 _____ (Nova Gorica), _____ (Budimpešta)
 in _____ (Zadar) univerze.

6 točk

18. V pogovorih, ki so namenjeni »tretji« osebi, je še posebej pomembno, da smo pri izražanju natančni. Preberite poved iz besedila in opazujte vlogo besednih vrst v njej.

Slavistični kongresi združujejo sloveniste in slaviste, zaposlene v šolah, na fakultetah, raziskovalnih ustanovah in še kje.

- A V katero besedno vrsto in podvrsto spadajo podčrtane besede in kakšna je njihova vloga v povedi? Dopolnite poved in podčrtajte ustrezno možnost.

Podčrtane besede so kot besedna vrsta _____, kot besedna podvrsta pa _____.

- Sporočevalec z njimi natančno izraža **kakovost/svojino/vrsto/količino** predmetov ali oseb.

- B Na katere izraze se nanašajo podčrtane besede, ugotovimo po njihovih oblikovnih lastnostih. Določite jih.

Oblikovne lastnosti:

- slavistični: _____
- zaposlene: _____
- raziskovalnih: _____

5 točk

19. K natančnosti prispevajo tudi nepolnopomenske besede. Iz povedi jih izpišite v preglednico (če se ponovijo, jih zapišite le enkrat), določite njihovo besedno vrsto in ugotovite, kaj izražajo, tako da v ustrezni stolpec zapišete +.

Slavistični kongresi združujejo sloveniste in slaviste, zaposlene v šolah, na fakultetah, raziskovalnih ustanovah in še kje.

Nepolnopomenska beseda	Besedna vrsta	Kaj izraža?		
		Razmerje med enakovrednimi deli sporočila	Razmerje med neenakovrednimi deli sporočila	Sporočevalčevo mnenje

4 točke

20. V uvodnem odstavku je novinar zapisal tudi naslednjo poved.

O pomenu takšnega srečevanja sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije smo se pogovarjali s predsednico Slavističnega društva Slovenije dr. Ireno Novak Popov.

- A** Ugotovite, kaj je v njej napovedal oz. predstavil, tako da s podčrtovanjem določite stavčne člene. Označite tudi njihove dele (prilastke).
- B** Povedi v napovedi so po navadi strnjene. Če bi citirano poved uporabili v jedrnem delu besedila, bi bila morda za bralca težje razumljiva. Preoblikujte jo tako, da podčrtani del razširite v odvisni stavek, in preoblikovano poved zapišite.

O pomenu takšnega srečevanja sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije smo se pogovarjali s predsednico Slavističnega društva Slovenije dr. Ireno Novak Popov.

5 točk

21. Ker želita sogovorca predstaviti temo z različnih vidikov, izražata različna pomenska razmerja.

- A** Preberite spodnje povedi in za vsako določite, za katero priredje gre.
- Vloga slovenščine je za Slovence bistvena, saj na podlagi svoje profilirane in ozaveščene jezikovne in kulturne identitete vstopamo v gospodarske, politične in kulturne odnose z drugimi.
_____
  - Gre za vprašanje notranjega samovrednotenja in svobode vsakega posameznika in šele to dvoje omogoča samozavestno sobivanje z večinskim narodom.
_____
  - Nenaklonjeni porabski skupnosti že dolgo pišejo nekrologe, vendar ustvarjalno živi in se razvija po zaslugi požrtvovalnih delavcev v kulturi in izobraževanju.
_____
  - Podpora in sodelovanje sta doslej prihajala predvsem iz Prekmurja, strokovna tudi iz Maribora, kongres pa naj bi ta krog razširil.
_____

- B** Priredno zloženo poved preoblikujte v sopomensko podredno zloženo. Zapišite jo na črto.

Nenaklonjeni porabski skupnosti že dolgo pišejo nekrologe, vendar ustvarjalno živi in se razvija po zaslugi požrtvovalnih delavcev v kulturi in izobraževanju.

6 točk

- 22.** Utemeljite rabo vejice, tako da prikažete stavčno sestavo povedi z S-strukturo. V njej označite tudi vrste odvisnikov.

Tisti, ki Porabje poznajo že zelo dolgo, mi pripovedujejo, da se tam ljudje čutijo Slovence, četudi zaradi pritiskov v preteklosti ne govorijo več slovensko.

S-zgradba:

3 točke

- 23.** V zadnjem odgovoru je dr. Irena Novak Popov uporabila besedno zvezo »njihova skupna rana«. Kakšna je v tem primeru vloga narekovajev? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Narekovaj izraža

- a) besedno zvezo v prenesenem pomenu.
- b) dobesedni navedek sogovornice.
- c) citat.
- č) posebej pomemben del sporočila.

1 točka

- 24.** Spodnje besedilo govori o udeležencih in pomenu slavističnega kongresa, vendar ga je treba pravopisno še urediti. Popravite rabo začetnice, tako da prečrtate malo začetnico in nad njo zapišete veliko, kjer je to potrebno.

Slavističnega kongresa se udeležijo slovenisti in slavisti iz vseh slovenskih pokrajin in krajev, od murške sobote in gornje radgone do slovenske vasi, slovenj gradca, nove gorice in novega mesta. Še posebej pomembno pa je srečanje, ker nanj redno prihajajo tudi udeleženci iz slovenskega zamejstva, tudi s področij, ki jih v matični sloveniji ne poznamo najboljše. Letos so bili tako na srečanju predstavniki videmske pokrajine, ziljske doline, beneške slovenije, kanalske doline in seveda porabci iz monoštra in dolnjega senika. Slavistično društvo torej tudi s svojim kongresom – tako kot s tekmovanjem za cankarjevo priznanje – skrbi za ohranjanje enotnega slovenskega kulturnega prostora.

4 točke

25. V izhodiščnem besedilu imajo zelo pomembno vlogo vprašanja. Ugotovite, ali so navedena vprašanja dopolnjevalna ali odločevalna, in določite, s katero intonacijo jih je novinar v pogovoru izgovoril. Izpolnite preglednico.

	Vrsta vprašalne povedi	Vrsta intonacije
Kakšna je vloga slovenščine pri tem?		
Je mogoče že strniti kakšne skupne značilnosti glede položaja slovenščine pri naših zamejcih?		
Z nastopajočimi ste se gotovo že pogovarjali in verjetno zaznali njihovo skupno rano?		

3 točke

26. Kako so v izhodiščnem pogovoru med seboj povezani deli besedila? Njihovo povezanost opazujte ob naslednjem odlomku.

V Porabju se sklepa krog slavističnih kongresov v zamejstvu: v Zagrebu, Trstu in lani v Celovcu. Je mogoče že strniti kakšne skupne značilnosti glede položaja slovenščine pri naših zamejcih? In seveda tudi, v čem je razlika med njimi?

Vprašanje, ki ga zastavljate, je zelo kompleksno in v vsaki od sosednjih držav drugačno, ker ima različne zgodovinske, politične in ekonomske kontekste. Zastaviti bi ga morali prejšnjima predsednikoma društva, ki sta krog odprla v Zagrebu (Miran Hladnik), Trstu in Celovcu (Miran Košuta).

- A** S katero besedo se je sogovorka navezala na novinarjevo repliko? Besedo izpišite na črto.
- _____
- B** Na kateri del prve sogovorkine povedi se navezuje izhodišče njene druge povedi? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.
- a) Navezuje se na jedro prve povedi.
 b) Navezuje se na izhodišče prve povedi.
 c) Navezuje se na celotno prvo poved.
 č) Ne navezuje se na prvo poved.

2 točki

27. Presodite, ali so novinarjeve replike ustrezne glede na jasnost in navezovanje na že povedano, in svojo sodbo utemeljite ob njegovi drugi repliki. Odgovorite v povedih.

---

6 točk

28. Zamislite si, da ste v vlogi organizatorja okrogle mize o manjšinskih medijih. Okroglo mizo boste organizirali kot predsednik/predsednica Kulturno-umetniškega društva Deteljica (Celovška c. 115, 1000 Ljubljana), in sicer bo potekala na slovenski kulturni praznik ob 17.00. uri v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma. Namen okrogle mize je širši slovenski javnosti predstaviti manjšinske medije in ustvarjalnost slovenskih zamejcev ter njihov pomen. Okroglo mizo bo vodila dr. Irena Novak Popov, na njej bodo sodelovali uredniki in urednice manjšinskih medijev. K sodelovanju želite povabiti tudi Marjano Sukič, urednico porabskega časopisa Porabje (H-9970 Monošter, Gárdonyi G. ul. 1). Napišite ji uradno vabilo, v katerem tudi utemeljite, zakaj si želite njene udeležbe.

24 točk

ON Aleš Berger, literarni urednik, prevajalec in pisatelj

Pisec je gospodar lastnih izmišljotin

Sprašuje: Nataša Medvešček

Foto: Tomi Lombard

Aleša Bergerja smo doslej poznali kot literarnega urednika pri Založbi Mladinska knjiga, prevajalca francoske književnosti in dramatike ter pisca gledaliških kritik. Po dolgoletnem delu pa se je pred kratkim predstavil tudi kot avtor kratkih zgodb z naslovom Zagatne zgodbe, ki so izšle v elitni zbirki Nova znamenja pri mariborski študentski založbi Litera. In ravno na dan, ko je o vsem tem in še marsičem nastajal ta pogovor, se je spomnil, da mineva 30 let, odkar je izšel njegov prvi knjižni prevod.

1 Zakaj ste se odločili, da boste v Zagatnih zgodbah zbrali pretežno osebe, ki se znajdejo v zakonskih krizah? Obenem so tragične in komične, medtem ko so številni neverjetni zapleti, ko lovijo svoj izgubljeni košček strasti, poslastica za bralca. Koliko je v njih resničnih ljudi in koliko ste si jih preprosto izmislili?

Tema sama poišče človeka. O izmišljanju bi rekel, da je verjetno še v takšni znanstvenofantastični literaturi del avtobiografije in da je v mnogo avtobiografijah velik del literature. Meja ni zelo preprosto določena.

2 Ampak to je bila za vas nova izkušnja. Ali je razlika med prevajanjem in pisanjem velika? Če vzameva za primer nastajanje zgodbe z naslovom Dvigalo, v kateri se gospa Adrijana Bevc poslovi od svoje družine, češ da odhaja v opero, a v resnici namerava k ljubimcu.

Pri prevajanju je podlaga, ki jo je treba čim bolj zvesto in iznajdljivo prepisati. Pri pisanju ni ničesar in pisec občuti, da je gospodar lastnih izmišljotin. Ko ste ravno omenili gospo Adrijano – zanjo je bilo mišljeno, da pride v šesto nadstropje bloka in se potem nekaj zaplete. Najprej je bila moški, a sem se nato odločil, da bo ženska. Ko je hodila in ugotovila, da je dvigalo pokvarjeno, sem vedel, da ne bo šlo brez zapletov. Hočem reči, da je to ta svoboda – ko si nekaj izmišljuješ, kar lahko postane zapisano ali pa tudi ne – ki me je po dolgih prevajalskih letih tako prevzela. To je bila zame nova izkušnja. Da je ta svoboda lahko tudi zagatna, sem poskušal nakazati v zadnji zgodbi.

3 Kakšna je razlika med knjigami visoke umetniške vrednosti in trivialnimi? Izhaja visoka umetnost še iz česa drugega kot iz bogatih pisateljevih izkušenj in znanja, ki ga ima, pa seveda tudi iz prostora in časa, v katerem živi?

Tukaj ste že v glavnem sami odgovorili, zato nimam kaj dodati. Kakšna je razlika, naj ugotovljajo kritika in zahtevnejši bralci, jaz ne morem soditi. Rečem lahko le to: ko sem koval zgodbice, sem

nenehno čutil odgovornost do jezika. Obenem sem čutil veselje do njega, a tudi odgovornost, da so bili stavki dobro napisani, da imajo v sebi dinamiko in je njihova dramaturgija kolikor toliko napeta.

4 Katera merila oziroma zahteve ste si postavili na svoji uredniški, prevajalski in publicistični poti, da bi bilo delo dobro opravljeno?

Te poti so ločene. Uredniško delo, ki je moj poklic in za katero dobivam plačo, sem zelo ločil od kritiškega in prevajalskega. Eno je dopoldansko, drugo je bolj večerna, nočna izmena. V Založbi Mladinska knjiga sem podedoval nekaj odličnih zbirk, kot sta denimo Kondor in Lirika, nekaj sem jih tudi sam zasnoval. Uredniško delo je seveda vedno odvisno od urednikovih želja in vizij ter na drugi strani od zmožnosti založbe in trga, da jih posreduje in sprejme. V službi sem si tako zadal kriterij, da ohranim pri zbirkah visoko raven, kakršna je bila. Skrbeti je bilo treba tudi za potrebe bralcev, denimo v Svetu knjige, in da izdelki, ker večinoma urejam prevedeno literaturo, prihajajo na trg neoporečni po prevajalski plati. Pri drugem delu sem si želel, da bi bilo prevajanje čim boljše, pri kritiki pa, da bi bile po nekih mojih spoznavnih možnostih, ki so se ob delu razvijale, čim bolj pravične.

5 Kako pa obvarovati jezik, še zlasti pred tujkami? Zdaj se spet vrstijo polemike glede zakona o slovenščini.

Tujk v zmerni količini ne vidim kot osnovni problem. Ni osnovni problem, če ima podjetje tuje ime, ker je vseč lastniku, čeprav kaže nizko stopnjo zavesti o jeziku in hkrati namišljeno, povzpetniško svetovljanstvo. Nasprotno: mnogo tujk slovenščina prevzame in oblikuje, skoznje pokaže svojo živost. Poglejte, ko so se pojavili računalniki, ni bil preveden niti en program. Reklo se je, da je jezik komunikacije v računalništvu angleščina, ker je kratka in prepoznavna, ker Slovenci nimamo pravih izrazov. Minilo je nekaj let in kdor hoče danes razmišljati in komunicirati v računalništvu, lahko to počne tudi slovensko. Se pravi, da je naša materinščina trdo-

živa, a je seveda od nas odvisno, kako bomo z njo ravnali. Morda so tujke, o katerih govorite, samo vrh problema? Najbrž. Meni se ne zdi nič hudega, če mladina govori razne povzete reči iz angleščine, saj se tudi z njimi nekako šali. Takšno šaljenje mi je izredno všeč, kadar temelji na živem in ustvarjalnem odnosu do jezika, a precej manj, kadar ga z lajnastim ponavljanjem posameznih »imenitnih« besed siromaši.

6 Mladi bralci vas poznajo tudi kot moža, ki je v slovenščino prevedel stripe močnega junaka Asterixa in njegovih prijateljev. Kako ste se med vsemi prevodi srečali z njim?

Asterix je bil povabilo. Prišel je kolega iz druge založbe, ki se je loteval izdajanja stripov, jaz pa sem Asterixa seveda poznal iz francoščine. Zdel se mi je zanimiv, ker je v slikoviti in duhoviti zgodbi veliko besednih iger, tudi takšnih malih zank.

7 Če lahko rečemo, da je bilo prevajanje, ki ste ga ob svojem rednem uredniškem delu tako uspešno opravljali, vaš hobi, katere so potem še vaše druge prostčasne dejavnosti?

No, težko bi rekel, da je prevajalstvo hobi, ki bi ga lahko primerjal z drugimi. Prevajalstvo je bila odločitev, ali razumska ali spontana, v katero je bilo potem vloženo veliko energije in truda. Seveda je ena od stvari, ki sem jo delal pretežno z veseljem, a ob težjih prevodih sem bil tudi jezen nase, zakaj sem se spustil v to. Moja hobija sta bila dolga leta igranje namiznega tenisa in šah, ki sva ga s prijateljem redno igrala dvakrat ali trikrat na teden. Vendar pa ne štrikam in tudi gobelinov ne vezem.

(Vir: Prirejeno po: Ona, 1. 6. 2004.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naslednje naloge.

1. Preberite trditve o izhodiščnem besedilu in označite štiri pravilne, tako da v ustrezna okenca vpišete znak .

Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno pozno spomladi 2004.

Besedilo je namenjeno bralcem revije *Litera*.

Tomi Lombar je soavtor izhodiščnega besedila.

Naslov besedila je ON *Aleš Berger, literarni urednik, prevajalec in pisatelj*.

Besedilo ima podnaslov.

Besedilo spada med prvotno govorjena besedila.

Besedilo je napisano v knjižnem pogovornem jeziku.

V besedilu je štirinajst pogovornih menjav.

Izhodiščno besedilo spada med publicistična besedila.

4 točke

2. Dopolnite povedi s podatki o izhodiščnem besedilu.

Novinarka _____ je v intervjuju zastavljala vprašanja,
 torej je bila v vlogi _____. Na vprašanja ji je
 odgovarjal _____; ta je imel v intervjuju vlogo
 _____. Za tega sogovorca se je odločila, ker
 _____.
 Pogovarjala sta se predvsem o _____,
 zato je njun pogovor _____ intervju.

5 točk

3. Pogovor med novinarko in njenim sogovorcem ima nekaj podtem. Pred vsako podtemo napišite številko ustrezne pogovorne menjave (vprašanja in odgovora).

- _____ prevzemanje besed
- _____ razlika med prevajanjem in pisanjem
- _____ hobiji
- _____ ustvarjanje umetniške literature
- _____ prevajanje stripa
- _____ tema *Zagatnih zgodb*
- _____ delovna merila

2 točki

4. Napišite povzetek besedila, tako da v največ šestih med seboj povezanih povedih predstavite temo in vse podteme besedila. Povzetek zapišite na črte.

---

8. Kaj bralec izve o delu Aleša Bergerja? Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Aleš Berger

• živi kot svobodni pisatelj.	DA	NE
• že 30 let prevaja iz francoščine.	DA	NE
• prevaja samo visoko, umetniško literaturo.	DA	NE
• za medije piše gledališke kritike.	DA	NE
• je kot literarni urednik izdal Zagatne zgodbe.	DA	NE
• uživa v svobodi pisanja.	DA	NE
• prevaja v svojem prostem času.	DA	NE
• se pri pisanju in prevajanju popolnoma izogiba prevzetim besedam.	DA	NE

4 točke

9. Kako so sestavljena novinarkina vprašanja? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Novinarka skuša sogovorca spodbuditi k odgovorom, tako da postavlja

- dopolnjevalna vprašanja.
- odločevalna vprašanja.
- dopolnjevalna vprašanja, ki jim večkrat doda še trditev.
- odločevalna vprašanja, ki jim večkrat doda še trditev.
- dopolnjevalna in odločevalna vprašanja, ki jim večkrat doda še trditev.

2 točki

10. Sogovorec v tretji repliki novinarki pravi, da že njeno vprašanje vsebuje odgovor, zato nima kaj dosti dodati. Povzemite njegov odgovor, tako da odgovorite na vprašanja.

- A** Kako Aleš Berger poimenuje svoje pisanje literature? Dopolnite poved, tako da uporabite ustrezno besedno zvezo.

Svoje literarno ustvarjanje imenuje _____.

- B** Izraz, s katerim sogovorec poimenuje svoje pisanje literature, je slogovno zaznamovan. Kaj ta izraz pove o njegovem odnosu do lastnega pisanja? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- Svoje pisanje uvršča v visoko, ne v trivialno literaturo.
- Svoje pisanje uvršča v trivialno, ne v visoko literaturo.
- Piše predvsem za lastno zadovoljstvo, ne glede na to, kam kritika uvršča njegovo literaturo.

- C** Kaj se mu zdi pri pisanju zgodb posebno pomembno? Odgovorite z eno besedo.

_____

3 točke

11. Katere trditve o jeziku so v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite črke pred njimi.

- a) Zvest prevod pomeni, da je besedilo dobesedno prevedeno.
- b) Aleša Bergerja navdušuje svoboda jezikovnega ustvarjanja, a ga ta hkrati tudi zavezuje.
- c) Novinarka meni, da tujke ogrožajo slovenščino.
- č) Lastniki podjetij s tujimi imeni dokazujejo svojo razgledanost.
- d) Čeprav imamo slovensko računalniško terminologijo, tudi pri nas prevladuje angleška.
- e) Alešu Bergerju so vseč angleški slengizmi, če so izvirni.
- f) Za prevajanje *Asterixa* se je Aleš Berger odločil tudi zaradi domiselnega in igrivega jezika izvirnika.

3 točke

12. Novinarka in njen sogovornik sta se pogovarjala tudi o tujkah v jeziku. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

tújka -e ž (ú) **1.** ženska iz tuje dežele, tuje jezikovne skupnosti: jezika tujke niso razumeli / po jeziku, navadah je še tujka // *pripadnica tuje države*: potni list tujke **2.** *tuja, neznana ženska*: večini vaščanov sem še tujka / v mestu sem velika tujka *tuja*, z okoljem zelo malo seznanjena ženska **3.** *tuja, nerazumljena ženska*: postati v domači družini tujka **4.** *bese-da, katere tuji izvor je jasno spoznaven*: govoriti, uporabljati tujke; slovar tujk / mednarodne tujke ♦ *lingv. prevzeta beseda, ki ni popolnoma prilagojena izposojajočemu si jeziku* **5.** *knjiž. tuja, nedomača rastlina*: v parku raste nekaj tujk

A Ugotovite, v katerem pomenu je uporabljena beseda *tujka* v izhodiščnem besedilu. Številko pomenske razlage napišite na črto.

Št. pomenske razlage: _____

B Kakšna je razlika med pomenom besede *tujka*, kot je uporabljena v izhodiščnem besedilu, in med pomenom, ki ga ima beseda *tujka* kot jezikoslovni strokovni izraz? Razliko razložite na podlagi slovarskega sestavka in pri tem pojasnite tudi, kateri pomen je širši. Odgovorite v povedih.

C Med naštetimi besedami podčrtajte prevzete besede.

literaren, zagaten, eliten, umetniški, trivialen, prevod, tujka, kriterij, komunikacija

Č V katero skupino prevzetih besed spadajo besede, ki ste jih podčrtali v nalogi **C**? Odgovor napišite na črto.

---

7 točk

13. S katerima argumentoma je Aleš Berger v pogovoru utemeljil svojo trditev, da **tujk v zmerni količini ne vidi kot osnovni problem**? Vsak argument v obliki povedi zapišite na predvideni mesti.

1. argument:

---

2. argument:

---

3 točke

14. Katera izmed spodnjih povedi ustreza pomenu navedene povedi iz izhodiščnega besedila? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Ni osnovni problem, če ima podjetje tuje ime, ker je vseč lastniku, čeprav kaže nizko stopnjo zavesti o jeziku in hkrati namišljeno, povzpetniško svetovljanstvo.

- a) Lastniki, ki dajejo svojim podjetjem tuja imena, se ne zavedajo pomena jezika in so le navidezni svetovljani, vendar to ni osnovni problem.
- b) Lastniki, ki dajejo svojim podjetjem tuja imena, so svetovljani, ki se ne zavedajo pomena jezika, vendar to ni osnovni problem.
- c) Lastniki, ki dajejo svojim podjetjem tuja imena, so svetovljani, ki se zavedajo pomena jezika, zato to ni osnovni problem.
- č) Lastniki, ki dajejo svojim podjetjem tuja imena, se zavedajo pomena jezika, čeprav niso svetovljani, vendar to ni osnovni problem.
- d) Lastniki, ki dajejo svojim podjetjem tuja imena, se ne zavedajo pomena jezika, čeprav so svetovljani, vendar to ni osnovni problem.

2 točki

15. V naslednji povedi je Aleš Berger uporabil slogovno zaznamovano besedo **štrikati**.

Vendar pa ne štrikam in tudi gobelinov ne vezem.

- A** Namesto besede **štrikam** uporabite slogovno nezaznamovano besedo in jo napišite na črto v povedi.

Vendar pa ne _____ in tudi gobelinov ne vezem.

- B** Beseda **štrikam** je v izhodiščnem besedilu slogovno zaznamovana, ker ni zborna. V katero socialno vrst jezika bi jo uvrstili? Podčrtajte ustrezno možnost.

Beseda **štrikam** je značilna za
knjižni pogovorni/pokrajinski pogovorni jezik/narečje/žargon/sleng.

C Zakaj je sogovornik, ki ga odlikuje izjemen jezikovni čut, v svojem odgovoru uporabil takšno slogovno zaznamovano besedo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Ironiziral je stereotipno pojmovanje ženskih hobijev v primerjavi z moškimi.
- b) Ponorčeval se je iz stereotipne podobe moških hobijev.
- c) Izrazil je svoje spoštovanje do žensk, ki ohranjajo tradicijo.

3 točke

16. Preberite slovarski sestavek z iztočnico **gobelin** in besedilo s spletne strani slovenskega proizvajalca v Majšperku ter rešite naloge.

gobelin -a [-belín tudi -blên] m (í; ê) ročno tkana stenska slika z umetniškimi, zlasti figuralnimi upodobitvami: dvorano so krasile freske in gobelini; dragoceni gobelini; gobelini z lovskimi prizori // tkanina z ročno ali strojno vtkanimi slikami ali cvetličnimi vzorci: prevleči naslanjače z gobelinom

Kar dandanes predstavljajo izdelki, ki jih imenujemo gobelini, so tiskani vzorci motivov, ki idealizirajo vrednote preteklosti. Vezenje je dobilo status hobija – ležerne aktivnosti v prostem času. Gobelin se je kot glavni dekorativni element v notranji opremi začel pojavljati od 19. stoletja. Ime gobelin izhaja iz priimka pariške družine tovarnarjev, ki so začeli s produkcijo tapiserij v 16. stoletju. V Evropi je to ime sinonim za tapiserije. Na našem področju pa gobelin ponavadi označuje vezenino na platnu, ročno izdelano, nastalo z uporabo diagonalnih ali cikcak šivov.

(Vir: http://www.albin-promotion.si/sl/volna_in_gobelini/gobelini/.)

A Ali so trditve o besedi **gobelin** pravilne? Obkrožite DA ali NE.

Beseda gobelin

• se lahko pravilno izgovarja na dva načina.	DA	NE
• je naglašena na zadnjem i.	DA	NE
• je večpomenka.	DA	NE
• je slogovno zaznamovana.	DA	NE
• se sklanja po 1. moški sklanjatvi.	DA	NE
• je prevzeta beseda.	DA	NE

B Aleš Berger je uporabil besedo **gobelin** v pomenu, ki v slovarskem sestavku ni razložen. Na podlagi izhodiščnega besedila in besedila s spletne strani proizvajalca gobelinov dopolnite slovarski sestavek. Na predvideni mesti napišite razlago pomena besede **gobelin**, kot je uporabljena v izhodiščnem besedilu, in ponazarjalni zgled.

- Razlaga pomena: _____
- Ponazarjalni zgled: _____

5 točk

17. V levem stolpcu preglednice so zapisane tvorjenke, uporabljene v izhodiščnem besedilu.

- A** V preglednico napišite skladenjske podstave navedenih tvorjenk in za vsako določite, koliko delov ima njena besedotvorna podstava, tako da na ustrezno mesto vpišete znak X.

Tvorjenka	Skladenjska podstava	Besedotvorna podstava	
		enodelna	dvodelna
dolgoleten			
trdoživ			
zmeren			
lajnast			
prostočasen			

- B** V katero besedno vrsto in podvrsto spadajo našteje tvorjenke? Odgovora napišite na črti.

- Besedna vrsta: _____
- Podvrsta: _____

7 točk

18. Števnika v povedih zapišite s števki in poimenujte njuno vrsto.

- Pred _____ (tridesetimi) leti je izšel prvi knjižni prevod Aleša Bergerja.

Vrsta števnik: _____

- Ko ste ravno omenili gospo Adrijano – zanjo je bilo mišljeno, da pride v _____ (šesto) nadstropje bloka in se potem nekaj zaplete.

Vrsta števnik: _____

4 točke

19. V izpisani povedi je nekaj breznaglasnic. Napišite jih na ustrezno mesto v preglednici.

V Založbi Mladinska knjiga sem podedoval nekaj odličnih zbirk, kot sta denimo Kondor in Lirika, nekaj sem jih tudi sam zasnoval.

	Breznaglasnice
glagol (biti)	
zaimek	
predlog	
veznik	
členek	

3 točke

20. V izpisani povedi je novinarkin sogovorec uporabil glagola v pogojnem naklonu.

No, težko bi rekel, da je prevajalstvo hobi, ki bi ga lahko primerjal z drugimi.

A Poved preoblikujte tako, da bodo vsi glagoli v povednem naklonu sedanjika, in preoblikovano poved zapišite na črte.

B Zakaj je sogovorec uporabil pogojni naklon? Obkrožite črko pred ustrezno trditvijo.

Sogovorec je uporabil pogojni naklon,

- a) ker je z rabo te glagolske oblike izrazil, da bo na to vprašanje lahko odgovoril samo pod določenimi pogoji.
- b) ker je z rabo te glagolske oblike omilil svoje nestrinjanje z novinarkino uvrstitvijo prevajalstva med hobije.
- c) ker je z rabo te glagolske oblike velel novinarki, naj prevajalstva ne imenuje hobi.

2 točki

21. Opazujte, kako sta med seboj povezana stavka v povedi iz izhodiščnega besedila.

Zdel se mi je zanimiv, ker je v slikoviti in duhoviti zgodbi veliko besednih iger, tudi takšnih malih zank.

A V katerem pomenskem razmerju sta stavka v navedeni povedi? Odgovor zapišite na črto.

Pomensko razmerje v izpisani povedi: _____

B Poved iz izhodiščnega besedila preoblikujte v ustrezno sopomensko priredno zloženo poved in še v njej določite pomensko razmerje. Odgovora zapišite na predvideni mesti.

- Sopomenska poved:

- Pomensko razmerje v sopomenski povedi: _____

4 točke

22. Citirana poved je sestavljena iz več stavkov.

In ravno na dan, ko je o vsem tem in še marsičem nastajal ta pogovor, se je spomnil, da mineva 30 let, odkar je izšel njegov prvi knjižni prevod.

A Ponazorite S-zgradbo povedi. V njej označite tudi vrsto odvisnikov.

B Ali sta prva in druga vejica pravilno postavljeni? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

- a) DA.
- b) NE.
- c) Samo prva.
- č) Samo druga.

4 točke

23. Določite zgradbo izpisane povedi, tako da v vsaki alineji podčrtate eno pravilno možnost.

Ko je hodila in ugotovila, da je dvigalo pokvarjeno, sem vedel, da ne bo šlo brez zapletov.

V izpisani povedi

- so trije stavki/so štirje stavki/je pet stavkov.
- je en predmetni odvisnik/sta dva predmetna odvisnika iste stopnje/sta dva predmetna odvisnika različnih stopenj.
- je en odvisnik prve stopnje/sta dva odvisnika prve stopnje/so trije odvisniki prve stopnje.
- je v osnovnem stavku besedno izražen samo povedek/sta v osnovnem stavku besedno izražena povedek in osebek/so v osnovnem stavku besedno izraženi osebek, povedek in predmet.
- je v povedku osnovnega stavka glagol v 3. os. ed., ž. sp./je v povedku osnovnega stavka glagol v 3. os. ed., sr. sp./je v povedku osnovnega stavka glagol v 1. os. ed., m. sp.

5 točk

24. Osnovnim stavkom na podlagi izhodiščnega besedila pripišite smiselne dopolnjevalne stavke, tako da boste izrazili pomensko razmerje, zapisano v oklepaju.

- a) Aleš Berger je pred kratkim izdal *Zagatne zgodbe*, _____ (posledično priredje)
_____.
- b) O témi sogovornik meni, _____ (predmetni odvisnik)
_____.
- c) Junakinja zgodbe *Dvigalo* je gospa Adrijana Bevc, _____ (prilastkov odvisnik)
_____.

- č) Po dolgih prevajalskih letih se je odločil za pisanje, _____
(vzročni odvisnik)
- d) Za prevajanje stripa se je odločil, _____
(časovni odvisnik)
- e) Prevajalstvo bi težko imenoval hobi, _____
(pojasnjevalno priredje)
- f) Ob težjih prevodih je bil jezen sam nase, _____
(dopustni odvisnik)

7 točk

25. Kateri naveznik se v navedeni povedi nanaša na podčrtano besedo?

Pri drugem delu sem si želel, da bi bilo prevajanje čim boljše, pri kritiki pa, da bi bile po nekih mojih spoznavnih možnostih, ki so se ob delu razvijale, čim bolj pravične.

- A** Naveznik izpišite na črto in določite vrsto navezovanja, tako da podčrtate pravilno možnost.

Naveznik: _____

- Vrsta navezovanja:
z dobesedno ponovitvijo/z delno ponovitvijo/s pozaimljanjem/z osebno glagolsko obliko/s sopomenko/s pomenskim opisom oz. s parafrazo

- B** Naveznik slovnično ni pravilen. Postavite ga v pravilno obliko in popravljen poved zapišite na črti.

_____

_____

4 točke

26. Kakšna je vloga dvopičja v izpisanih povedih? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

- Rečem lahko le to: ko sem koval zgodbice, sem nenehno čutil odgovornost do jezika.
- Nasprotno: mnogo tujk slovenščina prevzame in oblikuje, skoznje pokaže svojo živost.

Dvopičje stoji:

- pred besedno zvezo, ki pojasnjuje že prej splošneje povedano.
- pred stavkom, s katerim pojasnjujemo drug stavek.
- za spremnim stavkom in pred dobesednim navedkom.
- pred naštevanjem podatkov.
- za skrajšano napovedjo.

2 točki

27. Na podlagi izhodiščnega besedila in podatkov v okvirčku napišite objektivni življenjepis Aleša Bergerja. Vaše besedilo naj obsega najmanj 180 besed.

Aleš Berger (Ljubljana, 18. 9. 1946)

študij primerjalne književnosti in francoščine, Filozofska fakulteta v Ljubljani, diploma 1970

Najpomembnejša dela:

- 2006 *Zmenki, drama*
- 2004 *Zagatne zgodbe, kratka proza*
- 1998 *Krokiji in beležke*
- 1997 *Novi ogledi in pogledi*
- 1984 *Ogledi in pogledi* (izbor gledal. kritik)
- 1981 *Gledališki besednjak* (gledališka terminologija)
- 1981 *Dadaizem in nadrealizem* (literarnozgodovinska študija)
- 1978 *Volja do pesmi: iz sodobne zavzete poezije* (uredil in komentiral)
- 1974 *Noč bliskov: iz nadrealističnih besedil* (uredil, prevedel, spremna beseda)

Prevodi:

- iz francoščine, npr.: Lautrémont, G. Apollinaire, S. Beckett, R. Char, R. Queneau, J. Prévert
- iz španščine: J. L. Borges

Nagrade:

- za prevajalsko delo: Sovretova nagrada, 1983, Nagrada Prešernovega sklada, 1987, Župančičeva nagrada, 1993
- Rožančeva nagrada za esej (1998)
- Schwentnerjeva nagrada za življenjsko delo na področju založništva in knjigotrštva (2008)

21 točk

Novice.Dnevnik.si Tiskane izdaje/Dnevnik

Na preži

Šepašejevske popivke

Slovenija – torek, 30. 3. 2004 Tekst: Tanja Lesničar - Pučko

Te dni mi je v skladu z znano modrostjo, da imajo knjige svojo usodo, v šibko naročje priletel res zajeten primerek s tako rekoč bata številom strani: 975. Kar še ni tisoč, drži. Kljub temu sem se je lotila neustrašno in povsod, v postelji, na avtobusu, pri zobarju in na stranišču, torej natančno v avtorjevem in junakovem duhu: gre namreč za slovito delo Gargantua in Pantagruel v petih knjigah francoskega pisca iz 16. stoletja, François Rabelaisa, ki ga je genialno prevedel in ustrezno pospremil prevajalec Branko Madžarevič.

Zdaj bo seveda kdo pomislil: lepo prosim, a zdaj bomo brali pa kolumno o knjigi 450 let po avtorjevi smrti ali kaj? Ampak jezična kot sem, imam seveda že tudi odgovor: točno, stare knjige so krasne ravno zato, ker lepo kažejo, da naj se nikar ne slepimo, da smo v pol tisočletja pogruntali kaj zares koristno novega. In če gre za renesančna dela, pa če je to Petrarca, Boccaccio, Shakespeare ali Cervantes, toliko bolj. Renesančni ideal človeka homo universalis je bil srečko prve vrste: če je bil dovolj radoveden in dovolj bister, se je lahko loteval stotih stvari hkrati, tako starih grških in rimskih tekstov kot lastnega kulturnega izročila, lahko je bil hkrati botanik, kemik, slikar in graditelj čudnih letalnih strojev. Si predstavljate, da bi hoteli danes biti ljubiteljski kemik? In bi z epruvetko nad kuhinjskim štedilnikom poskušali konkurirati Novartisovim laboratorijem? Svet in znanje sta bila mlada in sta se zdela obvladljiva (seveda pa so bile meje vidne le genijem, medtem ko neuki hvala bogu še vedeli niso, česa ne vedo), ne tako kot danes, ko gre celo čez mojo pisalno mizo dnevno toliko knjig, da me včasih ima, da bi šla demonstrirati pred parlament s transparentom: »Dol s tiskom! Gor z davki na knjigo!« No, Rabelais, ta nori redovnik, zdravnik in ljubitelj jezikov, astrologije, matematike, arhitekture in mnogih drugih stvari, sošolec Nostradamusa in Paracelsusa (kdo je že rekel, da se geniji rojevajo v rojih?), je torej sklenil napisati knjigo o velikanu Gargantu in njegovem sinu Pantagruelu, ki bo razodela »najvišje zakramente in najgrozovitejša svetotajstva glede naše vere, političnega položaja in gospodarskega življenja«. Slišati je grozovito, ne? In tudi je, saj avtor iz bavnare enako lahkotno stresa tako Sokratove modrosti kot spretnosti zadolževanja in izogibanja poplačevanju dolgov, tako Vergilove stihe kot prigode o prevarah,

tako medicinske nasvete in svarila proti zlati žili kot skrivnosti o božanski Steklenici, ki da vsebuje čisto bistvo – beseda, ki to bistvo označuje in do katere se junak mukoma dokoplje, pa zveni verolomno in kebrolomno tako v izvorniku kot prevodu, zveni zares univerzalno: Trink! In kar je najhuje, četudi mestoma robato, je besedilo v pravem optimističnem renesančnem duhu duhovito da le kaj, pač v skladu z devizo, da »brez smeha ni človeka«. In tako ob tej knjigi tudi takrat, ko bi nas moral spreleteti srh groze nad nespremenljivostjo človeške neumnosti, le lulamo od smeha – in to navkljub prijazni prošnji na začetku tretje knjige (str. 340): »Imenovani pisatelj naproša blagohotne bralce, naj svoj smeh zadržijo do osemindesetdesete knjige.« Že začne se obetavno, namreč s predgovorom: »Dragi pivci, pa vi, prežlahtni francozni« – pivci so tisti iz naslova, ki se grede »šepašejevske popivke«, francozni pa oni s francosko boleznijo, torej sifilitiki. Nato se mora junak tudi roditi in Gargantuovi mamici se je porod zgodil takole: »Danka ji je ušla nekoč po kosilu, tretjega dne februarja, ko se je prenažrla tolstoguzic. Tolstoguzice so sočni vampi od jaslozobov. Jaslozobi so v jaslih na otavi pitani voli. Otava je ...« V skladu z renesančnim odkritjem telesa in telesnosti ter v skladu z vseskozi težko prebavljivim odnosom Francije do rimskih papežev seveda ne prizanaša cerkvi: brat Janž, menih z natančnejšim imenom Janž z Betičem, ima precej neobičajne zamisli o širjenju krščanstva, med drugim tisto, da bi pokvarjenim punčaram »kri puščal, tam med obema palcema na nogi, in to s takimi posebnimi kavselski, ki dobro prijemljejo. Pa bi tako nanje cepili otroke dobrega kristjana in bi se razmnožil njih rod po naših deželah«. Tudi post očitno služi povsem drugim rečem kot božjim mislim: »Dobri papež je uvedel post v času, ko naravna toplota uhaja iz središča telesa, koder je bila shranjena med zimskim mrazom (...), obenem pa predpisal vse tiste jedi, ki izzivajo pohoto: bob, grah, fižolček, čičeriko, čebulo, orehe ostrige (...), solate, ki so vse iz veneričnih zelišč. (...) Posvetilo se mi je, da je število otrok v oktobru in novembru večje kot v vseh ostalih desetih mesecih.« Tudi nam se bliža post in tudi današnje statistike o demografskih gibanjih govorijo o oktobru in novembru natančno isto, celo moja malenkost jih potrjuje (se opravičujem staršem za to eskapado v

zasebno, ki pa je tu v funkciji znanosti). Me pa vsa ta reč spomni tudi na tisto drugo modrost o onih, ki se neprostovoljno postijo skozi vse leto: seks je večerja revežev. Toda pozor! Na tem mestu moram posvariti predvsem akademike, ki so zanesljivo moji najzvestejši bralci: če so vas doslej povzete zasoljene anekdote napeljale, da stečete v knjigarno po to starosvetno viagro, je prav, da opozorim, da je avtor do vaše kaste hudo nesramen. Sorbono, ki je seveda odločno reagirala na njegovo kosmato pisunstvo, je označil za »kritiko nadutosti, ničevosti in brezdanje norosti človeške učenosti«. Pardon. Hm.

Norosti človeške učenosti. Akademski prepir o številu konjskih zob na eni strani in kopičenje gradiva, tudi ukradenega pri drugih avtorjih, tudi potvorjenega ali izmišljenega (»šale, burke in šegave lažbesede«), krepko zabeljenega s humorjem na drugi strani. Po katerem bralec brede, išoč, kaj je res in kaj podtaknjeneč, kdaj je na tankem ledu in kdaj že mokre riti. Ne relativizem, ne konec resnice, ampak resnica v preseku resnic in laži, resne posvečenosti in radožive burke.

(Vir: Dnevnik, 30. 3. 2004.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naslednje naloge.

1. Določite temo besedila, tako da rešite naloge.

- A** Ali bi na podlagi naslova lahko sklepali, o čem govori besedilo? Podčrtajte ustrezne možnosti ob poševnicah.

Po naslovu bi lahko sklepali/ne bi mogli sklepati, o čem govori besedilo, saj je besedna zveza v njem slogovno nezaznamovana/slogovno zaznamovana, in sicer je strokovna/praktičnosporazumevalna/uradovalna/umetnostna.

- B** Poimenujte temo besedila in jo napišite na črto.

_____

- C** V katerem delu besedila je tema neposredno navedena? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.
- V nadnaslovu.
  - V prvem odstavku.
  - V drugem odstavku.

5 točk

2. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo? Tvorca in naslovnika napišite na črti, nato obkrožite najtočnejšo možnost.

- A** Tvorec izhodiščnega besedila: _____

Naslovnik izhodiščnega besedila: _____

- B** Besedilo je bilo objavljeno
- v tiskani izdaji časopisa.
  - v spletni izdaji časopisa.
  - v tiskani in spletni izdaji časopisa.

3 točke

3. Med katera besedila spada izhodiščno besedilo glede na prenosnik, naslovnika ter mesto in tvorca objave? Dopolnite poved.

Glede na prenosnik spada izhodiščno besedilo med _____ besedila;

glede na množičnost naslovnika spada med _____ besedila;

glede na mesto objave in tvorca besedila pa spada med _____ besedila.

3 točke

4. V besedilu je avtorica omenila precej znanih in manj znanih oseb. Zaradi katere vloge jih je omenila in iz katere besede/besedne zveze ste to vlogo razbrali? Povežite pravilne možnosti iz vseh treh stolpcev, tako da pred poimenovanje osebe zapišete ustrezno črko in številko. Ena povezava je že označena.

Osebno lastno ime:	Stvarna vloga:	Beseda/besedna zveza iz besedila:
___ ___ Gargantua	A avtor spremne besede	1 stihi
___ ___ Vergil	B avtor knjige	2 je pospremil
___ ___ Sokrat	C renesančni umetnik	3 francoski pisec
<u>B</u> <u>3</u> Rabelais	Č filozof	4 renesančna dela
___ ___ Branko Madžarevič	D pesnik	5 modrosti
___ ___ Petrarca	E izmišljeni junak	6 velikan

4 točke

5. Ali so naslednje trditve v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite DA ali NE.

Rabelais, Nostradamus in Paracelsus so študirali medicino. DA NE

Rabelais se je v delu *Gargantua in Pantagruel* izogibal resnim temam. DA NE

Njegov roman je slavospev telesnosti in užitkom vseh vrst. DA NE

450 let stara knjiga prča, da se človeška neumnost vse do danes ni nič spremenila. DA NE

Renesančni človek se je v postnem času odrekal spolnosti, da je lahko svoje misli posvetil Bogu. DA NE

Renesančni geniji so bili uspešni na različnih področjih znanosti in umetnosti, a so zavedali tudi svojih omejitev. DA NE

Rabelais je spoštoval znanje učenjakov na znameniti univerzi Sorbona. DA NE

Tudi današnji človek je lahko vsestranski v znanosti in umetnosti, saj je znanost dosegla izjemen razvoj. DA NE

4 točke

6. Avtorica v besedilu zastavi naslednji vprašanji.

Si predstavljate, da bi hoteli danes biti ljubiteljski kemik? In bi z epruvetko nad kuhinjskim štedilnikom poskušali konkurirati Novartisovim laboratorijem?

- A** Komu zastavi obe vprašanji? Odgovor napišite na črto.
- _____
- B** Kakšno vlogo imata ti vprašanji v izhodiščnem besedilu? Obkrožite črki pred ustreznima možnostma.
- a) Vprašanji je avtorica zastavila, da bi ji kdo nanju odgovoril.
 b) Vprašanji sta metaforični, saj je avtorica besede uporabila v prenesenem pomenu.
 c) Vprašanji sta retorični, saj ju je avtorica zastavila, čeprav ne pričakuje odgovora.
 č) Vprašanji sta ironični, saj ju je avtorica zastavila zaradi komičnega učinka.
- C** Iz izhodiščnega besedila izpišite še eno vprašanje z enako vlogo.
- _____

3 točke

7. Med izpisanimi povedmi oz. deli povedi obkrožite črke pred tistimi, ki zaradi ironičnosti učinkujejo komično.

- a) Lepo prosim, a zdaj bomo brali pa kolumno o knjigi 450 let po avtorjevi smrti ali kaj?
 b) Ampak jezična kot sem, imam seveda že tudi odgovor /.../
 c) Svet in znanje sta bila mlada in sta se zdela obvladljiva /.../
 č) Renesančni ideal človeka *homo universalis* je bil srečko prve vrste: če je bil dovolj radoveden in dovolj bister, se je lahko loteval stotih stvari hkrati /.../
 d) /.../ (se opravičujem staršem za to eskapado v zasebno, ki pa je tu v funkciji znanosti).
 e) Na tem mestu moram posvariti predvsem akademike, ki so zanesljivo moji najzvestejši bralci /.../

3 točke

8. Avtorica je v naslov svojega besedila postavila besedno zvezo **šepašejevske popivke**.

- A** V povedih razložite pomen besedne zveze **šepašejevske popivke** in pojasnite, kako je naslov povezan s temo.
- _____
- _____
- _____
- B** Zakaj se je avtorica odločila za tak naslov? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Avtorica se je za tak naslov odločila,

- a) ker napoveduje temo besedila in bralcu olajša razumevanje.
 b) ker z njim najbolje predstavi »duha knjige« in tako pritegne bralčevo pozornost.
 c) ker bralca z njim opozori na najzanimivejše odlomke iz knjige.
 č) ker z njim bralcu neposredno izrazi svoje sporočilo in tako vpliva na njegovo mnenje.

5 točk

9. Čeprav je bilo besedilo objavljeno v dnevnem časopisu, je avtorica v njem uporabila tudi nekatere manj znane besede. V katerem pomenu jih je uporabila? Na črtice pred njimi napišite ustrezno številko pomena iz desnega stolpca.

_____ bata	1 človek na splošno
_____ homo universalis	2 življenjsko vodilo, geslo
_____ svetotajstvo	3 skok, zastranitev, lahkomiselno dejanje
_____ deviza	4 tuja valuta
_____ eskapada	5 vsestranski človek
_____ bavtara	6 kos blaga pri kratkih moških hlačah, ki se spredaj odpenja
	7 skrivnost, nedoumljivost
	8 izjemno veliko

3 točke

10. Podčrtane jezikovne prvine so zaznamovane. Nadomestite jih z nezaznamovanimi. Odgovore vpišite na ustrezno mesto v preglednici.

	Nezaznamovana ustreznica
<i>/.../ da naj se nikar ne <u>slepimo</u>, da <u>smo</u> v pol tisočletja <u>pogrunтали</u> kaj zares koristno novega.</i>	
<i>In kar je najhuje, četudi mestoma robato, je besedilo v pravem optimističnem renesančnem duhu <u>duhovito da le kaj</u> /.../</i>	
<i>Sorbono, ki je seveda odločno reagirala na njegovo <u>kosmato pisunstvo</u>, je označil za »kritiko nadutosti, ničevosti in brezdanje norosti človeške učenosti«.</i>	

4 točke

11. Avtorica se v besedilu močno razodeva, saj piše v prvi osebi ednine, nagovarja naslovnika, uporablja knjižni pogovorni jezik in slogovno zaznamovana sredstva. V besedilu poiščite po en primer vsakega od naštetih načinov razodevanja in ga napišite na ustrezno mesto.

Avtorica

- piše v 1. osebi ednine, npr.: _____,
- nagovarja naslovnika, npr.: _____,
- uporablja knjižni pogovorni jezik, npr.: _____,
- uporablja starinske, čustveno zaznamovane, šaljive in otroške besede/besedne zveze, npr.:
_____
- uporablja vrednotenjske pridevnike in prislove, npr.: _____,
- uporablja neglagolske stavke, npr.: _____.

6 točk

12. S katerim prevladujočim namenom je avtorica napisala izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred najustreznejšim odgovorom.
- Da bi bralci izvedeli čim več podatkov o avtorju dela *Gargantua in Pantagruel*.
  - Da bi bralci prebrali delo *Gargantua in Pantagruel*.
  - Da bi bralce prepričala o izjemnosti dela *Gargantua in Pantagruel*.
  - Da bi bralcem predstavila delo *Gargantua in Pantagruel*.
  - Da bi bralci na spletnem forumu izrazili svoje mnenje o njeni predstavitvi dela *Gargantua in Pantagruel*.

2 točki

13. Preberite odlomek iz besedila in ugotovite, v katerih razmerjih so povedi med seboj. Za vsako dvojico povedi določite vrsto razmerja.

① In kar je najhuje, četudi mestoma robato, je besedilo v pravem optimističnem renesančnem duhu duhovito da le kaj, pač v skladu z devizo, da "brez smeha ni človeka". ② In tako ob tej knjigi tudi takrat, ko bi nas moral spreleteti srh groze nad nespremenljivostjo človeške neumnosti, le lulamo od smeha – in to navkljub prijazni prošnji na začetku tretje knjige (str. 340): "Imenovani pisatelj naproša blagohotne bralce, naj svoj smeh zadržijo do oseminsedemdesete knjige." ③ Že začne se obetavno, namreč s predgovorom: "Dragi pivci, pa vi, prežlahтни francozni" – pivci so tisti iz naslova, ki se gredo "šepašejevske popivke", francozni pa oni s francosko boleznijo, torej sifilitiki. ④ Nato se mora junak tudi roditi in Gargantuovi mamici se je porod zgodil takole: "Danka ji je ušla nekoč po kosilu, tretjega dne februarja, ko se je prenažrla tolstoguzic. Tolstoguzice so sočni vampi od jaslozobov. Jaslozobi so v jaslih na otavi pitani voli. Otava je ..." ⑤ V skladu z renesančnim odkritjem telesa in telesnosti ter v skladu z vseskozi težko prebavljivim odnosom Francije do rimskih papežev seveda ne prizanaša cerkvi: brat Janž, menih z natančnejšim imenom Janž z Betičem, ima precej neobičajne zamisli o širjenju krščanstva, med drugim tisto, da bi pokvarjenim punčaram "kri puščal, tam med obema palcema na nogi, in to s takimi posebnimi kavseljni, ki dobro prijemljejo."

	Pomensko razmerje med povedma
1. in 2. poved	
2. in 3. poved	
3. in 4. poved	
4. in 5. poved	

4 točke

14. V besedilu pisec razvija temo na različne načine, vendar dva prevladujeta. Podčrtajte ju.

obveščanje/opisovanje/pripovedovanje/utemeljevanje

2 točki

15. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo? Podčrtajte pravilni odgovor.

Besedilo Šepašejevske popivke je
 reportaža/strokovna ocena/komentar/objektivna predstavitev knjige/publicistično poročilo/novica.

2 točki

16. Ali je subjektivnost v izhodiščnem besedilu ustrezna? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite v povedih. Pri tem upoštevajte krog naslovnikov in prevladujoči namen.

DA   NE

- Utemeljitev:

---

4 točke

17. Nadnaslov besedila se glasi **Na preži**. Preberite slovarska sestavka **prežati** in **preža** iz SSKJ ter rešite naloge.

prežati -ím nedov., prēži in prēži; prēžal in prēžal (á í) **1.** čakati v določenem položaju, da se kaj ulovi: poglej mačko, kako preži; prežati na miš; žival preži na plen **2.** iskati, čakati koga z določenim namenom, navadno skrivoma, pritajeno: prežati na sovražno patroljo; razbojniki so prežali na popotnike; prežati za tihotapci; prežati v zasedi, za vrati / lovec preži na lisico // ekspr. živeti, računajoč, da se bo kaj zgodilo: prežal je na priložnost, na ugoden trenutek, da bi ušel / vse mesto preži in čaka, kaj se bo zgodilo **3.** ekspr. napeto opazovati: prežati iz skrivališča, izza ogla; preži kot jastreb, ris / prežala sta na okna, kdaj se bo prižgala luč / njegove oči prežijo **4.** ekspr. biti kje, kažoč željo po čem: gostje so jedli, otroci pa so prežali za pečjo, če bo kaj ostalo // zelo želeti priti do česa, dobiti kaj: že dolgo preži na sosedovo posestvo; na to službo marsikdo preži **5.** ekspr. groziti, pretiti: nevarnost preži na vsakem koraku; ob takem času prežijo v gorah plazovi **6.** knjiž., ekspr. biti, obstajati: strašen molk preži nad vso dolino; globoko v duši mu je prežal sum / v njihovih očeh preži strah se kaže, odraža • ekspr. zavedali so se, da preži nanje smrt da so v smrtni nevarnosti; star. gospodar je prežal za delavci, da ne bi postopali jih je strogo pazil, nadzoroval; na vsako mojo besedo preži kot pes na kost vsemu, kar rečem, trdim, nasprotuje, vse skuša zanikati, ovreči **preže:** čakal je, preže na svojo žrtev **prežec** -éča -e: prežec na zajca, se je skrtil za grm; čakal je prežec kot žival, ki čuti nevarnost; prežeč pogled; prežeča nevarnost; prežeče oči; prežeča žival; prisl.: tiger se mu je prežeče bližal; prežeče gledati, opazovati

preža -e z (é) **1.** glagolnik od prežati: preža na miš / biti premražen od dolge preže / hoditi, iti na prežo • **na preži** ekspr. v takih časih mora biti človek na preži previden; vso noč je bil, stal na preži za hišo je prežal; ekspr. tako je ljubosumen na ženo, da je zmeraj na preži zmeraj pazi nanjo; miličniki so na preži za vlomilci čakajo nanje, da bi jih dobili **2.** v prislovni rabi, v zvezi z v izraža položaj telesa, značilen za prežanje: mačka se je postavila v prežo; sključil se je v prežo in zadržal dih **3.** lov. prostor; navadno na drevesu, kjer lovec čaka divjad: urediti, zgraditi prežo / nizka na tleh, visoka preža na drevesu ♦ etn. preža udeležba nepovabljenih fantov, prijateljev na svatbi; šport. smučarska preža drža z bolj ali manj upognjenimi koleni in hrbtom, ki olajšuje vzdrževanje ravnotežja; smuk v nizki, visoki preži

- A** Na kateri pomen besede **prežati** se nanaša nadnaslov *Na preži*? Najustreznejšo pomensko razlago napišite na črto.

- B** Iz prve povedi besedila izpišite glagol, ki potrjuje izbiro pomena besede **prežati** v nalogi **A**.

- C** Predložna zveza iz nadnaslova je razložena v sestavku **preža**. Na kateri pomen besede **preža** se nanaša? Številko pomena napišite na črto.

- Č** Je nadnaslov *Na preži* slogovno zaznamovan? Podčrtajte pravilno možnost in jo na podlagi sestavka iz SSKJ utemeljite, tako da dopolnite poved.

Nadnaslov *Na preži* je v besedilu slogovno **n e z a z n a m o v a n / z a z n a m o v a n**, saj _____

- D** Obkrožite DA, če je o slovarskih sestavkih **prežati** in **preža** trditev pravilna, ali NE, če ni.

Obe iztočnici sta večpomenki. DA   NE

Obe iztočnici spadata med glagole. DA   NE

V zaglavju slovarskega sestavka **prežati** je naveden primer dvojnega naglaševanja glagola v sedanjiku, povedni naklon. DA   NE

Podiztočnica **prežeč** se lahko uporablja samo kot prislov. DA   NE

Predložna zveza v **preži** se uporablja samo za položaj človeškega ali živalskega telesa. DA   NE

Slovarski sestavek **prežati** ima samo frazeološko gnezdo, sestavek **preža** pa tudi terminološko. DA   NE

- E** V novi povedi uporabite besedo **preža** kot strokovni izraz. Poved zapišite na črto.

---

10 točk

18. Glagoli v izpisanem delu povedi so v dveh naklonih. Poimenujte ju in razložite, zakaj ju je avtorica uporabila. Odgovore zapišite na predvidena mesta.

/.../ in tako ob tej knjigi tudi takrat, ko bi nas moral spreleteti srh groze nad nespremenljivostjo človeške neumnosti, le lulamo od smeha /.../

Poimenovanje naklonov:

Razlaga rabe posameznega naklona:

- _____
- _____

3 točke

19. Iz navedenih pridevnikov tvorite samostalnike. Rešitve vpišite v preglednico.

	Samostalnik, ki poimenuje osebo moškega spola	Samostalnik, ki poimenuje osebo ženskega spola	Samostalnik, ki poimenuje lastnost
jezičen			
star			
krasen			

3 točke

20. Ko avtorica piše o prebrani knjigi, uporabi tvorjenki **radoveden** (in dovolj bister) in **starosvetno** (viagro).

- A** Razložite, kaj pomenita tvorjenki, tako da vsaki pripišete njeno skladenjsko podstavo.

- **radoveden** _____
- **starosveten** _____

- B** V katero besedotvorno vrsto spadata tvorjenki? Podčrtate pravilno rešitev ob poševnicah.

Obe tvorjenki sta s e s t a v l j e n k i / z l o ž e n k i / s k l o p a.

3 točke

21. Tvorjenke razvrstite v dve skupini glede na to, ali so nastale iz enodelnih ali večdelnih besedotvornih podstav. Na ustrezno mesto v preglednici vpišite znak X.

Tvorjenka	Enodelna besedotvorna podstava	Dvodelna besedotvorna podstava
najgrozovitejši		
prežlahten		
osemisedemdeseti		
zasoljen		
vseskozi		
brezdanji		

3 točke

22. S simboli prikažite stavčno sestavo povedi (S-strukturo) in utemeljite rabo vejic. Rešitve zapišite na ustrezna mesta.

	S-struktura
<i>Sorbono, ki je seveda odločno reagirala na njegovo kosmato pisunstvo, je označil za »kritiko nadutosti, ničevosti in brezdanje norosti človeške učenosti«.</i>	

- Utemeljitev rabe vejic:

1. in 2. vejica: _____

3. vejica: _____

6 točk

23. Preberite izpisani povedi in rešite naloge.

Akademski prepir o številu konjskih zob na eni strani in kopičenje gradiva, tudi ukradenega pri drugih avtorjih, tudi potvorjenega ali izmišljenega ("šale, burke in šegave lažbesede"), krepko zabeljenega s humorjem na drugi strani. Po katerem bralec brede, iščoč, kaj je res in kaj podtaknjeneč, kdaj je na tankem ledu in kdaj že mokre riti.

- A** Na katero besedo se nanaša podčrtani naveznik? Besedo napišite na črto.

_____

- B** Ali gre v drugi povedi za metaforično ali ironično izražanje (posmeh)? Podčrtajte ustrezno možnost.

Poved je ironična / metaforična.

2 točki

24. V naslednjih povedih je večkrat poimenovana ista prvina predmetnosti. Na katero besedo/besedno zvezo se nanašajo podčrtani navezniki in kako je pisec izrazil ponovljeno prvino? Dopolnite preglednico.

Te dni mi je v skladu z znano modrostjo, da imajo knjige svojo usodo, v šibko naročje priletel res zajeten primerek s tako rekoč bata številom strani: 975. Kar še ni tisoč, drži. Kljub temu sem se je lotila neustrašno in povsod, v postelji, na avtobusu, pri zobarju in na stranišču, torej natančno v avtorjevem in junakovem duhu: gre namreč za slovito delo Gargantua in Pantagruel v petih knjigah francoskega pisca iz 16. stoletja, Françoisa Rabelaisa, ki ga je genialno prevedel in ustrezno pospremil prevajalec Branko Madžarevič.

Beseda/besedna zveza, na katero se nanaša	Naveznik	Način navezovanja
	primerek	
	še ni tisoč	
	je	
	delo	
	ga	

5 točk

25. S katero končno intonacijo bi prebrali naslednje povedi, če bi izhodiščno besedilo predstavili v TV-oddaji o knjigah? Na ustrezno mesto v preglednico zapišite X.

	Padajoča intonacija	Rastoča intonacija	Vzklična intonacija
<i>A zdaj bomo brali pa kolumno o knjigi 450 let po avtorjevi smrti ?</i>			
<i>Si predstavljate, da bi hoteli danes biti ljubiteljski kemik?</i>			
<i>»Dol s tiskom!«</i>			
<i>Kdo je že rekel, da se geniji rojevajo v rojih?</i>			
<i>Toda pozor!</i>			
<i>Pardon. Hm. Norosti človeške učenosti.</i>			

3 točke

26. Zamislite si, da ste Jan/Jana Lap, zaposlen/-a kot novinar/-ka kulturne rubrike znanega dnevnega časopisa. Konec januarja 2004 ste se udeležili tiskovne konference, na kateri je Založba Modrijan predstavila novo izdajo romana *Gargantua in Pantagruel*, ki je izšla ob 450. obletnici rojstva Françoisa Rabelaisa. Za svojo rubriko napišite publicistično poročilo. V uvodu navedite razlog svojega poročanja in predstavite osnovne podatke o knjigi, med njimi tudi leto izida (konec leta 2003), avtorico ilustracij (Suzi Bricelj) in ceno (55 €). Kratko predstavite avtorja in njegovo delo. V poročilo vključite tudi izjavo prevajalca in omenite, da knjiga vsebuje slovarček manj znanih besed, nenavadnih izrazov in besednih iger. Poročilo zaključite s sklepno ugotovitvijo. Pomagajte si s podatki iz izhodiščnega besedila, manjkajoče podatke pa si izmislite. Vaše besedilo naj obsega od 150 do 180 besed.

25 točk

Lov na počitnice – Val 202

1 Radio Slovenija je na Valu 202 tudi letos pripravil priljubljeno počitniško oddajo Lov na počitnice. Oddaja je na sporedu že sedmo leto in tekmovalci so si letos lahko prikolesarili brezplačne počitnice v Tuniziji. Deset tekmovalnih parov je šest zaporednih sobot, od 1. julija do 5. avgusta, ko je bila na sporedu finalna tekma, ob slovenskih rekah poganjalo pedala in s pomočjo zavitih in zvutih namigov iskalo tri orientacijske točke. Geslo oddaj je bilo ekološko naravnano in se je glasilo: »Zdravo za človeka je zdravo za okolje – in obrnjen!«. Petim dvobojem je v soboto, 5. avgusta, sledil veliki finale, v katerega sta se uvrstila dva najuspešnejša para, in sicer slovenjgraški par Maja Štalekar in Rok Bracman, zmagovalca ob reki Muri, ter Brigita in Marko Čarman iz Godešiča, ki sta zmagala ob Savi Dolinki. No, slednja sta v soboto tudi zmagala. Tekma odločitve, ki je zmagovalcema omogočila počitnice v Afriki, je bila ob reki Reki med Premom in Zabičami.

2 Priprave na oddajo so se začele že pred poltjem. Radijci so na spletnih straneh objavili uganke in do 20. junija je odgovor rešilo in poslalo 47 moško-ženskih kolesarskih parov. Izmed pravih rešitev so izžrebali 10 tekmujočih lovskih ekip. Pari so bili sestavljeni zelo pestro: moči so združili tako zakonci kot hčerke in očetje, sorodniki, sosedi in prijatelji. Najmlajši par je štel skupaj 40 let, medtem ko je bil najstarejši tekmovalca 59-letni Belokranjec in je tekmoval s svojo 22-letno hčerko. Radijci so ekološko naravnano dirko zabelili še s sklicevanjem na Kyotski sporazum, tako da so dali ekološka vozila –

kolesa. Do glavne nagrade so morali torej prikolesariti. Prvi Lov na počitnice je bil ob reki Muri, drugi ob Savi, tretji v Zgornjesavinjski dolini od Mozirja do Ljubnega, četrti ob reki Krki od Krke do Dvora, peti dvoboj pa ob reki Soči. Povprečen doseženi čas zmagovalnih parov je bil ena ura in 36 minut, kar je zavidanja vreden dosežek; poiskati je bilo treba tri skrite točke in prekolesariti okrog 21 kilometrov.

3 Zadnja, finalna oddaja je bila na sporedu v soboto, 5. avgusta. Para sta se prebijala mimo neznanih krajev ob pesniških in drugih lokalnih namigih, ki so jima pomagali na križiščih najti pravo smer ali pa ju spet usmerili proti zaželenemu cilju. Tekmovalci so bili opremljeni s satelitskimi sledilnimi napravami, tako da so voditelji in organizatorji vedno vedeli, ali se gibljejo v pravo smer. Program je bil dovolj napet, da smo poslušalci ob poslušanju domiselnih voditeljev lahko uživali. Zmagovalca Brigita in Marko Čarman sta si na koncu tudi prislužila Tunizijo. No, poskrbela pa sta tudi za manjše presenečenje, saj se budnim voditeljem do njunega razkritja ni posvetilo, da sta starša znamenite plavalke Anje Čarman. Vsaj vsevedni in z vsemi žavbami namazan športni novinar Aleš Smrekar je v tistem delu kar nekoliko zamrl in se verjetno pri sebi spraševal, kdaj je kaj slabega morda povedal o njuni hčeri. Vendar pa, zabava mora biti. Oddaja Lov na počitnice je kakovostna oddaja, ki bi si jih na radiu želeli še več. Edina pomanjkljivost je, da nima slike.

D. F.

(Vir: Družina, 13. 8. 2006.)

Z znanjem do potovanja po Evropi

7. maj 2010 ob 11:14, Ljubljana – MMC RTV SLO

Na Val 202 prihaja čisto nov, razburljiv in zabaven kviz za najbolj razgledane poznavalce Evrope. Prihaja Miss! Evro kviz!

1 Idejni oče kviza, ki ga bo Val 202 za poslušalce priredil v dveh nizih, je **Damjan Zorc**, vodila pa ga bosta športna valovca **Anja Hlača** in **Aleš Smrekar**. Prijave za tekmovalce potekajo še do 11. maja, skozi avdicijsko sito pri profesorju Zorcu pa bodo tekmovalci šli v sredo, 12. maja, ob 12. uri. Avdicija bo kratka, jedrnata in selektivna – vsak prijavljeni bo dobil na voljo pet minut, izbranih pa bo najboljših trideset tekmovalcev. Najmanj deset med njimi bo

žensk, saj valovci upoštevajo "žensko kvoto".

2 Valovci vas vabijo, da prvim 10 kvizom prisluhnete vsako sredo od 19. maja do 21. julija, sledijo poletne počitnice in nato novih 10 kvizov vključno s polfinalnima in finalno oddajo od 8. septembra do 10. novembra 2010. Takrat si bo najboljši med najboljšimi priboril najboljše od evropsko najboljšega – potovanje po Evropi!

Foto: Darko Koren, RTV Slovenija

Odločali bodo tudi poslušalci

3 V vsakem kvizu se bodo pomerili po trije tekmovalci in vsakokrat bo izpadel najmanj uspešen med njimi. V četrtfinalne oddaje – te bodo na vrsti v drugem delu niza, to je od septembra dalje – bodo poslušalci z glasovanjem uvrstili tudi enega srečnega poraženca med tistimi, ki bodo izpadli iz prvih desetih oddaj. V polfinale se bodo uvrstili samo zmagovalci, pa še ti ne vsi. Poslušalci bodo namreč takrat izglasovali nesrečnega zmagovalca, ki bo tako izpadel že pred polfinalnima kvizoma, v katerih bodo skozi najdrobnejše sito dobili še oba velika finalista.

4 Tandem Zorc – Smrekar je sicer že stari znanelec poletnih kvizov na Valu 202, saj sta kar osem let pripravljala znameniti Lov na počitnice na Valu 202. Takrat so raziskovali Slovenijo in njeno bližnjo

okolico in se potapljali v razgledanost, asociacije, domiselnost in spretno vožnjo tekmovalcev. A. K.

(Vir: www.rtv slo.si/zabava/zanimivosti/z-znanjem-do-potovanja-po-evropi/ 229597.)

Prijave na naslovu

mek@rtvslo.si

še do 11. maja

Avdicija 12. maja ob 12.00

Tokratni kviz (samo tekmovanje!) bo potekal v studiu Vala 202, vsak pa bo dolg pol ure. Z Miss! Evro kvizom bodo valovci tako tekmovalcem kot poslušalcem približali Evropo z najzanimivejših strani, predvsem z osebnih, ne s tistih, o katerih učijo leksikoni, učbeniki, zapisana dejstva.

Pozorno preberite izhodiščni besedili in rešite naloge.

1. Določite okoliščine sporočanja za obe besedili. Zapišite jih v preglednico.

	<i>Lov na počitnice</i>	<i>Z znanjem do potovanja po Evropi</i>
Kdo je avtor besedila?		
Kdaj je bilo besedilo objavljeno?		
Komu je besedilo namenjeno?		

3 točke

2. V katero vrsto besedil bi uvrstili obe besedili? Podčrtajte ustrezno oznako in svojo izbiro utemeljite z navedbo treh značilnosti tovrstnih besedil.

Izhodiščni besedili spadata med **strokovna/poljudnoznanstvena/publicistična** besedila.

Značilnosti:

- _____
- _____
- _____

4 točke

3. Besedili imata nekaj skupnih točk. Obkrožite črke pred trditvami, ki so pravilne.

- a) Tema obeh besedil je kviz.
- b) Besedili govorita o radijski oddaji.
- c) Oddaji sta bili na sporedu istega radijskega programa.
- č) Idejni ustvarjalec obeh oddaj je isti.
- d) V obeh oddajah je kot voditelj nastopil isti športni novinar.
- e) Tekmovalce za obe oddaji so izbrali na avdiciji.
- f) Tema obeh tekmovanj je bila poznavanje ožje domovine.
- g) Obe tekmovanji sta potekali na terenu.
- h) O zmagovalcu obeh tekmovanj so z glasovanjem odločali tudi poslušalci.

3 točke

4. Predstavite temeljne podatke o obeh tekmovanjih. Zapišite jih na ustrezno mesto v preglednici.

	<i>Lov na počitnice</i>	<i>Z znanjem do potovanja</i>
Od kdaj do kdaj traja tekmovanje?		
Kako sodelujoči tekmujejo?		
Kdo zmaga?		
Kakšna je nagrada?		

4 točke

5. Vsako besedilo je bilo napisano z določenim namenom. Premislite, kakšen učinek je sporočevalec predvsem želel doseči pri naslovniku in kateri namen sporočanja je še prisoten v posameznem besedilu.

- A** Poimenujte vrsto besedil glede na prevladujoči namen sporočanja (npr.: prikazovalno, poizvedovalno, zagotavljalno, vrednotenjsko, čustveno, povezovalno, pozivno, izvršilno besedilo).

	<i>Lov na počitnice</i>	<i>Z znanjem do potovanja po Evropi</i>
Vrsta besedila glede na prevladujoči namen sporočanja		

- B** Kateri namen sporočanja je poleg prevladujočega v posameznem besedilu še pomemben? Dopolnite povedi.

- V besedilu *Lov na počitnice* želi sporočevalec vplivati tudi na _____.
- V besedilu *Z znanjem do potovanja* želi sporočevalec bralce tudi _____, naj _____.

4 točke

6. Prvo besedilo je členjeno samo na odstavke, drugo pa je bolj razgibano.

- A** Katere zgradbene dele ima drugo besedilo (poleg naslova in štirih odstavkov) in s katerimi nebesednimi spremljevalci je opremljeno (poleg fotografije)? Rešitve napišite na ustrezna mesta v preglednici.

Deli/zgradba besedila	Nebesedni spremljevalci
<ul style="list-style-type: none"> • naslov • _____ • _____ • besedilo v štirih odstavkih • _____ • _____ • _____ 	<ul style="list-style-type: none"> • fotografija • _____ • _____ • _____ • _____ • _____

- B** Česa bralci ne bi izvedeli, če besedilu ne bi bila dodana fotografija? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

- a) Kje poteka tekmovanje.
 b) Kdo vodi oddajo.
 c) Koliko sta stara voditelja.
 č) Kaj sta voditelja po poklicu.

7 točk

7. Ali so naslednje trditve v skladu z vsebino drugega besedila? Obkrožite DA ali NE.

- Avdicija za *Miss! Evrokviz* je en teden pred začetkom tekmovanja. DA NE
- Na avdiciji se pol ure meri trideset tekmovalcev. DA NE
- Po 20 oddajah *Miss! Evrokviza* sledita polfinale in finale. DA NE
- V četrtfinale se uvrstita dva najuspešnejša tekmovalca iz vsake oddaje. DA NE
- Vsi zmagovalci se uvrstijo v naslednje tekmovanje. DA NE
- Med tekmovalci je ena tretjina žensk. DA NE

3 točke

8. **Prvo besedilo je zgrajeno iz naslova in treh odstavkov. Opazujte ga in rešite naloge.**

A Kaj o besedilu izvemo iz naslova? Podčrtajte pravilno možnost.

Iz naslova besedila izvemo

okoliščine sporočanja/temo/namen sporočanja/prenosnik/besedilno vrsto.

B Čeprav je besedilo kratko, je v njem precej podatkov. V katerem odstavku je največ splošnih podatkov in kakšna je vloga tega odstavka? Odgovorite na vprašanji, tako da podčrtate ustrezno možnost in dopolnite poved.

Največ podatkov je v prvem / drugem / tretjem odstavku, saj sporočevalec v njem _____

C O katerih vidikih teme (podtemah) govorita drugi in tretji odstavek? Rešitev v obliki besede ali besedne zveze zapišite v preglednico in pripišite ključno poved odstavka.

	O katerem vidiku teme govori odstavek?	Ključna poved odstavka
2. odstavek		
3. odstavek		

Č Kako so v celotnem besedilu razporejeni posamezni vidiki teme (podteme)?

- a) Po časovnem zaporedju.
- b) Od bližnjega k daljnemu.
- c) Od splošnega k posebnemu.
- č) Od konkretnega k abstraktnemu.

D Ali ima besedilo poseben zaključni odstavek? Obkrožite odgovor.

DA   NE

E V katero besedilno vrsto spada to besedilo? Odgovor napišite na črto.

_____

12 točk

9. Tudi prvo besedilo bi avtor lahko opremil z uvodnim odstavkom in smiselnima mednaslovoma.

A Oblikujte smiselni uvodni odstavek, v katerem boste izpostavili dva najpomembnejša podatka iz besedila. Napišite dve povedi.

- Uvodni odstavek v dveh povedih: _____
 _____
 _____

B S katerima kratkima mednaslovoma bi povzeli drugi in tretji odstavek? Zapišite ju na črti.

- Mednaslov pred 2. odstavkom: _____
- Mednaslov pred 3. odstavkom: _____

6 točk

10. V **prvem** besedilu so nekatere besede/besedne zveze uporabljene v prenesenem pomenu. Pojasnite, kaj pomenijo.

A Poved zapišite tako, da slogovno zaznamovani glagol nadomestite z nezaznamovanim.

Radijci so ekološko naravnano dirko zabelili še s sklicevanjem na Kyotski sporazum.

_____

_____

B V tretjem odstavku prvega besedila je sporočevalec zapisal frazem: **z vsemi žavbami namazan**. Spodaj so navedene še nekatere besedne zveze, v katerih je glagol **namazati** rabljen ekspresivno ali kot del frazema. Pripišite jim pomensko ustrezne slogovno nezaznamovane izraze.

a) Ekspresivna raba glagola:

Slogovno nezaznamovani glagol:

- *namazati gostujoče moštvo* – _____
- *namazati nekaj akvarelov* – _____

b) Frazem:

Slogovno nezaznamovani izraz:

- *namazati si pete* – _____
- *imeti dobro namazan jezik* – _____

6 točk

11. Odgovorite na vprašanja o besedilih, tako da na črto zapišete imena in priimke v ustrezni obliki.

Čigave izkušnje so najboljše zagotovilo za kakovost tekmovanja?

Izkušnje _____ (Damjan Zorc in Aleš Smrekar).

S kom so v finalu tekmovali starši Anje Čarman?

Z _____ (Maja Štalekar in Rok Bricman).

Na čigavi fotografiji sta predstavljena voditelja kviza *Miss! Evrokviz*?

Na fotografiji _____ (Darko Koren).

5 točk

12. V naslednje povedi vstavite pravilno obliko glagolov *pomeriti se* in *biti* v pretekliku.

V finalu _____ slovenjgraški par Maja Štalekar in Rok Bricman, zmagovalca ob reki Muri, ter zakonski par Brigita in Marko Čarman iz Godešiča, zmagovalca ob Savi Dolinki.

Oddaji *Lov na počitnice* in *Miss! Evro kviz* _____ zanimiva popestritev radijskega sporeda.

2 točki

13. Dopolnite pripoved o potovanju nagrajencev kviza *Lov na počitnice*, tako da iz lastnih imen v oklepaju najprej izpeljete vrstne pridevnike, nato pa jih skupaj s samostalnikom, ki stoji v oklepaju ob lastnem imenu, v pravilni obliki napišite na ustrezno črto.

Ko sta nagrajenca stopila na _____ (*Afrika, tla*), je bila na južni strani Mediterana že pomlad. Podala sta se na _____ (*Tunizija, obala*),

ki je dolga kakšnih tisoč kilometrov, in razmišljala, ali bi se tudi na to pot kdaj podala s kolesi.

V letovišču Hammamet sta uživala ob večerji in primerjala eksotične morske dobrote z domačo

_____ (*Soča, postrv*) in _____ (*Krka, som*),

ki pravzaprav spada v rod _____ (*Evropa, som*).

5 točk

14. Katere podatke izveste iz navedene povedi? Določite njeno stavčnočlensko zgradbo, tako da ustrezno podčrtate stavčne člene in njihove dele.

Radio Slovenija je na Valu 202 tudi letos pripravil priljubljeno počitniško oddajo Lov na počitnice.

3 točke

15. Kako bi naslednje pare enostavnih povedih povezali v dvostavčne povedi, tako da bi bilo besedilo bolj »tekoče«? Iz dveh enostavnih povedi tvorite zahtevane zložene povedi in jih zapišite na črte.

a) *Dirka je bila ekološko naravnana. Tekmovalci so morali do nagrade prikolesariti.*

Podredje z vzročnim odvisnikom: _____

_____

b) *Aleš Smrekar je prekaljen športni novinar. Staršev Anje Čarman ni prepoznal.*

Podredje z dopustnim odvisnikom: _____

_____

c) *Prijave sprejemamo samo še do 11. maja. Treba je pohiteti.*

Posledično priredje: _____

_____

č) *Pričakujemo lahko razburljivo in zabavno tekmovanje. Damijan Zorc in Aleš Smrekar sta stara znanca poletnih kvizov na Valu 202.*

Pojasnjevalno priredje: _____

_____

8 točk

16. Kateri podatki so v izpisanem delu besedila ponovljeni?

Radijci so na spletnih straneh objavili uganko in do 20. junija je odgovor rešilo in poslalo 47 moško-ženskih kolesarskih parov. Izmed pravih rešitev so izžrebali 10 tekmujočih lovskih ekip. Pari so bili sestavljeni zelo pestro: moči so združili tako zakonci kot hčerke in očetje, sorodniki, sosedi in prijatelji. Najmlajši par je štel skupaj 40 let, medtem ko je bil najstarejši tekmovalc 59-letni Belokranjec in je tekmoval s svojo 22-letno hčerko.

A Poiščite nanašalnice, na katere se navezujejo podčrtani izrazi, in poimenujte način navezovanja. Rešitve vpišite v preglednico.

Nanašalnica (beseda/besedna zveza)	Naveznik	Način navezovanja
	rešitev	
	pari	
	par	

- B** Del prve povedi in do 20. junija je odgovor rešilo in poslalo je pomensko in slogovno neustrezen. Popravite ga in z njim dopolnite poved.

Popravljen prva poved:

Radijci so na spletnih straneh objavili uganko _____
47 moško-ženskih kolesarskih parov.

8 točk

- 17. Tvorec drugega besedila imenuje Aleša Smrekarja valovec. V enostavni povedi opredelite pomen te besede, tako da dopolnite poved. Nato odgovorite na vprašanje.**

Valovec je _____.

- Ali je beseda **valovec** pravopisno pravilna? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.
- a) NE. Beseda **valovec** je lastno ime, s katerim označimo pripadnost ljudi neki skupini, zato se piše z veliko začetnico.
- b) NE. Beseda **valovec** je občno ime, s katerim označimo pripadnost ljudi neki skupini, zato se piše z veliko začetnico.
- c) DA. Beseda **valovec** je občno ime, s katerim označimo pripadnost ljudi neki skupini, zato se piše z malo začetnico.
- č) DA. Beseda **valovec** je lastno ime, s katerim označimo pripadnost ljudi neki skupini, zato se piše z malo začetnico.

4 točke

- 18. Lov na počitnice je bil izziv za tekmovalce iz različnih delov Slovenije.**

- A** Poimenujte pokrajino, iz katere prihaja prvi par, in mesto, kjer je doma drugi par. Zemljepisni lastni imeni zapišite na črti.

Pokrajina/mesto, od koder prihajajo:

Belokranjca – _____

slovenjgraški par – _____

- B** Vsako rešitev v povedi utemeljite z ustreznim pravopisnim pravilom.

- Katero pravopisno pravilo ste uporabili pri zapisu prvega lastnega imena?

_____

_____

- Katero pravopisno pravilo ste uporabili pri zapisu drugega lastnega imena?

_____

_____

5 točk

19. V izpisanih povedih sta zloženci različno zapisani.

- *Do 20. junija je odgovor rešilo in poslalo 47 moško-ženskih kolesarskih parov.*
- *Tandem Zorc – Smrekar je sicer že stari znanec poletnih kvizov na Valu 202.*

A Podčrtajte tisto zloženko, ki je pravopisno pravilna.

47 moško-ženskih parov/tandem Zorc – Smrekar

B Svojo izbiro utemeljite z ustreznim pravopisnim pravilom. Odgovorite v povedi.

3 točke

20. Zamislite si, da ste eden od organizatorjev tekmovanja **Miss! Evrokviz**. Ker gre za uradno tekmovanje, morate napisati ustrezen pravilnik za ta kviz. Ta naj ima tridelno zasnovo: v uvodu splošne določbe, v jedru podroben opis pravil in nagrad, in v zaključku končno določbo. Sestavljen naj bo iz 7 členov, in sicer naj bo navedeno:

- v 1. členu: organizator tekmovanja (Val 202 Radio Slovenija, Tavčarjeva 17, Ljubljana),
- v 2. členu: vrsta in tema kviza,
- v 3. členu: število oddaj, dan v tednu in trajanje posamezne oddaje (30 minut, 17.00–17.30) ter trajanje tekmovanja,
- v 4. členu: avdicija (datum, trajanje, izvedba po e-pošti, število tekmovalcev, ženska kvota),
- v 5. členu: način (v živo iz studia) in sistem tekmovanja,
- v 6. členu: nagrade (1. mesto: 14-dnevno potovanje po Evropi za dve osebi v vrednosti 2500 EUR, 2. mesto: počitnice za 2 osebi v vrednosti 1.200 EUR),
- v 7. členu: kdo je sprejel pravilnik in kdaj.

Pri pisanju pravilnika si pomagajte s temi navodili in s podatki iz drugega besedila. Vaše besedilo naj obsega najmanj 250 besed.

25 točk

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 29 (2001/2002)

Številka 1

Strani 47–50

Vladimir Bensa:

TEKMUJEMO V RAZVEDRILNI MATEMATIKI IN LOGIKI

Ključne besede: nove knjige, razvedrilna matematika, logika, Raymond Smullyan, Dennis Shasha, matematične uganke, številске križanke, recenzije.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/29/1467-Bensa.pdf>

© 2001 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA – založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

Nove knjige

47

TEKMUJEMO V RAZVEDRILNI MATEMATIKI IN LOGIKI

1 Čas po poletnih počitnicah je že tradicionalno namenjen jesenskim tekmovanjem v razvedrilni matematiki in logiki. V uredništvu revije Presek smo se odločili, da vas v rubriki Nove knjige poleg knjižnih novosti spomnimo tudi na nekaj naslovov, ki sicer niso nujno najnovejši, so pa kljub temu zanimivi. Večinoma so primerno čtivo tako za učence višjih razredov osnovne šole kot tudi za srednješolce in odrasle. Priporočamo jih tudi mentorjem krožkov na šolah in tistim učiteljem in profesorjem matematike, ki bi želeli popestriti svoje učne ure.

2 Najnovejšo med obravnavanimi knjigami je letos izdala založba Logika. Izidor Hafner s sodelavci je pripravil *Zbirko nalog s tekmovanj v razvedrilni matematiki*. Namenjena je tekmovalcem v razvedrilni matematiki in tudi drugim, ki si radi z logičnimi nalogami, številskimi križankami in drugimi področji razvedrilne matematike krajšajo čas.

Naloge so zelo raznovrstne, tudi po stopnji zahtevnosti zadosti raznolike.

3 *Poznate naslov te knjige? Ga ne poznate? Potem pa verjetno poznate njenega avtorja Raymonda Smullyana, legendo med avtorji tovrstne literature. V tej knjigi vas najprej popelje na otok, kjer živijo vitezi in oprode (prvi vedno govorijo resnico, drugi pa vedno lažejo, kot vemo). Kmalu se jim pridružijo še druge bolj ali manj nenavadne osebe, kot so, recimo, normalneži, Alica, Porzia, inšpektor Craig, grof Drakula. Z njimi se v čudnih zgodbah seveda zapletate v zanimive logične pogovore. Knjiga je izšla pri založbi Logika leta 2000.*

4 Druga knjiga Raymonda Smullyana *Šahirazada* vas popelje v svet šahovskih problemov, zavitih v zgodbe iz Tisoč in ene noči. Za razumevanje nalog je potrebno osnovno znanje pravil šahovske igre, pa tudi veselje do logičnega razmišljanja. Vsi primeri so lepo opisani in rešeni. Po začetnih razlagah se tako kmalu lahko lotite samostojnega reševanja. Knjigo je izdala DZS leta 1992.

5 Tudi Dennis Shasha je mojster pisanja logičnih besedil. V knjigi *Zagonetne dogodivščine dr. Ecca* (izdala jo je DZS leta 1990) in njenem nadaljevanju *Šifre, uganke in zarota* (izdala ga je Logika leta 1998)

potujete skupaj z ugankarskim detektivom dr. Eccom in njegovima prijateljema Evangeline ter profesorjem Scarletom. Zgodbe se vrtijo okrog izvornih matematičnih uganek, za reševanje pa imate na voljo prav toliko podatkov kot glavni junaki. Uganke so označene s stopnjo zahtevnosti od lahkih do zelo strokovnih, in težje kot so, več iznajdljivosti potrebujete za rešitev. Knjigi sta namenjeni tistim, ki radi razmišljajo in uživajo v napetih zgodbah.

6 Omenimo naj tudi dve knjižici slovenskega avtorja Vilka Domajnka, ki sta izšli pri založbi Math (prva leta 1996 in druga leta 2000). *Grafi v kombinatoriki* je zbirka več kot 60 rešenih nalog, ki obsega raznovrstne probleme. Razdeljeni so v tri poglavja: Pravilo vsote in produkta, Permutacije in variacije ter Kombinacije. V posebnem poglavju so zbrani namigi, ki predstavljajo vez med nalogami in samimi rešitvami nalog. Mnogokrat nam že namig pove, v kateri smeri moramo nalogo reševati. Na koncu knjige so v dodatku zbrane tudi definicije nekaterih osnovnih pojmov iz teorije grafov.

7 Novejše delo istega avtorja pa je *Leonhard Euler in razvedrilna matematika*, ki nam podrobneje predstavi znamenitega švicarskega matematika in fizika iz 18. stoletja ter njegove prispevke k reševanju nekaterih praktičnih problemov. Ker so te rešitve lažje razumljive, so postali tudi problemi sami širše znani in danes predstavljajo klasiko razvedrilne matematike (kot je npr. problem königsberških mostov).

8 Knjigo ruskega matematika Borisa A. Kordemskega *Matematične uganke* je izdala DZS leta 1991. V njej je zbranih čez 250 nalog in uganek različnih zahtevnosti, od nalog za zabavo do malo težjih nalog. Obsegajo številске in aritmetične uganke, geometrijo z vžigalicami, razrezovalne naloge, spretne preizkušnje, igre s kocko, domine, igre na šahovnici, postopkovne naloge.

9 Za konec pa predstavimo še knjigo *Številске križanke* Geoffreya R. Marnella, ki je izšla pri DMFA leta 1994. V njej je najprej slovarček pojmov, ki jih moramo poznati za reševanje, sledijo tabele števil in pravila, ki se jih moramo držati, da pri reševanju po nepotrebnem ne zaidemo v slepo ulico. Potem pa sledi 50 križank v velikosti 13 X 13 polj. Seveda so na koncu knjige zbrane tudi rešitve vseh križank.

10 Navedene knjige lahko dobite v naši prodajalni strokovne literature v Ljubljani, na Fakulteti za matematiko in fiziko. Naročila sprejemamo tudi po pošti na naslov DMFA – založništvo, p. p. 2964, 1001 Ljubljana, po telefonu (01) 4766 553 ali telefaksu (01) 2517 281. Za bralce revije Presek velja pri naročilu 20% popusta!

11 Želimo vam veliko razvedrila pri branju in uspehov na tekmovanjih!

Vladimir Bensa

(Vir: <http://www.presek.si/29/1467-Bensa.pdf>)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo.

Besedilo je napisal _____ . Objavljeno je bilo leta _____

v _____ številki revije _____ , ki izhaja že _____ leto in je

namenjena predvsem _____

_____ . Besedilo je bilo objavljeno v stalni rubriki _____ ,

avtor pa se je za objavo prispevka odločil, ker _____

_____

4 točke

2. O čem govori izhodiščno besedilo? Temo zapišite na črto.

_____

1 točka

3. V vsaki povedi podčrtajte ustrezen podatek in besedilu določite vrsto, tako da dopolnite poved.

- Besedilo govori o stvarnem/domišljijem svetu, torej je _____
_____.
- Besedilo je namenjeno določenemu posamezniku/množičnemu naslovníku,
torej je _____.
- Tvorec besedila pričakuje besedni odziv bralcev/ne pričakuje besednega odziva bralcev, torej je besedilo _____.

3 točke

4. Premislite, s katerim namenom je sporočevalec tvoril besedilo.

A Katerega od omenjenih namenov sporočanja tvorcu besedila ne moremo pripisati? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Sporočevalec je želel

- učiteljem na enem mestu predstaviti primerne knjige za priprave na tekmovanje.
- tekmovalcem predstaviti primerne knjige za pripravo na tekmovanje.
- spomniti bralce na to, kje lahko kupijo omenjene knjige.
- vsem, ki imajo radi razvedrilno matematiko, predstaviti knjige z raznolikimi nalogami.
- ovrednotiti knjige, primerne za pripravo na tekmovanje.

B Poimenujte vrsto besedila glede na prevladujoči sporočevalni namen, tako da podčrtate ustrezno možnost.

Glede na sporočevalni namen je besedilo predvsem

zagotavljajno/pozivno/prikazovalno/poizvedovalno/vrednotenjsko.

2 točki

5. Ali so zapisane trditve v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite DA ali NE.

Naslov ene izmed predstavljenih knjig je <u>Poznate naslov te knjige?</u>	DA	NE
Raymond Smullyan se v vseh svojih delih ukvarja s šahovskimi problemi.	DA	NE
Evangeline, profesor Scarlet in inšpektor Craig nastopajo v isti knjigi.	DA	NE
Leonhard Euler je rešil problem königsberških mostov.	DA	NE
Vladimir Bensa je avtor ene izmed predstavljenih knjig.	DA	NE
Predstavljenе knjige praviloma vsebujejo slovarček pojmov za reševanje.	DA	NE

3 točke

6. Sporočevalec v besedilu predstavi več knjig s področja razvedrilne matematike. Dopolnite preglednico, tako da napišete manjkajoče podatke o avtorjih predstavljenih knjig ali naslove del. Vsak naslov v levem stolpcu je lahko naveden samo enkrat.

Naslov dela	Avtor
Šahirazada	
Zagonetne dogodivščine dr. Eccia	
Leonhard Euler in razvedrilna matematika	
	Dennis Shasha
	Raymond Smullyan
	Vilko Domanjko

3 točke

7. Ob izpisanem odstavku ugotovite, katero je prevladujoče pomensko razmerje med povedmi v besedilu in kateri način razvijanja teme prevladuje v njem.

① Knjigo ruskega matematika Borisa A. Kordemskega Matematične uganke je izdala DZS leta 1991. ② V njej je zbranih čez 250 nalog in ugank različnih zahtevnosti, od nalog za zabavo do malo težjih nalog. ③ Obsegajo številske in aritmetične uganke, geometrijo z vžigalicami, razrezovalne naloge, spretnostne preizkušnje, igre s kocko, domine, igre na šahovnici, postopkovne naloge.

- A** Določite prevladujoče pomensko razmerje med povedmi, tako da podčrtate pravilno možnost. Razmerje med povedmi je *naštevalno/časovno/vzročno/sklepalno*.
- B** Kateri način razvijanja teme prevladuje v besedilu? Odgovor napišite na črto.
Način razvijanja teme: _____
- C** Podčrtajte ustrezno trditev o jezikovni značilnosti izbranega načina razvijanja teme in dopolnite poved. Na jezikovni ravni je za imenovani način razvijanja teme v **izhodiščnem besedilu** značilna pogosta raba *vzročnih/krajevnih/prilastkovih* odvisnikov, ki odgovarjajo predvsem na vprašanja _____ in _____.

4 točke

8. V katero besedilno vrsto bi uvrstili izhodiščno besedilo? Podčrtajte odgovor.

objektivna predstavitev knjig/subjektivna predstavitev knjig/poročilo o predstavitvi knjig

2 točki

9. Tvorec besedila je v navedeni povedi uporabil frazem.

V knjigi je najprej slovarček pojmov, ki jih moramo poznati za reševanje, sledijo tabele števil in pravila, ki se jih moramo držati, da pri reševanju po nepotrebem ne zaidemo v slepo ulico.

- A** Kateri slogovno nezaznamovani izraz bi lahko uporabili namesto podčrtanega frazema? Napišite ga na črto.

_____

- B** Pridevnik **slep** se pogosto uporablja v frazemih in terminih. Poimenujte navedene besedne zveze v preglednici, tako da na ustrezno mesto vstavite znak X.

	Frazem	Termin
slepo črevo		
slepi potnik		
barvno slep		
slepi naboj		
biti slep od ljubezni		
slepo zaupanje		

4 točke

10. Dopolnite besedilo o dveh avtorjih predstavljenih del, tako da na črte v ustrezni skloni obliki zapišete besede in besedne zveze iz oklepajev.

Znameniti matematik Raymond Smullyan je svojo knjigo *Alica v deželi ugank* posvetil _____

_____ (Lewis Carroll), avtorju *Alice v čudežni deželi*. Literatura je za

_____ (Smullyan) navdih, kar kaže tudi naslov njegove druge knjige *Šahirazada*,

v katerem se je poigral z imenom pripovedovalke *Šeherezade* iz _____

_____ (Tisoč in ena noč). V knjigah _____ (Dennis

Shasha) pa se bralec odpravi na potovanje z _____

_____ (doktor Jakob Ecco, matematični detektiv in reševalec ugank).

Shasha je strokovnjak za računalništvo, ki je diplomiral na _____

(znameniti Yale), načrtoval računalnike pri _____ (IBM) in doktoriral na _____

_____ (Harvard, ena najprestižnejših ameriških univerz).

4 točke

11. V izpisani povedi sta podčrtani besedi **lepo** in **lahko**.

Vsi primeri so lepo opisani in rešeni, tako da se po začetnih razlagah kmalu lahko sami lotite samostojnega reševanja.

- A** V izpisanih besedah iz navedene povedi obkrožite naglašena samoglasnika ter poimenujte besedno vrsto, v katero spadata.

l e p o   l a h k o

- Besedna vrsta: _____

- B** Besedi **lepo** in **lahko** bi lahko uporabili tudi kot pridevnika. Po čem bi se v tem primeru razlikovali od besed iz navedene povedi? Obkrožite črko pred pravilno možnostjo.

- Po pomenu, oblikovnih lastnostih in glasovni podobi, saj bi se spremenilo mesto naglasa.
- Po pomenu in mestu naglasa, ne pa tudi po oblikovnih lastnostih.
- Po pomenu in oblikovnih lastnih, glasovna podoba pa bi ostala popolnoma enaka.
- Po oblikovnih lastnostih in mestu naglasa, pomen pa se ne bi spremenil.

- C** Besedi **lepo** in **lahko** uporabite v eni povedi kot pridevnika.

Poved: _____

_____

6 točk

12. Dopolnite razlage naslednjih besed iz izhodiščnega besedila z ustreznimi sopomenkami, protipomenkami, nadpomenkami ali podpomenkami. Nato poimenujte pomensko razmerje med definiranimi besedami in izrazi, s katerimi ste dopolnili razlage, tako da na črte zapišite ustrezne besede.

- a) **Revija** je _____, ki izhaja v daljših časovnih razmikih in v kateri so objavljeni članki z določenega področja.

- Razlaga je dopolnjena s/z _____.

- b) **Čtivo** je literatura, ki je predvidena kot strokovno ali obvezno _____.

- Razlaga je dopolnjena s/z _____.

- c) **Križanka** je vrsta _____, pri kateri navpično in vodoravno na podlagi opisov vpisujemo besede.

- Razlaga je dopolnjena s/z _____.

- č) **Matematika** je veda, ki jo med drugim sestavljata _____ in _____.

- Razlaga je dopolnjena s/z _____.

- d) **Vedno** pomeni, da se nekaj dogaja _____ enako in _____ drugače.

- Razlaga je dopolnjena s/z _____ in s/z _____.

5 točk

13. V uvodnem odstavku izhodiščnega besedila sporočevalec uporabi več besed, ki so med seboj pomenko povezane. Še enkrat preberite odstavek in rešite nalogi.

Čas po poletnih počitnicah je že tradicionalno namenjen jesenskim tekmovanjem v razvedrilni matematiki in logiki. V uredništvu revije Presek smo se odločili, da vas v rubriki Nove knjige poleg knjižnih novosti spomnimo tudi na nekaj naslovov, ki sicer niso nujno najnovejši, so pa kljub temu zanimivi. Večinoma so primerno čtivo tako za učence višjih razredov osnovne šole kot tudi za srednješolce in odrasle. Priporočamo jih tudi mentorjem krožkov na šolah in tistim učiteljem in profesorjem matematike, ki bi želeli popestriti svoje učne ure.

- A** Iz odstavka izpišite vse besede s korenem **-uk-**.
-
- B** Kako so med seboj povezane naslednje besede in besedne zveze? Podčrtajte pravilno možnost in dopolnite poved.

jesensko tekmovanje, razvedrilna matematika, uredništvo, Presek, knjižna novost, profesor matematike

- Vsi izrazi spadajo v isto **besedno vrsto/besedno družino/tematsko polje**, in sicer _____.

3 točke

14. Besede **tekmovanje**, **razvedrilen**, **novost**, **srednješolec**, **priporočati** in **popestriti** so tvorjenke.

- A** Določite skladenjsko podstavo tvorjenk in jo napišite v desni stolpec preglednice.

Tvorjenka	Skladenjska podstava
tekmovanje	
razvedrilen	
novost	
srednješolec	
priporočati	
popestriti	

- B** Med navedenimi tvorjenkami sta dva glagola. Kateri od njiju glede na besedotvorni postopek spada med sestavljenke? Odgovor napišite na črto.

_____

- C** Iz obeh glagolov izpeljite samostalnika in ju napišite na črti.

_____

5 točk

- 15.** V izpisanem odstavku je nekaj zaimkov. Napišite jih v ustrezno okence v preglednici.

Tudi Dennis Shasha je mojster pisanja logičnih besedil. V knjigi Zagonetne dogodivščine dr. Eccca (izdala jo je DZS leta 1990) in njenem nadaljevanju Šifre, uganke in zarota (izdala ga je Logika leta 1998) potujete skupaj z ugankarskim detektivom dr. Eccom in njegovima prijateljema Evangeline ter profesorjem Scarletom. Zgodbe se vrtijo okrog izvirnih matematičnih ugank, za reševanje pa imate na voljo prav toliko podatkov kot glavni junaki.

Vrsta zaimka		Zaimek
Samostalniški zaimek	osebni zaimek	
Pridevniški zaimek	osebni svojilni zaimek	
	kazalni zaimek	

3 točke

- 16.** Kaj je značilno za rabo glagolov v izhodiščnem besedilu? Opazujte jo ob predzadnjem in zadnjem odstavku.

Navedene knjige lahko dobite v naši prodajalni strokovne literature v Ljubljani, na Fakulteti za matematiko in fiziko. Naročila sprejemamo tudi po pošti na naslov DMFA – založništvo, p. p. 2964, 1001 Ljubljana, po telefonu (01) 4766 553 ali telefaksu (01) 2517 281. Za bralce revije Presek velja pri naročilu 20% popusta!

Želimo vam veliko razvedrila pri branju in uspehov na tekmovanjih!

- A** Iz predzadnjega in zadnjega odstavka izpišite glagole in jim določite število, naklon in vid.

Glagol	Število	Naklon	Vid

B V kateri časovni obliki so glagoli v obeh odstavkih in kaj ta časovna oblika izraža? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Glagoli so v pretekliku, saj je govor o dogajanju, ki se je zgodilo že pred nekaj leti.
- b) Glagoli so v pretekliku, saj so bile knjige, ki jih pisec omenja, že izdane in jih ni več mogoče kupiti.
- c) Glagoli so v sedanjiku, saj poteka naročanje in kupovanje knjig prav v trenutku, ko je nastajalo besedilo.
- č) Glagoli so v sedanjiku, saj naročanje, kupovanje in ugodna cena časovno niso omejeni na določen trenutek.
- d) Glagoli so v prihodnjiku, saj bodo nekateri bralci knjige šele naročili in jih kupili.

C Pisec besedila tudi z obliko glagolov naslovnike neposredno nagovarja. Kako? Dopolnite poved.

Pisec naslovnike neposredno nagovarja tudi tako, da uporablja glagole v _____

_____.

(Kateri slovnični obliki?)

S tem skuša pri naslovniku doseči občutek, da _____

(Kateri občutek?)

in ga tako še bolj pritegniti k branju.

6 točk

17. V predzadnjem odstavku je uporabljen predlog, ki se veže s samostalniki v različnih sklonih. Zakaj? Na črto zapišite, kateri predlog je to, in ob primerih iz besedila pojasnite njegovo rabo.

- Predlog: _____
  - Pojasnilo rabe: _____
- _____
- _____

4 točke

18. Določite stavčnočlensko zgradbo povedi, tako da podčrtate stavčne člene in njihove dele.

Želimo vam veliko razvedrila pri branju in uspehov na tekmovanjih!

3 točke

19. Določite, ali sta stavka v povedih tvorna ali trpna, tako da podčrtate pravilno možnost ob poševnici. Nato svojo izbiro utemeljite s tem, da tvorite sopomenski povedi v drugem načinu.

a)

Najnovejša med obravnavanimi knjigami je bila letos izdana pri založbi Logika.

b)

Za razumevanje nalog je potrebno osnovno znanje pravil šahovske igre, pa tudi veselje do logičnega razmišljanja.

- Stavka v obeh povedih sta **t v o r n a / t r p n a**.

- Sopomenski povedi:

a) _____

_____

b) _____

_____

4 točke

20. Preberite izpisane povedi in določite njihovo zgradbo, tako da na črte pred njimi napišete ustrezno števko.

_____ Večinoma so primerno čtivo tako za učence višjih razredov osnovne šole kot tudi za srednješolce in odrasle.

_____ Priporočamo jih tudi mentorjem krožkov na šolah in tistim učiteljem in profesorjem matematike, ki bi želeli popestriti svoje učne ure.

_____ Knjigi sta namenjeni tistim, ki radi razmišljajo in uživajo v napetih zgodbah.

_____ Mnogokrat nam že namig pove, v kateri smeri moramo nalogo reševati.

_____ Novejše delo istega avtorja pa je Leonhard Euler in razvedrilna matematika, ki nam podrobneje predstavi znamenitega švicarskega matematika in fizika iz 18. stoletja ter njegove prispevke k reševanju nekaterih praktičnih problemov.

_____ Ker so te rešitve lažje razumljive, so postali tudi problemi sami širše znani in danes predstavljajo klasiko razvedrilne matematike.

- 1 vezalno priredje z vzorčnim odvisnikom
- 2 dvostavčna poved s prilastkovim odvisnikom
- 3 dvostavčna poved s predmetnim odvisnikom
- 4 tristavčna poved s prilastkovima odvisnikoma
- 5 enostavčna poved

3 točke

21. Ker je besedilo namenjeno tudi osnovnošolcem, bi bili naslednji povedi laže razumljivi, če se pisec ne bi izražal tako zgoščeno. Preoblikujte povedi, tako da podčrtana dela povedi razširite v odvisnika, in preoblikovani povedi zapišite na črte.

a)

Najnovejšo med obravnavanimi knjigami je letos izdala založba Logika.

b)

Za razumevanje nalog je potrebno osnovno znanje pravil šahovske igre, pa tudi veselje do logičnega razmišljanja.

4 točke

22. Opazujte oblikovno/slovnično in aktualnostno povezanost povedi v izpisanem odstavku.

- A** S katero besedo je izražen ponovljeni podatek v zvezi dveh povedi? Dopolnite povedi.

① *Poznate naslov te knjige?* ② *Ga ne poznate?* ③ *Potem pa verjetno poznate njenega avtorja Raymonda Smullyana, legendo med avtorji tovrstne literature.* ④ *V tej knjigi vas najprej popelje na otok, kjer živijo vitezi in oprode (prvi vedno govorijo resnico, drugi pa vedno lažejo, kot vemo).* ⑤ *Kmalu se jim pridružijo še druge bolj ali manj nenavadne osebe, kot so, recimo, normalneži, Alica, Porzia, inšpektor Craig, grof Drakula.* ⑥ *Z njimi se v čudnih zgodbah seveda zapletate v zanimive logične pogovore.*

- Druga poved je s prvo povedjo slovnično povezana z osebnim zaimkom _____; ta se nanaša na samostalnik _____ v prvi povedi.
- Tudi tretja poved je slovnično povezana s prvo, in sicer s svojilnim zaimkom _____; ta se nanaša na samostalnik _____ v prvi povedi.
- Četrta poved je s tretjo slovnično povezana z osebno glagolsko obliko _____; ta se nanaša na samostalniško besedno zvezo _____ v tretji povedi.
- Peta poved je s četrto slovnično povezana z osebnim zaimkom _____; ta se nanaša na samostalniško besedno zvezo _____ v četrti povedi.

- Šesta poved je s peto slovnično povezana z osebnim zaimkom _____; ta se nanaša na samostalniško besedno zvezo _____ v peti povedi.

B Kako so sestavljene tretja, četrta, peta in šesta poved glede na aktualnost podatkov v njih? Obkrožite črko pred pravilno trditvijo.

- Novi podatek stoji v izhodišču povedi, znani podatek pa je večinoma izražen v jedru.
- V izhodišču je večinoma izražen znani podatek, novi podatek pa stoji na koncu povedi.

6 točk

23. Ali so v naslednji povedi vejice pravilno postavljene? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite, tako da grafično ponazorite stavčno sestavo povedi (S-strukturo). Z ustreznim podčrtovanjem določite tudi vrsto odvisnikov.

V knjigi je najprej slovarček pojmov, ki jih moramo poznati za reševanje, sledijo tabele števil in pravila, ki se jih moramo držati, da pri reševanju po nepotrebnem ne zaidemo v slepo ulico.

Ali so vejice v povedi pravilno postavljene?

DA   NE

S-zgradba:

5 točk

24. Knjige matematičnih nalog in ugank bi lahko avtor predstavil tudi ustno. Toda da bi besedilo ohranilo jasnost in živost, bi moral biti med drugim pozoren na intonacijo in poudarek.

A Iz besedila izpišite po eno poved, ki bi jo izgovorili z navedenima končnima intonacijama.

- Rastoča intonacija: _____
- Vzklična intonacija: _____

- B** Katere besede bi moral poudariti v naslednji povedi, če bi želel poslušalce opozoriti predvsem na podatke, zapisane v desnem stolpcu? Pri vsakem primeru obkrožite ustrezno besedo v levem stolpcu.

Poved	Podatek, ki ga želi govorec posebej poudariti
Po začetnih razlagah se tako kmalu lahko lotite samostojnega reševanja.	Razlage so na začetku, ne na koncu knjige.
Po začetnih razlagah se tako kmalu lahko lotite samostojnega reševanja.	Pri reševanju bralec ne potrebuje dodatne pomoči.
Po začetnih razlagah se tako kmalu lahko lotite samostojnega reševanja.	Bralcu ni treba dolgo brati, da bi se lotil reševanja nalog.
Po začetnih razlagah se tako kmalu lahko lotite samostojnega reševanja.	Pisec je bralcu pojasnil, kako se rešujejo naloge.

4 točke

25. V izpisani povedi je večkrat zapisan glasnik **v**. Če bi poved glasno prebrali, bi morali upoštevati, da ta glasnik različno izgovarjamo. Premislite, kako bi izgovorili zapisane besede, in obkrožite črko pred ustrezno glasovno različico. Nato odgovorite na vprašanje.

V uredništvu revije Presek smo se odločili, da vas v rubriki Nove knjige poleg knjižnih novosti spomnimo tudi na nekaj naslovov, ki sicer niso nujno najnovejši, so pa kljub temu zanimivi.

v uredništvu	v rubriki	vas	naslovov
a) [v uredništvu]	a) [v rubriki]	a) [vas]	a) [naslovov]
b) [u uredništvu]	b) [u rubriki]	b) [uvas]	b) [naslovoṽ]
c) [w uredništvu]	c) [w rubriki]		c) [naslovou]

- V katero skupino spada glasnik **v**? Podčrtajte pravilni odgovor ob poševnicah.

Glasnik **v** spada med **samoglasnike/zvočnike/zveneče nezvočnike/nezveneče nezvočnike**.

3 točke

26. V izpisani povedi je pravopisna napaka. Prečrtajte napačni zapis in nad njega zapišite pravilnega.

Za bralce revije Presek velja pri naročilu 20% popusta!

1 točka

27. Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije vsako leto pripravi matematični raziskovalni tabor za srednješolce (MARS) s poudarkom na ustvarjalnem raziskovanju matematičnih problemov. Sedemdnevno strokovno delo na taboru obsega raznovrstne delavnice, delo na skupinskih projektih pod mentorskim vodstvom študentov in večerna predavanja matematičnih strokovnjakov, ki so namenjena širšemu krogu poslušalcev, potekajo pa na Fakulteti za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije v Kopru. Namen teh predavanj je širjenje obzorij o vlogi matematike v sodobnem svetu. Zamislite si, da ste mag. Boštjan Kuzman in da v Društvu matematikov, fizikov in astronomov Slovenije (DMFA Slovenije, Jadranska 19, 1000 Ljubljana) opravljate delo tajnika komisije za raziskovalno dejavnost v matematiki. Na tabor, ki bo od 16. do 22. avgusta 2009 v Kopru, želite povabiti dr. Sandija Klavžarja (Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM, Gosposvetska 84, 2000 Maribor), mednarodno uveljavljenega slovenskega matematika, ki se med drugim ukvarja z znanstvenim raziskovanjem problema *hanojskih stolpov*. *Hanojski stolpi* so znana igra s področja razvedrilne matematike, problem pa je zaslovel predvsem zaradi mistične zgodbe o menihih, ki prekladajo zlate diske; po legendi bo konec sveta, ko bodo končali svoje delo. Napišite uradno vabilo in povabite dr. Klavžarja, da na MARS-u predava o tem problemu. Jedrni del vašega besedila naj obsega od 150 do 200 besed.

25 točk

Gledališče Bombolini

Nova travestija Hamleta v novem teatru

V mali dvorani Lutkovnega gledališča v Ljubljani se je prejšnji teden prvič predstavilo javnosti Gledališče Bombolini z zelo čudno komedijo Zorana Moreta in Igorja Sancina Svetovno gledališče Kandrše. Avtorja »hude tragedije z umori in samomori v različnih svetovnih jezikih« sta podpisala tudi režijo, sceno, kostume, koreografijo, glasbeno opremo, borilne prizore in lektorstvo, seveda pa kot komedijanta skupaj z Barico Blenkuš tudi nastopata.

Uprizoritev je grajena na travestiranju in parodiranju najbolj znanih prizorov iz Shakespeareovega Hamleta, kakor jih pač zmoreta oživljati na skromnem prizorišču dva domala sejmarska burkeža in komedijanta ob pomoči v njuno umetniško družbo po nerodnosti zašle »ženske z ulice«. Komedijant Bombolini (Zoran More) igra v Hamletu naslovno vlogo danskega kraljeviča, njegov bolj k »piti« kot spraševanju o »biti« nagnjeni odrski kolega Pimpilompovič (Igor Sancina) pa Polonija, Hamletovo mater, Ofelijo, »Rozenšterna«, Osrika, grobarja in Learta. Za njuno pomočnico »iz realnega sveta« z imenom Beckenbauer (Barica Blenkuš) ostanejo ostale epizodne vloge in stataže, markiranje številnih trupel in sufliranje.

Gre za priljubljeno obliko teatra v teatru, torej igro podvojenega videza, v kateri postajajo splošno znani citati iz Shakespeareove tragedije le iztočnice za grobo komedijansko parodijo tako na jezikovni, literarni kot na gledališko izvedbeni ravni. Burkaško stilizirana vaja za uprizoritev nove (nujno neponovljive in genialne) različice Hamleta prerašča v boljših trenutkih v ironično in samoironično podobo teatra in predvsem komedijanskega poklica, ki je zapisan čistemu odrskemu sedanjiku in njegovi neziprosni minljivosti.

V približno uri živahnega odrskega dogajanja se trije komedijantje predstavijo v dokaj novi luči ter se v najzlahtnejših trenutkih približajo sproščujoči radoživosti in neposrednosti komedijantov iz izročila commedie dell'arte. Za enovitejši in bolj zgoščen skupni vtis bi veljalo priporočiti kanček več selektivnosti pri izboru izraznih sredstev in več distance do kompozicije celote ter dvojne narave posameznih likov.

Slavko Pezdir

(Vir: Prirejeno po Delo, 22. 5. 1993.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. **Kdaj je nastalo izhodiščno besedilo in kdo ga je napisal? Dopolnite povedi s podatki o izhodiščnem besedilu, tako da odgovorite na vprašanja pod črtami.**

Tvorec izhodiščnega besedila je _____ . Besedilo je bilo
(Kdo?)

objavljeno _____ , in sicer _____ .
(Kje?) (Kdaj?)

Tvorec je besedilo napisal, ker _____ .
(Zakaj?)

4 točke

2. Kaj je tema izhodiščnega besedila? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Izhodiščno besedilo govori o

- a) komediji *Svetovno gledališče Kandrše* v uprizoritvi Gledališča Bombolini.
- b) Shakespearovi tragediji *Hamlet*.
- c) *commedie dell arte*.
- č) travestiji Shakespearovega *Hamleta*.
- d) gledališču Bombolini.
- e) teatru v teatru, igri podvojenega videza.
- f) uprizoritvah Lutkovnega gledališča v Ljubljani.

1 točka

3. Iz katerega dela izhodiščnega besedila je tema najbolj razvidna? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici.

Tema besedila je najbolj razvidna iz nadnaslova/naslova/prvega odstavka/zadnjega odstavka.

1 točka

4. V besedilu so predstavljeni bistveni podatki o predstavi. Vpišite jih v desni stolpec.

Naslov predstave	
Glavne vloge	
Kraj/mesto uprizoritve	
Ime gledališča	
Žanr	
Datum uprizoritve (mesec in leto)	
Čas trajanja predstave	

4 točke

5. Pisec je zapisal, da je uprizoritev grajena na travestiranju in parodiranju. Kaj to pomeni? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

- a) Pri uprizoritvi gre za šaljivo in posmehljivo delo, nastalo s predelavo drugega literarnega dela.
- b) Pri uprizoritvi gre za prepletanje komičnega in tragičnega.
- c) Pri uprizoritvi gre za grozljivo-smešno prikazovanje resničnosti.
- č) Pri uprizoritvi gre za posmehovanje samemu sebi in svojim dejanjem.

2 točki

6. Bi znali pojasniti, kaj je **teater v teatru, o katerem govori avtor besedila v tretjem odstavku? V povedi pojasnite, kaj pomeni ta izraz in zakaj ga je pisec uporabil v povezavi z igro Gledališča Bombolini.**

---

4 točke

7. S katerimi besedami/besednimi zvezami pisec v zadnjem odstavku izrazi svojo sodbo o gledališki predstavi?

A Na črte izpišite pet besed oz. besednih zvez, s katerimi je sporočevalec ovrednotil predstavo.

B Kakšno je prevladujoče sporočevalčevo mnenje o predstavi? Ustrezno podčrtajte.

Sporočevalčevo mnenje je popolnoma naklonjeno/večinoma naklonjeno/
nevtravno/večinoma nenaklonjeno/popolnoma nenaklonjeno.

4 točke

8. Izrazi, s katerimi je sporočevalec izrazil svoje mnenje o predstavi, so subjektivni. Ali je glede na naslovnika in mesto objave avtorjevo razodevanje ustrezno? Podčrtajte ustrezno možnost in svoje mnenje utemeljite, tako da dopolnite poved.

Sporočevalčevo razodevanje je ustrezno / neustrezno, saj _____

---

4 točke

9. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec napisal besedilo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo predvsem zato, da bi

- a) naslovnika povabil na ogled komedije *Svetovno gledališče Kandrše*.
- b) naslovnika navdušil za travestijo in parodijo.
- c) naslovniku predstavil Gledališče Bombolini.
- č) naslovniku prikazal izročilo commedie dell arte.
- d) naslovniku ovrednotil komedijo *Svetovno gledališče Kandrše*.
- e) naslovniku prikazal razlike med Shakespearovim in novim *Hamletom*.

2 točki

10. V katero besedilno vrsto bi uvrstili izhodiščno besedilo in zaradi katerih njegovih značilnosti? Podčrtajte ustrezne možnosti ob poševnicah.

Izhodiščno besedilo je poročilo/reportaža/ocena/komentar/gledališki prizor/referat/poljudnoznanstveni članek, saj gre za umetnostno/neumetnostno besedilo, s katerim želi pisec vplivati predvsem na naslovnikovo doživljanje/vedenje/mnenje in v katerem nagovarja ožjo javnost/širšo javnost/posameznika. Besedilo je torej praktičnosporazumevalno/uradovavno/publicistično

strokovno, zato pisec v njem večinoma uporablja vsem razumljiv jezik/zapleteno samostalniško izražanje, v katerem je veliko strokovnih/subjektivnih/pesniških izrazov.

4 točke

11. Prevladujoča perspektiva piscev igre je humorna. Po čem se med seboj razlikuje pomen navedenih izrazov, ki so povezani s humornim prikazovanjem dogajanja? Na črtice pred besede v levem stolpcu napišite ustrezno številko iz desnega stolpca.

_____ burka	1 kdor uganja burke
_____ ironija	2 gledališka igra vesele vsebine
_____ samoironija	3 kdor poklicno zabava gledalce
_____ komedija	4 posmehovanje, posmeh
_____ komedijant	5 posmehovanje samemu sebi in svojim dejanjem
_____ burkež	6 dramsko delo s šaljivo in včasih grobo vsebino
	7 prepletanje komičnega in tragičnega
	8 grozljivo-smešno prikazovanje resničnosti

3 točke

12. Poimenujte pomensko razmerje med naslednjimi izrazi iz izhodiščnega besedila.

teater – gledališče: _____

tragedija – komedija: _____

scena – prizorišče: _____

literarne osebe – Polonij, Ofelija, Leart: _____

2 točki

13. Da bi utemeljil svoje mnenje, je pisec v besedilu uporabil več strokovnih izrazov. Kako so med seboj povezane navedene besede?

režija, scena, kostumi, koreografija, lektoriranje, komedijant

- A** V katerem pomenskem razmerju so med seboj navedene besede? Podčrtajte ustrezno možnost.

Besede so iz iste besedne družine/istega tematskega polja/v sopomenskem razmerju/v protipomenskem razmerju.

- B** V katero skupino besed bi jih uvrstili glede na stopnjo prevzetosti? Podčrtajte ustrezno možnost in svojo izbiro utemeljite.

Glede na stopnjo prevzetosti uvrščamo besede med domače/sposojenke/tujke/citatne besede.

- Utemeljitev:

C Zakaj pisec navedenih besed v besedilu ni zamenjal z domačimi izrazi? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Ker gre za splošno znane in uveljavljene strokovne besede.
- b) Ker za navedene besede nimamo slovenskih ustreznic.
- c) Ker je za besedila, namenjena širši javnosti, značilna raba prevzetih besed.
- č) Ker je zaradi rabe prevzetih besed besedilo privlačnejše.

6 točk

14. V naslednjih povedih bi lahko pisec namesto manj razumljivih prevzetih besed uporabil tudi domače. Podčrtane prevzete besede nadomestite z domačimi ustreznicami in povedi na novo zapišite.

- Za njuno pomočnico »iz realnega sveta« z imenom Beckenbauer ostanejo ostale epizodne vloge in stataže, markiranje številnih trupel in sufliranje.

- Za enovitejši in bolj zgoščen skupni vtis bi veljajo priporočiti kanček več selektivnosti v izbiri izraznih sredstev in več distance do kompozicije celote ter dvojne narave posameznih likov.

6 točk

15. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

vloga¹ -e ž (ô) **1.** *upodobitev osebe v dramskem delu*: vloga je zelo težka; igralec se je dobro vživel v vlogo; igrati glavno, stransko vlogo; naslovna vloga *po kateri ima dramsko, filmsko delo naslov*; tenorska vloga; plesala je vlogo kraljične / filmska, gledališka vloga // *besedilo take upodobitve*: prepisati vlogo; znati vlogo na pamet **2.** *navadno s prilastkom kar kaj opravlja glede na svoj namen*: vloga šole se spreminja; gledališče dobro izpolnjuje svojo vlogo; vloga umetnosti v družbi // *publ., z oslabilnim pomenom izraža lastnost, značilnost, kot jo določa prilastek*: igrati napredno vlogo v boju za socialno osvoboditev; imeti pomembno vlogo pri odločanju *zelo vplivati na odločitev / lastiti si vlogo svetovalca položaj* • *pog., ekspr. to ne igra nobene vloge to ni važno, je nepomembno*; *ekspr. zmeraj hoče igrati glavno vlogo biti pri kakem dejanju, ravnanju vodilen, odločujoč*; *knjiž. rad igra vlogo človekoljuba se dela človekoljubnega* ♦ *gled. zasesti vlogo izbrati igralca za določeno vlogo*; *karakterna vloga ki predstavlja osebo z izrazitim, zapletenim značajem*; *psih., soc. vloga posameznikovo ravnanje, ki se pričakuje glede na njegov položaj v določeni družbeni skupini*

A V katerem slovarskem pomenu je beseda **vloga** uporabljena v izhodiščnem besedilu? Številko pomena napišite na črtico.

B Obkrožite DA, če je trditev o besedi **vloga** pravilna, ali NE, če ni.

Beseda vloga je enopomenka.	DA	NE
Beseda vloga se sklanja po prvi ženski sklanjatvi.	DA	NE
Beseda vloga je naglašena na drugem zlogu.	DA	NE
Beseda vloga se uporablja kot termin v različnih strokah.	DA	NE

C Besedo **vloga** v praktičnosporazumevalnih in publicističnih besedilih pogosto uporabljamo slogovno zaznamovano. Na črti izpišite primera za naslednji vrsti slogovno zaznamovane rabe in poimenujte del slovarskega sestavka, po katerem ste prepoznali vrsto zaznamovanosti.

Čustveno zaznamovana raba: _____

Socialnozvrstno zaznamovana raba: _____

- Del slovarskega sestavka: _____

Č Besedo **vloga** uporabite v podredno zloženi povedi, tako da bo v drugem slovarskem pomenu.

_____

_____

9 točk

16. V izhodiščnem besedilu bi pisec lahko uporabil še več besed iz besednih družin, v katere spadajo besede **lektor**, **jezik**, **igra**, **režija**. Iz besed v levem stolpcu tvorite zahtevane besede in jih vpišite v preglednico.

	Samostalnik	Pridevnik	Glagol
lektor			
jezik			
igra			
režija			
predstava			

5 točk

17. Dopolnite povzetek še enega novinarskega članka o predstavi **Svetovno gledališče Kandrše**, tako da besede in besedne zveze v oklepajih uporabite v pravilni obliki.

V članku _____ (Slavko Pezdir) beremo o gledališču Bombolini. Novinar se je pogovarjal z _____ (igralec Igor Sancina) in s _____ (komedijant Zoran More) ter z _____ (igralka Barica Blenkuš). Z _____ (oba igralca in avtorja predstave) je pripravil zanimiv intervju, ki je bil objavljen pred _____ (dva dni), in sicer takoj po _____ (uprizoritev).

4 točke

18. V prvem odstavku je pisec bralcem predstavil gledališko igro.

- A Iz koliko povedi in stavkov je sestavljen prvi odstavek?

- Število povedi: _____
- Število stavkov: _____

- B Iz prvega odstavka v preglednico izpišite glagole in jim določite zahtevane oblikovne lastnosti.

Glagol	Oseba	Število	Čas	Naklon

- C Glagol v zadnjem stavku prvega odstavka je uporabljen v drugačnem glagolskem vidu kot preostala dva glagola. V katerem glagolskem vidu je uporabljen zadnji glagol v odstavku in zakaj je pisec uporabil glagole v različnih vidih? Odgovorite v povedi.

---

8 točk

19. V spodnji povedi podčrtajte stavčne člene.

V mali dvorani Lutkovnega gledališča v Ljubljani se je prejšnji teden prvič predstavilo javnosti Gledališče Bombolini.

3 točke

20. Kako je drugi odstavek povezan s prvim? Preberite prvo poved odstavka in obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Gre za navezovanje s ponovitvijo.
- b) Gre za navezovanje s sopomenko.
- c) Gre za navezovanje z nadpomenko.

1 točka

21. Trpno poved pretvorite v tvorno, tako da boste vršilca dejanja v osebku neposredno poimenovali s polnopomensko besedo/besedno zvezo.

Uprizoritev je grajena na travestiranju in parodiranju najbolj znanih prizorov iz Shakespearovega Hamleta.

3 točke

22. Navedena poved bi bila razumljivejša, če bi podčrtani del stavčnega člena razširili v odvisni stavek. Poved razširite v dvostavčno in poimenujte odvisnik, ki ste ga tvorili.

Najbolj znane prizore iz Hamleta oživljata dva domala sejmarska burkeža in komedijanta ob pomoči v njuno umetniško družbo po nerodnosti zašle »ženske z ulice«.

- Dvostavčna poved:

- Vrsta odvisnika: _____

3 točke

23. V katerih logičnih razmerjih so med seboj povezane povedi v drugem in tretjem odstavku? Rešite nalogi.

A V povedih obkrožite veznika in na črto zapišite, za katero vrsto priredja gre.

V približno uri živahnega odrskega dogajanja se trije komedijantje predstavijo v dokaj novi luči ter se v najžlahtnejših trenutkih približajo sproščujoči radoživosti in neposrednosti komedijantov iz izročila commedie dell arte.

- Vrsta priredja: _____

Gre za priljubljeno obliko teatra v teatru, torej spremljamo igro podvojenega videza.

- Vrsta priredja: _____

- B** Kako sta med seboj pomensko in slovnično povezani povedi iz drugega odstavka? Podčrtajte ustrezni možnosti.

Komedijant Bombolini (Zoran More) igra v Hamletu naslovno vlogo danskega kraljeviča, njegov bolj k »piti« kot spraševanju o »biti« nagnjeni odrski kolega Pimpilompovič (Igor Sancina) pa Polonija, Hamletovo mater, Ofelijo, »Rozenšterna«, Osrika, grobarja in Learta. Za njuno pomočnico »iz realnega sveta« z imenom Beckenbauer (Barica Blenkuš) ostanejo ostale epizodne vloge in stataže, markiranje številnih trupel in sufliranje.

- V drugi povedi je izražena možna izbira/nasprotje oz. razlika/posledica dejanja/utemeljitev trditve.
- Ponovljeni podatek je izražen z osebno glagolsko obliko/osebno zaimkom/svojilnim zaimkom/kazalnim zaimkom/dobesedno ponovitvijo/delno ponovitvijo/pomenskim opisom.

4 točke

- 24.** V spodnji povedi je pisec del besedila zapisal v oklepaju.

Burkaško stilizirana vaja za uprizoritev nove (nujno neponovljive in genialne) različice Hamleta prerašča v boljših trenutkih v ironično in samoironično podobo teatra in predvsem komedijanskega poklica, ki je zapisan čistemu odrskemu sedanjiku in njegovi neizprosni minljivosti.

- A** Poimenujte vlogo oklepajev v spodnji povedi, tako da obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

Oklepaj zaznamuje

- dopolnitev povedanega.
- vrinjeni stavek.
- nadredni stavek od podrednega.
- polstavek od preostalega besedila.

- B** S katerim ločilom bi lahko nadomestili oklepaj?

Oklepaj bi lahko nadomestili s/z _____

- C** Kako bi izgovorili besedilo v oklepaju, če bi poved glasno prebrali? Podčrtajte ustrezno možnost.

Besedilo v oklepaju izgovorimo hitreje in višje/počasneje in z nižjim registrom.

3 točke

- 25.** V oklepaje zapišite, s katerimi glasovi izgovorimo podčrtane črke.

iztočnice [ ]

podpisala [ ]

predstavila [ ]

neizzprosna [ ]

2 točki

26. Uredite besedilo o Shakespearovem *Hamletu*, tako da vanj vstavite manjkajoče vejice.

Shakespearova tragedija govori o dogodkih na danskem dvoru po smrti kralja Hamleta. Njegovemu sinu ki mu je prav tako ime Hamlet se prikaže duh starega kralja in od njega terja maščevanje saj mora Hamlet po plemiških načelih maščevati očetovo smrt in izdajo v družini. Vdova Gertruda se je namreč komaj mesec po smrti moža ki naj bi ga ljubila poročila s svakom Klavdijem kraljevim morilcem. Hamletu duh zabiča naj se materi ne maščuje. Hamlet z maščevanjem odlaša in hlini norost saj se hoče najprej prepričati če je stric Klavdij res zagrešil umor.

4 točke

27. S pomočjo izhodiščnega besedila napišite poročilo o premierni uprizoritvi gledališke predstave **Svetovno gledališče Kandrše**. Izmiselite si potek dogajanja; pri tem upoštevajte, da gre za parodijo ter gledališče v gledališču. Pomagajte si s povzetkom Shakespearovega *Hamleta* iz 26. naloge. Dodajte tudi podatke o številu gledalcev in odzivu občinstva. Besedilo naj obsega najmanj 150 besed.

24 točk

Trubadurski svetniki

Današnji čas je doba bežnih srečanj. Ljudje se spoznavajo iz pragmatičnih razlogov, poslovni odnosi diktirajo prijateljstva in ljubezen pomeni le trenutek opoja, ki prehitro mine. Vedno pa ni bilo tako. Evropa je pozabila trenutke svoje zgodovine, ko je znanost poiskala lepoto, da bi povedala, česa je zmožna, ko so javna občila zasnela poezijo, da so sporočila novice, in ko so se svetniki rojevali tako često, da je izjemno duhovno življenje postalo prej pravilo kot izjema. To je bil čas, ko nas filozofija ni dolgočasila s svojimi abstrakcijami, ampak je bila tolažiljica. Boecijeva knjiga *De consolacione philosophiae* je bila namreč ena najbolj branih knjig. Če se je triada *unum, verum, bonum*, eno, resnično, dobro, res povzpela v človeški zavesti najvišje, te presežne vrednote niso rojevale samo znanosti, ampak so se znale pokloniti lepoti. Lepota, *pulchrum*, je bila razodetje enega, sijaj resnice in pot do dobrega.

To je bil torej čas, ki ga imenujemo trubadurski. Široko vzeto, je bil to čas med 11. in 14. stoletjem, ožje gledano, pa je bilo to 13. stoletje. Torej doba, ki je veljala za temno in o kateri se nismo kaj velikega učili v naših srednjih šolah, vsaj pozitivnega ne. Vendar je bilo to kulturno in civilizacijsko izredno bogato obdobje, zato poznavalci poznega srednjega veka gledajo nanj z nostalgijo. Toda od kod stoletje, ki mu dajo ime pesniki, trubadurji? Ne bomo pretirali, če rečemo, da se je evropski človek vedno želel seznaniti z dogodki iz bližnje in daljne okolice. Evropejec je vedoželjen, rad ima vednost, je radoveden. Zato tudi ni naključje, da je vedno poiskal pota do informacij. In bili so časi, ko so informacije krožile s poezijo. Potujoči pevci so hodili iz kraja v kraj, od gradu do gradu in opevali dogodke, ki so zaznamovali takratno javno mnenje, vse pa seveda v luči lepote deklet in poguma mladeničev.

Nemški zgodovinar Erich Kückler pravi, da se je trubadurstvo pojavilo ravno v zatonu srednjega veka. Plemstvo je namreč ob porajajočem se meščanstvu začelo izgubljati svojo ekonomsko moč. In kaj je storilo ob svojem gmotnem obubožanju? Odločilo se je, da ohrani tisto, kar najbolj ceni in kar bi tudi rado podarilo stoletjem, ki še prihajajo. Tisto največ, kar je imelo, so bile njegove vrednote, to se pravi čast, lepota in ljubezen!

Kakšne so torej teme od začetka te poezije, od akvitskega grofa Viljema IX. Iz Poitiersa (iz leta 1100) prek zrelih pesnikov Piera Vidala, Arnaulta Daniela vse tja do Konzistorija vesele znanosti iz Toulousa, ki želi (leta 1350) rešiti to umetnost in postaviti pravila? Trubadurji povezujejo ljubezen

in norost, kratka govore o ljubezni, ki nima neposrednega političnega in ekonomskega obeležja, je nadčasovna in je ne pogojujejo trenutne potrebe. Vendar v to pripoved o ljubezni vpletajo tudi dogodke, ki tej ljubezni nasprotujejo, in tako poročajo o bitkah, sporih, tudi o vojnah in dnevnopolitičnih dogodkih, kar imenujemo »sirvenès«. Ravno tako opevajo življenje ljudi, zato imajo »vidas«, biografije, in potem tudi komentarje, »razas«.

Vsekakor doseže trubadurska poezija, ki je v svojih začetkih še zelo »zemeljska«, višek v tako imenovani *fin'amor* (»fin« v pomenu prečiščen). To je hrepenenje po najbolj vzvišenem, neimenovanem in neizrekljivem. Torej se trubadurska poezija, ki časti *Domno*, Damo ali Gospo, približuje hvalnici lepote in modrosti, ki jo najdemo v Svetem pismu, v Salamonovih pesmih.

V pesmih se prepletajo ritem, veselje in žalost, upanje in strah, ker je bil pevec od svoje ljubljene ločen in ker hrepeni, da bi ga končno le uslišala. Vendar pa sta pomembnejši od besedila melodija in glasba. Enotnosti trubadurski pesmi ne daje izjemno besedilo ali rima, temveč je to muzikalčnost pevca. Od 460 imen trubadurjev in 25 000 njihovih pesmi se nam je žal ohranila le desetina melodij. Toda partiture so neizdelane, kakor da bi tudi notno črtovje, takrat seveda precej drugačno od današnjega, želelo pevcu puščati vso svobodo za njegov pesniški in glasbeni navdih. Glasba je torej pevcu pomagala, da je izrazil najbolj pretanjena čustva, miselne vzgibe ali pa silovitost svojega zanosa.

Trubadurje so pokopale verske vojne s katari. Guirauti Rigusa iz Narbonna je dobil vzdevek »Zadnji trubadur«, pesniki iz Tolose pa so izvedli samo poizkus preživetja. Mesta so začela cveteti in gradovi so bili vedno bolj osamljeni, v kolikor jih niso porušile katarske vojne. Toda trubadurstvo ni preživelo zahvaljujoč toulouški akademiji, ki še danes goji to poezijo, temveč zaradi valov mističnega življenja, ki se pojavi v 14. stoletju. To mistiko bi lahko imenovali žensko mistiko, saj gre za množico duhovnih žena in deklet, ki jih je nato ljudstvo spontano častilo kot svetnice. Omenim naj le najrazitejše: Elizabeto Turinsko, Rozo iz Viterbe, Klaro iz Asissija, Delfino, Dučelino, Kostanco iz Rabastensa in mnoge druge.

(...)

Edvard Kovač

(Vir: Prirejeno po: Edvard Kovač: Oddaljena bližina, MK, Ljubljana: 2000.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Razmislite o tem, v katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo.

- A** Kdo je tvorec besedila in katero področje po vašem mnenju najbolj pozna? Dopolnite poved in podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici.

Tvorec besedila je _____. Iz izhodiščnega besedila je razvidno predvsem njegovo poznavanje jezikoslovja / humanistike / družboslovja / naravoslovja / matematike / informacijskih ved.

- B** Kakšnega bralca predvideva besedilo *Trubadurski svetniki*? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

- a) Povprečnega bralca dnevnega časopisa.
- b) Razgledanega bralca, ki pozna tudi temeljna dejstva o kulturni zgodovini in filozofiji.
- c) Visoko izobraženega bralca, tudi če ne pozna filozofije in zgodovine.
- č) Ljubitelja pesništva in literature.

- C** Kje je bilo besedilo objavljeno? Odgovor napišite na črto.

_____

4 točke

2. Poimenujte problem oz. dogajanje, značilno za sodobno družbo, ki je pisca spodbudilo k razmišljanju.

_____

2 točki

3. S katerim širšim družbenim oz. zgodovinskim vprašanjem avtor poveže svoje razmišljanje? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Avtor svoje razmišljanje poveže

- a) z zgodovino trubadurjev in z njihovim odnosom do ljubezni.
- b) z verskimi vojnama s katari.
- c) z žensko mistiko 14. stoletja.
- č) z vzponom plemstva in vrhuncem njegove moči.
- d) z zatonom meščanstva in izginjanjem tradicionalne industrije.

1 točka

4. Ali so naslednje trditve v skladu z izhodiščnim besedilom? Obkrožite DA ali NE.

Obdobje trubadurjev je bilo v času med 11. in 14. stoletjem.	DA	NE
Nadaljevanje trubadurstva se kaže v frančiškanski mistiki 14. stoletja.	DA	NE
Trubadurski pesniki so bili: grof Viljem IX. iz Poitiersa, Pierre Vidal, Arnault Daniel, Guirauti Rigus.	DA	NE
Trubadurstvo se je ohranilo po zaslugi toulouške akademije.	DA	NE
Od 460 trubadurjev se je ohranilo 25 000 njihovih pesmi.	DA	NE
Za trubadursko liriko sta poleg besedila zelo pomembni tudi melodija in glasba.	DA	NE

3 točke

5. Naslednji trditvi nista v skladu z izhodiščnim besedilom. Zanikajte ju, tako da bosta pravilni, in zanikani trditvi zapišite na črte.

a)

Evropski človek se je lahko v vseh zgodovinskih obdobjih omejil zgolj na dogajanje v svojem lastnem svetu.

b)

Srednji vek bi morali v šolah predstavljati kot obdobje brez duhovnega napredka.

5 točk

6. S pomočjo izhodiščnega besedila opredelite trubadursko poezijo, tako da dopolnite definicijo. Na črte zapišete nadpomenski izraz in zahtevane podatke.

Trubadurska poezija je _____, ki so jo ustvarjali _____ (Kdo, kje, kdaj?)

_____ in je govorila predvsem

o _____ (O čem?)

4 točke

7. Avtor je v besedilu zapisal, da so »javna občila zasnovala poezijo«. Na podlagi drugega odstavka v povedi pojasnite, kaj je hotel s tem povedati.

---

3 točke

8. Ali so v naslednjih trditvah iz besedila **Trubadurski svetniki** izraženi objektivni podatki ali mnenje? V okvirček pred vsako trditvijo zapišite P (za podatek) ali M (za mnenje).

Današnji čas je doba bežnih srečanj.

Boecijeva knjiga *De consolazione philosophiae* je bila v obdobju trubadurstva ena najbolj branih knjig.

Ožje gledano je bil trubadurski čas 13. stoletje.

Kulturno in civilizacijsko je bilo to izredno bogato obdobje, zato poznavalci poznega srednjega veka gledajo nanj z nostalgijo.

Evropejec je vedoželjen, rad ima vednost, je radoveden.

Potujoči pevci so hodili iz kraja v kraj, od gradu do gradu.

Plemstvo je ob porajajočem se meščanstvu začelo izgubljati svojo ekonomsko moč.

Partiture so neizdelane, kakor da bi tudi notno črtovje, takrat seveda precej drugačno od današnjega, želelo pevcu puščati vso svobodo za njegov pesniški in glasbeni navdih.

4 točke

9. V besedilu poiščite argumente za naslednji trditvi sporočevalca in jih vpišite v desni stolpec.

Trditev	Argumenti/dokazi
<i>Čas trubadurjev je kulturno in civilizacijsko izredno bogato obdobje.</i>	<div style="border-top: 1px dashed black; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border-top: 1px dashed black; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div>
<i>Evropski človek se je vedno želel seznaniti z dogodki iz bližnje in daljne okolice.</i>	<div style="border-top: 1px dashed black; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div> <div style="border-top: 1px dashed black; height: 20px; margin-bottom: 5px;"></div>

4 točke

10. Katero splošno veljavno prepričanje želi pisec ovreči in kaj je sporočilo njegovega eseja? Odgovora zapišite na črti.

- Prepričanje, ki ga želi avtor ovreči:

- Sporočilo eseja:

---

4 točke

11. S katerim namenom je sporočevalec napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo, da bi

- a) naslovniku predstavil čas trubadurjev in njihove vrednote.
- b) naslovnika navdušil za trubadursko poezijo.
- c) naslovnika seznanil z značilnostmi trubadurske poezije.
- č) naslovniku predstavil osebno stališče do trubadurjev in njihovih vrednot ter vplival na stališče bralcev.
- d) za naslovnika ovrednotil trubadursko poezijo in njene vrednote.
- e) prikazal način življenja trubadurjev in potujočih pevcev.

2 točki

12. Katera načina razvijanja teme prevladujeta v besedilu? Podčrtajte pravilni možnosti.

opisovanje/pripovedovanje/razlaganje/utemeljevanje/obveščanje

2 točki

13. V katero besedilno vrsto spada besedilo? Ustrezno podčrtajte in napišite tri značilnosti izbrane besedilne vrste.

Besedilo je reportaža/poročilo/esej/ocena/novica/predstavitev postopka/referat.

- Značilnosti besedilne vrste: _____
 _____
 _____

4 točke

14. V besedilu **Trubadurski svetniki** so uporabljene prevzete besede, navedene v levem stolpcu. kateri pomenski opisi oz. sopomenke ustrezajo njihovemu pomenu v izhodiščnem besedilu? Na črtico pred vsako prevzeto besedo zapišite ustrezno številko.

_____ pragmatičen	1 trojica
_____ diktirati	2 ki se podreja praktični uporabnosti, koristi
_____ abstrakcija	3 domotožje, hrepenenje po domu
_____ nostalgija	4 narekovati (besedilo)
_____ triada	5 posplošitev, odmišljanje konkretnih lastnosti
	6 hrepenenje po nečem, kar je bilo v preteklosti
	7 zapovedovati, določati

3 točke

15. Za razumevanje besedila mora bralec razumeti tudi pomenska razmerja med nekaterimi besedami/besednimi zvezami. V izhodiščnem besedilu poiščite zahtevane izraze.

unum, verum, bonum: _____
 sopomenski izraz

pozitivno: _____
 protipomenski izraz

Sveto pismo: _____
 podpomenski izraz

3 točke

16. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

zatòn -óna in -óna m (ð ó, ó) ekspr. **1. zahod:** gledati sončni zaton / žareče nebo ob zatonu / sonce se je bližalo zatonu / sonce se je nagnilo globoko na zaton *bo kmalu zašlo*; sonce gre v zaton *zahaja* **2. konec, propad:** rimskemu imperiju je grozil zaton; napovedovati zaton umetnosti / gospodarski, politični zaton *dežele* / to se je zgodilo na zatonu dobe, stoletja • ekspr. dan gre v zaton *večeri se*; ekspr. stoletje gre v zaton *se končuje*; ekspr. njegova slava je v zatonu *mineva*; ekspr. ta filozofska smer je že v zatonu *izgublja vpliv, veljavo*; knjiž. loviti ribe v zatonu *zalivu*

- A** V katerem slovarskem pomenu je beseda uporabljena v besedilu? Številko pomena napišite na črtico.

_____

- B** S katero sopomenko bi lahko v povedi iz besedila nadomestili besedo **zaton**? Napišite jo na črto.

Nemški zgodovinar Erich Kuchler pravi, da se je trubadurstvo pojavilo ravno v zatonu srednjega veka.

_____

- C** V vsaki povedi podčrtajte pravilno trditev o besedi **zaton**.

Beseda **zaton** je **slogovno zaznamovana/slogovno nezaznamovana**.

Beseda **zaton** je **enopomenka/večpomenka**.

Beseda **zaton** je naglašena **na prvem zlogu/na drugem zlogu**.

Beseda **zaton** spada med **samostalniške besede/prislove**.

- Č** Besedo **zaton** uporabite v podredno zloženi povedi, tako da bo v prvem slovarskem pomenu.

_____

7 točk

17. Pisec besedila je v navedeni povedi uporabil slogovno zaznamovano besedo **često**.

*In ko so se svetniki rojevali tako **često**, da je izjemno duhovno življenje postalo prej pravilo kot izjema.*

- A** Zakaj je beseda **često** slogovno zaznamovana? Podčrtajte ustrezno vrsto zaznamovanosti.

Beseda **često** je **narečna/žargonska/slengovska/arhaična/strokovna**.

- B** S katero slogovno nezaznamovano sopomenko bi jo lahko nadomestili? Sopomenko zapišite na črto.

Sopomenka: _____

2 točki

18. Poimenujte vrsto vsake tvorjenke, izpišite obrazilo in napišite skladenjsko podstavo.

	Vrsta tvorjenke	Obrazilo	Skladenjska podstava
vedoželjen			
mladenič			
nadčasovna			

6 točk

19. V katero besedno vrsto spadajo besede iz naslednje povedi?

Toda trubadurstvo ni preživelo zahvaljujoč toulouški akademiji.

A Določite besedno vrsto in podvrsto vsake besede in jo vpišite v desni stolpec.

Beseda	Besedna vrsta in podvrsta
toda	
trubadurstvo	
ni preživelo	
zahvaljujoč	
toulouški	
akademiji	

B Kateri sopomenski izraz bi lahko uporabili namesto besede **zahvaljujoč**? Preoblikujte poved, tako da boste v njej uporabili ustrezno besedo/besedno zvezo.

v zahvalo – brez zasluge – po zaslugi – z zahvalo – s hvaležnostjo – v zaslugi

Preoblikovana poved:

5 točk

20. Izhodiščno besedilo predstavlja temo z različnih vidikov, od zgodovinskega razvoja do njenih splošnih značilnosti in pomena, zato pisec v njem izraža različna logična razmerja. Poimenujte pomenska razmerja v naslednjih povedih, tako da ustrezno podčrtate.

a) *Filozofija nas ni dolgočasila s svojimi abstrakcijami, ampak je bila tolažiteljica.*

Poved je v naštevalnem / vzročnem / posledičnem / namernem / pogojnem / protivnem / dopustnem / pojasnjevalnem / sklepalnem / časovnem razmerju.

b) *To je bilo to kulturno in civilizacijsko izredno bogato obdobje, zato poznavalci poznega srednjega veka gledajo nanj z nostalgijo.*

Poved je v naštevalnem / vzročnem / posledičnem / namernem / pogojnem / protivnem / dopustnem / pojasnjevalnem / sklepalnem / časovnem razmerju.

c) *Mesta so začela cveteti in gradovi so bili vedno bolj osamljeni.*

Poved je v naštevalnem / vzročnem / posledičnem / namernem / pogojnem / protivnem / dopustnem / pojasnjevalnem / sklepalnem / časovnem razmerju.

č) *Enotnost trubadurski pesmi ne dajeja izjemno besedilo ali rima, temveč je to muzikaličnost pevca.*

Poved je v naštevalnem / vzročnem / posledičnem / namernem / pogojnem / protivnem / dopustnem / pojasnjevalnem / sklepalnem / časovnem razmerju.

d) *To mistiko bi lahko imenovali žensko mistiko, saj gre za množico duhovnih žena in deklet, ki jih je nato ljudstvo spontano častilo kot svetnice.*

Poved je v naštevalnem / vzročnem / posledičnem / namernem / pogojnem / protivnem / dopustnem / pojasnjevalnem / sklepalnem / časovnem razmerju.

5 točk

21. Enostavno poved razširite v podredno zloženo z vzročnim odvisnikom in v priredno zloženo s posledičnim priredjem.

Trubadurstvo je preživel zaradi valov mističnega življenja.

- Podredna zložena poved z vzročnim odvisnikom:

- Priredna zložena poved s posledičnim priredjem:

---

4 točke

22. Svoje razmišljanje je pisec podkrepil s poročanjem o besedah drugih strokovnjakov. Preberite poved.

Nemški zgodovinar Erich Kuchler pravi, da se je trubadurstvo pojavilo ravno v zatonu srednjega veka.

- A** Ugotovite, na kateri način je pisec poročal o besedah Ericha Kuchlerja, tako da podčrtate ustrezno možnost.

s premim govorom/z odvisnim govorom

- B** Svojo izbiro utemeljite tako, da o besedah strokovnjaka poročate na drugi način. Preoblikovano poved zapišite na črti.

---

3 točke

23. Razmišljanje o trubadurstvu bi lahko objavili tudi po radiu/televiziji. V kateri vrsti oddaj bi ga najverjetneje slišali? Obkrožite črki pred ustreznima možnostma.

- a) V dnevnoinformativni oddaji.
- b) V zunanjepolitičnem pregledu dogajanja.
- c) V razvedrilni oddaji.
- č) V izobraževalni oddaji otroškega programa.
- d) V oddaji kulturnega uredništva.
- e) V oddaji umetniškega programa.
- f) V izobraževalni oddaji.

2 točki

24. V radijski/televizijski oddaji bi se moral govorec pripraviti tudi na natančno izgovorjavo števnikov. Števnike napišite z besedami.

(leta) 1100 _____

14. (stoletje) _____

460 (imen trubadurjev) _____

3 točke

25. Trpno poved pretvorite v tvorno, tako da bi bila lažje razumljiva tudi za poslušalce/gledalce, in preoblikovano poved zapišite.

Boecijeva knjiga De consolatione philosophiae je bila v obdobju trubadurstva ena najbolj branih knjig.

---

2 točki

26. Poved iz 25. naloge bi lahko slogovno nekoliko izboljšali.

A Katero slogovno pomanjkljivost ste opazili? Poimenujte jo.

_____

B Poved slogovno izboljšajte in jo zapišite na črte.

_____
_____

3 točke

27. Poimenujte pesniška sredstva, ki jih je pisec besedila **Trubadurski svetniki** uporabil v spodnjih povedih. Nato slogovno zaznamovane povedi pretvorite v slogovno nezaznamovane in jih zapišite na črte.

a) *To je bil čas, ko nas filozofija ni dolgočasila s svojimi abstrakcijami, ampak je bila tolažiteljica.*

• Literarno sredstvo: _____

• Slogovno nezaznamovana poved: _____

_____

b) *Toda od kod stoletje, ki mu dajo ime pesniki, trubadurji?*

• Literarno sredstvo: _____

• Slogovno nezaznamovana poved: _____

_____

6 točk

28. Zamislite si, da ste v vlogi založnika (Mladinska knjiga, Slovenska c. 29, 1000 Ljubljana) in želite širšo javnost povabiti na predstavitev knjige **Oddaljena bližina**, ki bo 15. 2. 2011 ob 20. uri v prostorih knjigarne *Konzorcij*. Predstavitve bo moderiral urednik Aleksander Zorn, ki bo predstavil knjigo skupaj z avtorjem Edvardom Kovačem in piscem spremne besede Tomom Virkom. Po predstavitvi, na kateri bo tudi kulturno-umetniški program, bo družabno srečanje. Napišite javno vabilo. Pomagate si lahko tudi s priloženim besedilom. Ostale podatke si izmislite.

24 točk

Oddaljena bližina je naslovljena zbirka esejev Edvarda Kovača, profesorja filozofije v Ljubljani in v francoskem Toulousu. V zbirki *Kultura* založbe Mladinska knjiga Kovač razmišlja predvsem o etični problematiki odnosa do drugega in pri tem v pomensko središče postavlja ljubezen. Eseji misleca, ki literaturo postavlja pred filozofijo, so "popis potovanja" od spoznanj grške, k judovski in evropski filozofski tradiciji ter krščanstvu, ki ga pri razmišljanju vodi osebna eksistencialna izkušnja. Spremnno besedo h knjigi, ki jo je uredil Aleksander Zorn, je napisal Tomo Virk.

Pozdravni nagovor predsednika na predstavitvi knjige *Srce v prgišču zemlje*

Predstavitev knjige prof. Borisa Pangerca Srce v prgišču zemlje ob 60. obletnici ustanovitve Kmečke zveze v Trstu

Govor predsednika Državnega sveta mag. Blaža Kavčiča

Državni svet Republike Slovenije, 11. maj 2010

Spoštovani udeleženci današnje predstavitve knjige, cenjeni sodelujoči – dr. Fabec, predsednik Kmečke zveze Trst, Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika, spoštovani avtor knjige prof. Boris Pangerc, gospe in gospodje,

dozvolite mi, da vas vse skupaj lepo pozdravim v dvorani Državnega sveta Republike Slovenije, v dvorani, kjer je večkrat mogoče slišati tudi glas naših zamejskih rojakov. To ni naključje, saj je Državni svet v svojem pomembnem delu tudi predstavnik interesov civilne družbe. Naš zamejski prostor pa razumemo tudi kot pomemben del civilne družbe. Slovenski rojaki, ki živite onstran meja, ste Slovenci in ste del ene celote! Narod je namreč kot telo. Kdor ne skrbi za vsak del telesa s pozornostjo, z ljubeznijo in za vire življenja ter razvoj, bo kot osebnost zašel v težave.

Ko sem prebiral knjigo s pomembnim naslovom *Srce v prgišču zemlje*, sta me večkrat prevevali nasprotujoči si čustvi otožnosti in veselja. Otožnosti zaradi krivic in nemoči tistih, ki jim je politična aritmetika velesil svojevoljno začrtala meje življenjskega prostora in bivanja. S tem jih je prepustila usodi bolj kot ne nezaželenih manjšincev v morju večinskega tujega naroda. Po drugi strani pa mi je knjiga vlila veselje zaradi vztrajnosti in trdoživosti ter neizmernega hotenja za preživetje našega rodu na presečišču romanskega in slovanskega sveta. Biti in ostati Slovenec na slovenski zemlji! Ta ponosna zavest kot najtrdnější kraški branik ohranja slovenski jezik, kulturo in zemljo.

Domovi slovenskih rodoljubov so vztrajno preživeli mnogo trpkih preizkušenj. Slovenski živelj je ob obalah Jadrana in tudi v zaledju doživljal velike zgodovinske preizkušnje. Lahko rečemo, da so bile te preizkušnje izjemno neprijetne, polne nasilja in trpljenja ter posledično samozatajevanja in postopne izgube narodne identitete številnih Slovencev. Izseljjevanja v tujino, Ameriko in v večja mesta so praznila slovenske vasi. Tudi po drugi svetovni vojni so visoko ceno hitre urbanizacije in gospodarskega razvoja ponovno plačali zamejski Slovenci. Pomislimo le na posledice graditve cest

in razdelitve slovenskega narodnega telesa. Te so z gradnjo kar nekaj vzporednih prometnih in drugih poti v ozkem pasu med Devinom in Trstom ločile slovenski kmečki živelj od morja, ki je Slovincem tako ali drugače tisočletje pomenil pomemben vir dohodka. Slovenski rojaki so trpeli zaradi nasilnih razlaščan in drugih oblik odtujevanja zemlje, ki jim ni pomenila le kruha, ampak tudi temelj nacionalne in osebne svobode. Novo, prav tako veliko grožnjo predstavlja danes globalizacija in interesi globalnega kapitala. Priča smo težnjam po nadaljnji degradaciji že tako uničenega Tržaškega zaliva in njegovega zaledja. Za multinacionalke postaja to skrajno ekološko občutljivo območje zgolj terminal za energetske napajanje Evrope.

Ob vseh grožnjah po izgubi še istega majhnega prgišča slovenske zemlje od Jadrana do vznožja Julijskih in Karnijskih Alp je v zadnjih šestdesetih letih nadvse pomembno vlogo

odigrala Kmečka zveza Trst. Zagotovo bi bila brez njene uspešne prisotnosti gospodarska, družbena in kulturna podoba naše narodne skupnosti precej drugačna. Ozemlje, ki ga poseljujejo Slovenci, pa bi bilo še manjše in bolj degradirano. Zato naj v imenu Državnega sveta Republike Slovenije in svojem osebno imenu izrazim Kmečki zvezi Trst vse priznanje za njihovo delo in njenim predstavnikom zaželim še veliko nadaljnjih uspešnih let v korist celotne naše slovenske narodne skupnosti.

Spoštovani, danes se razmere v svetu in v Evropi hitro spreminjajo. S tem, ko so meje izgubile vlogo fizične prepreke, sta enoviti slovenski kulturni in gospodarski prostor postala realnost. Čezmejno sodelovanje je lahko temelj hitrejšega gospodarskega in siceršnjega razvoja obmejnih območij. Tukaj so za naše zamejce še velike priložnosti. Kar pa se tiče slovenske države, je v odnosu do slovenskih manjšin v sosednjih državah treba uveljaviti pozitivno naravnani koncept, ki postavlja narodne manjšine kot dejavnik spodbude za medsebojno sodelovanje na meddržavni ravni, ne pa kot njegovo oviro, kot je to bilo nemalokrat v preteklosti. Hvala.

(Vir: Prirejeno po: <http://www.ds-rs.si/?q=dogodki/predsednik/govori/2010-05-11.>)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V katerih okoliščinah je nastalo besedilo? Rešite nalogi.

- A** Trditve o besedilu dopolnite z zahtevanimi podatki, tako da boste odgovorili na vprašanja pod črtami.

Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno _____ (Kje?).
 _____ in je zaposlen _____.
 (Kdo?) (Kje?)

Besedilo je nastalo _____, in sicer
 _____ (Ob kateri priložnosti?).
 _____ (Kdaj?)

- B** Komu je bilo besedilo prvotno namenjeno? Podčrtajte ustrezno možnost in dopolnite poved.

Besedilo je bilo prvotno **g o v o r j e n o / z a p i s n o**, torej so bili prvotno njegov naslovník

_____

4 točke

2. O čem govori izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred popolnoma ustreznim odgovorom.

Besedilo govori o

- a) povezanosti Državnega sveta RS z zamejskimi Slovenci.
- b) izidu knjige prof. Borisa Pangerca *Srce v prgišču zemlje ob 60. obletnici ustanovitve Kmečke zveze v Trstu*.
- c) zavesti zamejskih Slovencev pri ohranjanju slovenskega jezika in kulture.
- č) delovanju *Kmečke zveze v Trstu* in njenem pomenu za ohranjanje slovenske kulture.
- d) zamejskih Slovencev v Trstu.

2 točki

3. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Knjigo z naslovom *Srce v prgišču zemlje* je napisal Blaž Kavčič. DA NE

Na prireditvi v Državnem svetu Republike Slovenije 11. maja 2010 je bil prisoten tudi Dušan Udovič, odgovorni urednik *Primorskega dnevnika*. DA NE

Kmečko zvezo v Trstu vodi dr. Fabec. DA NE

Čas po drugi svetovni vojni za zamejske Slovence ni bil ugoden zaradi hitre urbanizacije. DA NE

Kmečka zveza ima pomembno vlogo pri ohranjanju slovenske narodne skupnosti v zamejstvu. DA NE

Globalizacija in interesi globalnega kapitala pozitivno vplivajo na Tržaški zaliv. DA NE

3 točke

4. S pomočjo izhodiščnega besedila v povedi poimenujte temo knjige Srce v prgišču zemlje.

---

3 točke

5. Knjiga Srce v prgišču zemlje je v sporočevalcu sprožila dve nasprotujoči si občutji. Kateri občutji sta to in s čim sta povezani? Izpolnite preglednico.

Katero občutje je knjiga sprožila v sporočevalcu?	S čim je to občutje povezano?

4 točke

6. Sporočevalec v besedilu govori tudi o razmerju med slovenskim zamejstvom in slovenskim narodom. Še enkrat preberite prvi in zadnji odstavek ter rešite nalogi.

- A** Kakšna je po sporočevalčevem prepričanju vloga slovenskega zamejstva? Obkrožite ustrezno možnost in izbiro utemeljite s citatom iz besedila.

Sporočevalec je prepričan,

- a) da je slovensko zamejstvo poseben del slovenskega naroda, ki se je zaradi fizičnih mej razvijal popolnoma ločeno od naroda v matični domovini.
- b) da slovenskih zamejcev zaradi življenja v drugi državi ni mogoče obravnavati kot neločljivega dela slovenskega naroda.
- c) da je slovensko zamejstvo kljub politični ločenosti od matične Slovenije neločljivi del slovenskega kulturnega prostora in civilne družbe.
- č) da slovensko zamejstvo sicer prispeva k slovenski kulturi, vendar zaradi ločenosti od matične Slovenije ni del slovenske družbe.

- Citat iz besedila: _____

- B** O citatu, ki ste ga navedli v nalogi **A**, poročajte z odvisnim govorom ter poved zapišite na črti.

---

4 točke

7. Kakšno je sporočevalčevo mnenje o vlogi *Kmečke zveze Trst*? Podčrtajte ustrezno možnost in dopolnite poved, tako da svojo izbiro utemeljite z dvema dokazoma, ki ju navaja sporočevalec.

Sporočevalec je *Kmečki zvezi Trst* n a k l o n j e n / n e n a k l o n j e n, saj _____

---

3 točke

8. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalec tvoril besedilo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec je tvoril besedilo, da bi

- a) naslovniku predstavil knjigo prof. Borisa Pangerca *Srce v prgišču zemlje*.
- b) naslovnika seznanil z ustanovitvijo *Kmečke zveze v Trstu*.
- c) naslovnika navdušil za zamejske Slovence.
- č) pozdravil naslovnika ob 60. obletnici ustanovitve *Kmečke zveze v Trstu* ter izrazil navdušenje ob izidu knjige *Srce v prgišču zemlje* ter zahvalo in podporo zamejcem.
- d) za naslovnika ovrednotil delo in življenje zamejskih Slovencev.
- e) naslovniku izrazil obžalovanje zaradi slabega položaja zamejskih Slovencev.

2 točki

9. Med katera besedila spada izhodiščno besedilo? Podčrtajte štiri pravilne možnosti.

Izhodiščno besedilo spada med

- u m e t n o s t n a / n e u m e t n o s t n a besedila,
- j a v n a / z a s e b n a besedila,
- e n o g o v o r n a / d v o g o v o r n a besedila,
- p r o p a g a n d n a / p r i k a z o v a l n a besedila.

1 točka

10. Poimenujte besedilno vrsto izhodiščnega besedila, tako da podčrtate pravilno možnost ob poševnicah, ter napišite tri značilnosti izbrane besedilne vrste.

Izhodiščno besedilo je p o l i t i č n i g o v o r / p r e d a v a n j e / p r i l o ž n o s t n i g o v o r / s o d n i g o v o r / r e f e r a t / p o r o č i l o / r e p o r t a ž a.

- Značilnosti besedilne vrste:

---

3 točke

11. Ugotovite, ali je besedilo prevladujoče objektivno ali subjektivno, tako da podčrtate ustrezno možnost ob poševnici in izpišite tri besede/besedne zveze, ki potrjujejo vašo odločitev.

Izhodiščno besedilo je p r e v l a d u j o č e o b j e k t i v n o / s u b j e k t i v n o.

- Besede/besedne zveze:

---

3 točke

12. Iz besedila izpišite tri značilnosti govornega jezika.

---

2 točki

13. Govorec se je moral na govorni nastop pripraviti tudi tako, da je načrtoval izgovorjavo posameznih povedi in besed. S katero intonacijo je zaključil naslednje dele besedila? Na ustrezno mesto v preglednici napišete X.

	Končna			Nekončna
	padajoča	rastoča	čustveno zaznamovana ali vzključna	
<i>Slovenski rojaki, ki živite onstran meja, ste Slovenci in ste del ene celote!</i>				
<i>Naš zamejski prostor pa razumemo tudi kot pomemben del civilne družbe.</i>				
<i>Spoštovani udeleženci današnje predstavitve knjige, cenjeni sodelujoči – dr. Fabec predsednik Kmečke zveze Trst, Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika, spoštovani avtor knjige prof. Boris Pangerc, gospe in gospodje,</i>				
<i>dovolite mi, da vas vse skupaj lepo pozdravim v dvorani Državnega sveta Republike Slovenije.</i>				

4 točke

14. Kateri glasovi so zapisani s podčrtanimi črkami? Izgovor zapišite v oklepaje.

vztrajno [ ]

lila [ ]

sak [ ]

predstavitev [ ]

preizkušnja [ ]

meddržavni [ ]

3 točke

15. V naslednji povedi opazujte naglašene samoglasnike.

Ob vseh grožnjah po izgubi še tistega majhnega prgišča slovenske zemlje od Jadrana do vznožja Julijskih in Karnijskih Alp je v zadnjih šestdesetih letih nadvse pomembno vlogo odigrala Kmečka zveza Trst.

A V povedi obkrožite črke, s katerimi so zapisani naglašeni samoglasniki.

B Besede iz citirane povedi razvrstite v preglednico.

Besede z naglašenim				
ozkim e	širokim e	ozkim o	širokim o	polglasnikom

6 točk

16. V katerem tvarnem razmerju sta besedi **svét** – **svèt** in kakšna je pomenska razlika med njima? Podčrtajte ustrezno možnost in pomensko razliko pojasnite tako, da vsako besedo uporabite v povedi.

Besedi sta **enakozvočnici/enakoglasnici/enakopisnici**.

- Povedi:

svét: _____
 _____

svèt: _____
 _____

4 točke

17. Na položaj slovenske manjšine je bistveno vplivala meja. Iz spodnjih povedi izpišite besedi, ki spadata v isto besedno družino kot beseda **meja** ter ju določite glede na besedno vrsto.

S tem, ko so meje izgubile vlogo fizične prepreke, sta enoviti slovenski kulturni in gospodarski prostor postala realnost. Čezmejno sodelovanje je lahko temelj hitrejšega gospodarskega in siceršnjega razvoja obmejnih območij.

- Besedi iz iste besedne družine: _____
_____
- Besedna vrsta: _____

2 točki

18. V izhodiščnem besedilu je sporočevalec zaradi natančnosti uporabil več lastnih imen. Podčrtajte tisto ime, ki **ne** spada v isto skupino kot preostala, in svojo odločitev v povedi utemeljite.

Primorski dnevnik, Tržaški zaliv, Državni svet Republike Slovenije, Kmečka zveza Trst, Srce v prgišču zemlje

- Utemeljitev: _____
_____

4 točke

19. Preberite spodnjo poved.

Novo, prav tako veliko grožnjo predstavlja danes globalizacija in interesi globalnega kapitala.

- A** Kaj pomenijo prevzete besede, uporabljene v navedeni povedi? Njihove domače sopomenke ali sopomenske izraze (opise) zapišite na črte.

globalizacija _____

interes _____

globalen _____

kapital _____

- B** V katero skupino besed glede na stopnjo prevzetosti spadajo besede iz povedi? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnicah.

Prevzete besede spadajo med sposojenke/tujke/citatne besede.

- C** V povedi je slovnična napaka. Odpravite jo in popravljeno poved na novo zapišite.

_____
_____

4 točke

20. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

prgišče -a s (i) **1.** prostor med ukrivljenimi prsti in upognjeno dlanjo: piti iz prgišča; zajel je žito v desno prgišče / podržal je prgišče pod curkom vode **2.** z rodilnikom količina česa, ki se lahko naenkrat drži z ukrivljenimi prsti in upognjeno dlanjo: nasuti v posodo polno prgišče riža; dve prgišči soli; pljuskniti si prgišče vode v obraz / vsega skupaj je bilo komaj za prgišče // ekspr. zelo majhna količina česa *sploh*: ob prgišču drv se niso mogli pogreti; pren. ni ji dovolj samo prgišče sreče

- A** V katerem slovarskem pomenu je beseda **prgišče** uporabljena v naslovu knjige? Številko pomena napišite na črto.

_____

- B** Ugotovite, ali je beseda **prgišče** uporabljena v naslovu kot slogovno nezaznamovana ali kot slogovno zaznamovana, ter izpišite del slovarskega sestavka, ki potrjuje vašo odločitev.

Beseda **prgišče** je **slogovno zaznamovana/slogovno nezaznamovana**.

- Izpis dela slovarskega sestavka: _____

- C** Besedo **prgišče** uporabite v priredno zloženi povedi, tako da bo v prvem slovarskem pomenu.

_____

6 točk

21. V naslednjih povedih je sporočevalec uporabil slogovno zaznamovane besede/besedne zveze. Nadomestite jih s slogovno nezaznamovanimi ustreznici in povedi na novo zapišite.

a)

Slovenski živelj je ob obalah Jadrana in tudi v zaledju doživljal velike zgodovinske preizkušnje.

b)

Tudi po drugi svetovni vojni so visoko ceno hitre urbanizacije in gospodarskega razvoja ponovno plačali zamejski Slovenci.

_____

4 točke

22. Čeprav je besedilo govorjeno, je sporočevalec v njem uporabil trpno poved. Preberite jo in odgovorite na vprašanja.

V tej dvorani je večkrat mogoče slišati tudi glas naših zamejskih rojakov.

- A** Trpno poved pretvorite v tvorno in jo zapišite na črto.

_____

- B** Primerjajte tvorbo in trpno poved ter ugotovite, zakaj je sporočevalec uporabil trpno poved. Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec je uporabil trpno poved, ker

- a) je želel poudariti, kdo je vršilec dejanja.
- b) je želel izpustiti vršilca dejanja.
- c) je z obliko povedi želel izraziti čustven odnos.
- č) je želel upoštevati predvsem načelo živosti.

3 točke

- 23.** Poimenujte podčrtani stavčni člen in enostavčno poved razširite v podredno zloženo.

Po drugi strani pa mi je knjiga vlila veselje zaradi vztrajnosti in trdoživosti ter neizmernega hotenja za preživetje našega rodu na presečišču romanskega in slovanskega sveta.

- Stavčni člen: _____
- Podredno zložena poved:
_____
_____

4 točke

- 24.** Ugotovite, ali je spodnja poved priredno ali podredno zložena, tako da podčrtate pravilno možnost ob poševnicah. Nato zloženo poved strnite v enostavčno.

Ko sem prebiral knjigo s pomenljivim naslovom Srce v prgišču zemlje, sta me večkrat prevevali nasprotujoči si čustvi otožnosti in veselja.

Pisec je uporabil podredno zloženo poved s časovnim odvisnikom/podredno zloženo poved z vzročnim odvisnikom/pojasnjevalno priredje/vezalno priredje.

- Enostavčna poved:
_____
_____

3 točke

- 25.** Kako se je avtor v besedilu izognil ponavljanju besede **zamejci**? Poiščite besede/besedne zveze, ki jih je uporabil namesto besede **zamejci**.

_____
_____
_____
_____

2 točki

26. V obeh navedenih povedih iz besedila je sporočevalec pri navezovanju naredil neko napako.

Prva poved:

Zato naj v imenu Državnega sveta Republike Slovenije in svojem osebnem imenu izrazim Kmečki zvezi Trst vse priznanje za njihovo delo in njenim predstavnikom zaželim še veliko nadaljnjih uspešnih let v korist celotne naše slovenske narodne skupnosti.

Druga poved:

Te so z gradnjo kar nekaj vzporednih prometnih in drugih poti v ozkem pasu med Devinom in Trstom ločile slovenski kmečki živelj od morja, ki je Slovencem tako ali drugače tisočletje pomenil pomemben vir dohodka.

- A** Iz povedi v preglednico izpišite napačni naveznik in mu pripišite pravilno obliko.

	Napačni naveznik	Pravilna oblika naveznika
Prva poved		
Druga poved		

- B** Katero načelo učinkovitega sporočanja ni bilo upoštevano v navedenih povedih? Podčrtajte ustrezno možnost.

Sporočevalec ni upošteval načela ustreznosti/jezikovne primernosti in pravilnosti/natančnosti/jedrnatosti/jasnosti, preglednosti, nazornosti/živosti.

- C** Podobne napake se nam v govorjenih besedilih večkrat dogajajo, tudi če smo se nanje vnaprej pripravili. Ali bi moral zapisovalec besedila pri oblikovanju pisne različice napaki odpraviti? Obkrožite DA ali NE in svoje mnenje utemeljite v povedi.

DA   NE

- Utemeljitev: _____

6 točk

27. V spodnjem besedilu popravite veliko oz. malo začetnico.

Trst leži v severovzhodni Italiji ob tržaškem zalivu blizu slovenske meje ter je sedež dežele Furlanija-julijska krajina in tržaške pokrajine. Po podatkih iz leta 2001 ima 207.069 prebivalcev.

Trst je bil pod nadzorom rimljanov že leta 177 pr. n. št. Julij Cezar mu je podelil status kolonije. Po razpadu rimskega cesarstva je mesto ostalo pomembno trgovsko središče, predvsem zato, ker so preko njegovega ozemlja potekale vse poti med Balkanskimi deželami in Severno Italijo. Niti Langobardi niti Karel Veliki niso veliko vplivali na razvoj mesta. Problemi so nastajali le z Benečani, s katerimi so se Tržačani stoletja borili za oblast nad severnim Jadranom, dokler se ni mesto leta 1382 postavilo pod okrilje Habsburžanov.

4 točke

28. Zamislite si, da ste se kot predsednik/predsednica šolske dijaške skupnosti udeležili prireditve ob predstavitvi knjige prof. Borisa Pangerca **Srce v prgišču zemlje**, ki jo je organizirala Zveza zamejskih kulturnih društev ob 60. obletnici ustanovitve Kmečke zveze v Trstu. Za šolsko glasilo napišite **poročilo**. V njem predstavite potek prireditve, sodelujoče, vsebinski povzetek knjige ter pomen in vlogo Kmečke zveze v zamejskem prostoru. Ostale potrebne podatke si izmislite. Besedilo naj obsega vsaj 180 besed.

24 točk

GOVOR IN MIŠLJENJE OTROKA

Matija SVETINA, Filozofska fakulteta, Ljubljana

1 Če gledamo v širšem kontekstu, potem otroci z jezikom ne usvajajo samo besed (pomena in oblik) in pravil njihovega sestavljanja v izreke, ampak tudi širše socialne in sporazumevalne zmožnosti, npr. sociolingvistične, pragmatične, sociokulturne in strateške, učijo se socialnih vlog, pridobivajo in spreminjajo svojo družbeno identiteto.

2 »Rada bi se igrala s Stephanie, da bi se naučila nemško,« je rekla Manca (3 leta, nekega večera).

»Kaj bi rada?«

»Kako se naučiš nemško?« je nadaljevala.

»Aha ... rada bi se naučila nemščino, da bi se lahko potem igrala s Stephanie. Si mislila to?«

»Kako se naučiš nemško?« je ponovila vprašanje, ne da bi odgovorila na moje.

»Učiti se moraš tako kot vsi drugi. V šoli se boš naučila.«

Ni bila navdušena nad tem: »Ampak Stephanie tudi še ne hodi v šolo, pa vseeno zna nemško. Kako pa se je ona naučila?«

3 Kako naj triletni hčerki, ki ni nikoli zadovoljna z danim odgovorom, pojasnim, za kaj gre? Saj vendar ne znamo pojasniti niti tistih stvari, za katere smo prepričani, da jih razumemo in dobro poznamo. Poskusimo npr. nekemu, ki ni še nikdar jedel papaje, razložiti, kakšen okus ima.

4 Nekateri psihologi (npr. Smith 1990) so prepričani, da se učenje jezika praktično v ničemer ne razlikuje od učenja česarkoli drugega. Enoletnik se uči hoditi, sedemletnik pisati, osemnajstletnik voziti avto in tridesetletnik shajati z denarjem. Med tem ves čas usvajamo jezikovne, socialne, komunikacijske in druge spretnosti, v vseh primerih pa sodelujejo isti kompleksni duševni procesi, npr. mišljenje, čustva, motivacija, spomin. Brez razumevanja teh procesov torej ne moremo razumeti zakonitosti učenja in usvajanja jezika, kakor tudi ne drugih oblik učenja in usvajanja spretnosti, zato bo v nadaljevanju govor predvsem o procesih, ki so v ozadju učenja in usvajanja novih veščin.

PRVE BESEDE

5 Govorimo lahko s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), vendar razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed. Zdi se, da so v zgodnjem razvoju govora pri majhnih otrocih pomembni predvsem štirje mejniki: prva beseda, besedna ekspanzija, enostavni izreki in razvoj kompleksnejših stavčnih struktur. Otroci običajno začnejo upora-

bljati prve besede v drugem letu starosti. Te besede so po navadi kratke, enostavne (npr. mama, kuža) in povezane s konkretnimi objekti (npr. Bloom 1998).

6 S procesnega vidika je učenje novih besed proces, ki ga lahko razmeroma enostavno opišemo. Predstavljajmo si npr. starša, ki reče otroku: »Ooo ... žoga bo ušla. Ujemiva jo! ... Kam se je skrila? Poišči jo!« Da bi se otrok naučil besedo žoga, mora narediti tri stvari (Waxman in Jeffrey 2006): (1) identificirati relevantno entiteto iz neprekinjenega toka aktivnosti (v tem primeru mora biti npr. pozoren samo na žogo), (2) izločiti ključno enoto glasov iz kontinuiranega toka besed (npr. iz toka glasov oožogaboušlaujemivajo mora identificirati besedo žoga) in (3) izbrano besedo povezati z določenim objektom oz. dejavnostjo (besedo žoga mora povezati s predmetom, z žogo).

7 Ta razlaga učenja prvih besed je enostavna in se zdi prepričljiva, vendar na žalost ne drži. Zelo hitro se namreč izkaže, da je tak način učenja besed prej izjema kot pravilo. Mnogo besed, tudi tistih, ki jih namenjamo otrokom pred drugim letom starosti, se namreč ne nanaša na objekt oziroma na nič takega, kar bi lahko pokazali (npr. »Čas bo za spanje« ali »Ne!!«). Otroku, ki je v naročju starša videti zadovoljen do trenutka, ko sliši, da bo moral spat, očitno razume pomen izreka, čeprav vsebine (spanja) ne more videti. Ne samo to, tudi pri besedah, ki se nanašajo na objekt, ki ga lahko pokažemo, teh objektov pogosto ni tam (npr. »Pohiti, v vrtcu te ne bodo čakali z zajtrkom!« »Prej si se igral s ključem od avta, kam si ga dal?«). Model očitno ne drži. Kakšna pa je njegova alternativa?

BESEDNA EKSPANZIJA

8 To, katere besede se bo otrok najprej naučil, je odvisno tudi od tega, kolikokrat je to besedo že slišal (Woodwart in Markman 1998). Večina otrok izgovori svojo prvo besedo v drugem letu starosti, vendar mnogo besed razume precej prej, preden jih zna izgovoriti. Med 18. in 24. mesecem pri večini otrok besedni zaklad narašča zelo hitro. Nekateri podatki kažejo, da so otroci več mesecev uporabljali v povprečju 10–20 istih besed, od začetka obdobja besedne ekspanzije naprej pa je njihov besednjak naraščal v povprečju za 40 novih besed na teden (Dromi 1987). Robinson in Mervis (1998) sta npr. izvedla študijo primera, občudovanja vredno glede na vložen trud, v kateri sta več kot eno leto vsakodnevno sistematično opazovala otrokov govorni razvoj. V začetku študije je bil otrok, Ari,

star 10 mesecev (in še ni govoril), opazovanje pa so zaključili, ko je bil star 30 mesecev in je njegov besedni zaklad obsegal 2044 besed. V tem času je Ari približno 5 ur na dan preživel v vrtcu, večino vsega ostalega budnega časa pa so otroka sistematično opazovali. Od približno 11. do 24. meseca so otrokov govor tudi snemali, nato pa posnetke prepisali in kodirali. Pri kodiranju so upoštevali več parametrov, med njimi npr. izgovorjavo, objekt, na katerega se je govor nanašal, kontekstualne informacije, rabo množine (jezik je bil angleški), odgovore govornega partnerja in druge pokazatelje. V 13 mesecih vsakodnevnega opazovanja so vnesli 37.000 enot. Ugotovili so, da je Arijev besednjak spočetka naraščal zelo počasi (v prvih dveh mesecih opazovanja je npr. usvojil samo 4 besede). V približno 14. mesecu starosti je hitrost usvajanja novih besed skokovito narasla; v obdobju najhitrejšega učenja je npr. v povprečju usvojil od 11 do 12 besed na dan. Pri starosti okrog 20. meseca je prišlo do približno dvomesečnega zastoja, v katerem je sicer usvajal nove besede, vendar s precej počasnejšim tempom (v povprečju 1 do 2 besedi na dan). Po teh dveh mesecih je hitrost usvajanja novih besed spet narasla: v starosti med 22. in 24. mesecem je v povprečju znašala od 8 do 10 besed na dan.

9 V dobrem letu opazovanja pa ni naraščal samo Arijev besedni zaklad, ampak se je razvijala tudi slovnična zmožnost. Do 21. meseca starosti je z nekaj redkimi izjemami uporabljal izključno enobesedne izreke. Množine ni uporabljal do 18. meseca in pol, pri starosti 21 mesecev pa jo je uporabljal praktično brez napak. Robinson in Mervis sta pri tem opazovanju prišla do zanimive ugotovitve: Ari je začel uporabljati množino šele potem, ko je presegel določen prag pri besednem zakladu (v tem primeru približno 500 besed), učenje slovničnega pravila pa je močno zavrlo učenje novih besed. Ko je Ari usvojil pravilo za uporabo množine, je hitrost usvajanja novih besed spet narasla.

10 Če pustimo ob strani etična vprašanja te študije, lahko ugotovimo, da sta avtorja na področju govora dobila zelo podobne rezultate, kot so jih nekateri drugi avtorji na področju razvoja mišljenja. Case (1995) je npr. ugotovil, da razvoj miselnih kapacitet, ki določajo način posameznikovega reševanja problemov, lahko opišemo z dvema komponentama: delovnim spominom in procesom avtomatizacije. Delovni spomin je tisti del spomina, v katerega shranjujemo informacije, ki jih potrebujemo med reševanjem problema. Ko se npr. učimo voziti avto, mislimo na začetku samo na to, kako ga bomo upravljali, in ne moremo misliti na druge stvari. Z vajo se del opravi (npr. vrtenje volana, prestavljanje) avtomatizira (nanje nam ni treba več misliti), delovni

spomin se sprosti in mislimo lahko na drugo (npr. pozorni smo na promet ali pa se pogovarjamo s sopotnikom). Ko v vsakodnevnem življenju usvojimo določeno tehniko, jo uporabljamo rutinsko (npr. potem, ko smo odšli od doma, se ne moremo spomniti, ali smo zaklenili vhodna vrata).

11 Zdi se, da je isti mehanizem udeležen tudi pri usvajanju jezika: usvajanje slovničnih pravil pride na vrsto šele takrat, ko otrok doseže besedni prag, minimalno število besed, ki omogočajo sestavljanje v kompleksnejše pomenske sklope. Pri usvajanju skladnje otrok nato uporabi velik del mentalnih kapacitet: le malo jih ostane na voljo za usvajanje novih besed, zato je hitrost usvajanja besednjaka v tem obdobju zelo majhna. Z vajo se skladijska pravila avtomatizirajo, mentalne kapacitete se sprostijo in spet se poveča hitrost usvajanja novih besed. Čeprav je leksikalno in skladijsko znanje povezano, se vendarle zdi, da otrok ne more usvajati obojega hkrati: ali usvaja nove besede ali pa skladnjo.

12 Čas pojavljanja mejnikov v razvoju govora je pri posameznikih lahko zelo različen. V povprečju začnejo otroci prve besede izgovarjati okrog 13. meseca, do besedne ekspanzije pride okrog 19. meseca, prve stavke pa začnejo tvoriti okrog drugega leta (glej v Bloom 1998). Po drugi strani pa podatki kažejo (tudi v Bloom 1998), da nekateri začnejo izgovarjati prve besede pri 10., drugi pri 17. mesecu starosti; do hitrega porasta besed pride pri nekaterih otrocih pri 13., pri drugih pa pri 25. mesecu, prve stavke začnejo eni tvoriti pri 18., drugi pa šele pri 32. mesecu starosti.

13 Vseh vzrokov za pojavljanje razlik v tempu razvoja govora pri otrocih ne poznamo, med poznanimi razlikami pa lahko omenimo notranje in zunanje dejavnike. Med notranjimi najpogosteje naštevajo (npr. Bloom 1998) otrokovo sposobnost analize govornih vzorcev, kognitivni slog in strategije spoprijemanja s problemi, inteligentnost. Obseg besednega zaklada je npr. eden izmed relativno zanesljivih prediktorjev splošnega faktorja inteligentnosti (Woodwart in Markman 1998). Med zunanjimi dejavniki najpogosteje naštevajo socialni in ekonomski status družine, v kateri odrašča otrok, spol, sorojence (za natančnejši pregled in pojasnila glej npr. Bloom 1998, Marjanovič Umek, Kranjc in Fekonja 2006).

(...)

BIBLIOGRAFIJA

BLOOM, L., 1998: »Language acquisition in its developmental context«. V Kuhn, D., Siegler, R. S., Damon, W (ur), *Handbook of child psychology*. Volume 2: Theoretical models of human development. Ho-

boken, NJ, US: John Wiley&Sons, Inc., str. 309–70.
 BRAINERD, C. J., KASZOR, P., 1974: »An analysis of two proposed sources of children's class inclusion errors«. V *Developmental Psychology*, 10 (5), str. 633–43.
 CASE, R., 1995: »Capacity-based explanations of working memory growth: A brief history and reevaluation«. V Weinert, F. E., Schneider, Wolfgang (ur.), *Memory performance and competencies: Issues in growth and development*. Hillsdale, NJ, England: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., str. 23–43.
 DROMI, E., 1987: *Early lexical development*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
 HODKIN, B., 1987: »Performance model analysis in class inclusion: An illustration with two language

conditions«. V *Developmental psychology*, 23, str. 683–89.
 KRANJC, S., 1999: *Razvoj govora predšolskih otrok*. Ljubljana: ZIFF.
 KRANJC, S., 2006: Poglavlja iz skladnje otroškega govora. Domžale: Izolit.
 MARJANOVIČ UMEK, L., FEKONJA, U., 2001: »Govorno razumevanje, izražanje in raba jezika«. V Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (ur.), *Razvojna psihologija: Izbrane teme*. Ljubljana: ZIFF, str. 60–85.
 MARJANOVIČ UMEK, L., KRANJC, S., FEKONJA, U., 2006: *Otroški govor*. Domžale: Izolit.

(Vir: Prirejeno po: Primož Vitez (ur.): Spisi o govoru, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008. Razprave Filozofske fakultete.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Povedi dopolnite s podatki o izhodiščnem besedilu.

Besedilo z naslovom _____ je napisal _____
 _____, ki je zaposlen na _____.
 Objavljeno je bilo v zborniku _____, ki ga je izdal
 _____, torej je njegov naslovnik _____.

3 točke

2. Kaj je tema celotnega besedila? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Tema besedila je

- a) povezanost učenja in usvajanja jezika s kompleksnimi duševnimi procesi.
- b) učenje nemščine 3-letne deklice Mance.
- c) študija primera Robinsona in Mervisa (1998) o otrokovem govornem razvoju.
- č) usvajanje novih besed v starosti med 22. in 24. mesecem.
- d) usvajanje slovničnih pravil pri otrocih.

2 točki

3. Besedilo ima dva mednaslova. S katerima podtemama sta povezana? Na črtici napišite ustrezni črki iz desnega stolpca.

_____ Prve besede	A etična vprašanja študije primera
_____ Besedna ekspanzija	B razvoj besednega zaklada pri otroku oz. otrokov govorni razvoj
	C učenje prvih besed
	Č razvoj slovnične zmožnosti pri otrocih

2 točki

4. S posebnima mednaslovoma bi lahko napovedali tudi drugi in zadnji odstavek. Katera mednaslova bi izbrali, tako da bi z njima izrazili temo vsakega od odstavkov? Zapišite ju na črti.

- Drugi odstavek: _____
- Zadnji odstavek: _____

4 točke

5. Obkrožite DA, če je trditev s skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Otroci z jezikom usvajajo samo besede, njihov pomen in oblike.	DA	NE
Po mnenju Blooma začnejo otroci običajno uporabljati prve besede v drugem letu starosti.	DA	NE
Robinson in Mervis sta za predmet svoje raziskave snemala otrokov govor.	DA	NE
Otrok začne najprej usvajati slovnična pravila in šele zatem nove besede.	DA	NE
Na razvoj otrokovega govora pa mnenju strokovnjakov vpliva tudi socialni in ekonomski status otrokove družine.	DA	NE
3-letna Manca je bila vključena v raziskavo razvoja govora pri otrocih.	DA	NE

3 točke

6. Avtor v delu besedila z mednaslovom **Besedna ekspanzija** strokovna spoznanja ponazarja tudi s konkretnim primerom dečka Arija. V ustrezne stolpce zapišite manjkajoče podatke o Arijevi starosti, o značilnostih njegovega usvajanja novih besed ali slovnice.

Arijeva starost	Značilnost Arijevega usvajanja besed ali slovnice v določenem obdobju
	Ne govori.
10.–12. mesec	
	Hitrost usvajanja novih besed skokovito naraste/najhitrejše obdobje usvajanja novih besed/v povprečju usvoji od 11 do 12 besed na dan.
do 18. meseca in pol	
	Dvomesečni zastoj v usvajanju besed
	Množino uporablja skoraj brez napak./Začne uporabljati večbesedne izreke.
22.–24. mesec	
30 mesecev	

4 točke

7. Avtor besedila se sklicuje na spoznanja različnih strokovnjakov. Po zgledu dopolnite preglednico.

Strokovnjak/strokovnjakinja	Strokovno spoznanje
Smith	Učenje jezika se ne razlikuje od učenja drugih stvari in je povezano s kompleksnimi duševnimi procesi (npr. mišljenje, čustva, motivacija, spomin).
Waxman in Jeffrey	
Woodwart in Markman	
Robinson in Mervis	
Case	
Bloom	

5 točk

8. Poimenujte strokovno spoznanje, ki ga avtor v besedilu zavrne, in navedite argumente, s katerimi ga ovrže.

- Strokovno spoznanje: _____
_____
- Argumenti: _____
_____
_____

4 točke

9. Kaj pomeni zapis v oklepaju in na kateri del izhodiščnega besedila se navezuje? Rešite nalogi.

Te besede so po navadi kratke, enostavne in povezane s konkretnimi objekti (npr. Bloom 1998).

A Pomen zapisa v oklepaju pojasnite tako, da poved preoblikujete v obe obliki poročanega govora. Novi povedi zapišite na črti.

- Odvisni govor: _____
_____
- Premi govor: _____
_____

- B** Poimenujte del besedila, na katerega se nanaša zapis v oklepaju.

Del besedila: _____

5 točk

- 10.** S pomočjo izhodiščnega besedila dopolnite razlage naslednjih pojmov.

a) Učenje novih besed je _____, _____
(nadpomenka)

_____ (opis)

b) Besedna ekspanzija je _____, _____
(nadpomenka)

_____ (opis)

c) Besedni prag je _____, _____
(nadpomenka)

_____ (opis)

č) Delovni spomin je _____, _____
(nadpomenka)

_____ (opis)

4 točke

- 11.** Med katere vrste besedil uvrščamo izhodiščno besedilo in zakaj? Podčrtajte pravilno možnost ob poševnicah ter svojo odločitev utemeljite, tako da poved dopolnite z navedbo značilnosti izbrane vrste besedil in s konkretno ponazoritvijo ob izhodiščnem besedilu.

Izhodiščno besedilo spada med

a) publicistična/strokovna/praktičnosporazumevalna/uradovalna besedila,
saj _____.

b) enogovorna/dvogovorna besedila, saj _____

_____

6 točk

- 12.** Katera načina razvijanja teme v besedilu prevladujeta? Ustrezno podčrtajte.

opisovanje/pripovedovanje/razlaganje/obveščanje/utemeljevanje

2 točki

13. S katerim prevladujočim namenom je avtor napisal besedilo? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Sporočevalec je napisal besedilo predvsem zato, da bi

- a) naslovnika seznanil z najnovejšimi raziskavami s področja otrokovega govornega razvoja.
- b) opozoril na etična vprašanja raziskav otrokovega govornega razvoja.
- c) naslovniku prikazal strokovna spoznanja s področja učenja jezika in govora pri otrocih.
- č) naslovnika prepričal, da je za učenje jezika nujno poznavanje slovničnih pravil.
- d) za naslovnika ovrednotil vpliv zunanjih in notranjih dejavnikov na razvoj govora.

2 točki

14. V besedilu je pisec uporabil veliko manj znanih in prevzetih izrazov. Ali je njihova raba glede na besedilno vrsto ustrezna? Obkrožite DA ali NE in svoje mnenje utemeljite v povedi.

DA   NE

- Utemeljitev:

---

4 točke

15. Preberite slovarska sestavka in rešite naloge.

a)

ekspanzija -e ž (f) 1. osvajalno širjenje oblasti in različnih vplivov na tuje ozemlje, prodiranje: ustaviti ekspanzijo; izhod kapitalističnega gospodarstva v ekonomski ekspanziji; imperialistična ekspanzija; kulturna, teritorialna ekspanzija 2. velik porast, večanje česa: evropsko gospodarstvo je v ekspanziji; ekspanzija v proizvodnji jekla / silovita ekspanzija prebivalstva v Indiji ♦ fiz. ekspanzija plina večanje prostornine plina zaradi manjšanja tlaka, raztezanje plina

b)

primāti -ov m mn. [nlat. mn. *Primates*] prvaki, red placentalnih sesalcev v katerega spadajo polopice, opice, človečnjaki ZOOL.

- A** Iz katerega jezikovnega priročnika sta slovarska sestavka? Na črtici napišite ustrezni številki.

- 1 Slovar slovenskega knjižnega jezika
- 2 Etimološki slovar
- 3 Slovar tujk
- 4 Slovensko-latinski slovar
- 5 Slovenski pravopis
- 6 Slovenska slovnica

a) _____

b) _____

- B** V katerem slovarskem pomenu je beseda **ekspanzija** uporabljena v izhodiščnem besedilu? Številko pomena napišite na črtico.

- C** Obkrožite DA, če je trditev o besedi **ekspanzija** pravilna, ali NE, če ni.

Beseda **ekspanzija** je trizložna. DA   NE

Beseda **ekspanzija** je naglašena na tretjem zlogu. DA   NE

Beseda **ekspanzija** je enopomenka. DA   NE

Beseda **ekspanzija** se uporablja tudi kot termin. DA   NE

- Č** Tvorite podredno zloženo poved, v kateri boste besedo **ekspanzija** uporabili v prvem slovarskem pomenu.

---

7 točk

- 16. Poimenujte pomenska ali tvarna razmerja med naslednjimi izrazi.**

sporazumevalne zmožnosti – socilingvistična zmožnost, pragmatična zmožnost, sociokulturna

zmožnost, strateška zmožnost: _____

usvojiti – osvojiti: _____

etičen – etničen: _____

naraščati – upadati: _____

strokovnjaki – Bloom, Smith, Woodward, Kranjc, Svetina: _____

beseda – leksem: _____

4 točke

- 17. V izrazih, navedenih v prejšnji nalogi, poiščite prevzete besede.**

- A** Prevzete besede vpišite v ustrezen stolpec glede na to, ali so občna ali lastna imena.

Občna imena	Lastna imena

B Določite stopnjo prevzetosti vsake skupine besed, tako da podčrtate ustrezno možnost in poved dopolnite z razlago o pravopisnem pravilu, ki ga je pisec upošteval.

• Občna imena iz besedila so *sposojenke/tujke/citatne besede*, saj _____

_____.

• Lastna imena iz besedila so *sposojenke/tujke/citatne besede*, saj _____

_____.

7 točk

18. Prevzetim besedam iz besedila poiščite sopomenke, tako da podčrtate ustrezno možnost.

kontekst – besedilo, sobesedilo, okolje

kapaciteta – zmogljivost, vzdržljivost, količina

kompleksen – celovit, sramežljiv, zapleten

tempo – hitrost, jakost, kolikost

faktor – dejavnik, predmet, dejstvo

3 točke

19. V predzadnjem odstavku izhodiščnega besedila poiščite tvorjenko, ki spada v isto besedno družino kot beseda *govor*. Zapišite jo na črto, poimenujte jo ter ji določite skladijsko podstavo.

• Tvorjenka: _____

• Vrsta tvorjenke: _____

• Skladijska podstava: _____

3 točke

20. V naslednji povedi je več števnikov in drugih izrazov, ki se nanašajo na količino. Preberite poved.

Pri starosti okrog 20. meseca je prišlo do približno dvomesečnega zastoja, v katerem je sicer usvajal nove besede, vendar s precej počasnejšim tempom (v povprečju 1 do 2 besedi na dan).

A Zaradi katerega načela učinkovitega sporočanja je pisec uporabil števnike in druge količinske izraze? Podčrtajte ustrezno možnost.

Zaradi načela *jasnosti/jedrnatosti/natančnosti/živosti/jezikovne pravilnosti*.

B Podčrtano besedo zapišite tako, da boste njen prvi del zapisali s števk.

dvomesečnega – _____

- C** V delu besedila, ki je zapisano v oklepaju, je pisec pri rabi enega izmed predlogov naredil napako. Izpišite besedno zvezo z napačno rabljenim predlogom in pripišite pravilno možnost.

- Napačno rabljeni predlog: _____
- Pravilna možnost: _____

4 točke

21. Opazujte glagola v naslednji povedi.

Govorimo lahko s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), vendar razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.

- A** Glagola postavite v osnovno obliko, določite jima glagolski vid ter napišite njun vidski par.

Glagol	Osnovna oblika glagola	Glagolski vid	Vidski par
govorimo			
povezujemo			

- B** Zakaj je pisec uporabil glagola **govorimo** in **povezujemo**? Na črtico pred glagoloma zapišite številko ustrezne razlage.

_____ *govorimo, povezujemo*

Pisec je glagola uporabil,

- 1 da bi izrazil ponavljajoče se dogajanje.
- 2 da bi izrazil začetek dogajanja.
- 3 da bi izrazil enkratnost dogajanja.
- 4 da bi izrazil konec oz. prenehanje dogajanja/dejanja.
- 5 da bi izrazil splošno veljavnost dogajanja.
- 6 da bi izrazil dokončnost dogajanja.

3 točke

22. Opazujte, kako je zložena naslednja poved iz izhodiščnega besedila.

Govorimo lahko s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), vendar razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.

- A** Kako je poved zložena in katero pomensko razmerje izraža? Podčrtajte ustrezni možnosti.

Poved je priredno/podredno zložena, in sicer izraža vezalno/krajevno/protivno/vzročno/dopustno/načinovno/sklepalno razmerje.

- B** Svojo izbiro utemeljite tako, da obkrožite črko pred sopomensko dvostavčno povedjo.
- Govorimo lahko s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom) in razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.
  - Ko govorimo s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.
  - Čprav lahko govorimo s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.
  - Ker lahko govorimo s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.
  - Govorimo lahko s kretnjami, mimiko, gestami (ali z molkom), saj razvoj govora kljub vsemu najpogosteje povezujemo z uporabo besed in načinom skladanja teh besed.

3 točke

- 23.** Naslednja poved je enostavčna, vendar bi bila za manj poučenega bralca težje razumljiva. V njej podčrtajte stavčne člene in njihove dele.

Brez razumevanja teh procesov ne moremo razumeti zakonitosti učenja in usvajanja jezika.

3 točke

- 24.** Povedi preoblikujte tako, da podčrtana stavčna člena razširite v odvisnika. Novi povedi zapišite in poimenujte vrsto odvisnikov, ki ste ju tvorili.

- a) Brez razumevanja teh procesov ne moremo razumeti zakonitosti učenja in usvajanja jezika.

• Poved: _____

• Vrsta odvisnika: _____

- b) Pri usvajanju skladnje otrok nato uporabi velik del mentalnih kapacitet.

• Poved: _____

• Vrsta odvisnika: _____

5 točk

25. O čem vse razmišlja avtor v naslednji zloženi povedi? Določite njeno stavčno zgradbo (S-strukturo) in v njej označite tudi vrsto odvisnikov.

Če pustimo ob strani etična vprašanja te študije, lahko ugotovimo, da sta avtorja na področju razvoja govora dobila zelo podobne rezultate, kot so jih nekateri drugi avtorji na področju razvoja mišljenja.

S-struktura:

2 točki

26. Poimenujte besedno vrsto in podvrsto podčrtane besede ter ugotovite, na katero besedo se navezuje.

Ko v vsakodnevnem življenju usvojimo določeno tehniko, jo uporabljamo rutinsko.

- Besedna vrsta: _____
- Besedna zveza: _____

2 točki

27. Zamislite si, da delate raziskovalno nalogo o vplivu socialnega in ekonomskega statusa družine na obseg besednjaka pri mladostniku. Za namene raziskave ste pripravili anketo, ki jo želite izvesti na različnih srednjih šolah v Sloveniji. Anketo lahko izvedete na posamezni šoli, če vam to dovoli ravnatelj/ravnateljica šole. Napišite uradno prošnjo ravnatelju Srednje ekonomske šole v Slovenj Gradcu (Šolski center Slovenj Gradec, Srednja ekonomska šola, Koroška ulica 11, 2380 Slovenj Gradec), v kateri ga zaprosite za izvajanje anket in mu pojasnite namen in cilje raziskave.

24 točk

Novice.Dnevnik.si Debate/Kolumne

»Vaš čas je omejen«

Kolumne – torek, 08.07.2008 Tekst: Sašo Dolenc

Sašo Dolenc

1 Med vsemi mejniki v življenju ima zaključek šolanja za posameznika še posebno veliko težo. Ne gre namreč le za konec enega od mnogih obdobij življenja, ki ga nato nadomesti drugo, v današnji družbi je to dogodek, ko se mlad človek dokončno postavi na svoje noge.

2 *Rituali prehoda, ki spremljajo prestop iz dobe »pripravnštva« v dobo »odraslosti«, so na različnih koncih sveta prilagojeni lokalni tradiciji, a vseeno se včasih zdi, da bi veljalo kako dobro navado tudi privzeti.*

3 V ZDA je uveljavljena tradicija, da ob podelitvi končnih spričeval univerza povabi kako znano osebnost, ki študentom ob vstopu v »resnični svet« poda še zadnje napotke v obliki nagovora pred velikim avditorijem (commencement address). Enega najodmevnejših nagovorov diplomantom, ki ga velja poslušati večkrat (najdete ga na YouTube), je imel 12. junija 2005 na kalifornijski univerzi Stanford Steve Jobs, ključna oseba pri razvoju mnogih popularnih elektronskih naprav, kot so Maci, iPhoni in iPodi.

4 Zanimivo je, da Jobs, ki je sinonim za uspešnega poslovneža na področju računalništva in zabavne industrije, sam fakultete sploh ni končal. Že na začetku govora se je namreč pošalil, da je ta njegov nagovor verjetno najbližji stik, ki ga bo kadarkoli imel s ceremonijo podeljevanja diplom. A o pomenu šolanja nikakor nima slabega mnenja, le v njegovem primeru je življenjska pot tekla nekoliko drugače, o čemer pričajo tudi tri zgodbe, ki jih je predstavil v svojem petnajstminutnem nagovoru diplomantom.

5 Ker ga je biološka mati rodila še kot mlada študentka, se je odločila, da ga odda v posvojitev. Vendar le pod pogojem, da ga sprejme dobro izobražena družina. A žal sta se odvetnik in njegova žena, s katerima so že bili dogovorjeni, tik pred zdajci premislila, saj sta želela punčko, tako da je mali Steve pristal pri starših brez univerzitetne izobrazbe. Ko je biološka mati to izvedela, je dokončne papirje za posvojitev podpisala šele, ko so starši obljubili, da bodo posvojencu omogočili šolanje na univerzi, kar v ZDA ni ravno poceni.

6 Ker pa Jobs kot najstnik še ni prav dobro vedel, kaj bi sam s sabo in kakšne cilje naj si sploh postavi v življenju, se je z univerze že po pol leta izpisal. Ni namreč želel, da starši porabijo vse težko prigarane prihranke za njegovo šolanje, če sam ni povsem prepričan, ali je izbral pravi študij. Po izpisu je še kar

nekaj časa preživel v univerzitetnem kampusu, spal na tleh v sobah prijateljev in obiskoval le tista predavanja, ki so ga resnično zanimala. Pravi, da so mu prav obiski raznih na videz tako nepomembnih tečajev, kot je na primer kaligrafija, kasneje bistveno pomagali pri ustvarjanju računalnikov, s pomočjo katerih je uspel in postal ena najbolj cenjenih osebnosti v računalniškem poslu.

7 Pri sedemnajstih je namreč prebral naslednji stavek, ki si ga je vzel k srcu: »Če vsak dan preživiš, kot da bi bil tvoj zadnji, boš imel nekega dne gotovo prav.« Od tedaj se menda vsak dan zjutraj postavi pred zrcalo in vpraša: »Če bi bil danes moj zadnji dan, bi počel prav to, kar imam na urniku?« Ko je odgovor na to vprašanje preveč dni zapovrstjo »Ne«, ve, da mora v življenju nekaj spremeniti.

8 Pri dvajsetih sta s prijateljem v garaži staršev ustanovila podjetje Apple, ki je v desetih letih zrastle v več milijard vredno podjetje z več tisoč zaposlenimi. Pri tridesetih pa so se vizije Jobsa razšle z vizijami drugih vodilnih v podjetju. Ker ga večina nadzornikov ni podprla, je ob velikem medijskem odmevu izgubil službo v podjetju, ki ga je pravzaprav sam ustvaril.

9 Nekaj mesecev je bil popolnoma izgubljen. Ni vedel, kaj naj stori. Razmišljal je, da bi povsem spremenil svoje življenje, a je zmagal občutek, da v tem, kar je počel do takrat, v resnici uživa. Zato se je lotil vsega od začetka. Ponovno je ustanovil več podjetij, ki so hitro postala vodilna na svojih področjih. Med drugim je ustanovil studio za računalniško animacijo Pixar in ga leta 2006 za več milijard dolarjev prodal družbi Walt Disney, katere največji posamezni solastnik je danes. Danes je prepričan, da je bila boleča izguba službe pri Applu najboljša stvar, ki se mu je zgodila v življenju. Kasneje se je vrnil nazaj v podjetje in ga zelo uspešno vodi še danes.

10 Poanta Jobsovega nagovora je v bistvu ravno nasprotna tisti, ki so jo zadnja leta na veliko propagirali v naših krajih, ko so mlade prepričevali, naj študirajo smeri, ki so se v nekem trenutku politiki zdele »prave«. Včasih se premalo zavedamo, da nismo bitja iz računalniških igrice, saj imamo zgolj eno življenje. Leta 2004 se je Jobs dejansko soočil z lastno minljivostjo. Odkrili so mu tumor na trebušni slinavki, ki je praviloma neozdravljiv. A imel je srečo, saj se je po biopsiji izkazalo, da gre za eno od redkih oblik tumorja, ki se z operacijo lahko pozdravi.

11 Takole je sam izrazil bistvo svojega nagovora: »Vaš čas je omejen, zato ga ne zapravite tako, da ga živite za koga drugega. Naj vas ne omreži dogma, da je treba živeti po spoznanjih drugih. Ne pustite, da se vaš notranji glas utopi v šumu tujih mnenj. Najpomembneje je, da imate pogum slediti svojemu srcu in občutkom. Ti na neki način že vedo, kaj bi radi postali. Vse ostalo je drugotnega pomena.

/.../ Vaše delo bo zapolnilo pomemben del vašega življenja in edini način, da boste res zadovoljni, je, da počnete tisto, v kar resnično verjamete. To pa je mogoče le, če imate svoje delo radi. Če tega še niste našli, nadaljujte iskanje. Ne obupajte. Kot pri vseh zadevah, povezanih s srcem, boste že vedeli, kdaj boste naleteli na pravo stvar.«

(Vir: <http://www.dnevnik.si/debate/kolumne/331665>.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. O čem govori besedilo? Obkrožite črko pred najustreznejšim odgovorom.

- O slovesni podelitvi spričeval na ameriški univerzi Stanford ter o življenju in delu Steva Jobsa.
- O zaključku šolanja po svetu in pri nas ter o življenjski poti Steva Jobsa.
- O življenjski poti Steva Jobsa in njegovem nagovoru diplomantom na Stanfordu.
- O pomenu zaključka šolanja in slovesni podelitvi spričeval ter o nagovoru Steva Jobsa diplomantom na Stanfordu.
- O zaključku šolanja in o Stevu Jobsu, ki je v svojem nagovoru na Stanfordu diplomante pozval, naj imajo tako kot on dovolj poguma, da sledijo svojemu srcu in občutkom.

2 točki

2. Natančno določite okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo. Zapišite jih na ustrezno mesto v preglednici.

Kdo je avtor besedila?	
Kje je bilo objavljeno?	

2 točki

3. Med okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo, spada tudi datum, ko je bilo objavljeno. Na črto napišite datum objave besedila in odgovorite na vprašanje.

- Datum objave: _____
- Kateri dogodek v domačem okolju je spodbudil sporočevalca, da je napisal besedilo?

2 točki

4. Katere trditve so v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite črke pred njimi.

- Človek postane odrasel, ko zaključi šolanje.
- Uspešno zaključen študij zagotavlja posamezniku zadovoljstvo v življenju.
- Krušni starši Steva Jobsa so bili premožni, čeprav niso imeli univerzitetne izobrazbe.
- K uspehu Steva Jobsa v svetu računalništva je veliko prispevalo neformalno izobraževanje.
- Za sredstva javnega obveščanja je bila Jobsova izguba službe v podjetju Apple postranska stvar.
- Jobs je svoj denar vložil v nakup celotne družbe Walt Disney.
- Pri izbiranju življenjske poti se mora človek zanesti samo na svoj razum.
- Jobs se vsak dan sprašuje, ali je zadovoljen z delom, ki ga opravlja.

3 točke

5. Katere tri zgodbe je Steve Jobs povedal poslušalcem? Navedite jih.

- _____
- _____
- _____

3 točke

6. Naslednje trditve ne ustrezajo vsebini besedila »Vaš čas je omejen«. Popravite jih, tako da bo njihov pomen v skladu z vsebino izhodiščnega besedila, in popravljene povedi zapišite.

- Biološka mati Steva Jobsa ni mogla izbirati krušnih staršev za svojega sina.

_____

- Jobs se je izpisal z univerze, torej ima o šolanju slabo mnenje.

_____

- Večina nadzornikov v podjetju Apple je podprla ustanoviteljeve vizije.

_____

6 točk

7. Besedilo ni samo prikazovalno, ampak tudi vrednotenjsko. Preberite drugi in deseti odstavek ter odgovorite na vprašanja.

- A** Kaj meni sporočevalec o tradicionalni slovesni podelitvi končnih spričeval, na katere ameriške univerze povabijo znane osebnosti? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in iz drugega odstavka besedila izpišite del povedi, s katerim lahko svojo izbiro utemeljite.

Sporočevalec meni, da bi bilo dobro tudi pri nas organizirati podoben zaključek šolanja/da se nam ni treba zgledovati po tujih običajih ob zaključku šolanja.

- Izpis dela povedi:

_____

- B** Kaj sporočevalec meni o izbiri študija? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec meni, da morajo mladi izbrati smer študija,

- a) ki jo predlagajo strokovnjaki, saj je ta najbolj perspektivna.
- b) ki jo predlaga politika, saj je ta trenutno najboljša izbira.
- c) ki si jo izbere človek sam, saj bo to delal vse življenje.

3 točke

8. Sporočevalec je tvoril besedilo, v katerem je izrazil svoj pogled na izbrano temo. Na kaj je predvsem želel vplivati pri bralcu? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Sporočevalec je želel z besedilom vplivati predvsem na bralčevo

- a) vedenje o tradicionalni slovesni podelitvi spričeval na ameriških univerzah.
- b) mnenje o pomenu slovesne podelitve spričeval in prave izbire študija.
- c) ravnanje v slovesnem trenutku podelitve spričeval.

1 točka

9. Poimenujte vrsto izhodiščnega besedila glede na različna merila. Rešitve vpišite na ustrezna mesta v preglednici.

Merilo	Vrsta besedila
Število naslovnikov	
Pričakovani besedni odziv naslovnika	
Prenosnik	

2 točki

10. Sporočevalec je besedilo objavil v rubriki **Kolumne**. Kaj je kolumna in kako se imenuje pisec kolumne? V vsaki alineji podčrtajte pravilno možnost.

- Kolumna je praktično sporazumevalno / uradno / publicistično / strokovno besedilo, in sicer posebna vrsta ocene / komentarja / poročila.
- V določenem mediju se pojavlja redno / občasno in izraža stališče posameznega avtorja / celotnega uredništva / avtorja in uredništva, zato je vedno / samo včasih / nikoli podpisana.
- Pisec kolumne se imenuje kolumnec / kolumnist / kolumnistik.

3 točke

11. Besedilu je kot nebesedni spremljevalec dodana fotografija. Oglejte si jo, nato odgovorite na vprašanje in svoj odgovor utemeljite v povedi.

Ali je izbrani nebesedni spremljevalec ustrezen?

DA   NE

- Utemeljitev:

---

4 točke

12. Kako sporočevalec razvija temo v posameznih odstavkih? Na črte napišite ustrezen glagol.

- V prvem odstavku _____ pomen zaključka šolanja za vsakega posameznika.
- V tretjem odstavku _____ ameriško tradicijo podelitve spričeval na univerzi.
- V sedmem odstavku _____ življenjsko načelo Steva Jobsa.

3 točke

13. Preberite življenjsko načelo Steva Jobsa. S katerim argumentom utemelji svojo trditev? Odgovorite v povedi.

Vaš čas je omejen, zato ga ne zapravite tako, da ga živite za koga drugega.

Argument:

---

3 točke

14. Iz besedila sta izpisani dve skupini prevzetih izrazov. V točkah **A** in **B** določite, za katero vrsto prevzetih besed/izrazov gre, in navedite pravilo, ki ga pri rabi takih izrazov upoštevamo v slovenskih besedilih. Nato odgovorite na vprašanje.

- A** Določite, v katero vrsto prevzetih izrazov spadajo navedene besede/besedne zveze, tako da podčrtate pravilno možnost ob poševnici, in navedite pravilo, ki ga pri rabi takih izrazov upoštevamo v slovenskih besedilih.

Steve Jobs, Stanford, YouTube, Mac, iPhone, iPod, Apple, Pixar

Prevzeta lastna imena so *p o d o m a č e n a / p o l c i t a t n a*.

- Jezikovno pravilo:

- B** V izhodiščnem besedilu je uporabljen tudi izraz *commencement address*. V katero vrsto prevzetih izrazov spada in katero jezikovno pravilo upoštevamo pri rabi takih izrazov v slovenskih besedilih? Podčrtajte pravilno možnost ob poševnici in zapišite pravilo.

Prevzeta besedna zveza je *s p o s o j e n a / t u j a / c i t a t n a*.

- Jezikovno pravilo:

- C** Zakaj je besedna zveza *commencement address* zapisana v oklepaju? Odgovorite v povedi.

---

8 točk

15. V navedenih povedih opazujte rabo predlogov.

Med vsemi mejniki v življenju ima zaključek šolanja za posameznika še posebno veliko težo. Ne gre namreč le za konec enega od mnogih obdobj življenja, ki ga nato nadomesti drugo, v današnji družbi je to dogodek, ko se mlad človek dokončno postavi na svoje noge.

- A** Iz povedi po vrsti izpišite vse predloge in določite, s katerim sklonom se vežejo. Rešitve napišite na ustrezno mesto v preglednici.

	Predlog	Ime sklona, s katerim se veže
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

- B** Prve tri predloge uporabite v povedih, in sicer tako, da se bosta prvi in drugi predlog vezala s tožilnikom, tretji pa z orodnikom.

- _____
- _____
- _____

8 točk

16. V naslednji enostavčni povedi je uporabljena tudi beseda **nagovor**. Preberite poved in rešite naloge.

Znana osebnost študentom ob vstopu v »resnični svet« poda še zadnje napotke v obliki nagovora.

- A** Kaj v besedilu pomeni beseda **nagovor**? Obkrožite črko pred ustrezno trditvijo.
- a) spodbuditi koga h kakemu dejanju, ga nagovoriti zanj
  - b) začeti pogovor ali govor, ogovoriti naslovnika
  - c) imeti govor, namenjen določenemu naslovniku
- B** Katero stavčnočlensko vlogo ima beseda **nagovor** v zgornji povedi in kaj lahko na podlagi tega sklepate o pomenu tega podatka? Podčrtajte ustrezni možnosti ob poševnicah.

Beseda **nagovor** je uporabljena kot **glavni stavčni člen/jedro stavčnega člena/del prilastka**, saj je po mnenju pisca pomembnejši podatek o **vsebini/obliki sporočila**.

C Tvorite enostavčne povedi, tako da boste besedo **nagovor** uporabili v vlogi zapisanih stavčnih členov.

- Osebek: _____
- Predmet: _____
- Prislovno določilo: _____

7 točk

17. Enostavčno poved preoblikujte v sopomensko dvostavčno, tako da podčrtani stavčni člen razširite v odvisnik. Zloženo poved napišite na črti in poimenujte vrsto odvisnika.

Po izpisu je še kar nekaj časa preživel v univerzitetnem kampusu.

- Zložena poved:

_____

_____

- Vrsta odvisnika: _____

3 točke

18. Iz povedi izpišite zahtevane stavke.

A žal sta se odvetnik in njegova žena, s katerima so že bili dogovorjeni, tik pred zdajci premislila, saj sta želela punčko, tako da je mali Steve pristal pri starših brez univerzitetne izobrazbe.

- Osnovni stavek: _____
- Prilastkov odvisnik: _____
- Načinovni odvisnik: _____

3 točke

19. Preberite izpisano zloženo poved in rešite naloge.

Ker pa Jobs kot najstnik še ni prav dobro vedel, kaj bi sam s sabo in kakšne cilje naj si sploh postavi v življenju, se je z univerze že po pol leta izpisal.

A Vprašajte se po odvisnikih in na črti napišite vprašalni povedi:

- 1. odvisnik: _____
- 2. in 3. odvisnik: _____

B Poved preoblikujte tako, da boste namesto vzročnega razmerja izrazili posledično. Pri tem bodite pozorni na to, da boste ohranili vse podatke. Preoblikovano poved zapišite.

_____

_____

- C** Ali se je kaj spremenilo, ko ste poved z vzročnim razmerjem preoblikovali v poved s posledičnim razmerjem? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.
- Da. Poved je dobila drugačen pomen, čeprav je še vedno podredno zložena.
  - Da. Spremenila sta se tako celotni pomen povedi kot njena zgradba, saj je poved priredno zložena.
  - Da. Podatek o tem, da Jobs še ni prav dobro vedel, kaj bi sam s sabo, in podatek o njegovem izpisu z univerze sta postala enakovredna, saj je poved priredno zložena.
  - Ne. Podatek o Jobsovem izpisu z univerze je še vedno pomembnejši kot podatek o Jobsovi negotovosti, zato je prvi podatek izražen v glavnem stavku, drugi pa v odvisniku.

8 točk

20. Preberite zadnji odstavek, v katerem je citiran del Jobsovega nagovora.

- A** Štirje glagoli v njem so v velelnem naklonu. Izpišite jih in v povedi razložite, zakaj je govorec uporabil glagole v velelniku.

- Izpis glagolov: _____
 _____
 _____
 _____

- Razlaga rabe glagolov v velelniku:

_____

_____

- B** V izpisanih povedih podčrtajte odvisne stavke in pod vsak odvisnik zapišite njegovo vrsto. Nato določite prevladujoče pomensko razmerje med povedmi, tako da podčrtate pravilni odgovor ob poševnicah.

Vaš čas je omejen, zato ga ne zapravite tako, da ga živite za koga drugega. Naj vas ne omreži dogma, da je treba živeti po spoznanjih drugih. Ne pustite, da se vaš notranji glas utopi v šumu tujih mnenj. Najpomembneje je, da imate pogum slediti svojemu srcu in občutkom.

- Med povedmi prevladuje **naštevno / časovno / vzročno / posledično** razmerje.

- C** Poimenujte vrsto poročanega govora v tem odstavku.

_____

10 točk

21. Sporočevalec povzema dele Jobsovega nagovora in poroča o njem večinoma v tretji osebi. Kako bi govornik v prvi osebi povedal izpisano poved? Preoblikujte citirani del izhodiščnega besedila v dobesedni navedek in ga opremite z ustreznim ločilom.

Ni namreč želel, da starši porabijo vse težko prigarane prihranke za njegovo šolanje, če sam ni povsem prepričan, ali je izbral pravi študij.

2 točki

22. Ali je raba vejice v naslednji povedi pravilna? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite tako, da grafično (S-struktura) ponazorite sestavo povedi.

Ker ga je biološka mati rodila še kot mlada študentka, se je odločila, da ga odda v posvojitev.

DA   NE

- Ponazoritev sestave povedi (S-zgradba):

3 točke

23. V zapisu datuma pod naslovom besedila (torek, 08.07.2008) sta dve vrsti pravopisnih napak. Kateri? Navedite ju in datum pravilno zapišite.

- Vrsti pravopisnih napak:

1. _____

2. _____

- Pravilen zapis datuma: _____

3 točke

24. V povedih obkrožite črke, s katerimi so zapisani naglašeni samoglasniki.

Ne obupajte. Kot pri vseh zadevah, povezanih s srcem, boste že vedeli, kdaj boste naleteli na pravo stvar.

4 točke

25. Bi znali določiti, katero načelo učinkovitega sporočanja je kršeno v naslednjem stavku? Podčrtajte ustrezno možnost in svoj odgovor utemeljite (dopolnite poved).

Kasneje se je vrnil nazaj v podjetje in ga zelo uspešno vodi še danes.

Kršeno je načelo natančnosti/živosti/jedrnatosti/jezikovne pravilnosti/ustreznosti, saj _____

2 točki

26. Slovenske univerze ob začetku študijskega leta že tradicionalno prirejajo svečano otvoritev novega študijskega leta. Tega dne se na izbranem mestnem trgu že v dopoldanskem času predstavljajo vse fakultete, pa tudi različne obštudijske dejavnosti. Okrog poldneva se začne sprejem brucev in njihovih staršev, nato je na vrsti uradna otvoritev študijskega leta. Predstavijo se dekani fakultet, zbrane pa nagovorijo župan mesta, predstavnik študentov in rektor univerze. Uvodni slovesnosti sledi glasbeni program. Zamislite si, da ste rektor/rektorica ene od univerz. Napišite javno vabilo, v katerem boste nagovorili starše in bruce ter jih povabili na to prireditev. V vabilu poudarite ugled univerze, na katero se vpisujejo, in pomen tega dneva za mlade študente. Vaše besedilo naj obsega najmanj 150 besed.

22 točk

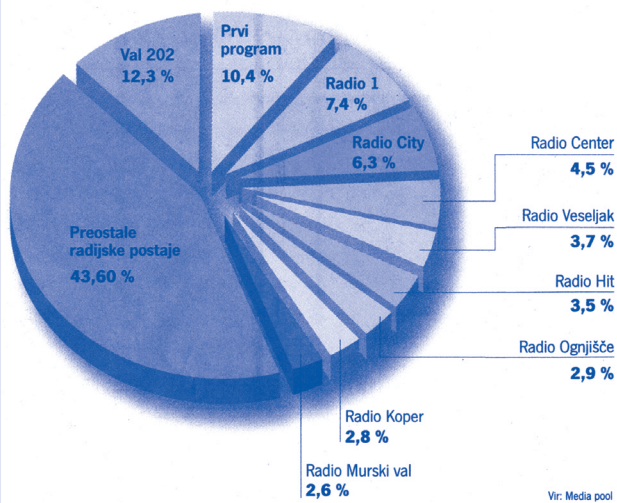
kje smo, kam gremo?

Že leta najbolj poslušana Val 202 in Prvi program Radia Slovenija

Anja Hreščak

1 Val 202 oziroma drugi program nacionalnega radia je v zgodnjih sedemdesetih postal medijski fenomen. Medtem ko so bili nacionalni programi Radiotelevizije Slovenija rigorozno vpeti v takratni politični prostor in čas, je Val 202 dal glas »malemu človeku«. Vse do danes. S takšnim programom je že vrsto let najbolj priljubljen radijski program v Sloveniji. Lani je denimo prepričal več kot 12 odstotkov vseh poslušalcev ali 209.000 Slovencev, ki mu ostajajo zvesti in med več kot osemdesetimi radijskimi programi v Sloveniji najraje izberejo frekvenco Vala 202.

Najbolj poslušane radijske postaje v letu 2009

2 V prvem četrtletju letošnjega leta je Prvi program Radia Slovenija na radiotelemetrijskih lestvicah poslušanosti prehitel Val 202, že v drugem četrtletju pa se je po podatkih raziskave Radiometrija, ki jo je opravilo podjetje Media Pool, razmerje spet vrnilo v ustaljene tirnice. Prvi in drugi program tako že leta kraljmeta na vrhu lestvice poslušanosti.

3 Verjetno ima Prvi program Radia Slovenija prav zaradi svoje tradicije, vloge pri oblikovanju nacionalne zavesti, izobraževanja, obveščanja in pester zgodovine še danes – že 82 let – zveste poslušalce. Radijska postaja Ljubljana je začela oddajati leta 1928, že deset let pozneje pa je imela kar 19.406 naročnikov. Po drugi svetovni vojni so jo preimenovali v Radio Slovenija. Strokovnjaki za verodostojne štejejo samo celoletne podatke in po teh je lanska radiotelemetrija naštel povprečno 177.000 poslušalcev »prvega«.

4 Poimenovan po valovni dolžini 202 metra, pri kateri je oddajal z Ljubljanskega gradu, se je Val 202 kot drugi nacionalni program prvemu pridružil leta 1972 in osvojil Slovenijo. Takrat ni bilo tako pestrega nabora radijskih programov, kot ga imamo danes. Poleg Vala 202 in Prvega programa smo imeli le še nekaj lokalnih radijskih postaj. V sedemdesetih letih smo Slovenci najraje poslušali Prvi program Radia Slovenija ter združena drugi in tretji program hrvaškega Radia Jadran. A že prvo leto oddajanja je Val 202 dnevno poslušala kar četrtnina Slovencev, v drugem letu oddajanja pa je številka narasla na 40 odstotkov. Zanimivo je, da je Val 202 šele s postavitvijo novih oddajnikov leta 1976 dosegel vso Slovenijo. V začetku osemdesetih mu je bila tako zvesta kar polovica vseh prebivalcev Slovenije, vse dokler ni leta 1985 postal absolutni zmagovalec in to ostal vse do devetdesetih, ko je program poslušalo kar 80 odstotkov Slovencev. To so bili časi, ko je bil radio kralj.

5 Tudi danes tradicionalno ostaja na prvem mestu najbolj poslušanih radijskih postaj, a je kolač poslušalcev precej bolj razdrobljen. Po podatkih statističnega urada je v Sloveniji na izbiro 86 radijskih programov, njihovo število pa še kar narašča. Med temi je 41 programov »posebnega pomena«, in sicer 10 odstotkov javnih programov, približno polovica lokalnih radijskih programov, več kot tretjina regionalnih programov in trije nepridobitni programi posebnega pomena. Prestalo so komercialne radijske postaje.

6 Drugi najbolj poslušani radijski program je Prvi program Radia Slovenija, ki je prepričal 10 odstotkov poslušalcev radia ali 177.000 Slovencev. Sledita komercialni postaji Radio 1, ki ga poslušata 7,4 odstotka poslušalcev, in štajerski Radio City, ki je prepričal 6,3 odstotka Slovencev. V nadaljevanju si sledijo Radio Center, Radio Veseljak, Radio Hit, ki je bil tudi prvi slovenski komercialni radio, pa Radio Ognjišče, Radio Koper ter Murski val, ki ga poslušata 2,6 odstotka Slovencev. Najmanj Slovencev sliši in poslušata Radio Capodistria, Muravideki Magyar Radio ter Celjski val, in sicer manj kot 2000 poslušalcev.

7 Največ poslušalcev Vala 202 poslušata njegov dopoldanski program, zato je tudi cena 30-sekundnega oglasnega bloka med 8. in 11. uro najvišja, znaša kar 262 evrov. V zgodnjih jutranjih urah, od 5. do 8. ure, na radijskih sprejemnikih poslušalcev prevladuje postaja prvega programa RTV, zato je v

Radio 1

Radio City

Radio City slišijo le na Štajerskem in v osrednji Sloveniji, toda na severovzhodu je osvojil kar 90 odstotkov poslušalcev, kar ga postavlja na četrto mesto najbolj poslušanih radijskih postaj. Tretje mesto zaseda komercialni Radio 1, ki prav tako ne oddaja po vsej državi. Drugače je s Prvim programom Radia Slovenija in Valom 202, ki ju lahko slišimo povsod.

tem času na frekvencah Prvega programa polminutni oglas najdražji, stane pa 216 evrov. V dopoldanskem bloku od 8. do 11. ure je oglas na teh radijskih valovih skoraj za polovico cenejši, stane 114 evrov, a ga bo slišalo tudi dve tretjini manj poslušalcev. Opoldne in zgodaj popoldne je najbolj uspešen čas radijske mreže Radia 1, med 11. in 17. uro jo poslušajo največ poslušalcev, polminutni oglas pa stane od 90 do 110 evrov. Bistveno cenejši za oglaševalce je Radio City, oglas na njegovih frekvencah stane 47 evrov ne glede na to, kdaj je predvajan, saj tudi število poslušalcev čez dan bolj ali manj ostaja enako.

8 Več kot 66 odstotkov poslušalcev Vala 202 je starejših od 40 let, 41 odstotkov jih je končalo vsaj

višjo šolo, večinoma pa gre za premožnejše poslušalce, ki so zaposleni. Poslušalci drugega programa so v povprečju nekoliko mlajši kot poslušalci Prvega programa Radia Slovenija, med katerimi je več kot polovica upokojencev. Tudi v primeru Radia Ognjišče, ki je na osmem mestu med najbolj priljubljenimi radijskimi postajami, je več kot polovica izmed 53.000 poslušalcev upokojencev. Medtem ko več kot 35 odstotkov poslušalcev obeh najbolj priljubljenih nacionalnih programov živi v ljubljanski regiji, je med poslušalci četrtega najbolj priljubljenega radijskega programa Radia City kar 90 odstotkov Štajercev.

(Vir: Dnevnikov objektiv, 17. julija 2010.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Poskusite čim natančneje določiti okoliščine, v katerih je nastalo izhodiščno besedilo, in jih zapišite na črte.

Tvorec besedila: _____

Naslovník besedila: _____

Čas objave besedila: _____

Razlog za nastanek besedila: _____

2 točki

2. Kaj je tema besedila?

2 točki

3. Izhodiščno besedilo nima ne posebnega uvodnega odstavka ne posebnega zaključka, ampak takoj pove bistveni podatek, da je Val 202 najbolj priljubljen radijski program v Sloveniji. O katerih posameznih vidikih teme govorijo preostali odstavki?

A Na črtice napišite ustrezne številke odstavkov.

- 1 najbolj priljubljen radijski program v Sloveniji
- statistični pregled poslušalcev
- poimenovanje in zgodovina Vala 202
- število in vrste radijskih programov v Sloveniji
- primerjava uspešnosti prvega in drugega programa Radia Slovenija
- delež poslušanosti posameznih radijskih programov
- pomen in zgodovina Prvega programa RS

B V besedilu je osem odstavkov, v nalogi **A** pa jih je oštevilčenih samo sedem. Kateri odstavek je izpuščen in o katerem vidiku teme (o kateri podtemi) govori izpuščen odstavek? Napišite številko odstavka in poimenujte podtemo.

5 točk

4. Kakšna je vloga nebesednih spremljevalcev, s katerimi je opremljeno besedilo? Na črtice pred navedenimi nebesednimi spremljevalci zapišite najustreznejšo številko.

— zemljevida in tortni graf	1 pritegnitev pozornosti
— zapis z večjimi črkami	2 ponazoritev zapisanega
— polkrepki tisk	3 organizacija besedila oz. ureditev zapisa
— zapis v stolpcih	4 poudarek bistvenih podatkov

2 točki

5. Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno v stalni rubriki *kje smo, kam gremo?* Ta rubrika prikazuje in pojasnjuje statistične podatke raziskav javnega življenja, npr. o rodnosti na Slovenskem, o osamosvajanju mladih, o Slovencih glede na veroizpoved, o ukradenih in najdenih avtomobilih ipd. V povedih skušajte pojasniti, kaj pomeni naslov rubrike. Nato odgovorite na vprašanje in svoj odgovor utemeljite v povedi.

A Kaj pomeni naslov rubrike? Odgovorite v povedih.

- B** Naslov rubrike *kje smo, kam gremo?* je zapisan z malo začetnico. Ali je tak zapis ustrezen? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite.

DA   NE

- Utemeljitev:

---

6 točk

- 6. Ali so trditve v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite DA ali NE.**

Val 202 je že od začetka tako priljubljen zaradi svoje politične angažiranosti.	DA	NE
Februarja 2010 je Prvi program poslušalo več ljudi kot Val 202.	DA	NE
Komercialne radijske postaje spadajo med programe posebnega pomena.	DA	NE
Cena oglasov je večinoma odvisna od časa predvajanja.	DA	NE
Upokojenci raje kot Prvi program Radia Slovenija poslušajo Val 202.	DA	NE
Dobra petina vseh, ki poslušajo radio, izbira frekvence Radia Slovenija.	DA	NE
Novomeščani lahko poslušajo tako Radio 1 kot Radio City.	DA	NE
Radio Študent posluša manj kot 2,6 odstotka prebivalcev.	DA	NE

4 točke

- 7. V katero besedilno vrsto bi uvrstili izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom in ga utemeljite s tremi značilnostmi izbrane besedilne vrste.**

- Obvestilo o raziskavi.
- Poročilo o raziskavi.
- Zapisnik raziskave.
- Empirični del seminarske naloge.
- Poljudnoznanstveni članek.

- Značilnosti izbrane besedilne vrste:

---

3 točke

- 8. Besedilo *Že leta najbolj poslušana Val 202 in Prvi program Radia Slovenija* je publicistično. Za taka besedila je poleg vsem razumljivega jezika značilna tudi raba tipičnih publicističnih izrazov. Podčrtajte publicizme v izpisanih povedih in jih nadomestite s slogovno nezaznamovanimi izrazi.**

- V prvem četrletju letošnjega leta je Prvi program Radia Slovenija na radiotelemetrijskih lestvicah poslušnosti prehitel Val 202, že v drugem četrletju pa se je po podatkih raziskave Radiometrija, ki jo je opravilo podjetje Media Pool, razmerje spet vrnilo v ustaljene tirnice.*

- b) *Prvi in drugi program tako že leta kraljujeta na vrhu lestvice poslušnosti.*
-
- c) *Tudi danes tradicionalno ostaja na prvem mestu najbolj poslušanih radijskih postaj, a je kolač poslušalcev precej bolj razdrobljen.*
-
- č) *Drugi najbolj poslušani radijski program je Prvi program Radia Slovenija, ki je prepričal 10 odstotkov poslušalcev radia ali 177.000 Slovencev.*
-

8 točk

9. Ali je besedilo glede na razkrivanje sporočevalca prevladujoče objektivno ali subjektivno? Podčrtajte ustrezno možnost in dopolnite poved.

Besedilo je prevladujoče **objektivno / subjektivno**, saj avtorica _____

2 točki

10. Čeprav je besedilo publicistično, je v njem nekaj manj znanih prevzetih besed.

- A** Razložite, kaj pomenita besedi **telemetrija** in **statistika**, tako da na črtici pred njiju zapišete številko ustrezne razlage.

___ telemetrija	1 številčni podatki o množičnih pojavih
	2 posnetki na daljavo
___ statistika	3 številčna oznaka, opredelitev
	4 merjenje na daljavo
	5 številčna znamenitost
	6 vodenje na daljavo
	7 povzetek podatkov

- B** Zakaj je avtorica uporabila prevzeti besedi? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

- a) Ker je želela zveneti bolj izobraženo in poučeno kot bralci njenega članka.
 b) Ker gre za strokovna izraza, za katera nimamo natančne domače ustreznice.
 c) Ker je za publicistična besedila značilna pogosta raba manj razumljivih prevzetih besed.
 č) Ker je predvidevala, da vsak povprečen bralec razume pomen besed telemetrija in statistika.

3 točke

11. Poleg prevzetih občnih besed je v besedilu tudi nekaj prevzetih lastnih imen. Ali sta imeni radijskih programov **Radio City** in **Radio Capodistria** ustrezni glede na določila o javni rabi slovenščine? Podčrtajte pravilno možnost ob poševnici in za vsako ime v povedi utemeljite svoj odgovor.

- Radio City je ustrezno / neustrezno ime.

Utemeljitev: _____

- Radio Capodistria je ustrezno / neustrezno ime.

Utemeljitev: _____

5 točk

12. Ali bi znali pojasniti razliko med glagoloma **slišati** in **poslušati**? Preberite izpisano poved in slovarski sestavek ter rešite naloge.

Najmanj Slovencev sliši in posluša Radio Capodistria, Muravideki Magyar Radio ter Celjski val, in sicer manj kot 2000 poslušalcev.

poslušati -am, in poslušati tudi poslušati -am nedov. (ú; ú á ú) **1. zavestno, hote s sluhom zaznavati:** sedel je mirno in poslušal; poslušati bitje srca; poslušati hrup; poslušal sem, kako je pokalo v daljavi; gledati in poslušati; molče, napeto, pazljivo poslušati; pog. poslušati samo z enim ušesom *nepazljivo // s poslušanjem dojemati, zaznavati vsebino česa:* prebral bom članek, poslušajte; poslušati glasbo, radijsko oddajo, pogovor; poslušal je, kaj govorijo; z zanimanjem poslušati / poslušati govornika, pevca *njegov govor, petje;* ekspir.: saj me sploh ne poslušáš; samo napol me poslušáš *nepazljivo;* publ. poslušajte nas spet danes teden ob isti uri *ta radijska oddaja bo spet na programu danes teden ob isti uri* **2. pazljivo, napeto čakati na glasove, zvoke:** poslušala je, a vse je bilo tiho; poslušal je, kdaj bo zaslišal zvonec / poslušal je proti postaji, če se že bliža vlak; knjiž. poslušati v temo **3. redko prisluškovati:** poslali so ga tja, da bi poslušal; ali ste poslušali za vrati **4. upoštevati pri svojem ravnanju:** poslušati nasvet / žena je ugovarjala, on pa je ni poslušal; ko bi bil mene poslušal, bi vsega tega ne bilo; ne poslušaj takih svetovalcev / ekspir. poslušati pamet, razum; knjiž. poslušati glas srca // *ubogati:* reci ji ti, mene ne poslušá; poslušati starše / poslušati povelje, ukaz; njegova dolžnost je bila poslušati, kar so mu ukazali **5. udeleževati se kot slušatelj predavanj na visoki šoli:** poslušati svetovno književnost / poslušati predavanja iz slavistike / poslušal je še Ramovša *njegova predavanja* **6. ekspir. izraža negativen, odklonilen odnos osebká do govornjenega:** tvojega sestemanja ne bom več poslušal; nerad, težko poslušam tako govorjenje; zoprno mi

je poslušati te neumnosti; zabavljanja nisem mogel več poslušati / nehajte, kdo vas bo poslušal **7. v medmetni rabi izraža a) željo, prošnjo:** poslušaj, mama, ali mi boš kupila čevlje; poslušajte, pridite jutri, pa se bova dogovorila **b) nejevoljo, nestrpnost:** poslušaj, zdaj te imam pa dosti; poslušaj, ali me imaš za norca; tako res ne gre, poslušajte **c) ugovor:** poslušajte, to je vendar zlagano; ampak poslušajte, jaz sam ne morem nič urediti **e) začudenje, presenečenje:** poslušaj, ali je kaj takega mogoče • rad bi ti nekaj povedal. Poslušam govori, povej; ekspir. pazi, tukaj stene poslušajo *verjetno tukaj kdo prisluškuje;* ekspir. vsak dan poslušam pritožbe proti vam *se pritožujejo proti vam;* knjiž., ekspir. poslušati naravo, nočno tihoto *doživljati jo, vživljati se vanjo;* pog. še dolgo je potem poslušal, da je tat *so mu očitali, so ga zmerjali;* pog. vedno poslušamo, kakšna je mladina *se govori;* ekspir. poslušati z očmi in ušesi *zelo pazljivo;* ekspir. poslušal ga je s srcem ne samo z ušesi *vživel se je v njegovo govorjenje;* ekspir. poslušati z odprtimi usti *zelo pazljivo; zelo začudeno;* ne morem mu pojasniti, ker ne zna poslušati *z govorjenjem ne da sogovorniku možnosti, da bi govoril, povedal svoje mnenje;* ekspir. on se rad poslušá *veliko govori in ima to, kar pove, za zelo pametno;* lažje bi ga nosil kot poslušal *zelo neprijeten, nadležen je;* ekspir. tako lepo govori, da bi ga kar naprej poslušal *zelo lepo govori* **poslušáje** star.: sedela je pri oknu, poslušáje fantovsko petje; napeto poslušáje, je gledal v daljavo **poslušájoč** -a -e: otroci sedijo okoli nje, poslušájoč pravljico; predavati pazljivo poslušájočim udeležencem; sam.: poslušájoči so se ob teh besedah vznemirili **poslušán** -a -o: publ. zelo poslušána radijska oddaja

A V katerem pomenu je uporabljen glagol **poslušati** v izpisani povedi? Številko pomenske razlage napišite na črto.

B Ali so naslednje trditve o iztočnici (geslu) pravilne? Obkrožite DA ali NE.

Glagol poslušati pravilno naglasimo na drugem zlogu.	DA	NE
Glagol poslušati pravilno naglasimo na tretjem zlogu.	DA	NE
Poslušati je dvovidski glagol.	DA	NE
Poslušati je v vseh pomenih slogovno nezaznamovani glagol.	DA	NE
Poved »Poslušajte nas spet danes teden ob isti uri!« je značilna za publicistična besedila.	DA	NE
Glagol poslušati lahko uporabljamo v pomenu ubogati.	DA	NE
Kadar rečemo, da stene poslušajo, mislimo, da nekdo prisluškuje.	DA	NE
Slovarski sestavek vsebuje terminološko gnezdo.	DA	NE
Beseda poslušajoč je podiztočnica slovarskega sestavka.	DA	NE
Besedo poslušajoč lahko uporabimo kot pridevniško besedo ali kot prislov.	DA	NE

C V naslednje primere smiselno vstavite glagola *slišati* in *poslušati* v pravilni obliki.

Več ljudi lahko program radia Capodistria _____, kot ga _____.

Radio Capodistria bi morda _____ več ljudi, če bi ga _____ tudi v osrednji in vzhodni Sloveniji.

Radio redkeje zbrano _____, pogosteje ga med drugimi opravili le _____ v ozadju.

Veš, da lahko vsak dan po radiu _____ prometna obvestila. Kadar se odpravljaš na pot, pa jih tudi _____ !

Č Poskusite na podlagi slovarskega sestavka *poslušati* razložiti prvi, osnovni pomen besede *slišati*. Pri razlagi si pomagajte tudi s primeri iz besedila in naloge **C**. Na prazna mesta zapišite predvidene dele slovarskega sestavka.

slišati	_____
	končnica za 1. os. ed. sed.
1.	_____ :
	pomenska razlaga
	_____
	ponazarjalni zgled

11 točk

13. Tvorite besede iz skladenjskih podstav z glagoloma **slišati** in **poslušati**.

SLIŠATI	POSLUŠATI
tak, ki se sliši – _____	ta, ki posluša – _____
tak, ki sliši – _____	tak, ki posluša – _____
tako, da se sliši – _____	tak, ki se posluša – _____

3 točke

14. V izhodiščnem besedilu je veliko samostalniških besed. V izpisanih povedih poiščite vse samostalniške besede in jih vpišite na ustrezno mesto v preglednici.

Po teh podatkih je lanska telemetrija naštela povprečno 177.000 poslušalcev »prvega«. V začetku osemdesetih mu je bila tako zvesta kar polovica vseh prebivalcev Slovenije.

Samostalnik	Samostalniški zaimек	Posamostaljena pridevniška beseda

5 točk

15. V sedmem odstavku izhodiščnega besedila so nekateri pridevniki stopnjevani.

- A** Poiščite stopnjevane pridevnike in jih zapišite na ustrezno mesto v preglednici (posamezne besede izpišite samo enkrat).

	Primernik	Presežnik
Stopnjevani pridevniki		

- B** Eden izmed presežnikov je stopnjevan na manj ustrezen način. Izpišite ga in pripišite ustrežnejšo obliko.

_____

Izpis pridevnika, stopnjevanega na manj ustrezen način

_____

Ustrežnejša oblika presežnika

3 točke

16. Preberite priredno zloženi povedi.

- A** Poimenujte vrsto vsakega priredja in poved preoblikujte v sopomensko podredno zloženo poved.

V prvem četrletju letošnjega leta je Prvi program Radia Slovenija na radiotelemetrijskih lestvicah poslušnosti prehitel Val 202, že v drugem četrletju pa se je razmerje spet vrnilo v ustaljene tirnice.

- Vrsta priredja: _____

Sopomenska podredno zložena poved:

_____

_____

_____

Največ poslušalcev Vala 202 posluša njegov dopoldanski program, zato je tudi cena 30-sekundnega oglasnega bloka med 8. in 11. uro najvišja.

- Vrsta priredja: _____

Sopomenska podredno zložena poved:

_____

_____

_____

- B** Kateri trditvi o povedih iz naloge **A** nista pravilni? Obkrožite črki pred njima.

- Priredno in podredno zložena poved vsebujeta enake podatke.
- Vrstni red stavkov v priredju lahko zamenjamo, ne da bi se pri tem spremenilo pomensko razmerje med stavkoma.
- Vrstni red stavkov v podredju lahko zamenjamo, ne da bi se pri tem spremenilo pomensko razmerje med stavkoma.
- č) V priredju sta podatka v osnovnem in dopolnjevalnem stavku enakovredna.
- d) V podredju je pomembnejši podatek v dopolnjevalnem (odvisnem) stavku.

7 točk

17. Strnite dvostavčne povedi v enostavčne. Strnjene povedi napišite na črte.

- Takrat ni bilo tako pestrega nabora radijskih programov, kot ga imamo danes.

- Oglas na njegovih frekvencah stane 47 evrov ne glede na to, kdaj je predvajan.

- Večinoma pa gre za premožnejše poslušalce, ki so zaposleni.

- To so bili časi, ko je bil radio kralj.

---

5 točk

18. Preberite poved in ugotovite, katera od naštetih povedi se nanjo najustrezneje navezuje. Obkrožite črko pred njo in svoj odgovor utemeljite v povedi.

Val 202 oziroma drugi program nacionalnega radia je v zgodnjih sedemdesetih postal medijski fenomen.

- Že prvo leto oddajanja je Val 202 dnevno poslušala kar četrtnina Slovencev.
- Že prvo leto oddajanja je drugi program nacionalnega radia dnevno poslušala kar četrtnina Slovencev.
- Že prvo leto oddajanja ga je dnevno poslušala kar četrtnina Slovencev.

- Utemeljitev:

---

3 točke

19. Preberite izpisano poved in v njej opazujte členke.

Verjetno ima Prvi program Radia Slovenija prav zaradi svoje tradicije, vloge pri oblikovanju nacionalne zavesti, izobraževanja, obveščanja in pestre zgodovine še danes – že 82 let – zveste poslušalce.

- A** V povedi sta razen že podčrtanih členkov še dva. Zapišite ju na črti.

- B** Katera sopomenska členka bi lahko avtorica besedila uporabila namesto členkov *verjetno* in *še*? Zapišite ju.

Sopomenska členka:

verjetno – _____

še – _____

- C** S členki lahko izrazimo različne stopnje verjetnosti oz. prepričanja. Na črti zapišite členka, s katerima bi v zgornji povedi zamenjali členek *verjetno*,

- če bi želeli izraziti manjšo verjetnost povedanega: _____
- če bi želeli izraziti, da ste o povedanem popolnoma prepričani: _____

6 točk

20. V povedi iz 19. naloge je uporabljen dvodelni pomišljaj. Odgovorite na vprašanja o tem ločilu.

- A** Kakšna je vloga dvodelnega pomišljaja v povedi? Podčrtajte pravilni odgovor.

Dvodelni pomišljaj

- a) označuje dobessedni navedek v poročanem govoru.
- b) ločuje vrinjeni stavek od preostale povedi.
- c) ločuje nadrejeni stavek od podrejenega.
- č) izraža nedokončano misel v povedi.

- B** Katero ločilo bi lahko uporabili namesto dvodelnega pomišljaja v tej povedi? Odgovor napišite na črto.

_____

- C** Predstavljajte si, da bi to poved glasno prebrali po radiu. Na kaj vas je avtorica opozorila z rabo dvodelnega pomišljaja? Obkrožite črki pred pravilnima trditvama.

Avtorica besedila se je odločila za dvodelni pomišljaj, da bi govorec

- a) na tem mestu napravil premor in poudaril ta del povedi.
- b) na tem mestu za trenutek umolknil.
- c) na tem mestu spremenil register in hitrost govorjenja.
- č) ta del povedi prebral s končno intonacijo.
- d) ta del povedi pri branju izpustil.
- e) ta del povedi zlogoval.

4 točke

21. Raziskave o poslušanosti radijskih postaj so po navadi predstavljene tudi po radiu, zato se morajo napovedovalci pripraviti na glasno branje.

A Kako bi naglasili besede v navedeni povedi? Obkrožite črke, s katerimi so zapisani naglašeni samoglasniki (pri tem pazite na breznaglasnice).

Tudi danes tradicionalno ostaja na prvem mestu najbolj poslušanih radijskih postaj, a je kolač poslušalcev precej bolj razdrobljen.

B Kako bi v besedah iz povedi izgovorili črko *e*? Izpišite besede z naglašnim ozkim oziroma širokim *e*.

- besede z naglašnim ozkim *e*: _____
- besede z naglašnim širokim *e*: _____

6 točk

22. Zamislite si, da ste Maja/Mojmir Lesar (Vršiška cesta 3, 4280 Kranjska Gora) in da redno poslušate Radio Vršič. Čeprav je to lokalni radijski program, je med najbolj poslušanimi na Gorenjskem, saj ponuja veliko zanimivega, novice o ljudeh in dogodkih, koristne nasvete ter glasbo za različne okuse in generacije. Celo kadar greste na službeno pot, ohranjate stik z domačim krajem in poslušate »svoj« radio na spletu. Včasih pa vas kakšen nespreten ali jezikovno ne dovolj podkovan voditelj razjezi. Napišite pismo v rubriko *Pisma bralcev* in v njem navedite nekaj razlogov, zakaj ste redni poslušalec Radia Vršič. Nato izrazite svoje nezadovoljstvo zaradi nekaterih napak, ki si jih radijski voditelji ne bi smeli privoščiti, npr.: nepravilno stopnjevanje (*najbolj uspešen, najoptimalnejši*), napačna raba dvojine (*pred dvemi desetletji*), pol vikanje (*Zahvaljujem se Vam, da ste se odzvala vabilu.*). Omenite tudi, kdaj oziroma v kateri oddaji ste slišali napačne izraze. Svoje mnenje utemeljite in pri tem navedite pravilne oblike stopnjevanja, dvojine in vikanja. Svoj prispevek zaključite s predlogom, kako naj Radio Vršič izboljša svojo jezikovno podobo v javnosti. Pismo izvirno naslovite, pri pisanju upoštevajte značilnosti besedilne vrste in bodite pozorni na jezikovno pravilnost. Vaše besedilo naj obsega približno 250 do 300 besed.

25 točk

Ob zaprti knjigi

Beseda besedo umije?

So stvari, so podobe in so besede. Če bi bilo mogoče, bi diskusijo poenostavil do nedvoumnosti, ker pa se to ne da, bom pisal naprej v upanju, da delček tega, o čemer razpravljam, razumem vsaj sam. Ne kateri koli, temveč tistega, v katerem vidim poanto.

Stvari, grobo in posplošujoče, morda narobe, so vse, kar je dostopno čutilom. Miza, stol ... Krik, npr., pa je slišen, čeprav ni »stvar« v dobesednem pomenu, temveč v najširšem smislu, ki ga vsiljujemo temu izrazu. itd. Poimenovane stvari imajo lahko vlogo »podob«. Če nekemu rečemo »konj«, imamo v mislih in na jeziku, da je štorast in da nas je s svojo nerodnostjo razjezil. Čeprav so podobe kot »stvari« konkretne, so glede na dejanski pomen in intenco, ki ju dojemamo abstraktno in razumsko, razumljive. Besede so v tem pogledu nevtralne, saj izražajo tako stvar kakor podobo.

Osnovno obvladovanje jezika oziroma sposobnost osnovne komunikacije predpostavlja aktivno uporabo nekaj sto besed, ki se nanašajo na »stvari«, in (pasivno pre)poznavanje nekajkratnega količnika le-teh. Za kaj več je bržkone treba prepoznati tudi kakšno podobo. No, s »konjem« ne bo težav. Pri kompleksnejših podobah se že utegne zaplesti, bodisi v vsebinskem bodisi v jezikovnem pogledu ali pa kar v obeh. Vas je že kdo prosil za »medvedjo uslugo«? Se dogaja. Pred leti je na predstavitvi rektorskih kandidatov eden od njih izjavil, da si bo univerza poskušala odrezati »daljši konec pogače«. Še vedno pa so takšne podobe enoznačne. A kaj poreče nekdo, ki bi zase slišal, da zajema »z dolgo žlico«? Namreč s takšno, s katero daleč seže, v usta pa lahko nese samo drugemu, sebi ne. Kdor ga je tako označil, ga je morda ironično določil za neumnega, morda pa pohvalil, da je altruist. Podobno velja za »kratko žlico«. A kdo neki bi si vendar na tak način oteževal sporazumevanje? Navedeni primer je vzet iz japonsčine.

Od intelektualca je smiselno pričakovati, da mu podobe v jeziku ne bodo delale težav, vendar ni vedno tako. Res je, nihče še ni podal univerzalne definicije »intelektualca«, toda če gre zaupati etimologiji, je intelektualec oseba, ki zna med mnogimi možnostmi izbrati pravo (neologizem iz lat. glagola intelligo < inter + legere: »med, vmes« + »iz- / prebirati, brati«). Pravo podobo, pravo besedo za pravo

Miha Pintarič

stvar. Le kako je potem mogoče, da se je v osrednji slovenski bolnišnici pojavil plakat, ki opozarja na higijensko nujnost umivanja rok s parolo »roka roko umije«? Izdelek je brez dvoma nastal v oblikovalski delavnici, kjer so se kreativci, verjetno diplomirani arhitekti, bodisi iz nevednosti bodisi iz porednosti odločili tematizirati trenutna higijenska priporočila na skrajno problematičen način.

»Roka roko umije« je podoba, razumljiva v kontekstu »mreženja«, spletanja specifičnih odnosov, ki pridejo do veljave predvsem, kadar nam zaradi nepravilnih, nedovoljenih, neetičnih ali vsaj sumljivih dejanj teče voda v grlo. Roka, ki je umazana, umije roka, ki jo je bila že umila druga, morda ista, ki jo v tem trenutku umiva sama. Daj-dam. Ti meni, jaz tebi. Roka, ki umije drugo, nima v tem primeru nobene zveze s higieno. Podoba je povsem moralno-etične narave. Plakat so morale odobriti (in plačati) strokovne službe institucije, verjetno to pomeni diplomirane pravnike in/ali ekonomiste, zagotovo pa je vse skupaj videl tudi kakšen zdravnik. Pa nič. Zdaj je na očeh povsod, kamor se obrnete. Naj redefiniramo intelektualca ali podobo? Ali je pač plakat s svojo parolo na (pravem) mestu, kjer je vse v redu, ker je vse narobe? Je kje diagnostik? Vprašajte zdravnike, oni vedo, s posebnim skenerjem bi to tudi potrdili. Toda zanj ni denarja, njihove roke pa so vedno bolj umazane. Umazano je čisto, čisto, umazano. No, pa smo ujeli Japonce. Podobe v zadnjem odstavku pa za vajo poiščite sami!

(Vir: Prirejeno po: Delo, 26. 5. 2010.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo? Rešite nalogi.

A Dopolnite trditve.

Izhodiščno besedilo je bilo objavljeno v časopisu _____, in sicer v prilogi _____.

Tvorec izhodiščnega besedila je _____.

B V povedi razložite, kdo je naslovnik izhodiščnega besedila in zakaj je razmišljanje tvorca zanj zanimivo.

_____

_____

5 točk

2. Kaj je tema besedila? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

Tema besedila je:

- a) moralno-etična vprašljivost plakata z naslovom Roka roko umije.
- b) večine osnovnega obvladovanja jezika.
- c) poznavanje prenesenega pomena besednih zvez.
- č) podoba intelektualca in njegovo poznavanje jezika.
- d) razlaga in ponazoritev besedne zveze roka roko umije.

1 točka

3. Naslednji trditvi ne ustrezata vsebini izhodiščnega besedila. Zanicajte povedi, tako da bosta v skladu s trditvami v besedilu, in ju zapišite.

a)

Nobenemu intelektualcu ne bi bilo treba razumeti podob v jeziku.

_____

b)

Plakat s parolo »roka roko umije« so izdelali jezikoslovci in literati.

_____

4 točke

4. Pisec v besedilu najprej spregovori o osnovnem obvladanju jezika.

A Razložite, kaj mu ta izraz pomeni, tako da navedete sopomenski izraz in pomenski opis, ki ju uporabi.

- Sopomenski izraz: _____
- Pomenski opis: _____

- B** Ali po mnenju pisca zadošča osnovno obvladanje jezika za učinkovito sporazumevanje? Obkrožite DA ali NE in navedite argument, ki ga navaja.

DA   NE

Argument: _____

4 točke

- 5. Pisec je besedilo naslovil **Beseda besedo umije**. Kako je naslov povezan z besedilom in katere vrste besedno zvezo je v njem uporabil?**

- A** V povedi razložite, kako je naslov povezan z besedilom.

_____

_____

- B** Katero besedno zvezo je pisec uporabil v naslovu? Ustrezno obkrožite.

- a) Frazem
- b) Prenovitev frazema
- c) Rečenico ali pregovor
- č) Reklo
- d) Strokovni izraz

3 točke

- 6. S katerim prevladujočim namenom je pisec napisal izhodiščno besedilo? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.**

- a) Da bi bralci čim več izvedeli o rabi besed v prenesenem pomenu.
- b) Da bi mu bralci sporočili, kako razumejo pomen besedne zveze **roka roko umije**.
- c) Da bi bralci navezali stik z ustvarjalci plakata **Roka roko umije** in jim izrazili nezadovoljstvo.
- č) Da bi bralcem predstavil svoje videnje neprimerne rabe besedne zveze **roka roko umije** na plakatu in ga umestil v širše poznavanje jezika.
- d) Da bi za bralce ovrednotil jezikovno znanje intelektualcev.

2 točki

- 7. Med katera besedila spada izhodiščno besedilo? Podčrtajte štiri pravilne možnosti.**

Izhodiščno besedilo spada med

- umetnostna/neumetnostna besedila,
- prvotno govornjena/zapisana besedila,
- propagandna/prikazovalna besedila,
- javna/zasebna besedila.

2 točki

8. Besedilu je priložena fotografija avtorja izhodiščnega besedila.

A Česa o piscu izhodiščnega besedila ne bi izvedeli, če besedilu ne bi bila priložena fotografija? Odgovor napišite na črto.

B Podčrtajte neumetnostno besedilno vrsto, ki bi jo lahko napisali samo na podlagi fotografije.

pri p o v e d o ž i v l j e n j u / o p i s o s e b e / o p i s ž i v l j e n j a / p r e d s t a v i t e v o s e b e

2 točki

9. Naslednjim prevzetim besedam iz besedila poiščite domače sopomenke, tako da na črtice napišete ustrezne številke iz desnega stolpca.

_____ poanta	1 poseben
_____ intenca	2 ustanova
_____ univerzalen	3 ustvarjalec
_____ kreativec	4 geslo
_____ specifičen	5 poudarek
_____ institucija	6 splošen
_____ parola	7 usmerjenost
_____ altruist	8 oblikovalec
	9 poljuben
	10 nesebičnež

3 točke

10. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

kónj kónja m, mest. ed. kónju in kónju, rod. mn. kónj tudi kónjev, mest. mn. kónjih tudi kónjih (ð ó) **1.** domača žival, ki se goji zlasti zaradi vprege in ježe: konj ga je brenil; konj bije s kopiti ob tla; konja sta hrzala, prhala in se vzpenjala; voz so vlekli štirje konji; konja brzdati, krtačiti, osedlati, podkovati; zajahali so konje; z bičem udariti po konju; bel, rjav konj; rezgetanje konj; gara kot konj; je močna kot konj; bil je vedno na cesti kot fijakarski konj / ta konj brca in grize / bos konj brez podkev, nepodkovan; bosanski konj majhne rasti, uporaben zlasti za prenašanje tovorov; čistokrven, dirkalni konj; jahalni konj primeren, izurjen za jahanje; poštni konj; ima tovrnega konja; pren., ekspr. skozi predor drvi železni konj // igrača v obliki konja: deček je jahal lesenega konja / gugalni konj **2.** slabš. velik, neroden človek: si pa res konj / kot psovka glej, kam stopiš, konj

3. šah. šahovska figura, ki se polaga na polje za dve mesti naprej in eno vstran; skakač: vzeti damo s konjem; vrednost konja **4.** sport. telovadno orodje z ročaji ali brez njih za gimnastične vaje, preskoke: skakati čez konja / konj na šir postavljen pri gimnastičnih vajah počez • ekspr. beseda ni konj reči, prositi, vprašati še ni nič hudega; podarjenemu konju se ne gleda na zobe pri podarjeni stvari se ne smejo iskati napake; pog. delati iz muhe konja močno pretiravati; ekspr. biti na konju uspeti, doseči cilj ♦ vet. angleški konj križanec angleškega polnokrvnega konja z lahkim konjem katerekoli pasme; belgijski konj konj belgijske pasme; hladnokrvni konj konj težje pasme, ki se uporablja za delo; polnokrvni konj konj angleške ali arabske pasme ali njun križanec; zool. nilski ali veliki povodni konj v vodi živeči sesalec z vretenastim trupom in zelo velikim gobcem, Hippopotamus amphibius

A V katerem slovarskem pomenu je uporabljena beseda **konj** v drugem odstavku izhodiščnega besedila? Številko pomena napišite na črtico.

B Ali je beseda **konj** v izhodiščnem besedilu slogovno zaznamovana? Podčrtajte ustrezno možnost in izpišite podatek, ki potrjuje vašo odločitev.

Beseda **konj** je v besedilu slogovno **z a z n a m o v a n a / n e z a z n a m o v a n a**.

• Izpis podatka: _____

- C V novi povedi uporabite besedo **konj** kot strokovni izraz. Poved zapišite na črto.

---

5 točk

11. S frazemoma **zajemati z dolgo žlico** in **odrezati (si) daljši konec pogače** pisec izhodiščnega besedila ponazarja napačno rabo frazemov. Kakšna bi bila njuna pravilna oblika in kaj frazema pomenita? Odgovore zapišite v ustrezna stolpca.

Napačno rabljeni frazem	Pravilna oblika frazema	Pomen pravilnega frazema
zajemati z dolgo žlico		
odrezati daljši konec pogače		

4 točke

12. Avtor besedila pravi **Vas je že kdo prosil za »medvedjo uslugo«?** Se dogaja.

- A Kakšen odnos je pisec izrazil do rabe besedne zveze v takem pomenu? Podčrtajte ustrezno možnost.

Pisec je izrazil **naklonjen/prizanesljiv/ironičen/polemičen/žaljiv/komičen** odnos do rabe besedne zveze.

- B S pomočjo slovarskega sestavka iz Frazeološkega slovarja pojasnite, zakaj raba glagola **prositi (za)** v povezavi z besedno zvezo **medvedja usluga** ni ustrezna. Odgovorite v povedi.

narediti kómu medvédjo uslúgo /ekspr.; pren., tudi nedov./ *narediti komu kaj, kar mu bolj škoduje, kot koristi*: S tem člankom ste nam naredili medvedjo uslugo! Ves dan nas že hrulijo od zgoraj (Novinar, Delo 1962, št. 1, 12)! Ni čudno, da jim je zdaj postavila stavkovni ultimat. Seveda pa si bo naredila medvedjo uslugo, če bo tako lahko požrla dano besedo tudi na drugih področjih, tistih, ki zadevajo bolnika oziroma zavarovanca

(Delo, 30. jun. 1998, NB). Zato pa je Massimo D'Alema tekmeccem Juventusa z izjavami napravil medvedjo uslugo. Črno-bele nogometaše iz Torina je dodatno motiviral, saj so tudi v 18. prvenstvenem kolu uprizorili šampionsko igro (Delo, 24. jan. 2000, NB). Prav zdravstvene ustanove pa si zaradi nevedščosti v komuniciranju, zaradi »vgrajenega« nezaupanja do medijev, same delajo medvedjo uslugo (Delo, 3. mar. 2000, NB).
▲ Gl. medvedja usluga.

---

4 točke

13. Rešite naloge, povezane z besedno zvezo **roka roko umije**.

- A** V katero skupino spada besedna zveza **roka roko umije**? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnicah.

Besedna zveza **roka roko umije** spada med stalne besedne zveze oz. frazeme/prenovitve frazemov/proste besedne zveze/stalne besedne zveze v neprenesenem pomenu.

- B** Kaj pomeni besedna zveza **roka roko umije**? Ustrezno obkrožite.

Besedna zveza **roka roko umije** pomeni, da:

- a) človek povrne zlasti v neprijetnem, nedovoljenem položaju dobljeno pomoč s podobno pomočjo.
- b) človek ne sprejme odgovornosti za svoje negativno dejanje.
- c) človek drugemu umije roke.
- č) človek povzroča nasilna dejanja.

- C** Pojasnite, zakaj po mnenju pisca besedila besedna zveza **roka roko umije** ni primerna za plakat. V pojasnilu razložite, kakšen je bil namen plakata in kje je bil postavljen.

---

6 točk

14. Kaj pomenijo naslednje stalne besedne zveze, v katerih je prav tako uporabljena beseda **roka**?

- A** Pomen stalnih besednih zvez razložite tako, da na črtico pred vsako besedno zvezo zapišete številko ustrezne razlage iz desnega stolpca.

___ umiti si roke	1 sproti porabiti zaslužen
___ narediti z levo roko	2 ne sprejeti odgovornosti za negativno dejanje
___ zamahniti z roko	3 zakriviti veliko smrt
___ držati roke križem	4 z lahkoto opraviti nekaj
___ imeti do komolcev krvave roke	5 lenariti
___ živeti iz rok v usta	6 izraziti odklonilen odnos/zaničevanje

- B** Besednima zvezama **imeti umazane roke** in **vzeti stvari v (svoje) roke** pripišite frazema z nasprotnim pomenom.

- imeti umazane roke: _____
- vzeti stvari v svoje roke: _____

5 točk

15. Izhodiščno besedilo se začne z naslednjima povedma. Preberite ju in rešite naloge.

So stvari, so podobe in so besede. Če bi bilo mogoče, bi diskusijo poenostavil do nedvoumnosti, ker pa se to ne da, bom pisal naprej v upanju, da delček tega, o čemer razpravljam, razumem vsaj sam.

A V prvi povedi je uporabljen glagol **biti**. Kaj je značilno za njegovo rabo v tem primeru? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici in dopolnite poved s pojasnilom.

Glagol **biti** je v prvi povedi **p o l n o p o m e n s k i / n e p o l n o p o m e n s k i**, saj _____

_____.

B Kateri naklonski glagol bi lahko pisec uporabil v prvem stavku druge povedi namesto izraza **če bi bilo mogoče**? Stavek preoblikujte tako, da boste v njem uporabili izbrani naklonski glagol v pravilni obliki, nato pa glagol postavite še v nedoločnik. Odgovora zapišite na predvideni mesti.

- Preoblikovani stavek z naklonskim glagolom:

_____

- Naklonski glagol v nedoločniku: _____

4 točke

16. V katerem glagolskem naklonu sta glagola v spodnji povedi? Poimenujte ga in razložite, zakaj ga je pisec uporabil.

Če bi bilo mogoče, bi diskusijo poenostavil do nedvoumnosti.

- Glagolski naklon: _____

- Pojasnilo:

_____

_____

3 točke

17. Iz druge povedi prvega odstavka izpišite celotno besedno zvezo, na katero se nanašata podčrtana izraza, in poimenujte način navezovanja.

Ne kateri koli, temveč tistega, v katerem vidim poanto.

- Besedna zveza, na katero se nanašata podčrtana izraza: _____

- Način navezovanja: _____

2 točki

18. Svoje prepričanje je pisec izhodiščnega besedila izrazil tudi z besedami **morda**, **bržkone**, **verjetno**, **zagotovo**. Preberite povedi, v katerih jih je uporabil.

Stvari, grobo in posplošujoče, morda narobe, so vse, kar je dostopno čutilom.

Za kaj več je bržkone treba prepoznati tudi kakšno podobo.

Plakat so morale odobriti (in plačati) strokovne službe institucije, verjetno to pomeni diplomirane pravnike in/ali ekonomiste, zagotovo pa je vse skupaj videl tudi kakšen zdravnik.

- A Navedene besede razvrstite glede na stopnjo prepričanja, ki jo je pisec z njimi izrazil, in jih vpišite v ustrezn stolpec.

Srednja stopnja prepričanja	Velika stopnja prepričanja	Največja stopnja prepričanja

- B V katero besedno vrsto spadajo podčrtane besede? Poimenujte besedno vrsto, nato pa navedenima besedama pripišite sopomenki, ki spadata v isto besedno vrsto.

- Besedna vrsta: _____
- Sopomenki besed
  - *morda*: _____
  - *zagotovo*: _____

4 točke

19. V zadnjem delu besedila pisec razpravlja o tem, kolikšno je jezikovno znanje intelektualcev.

- A O katerih intelektualcih govori? Dopolnite povzetek dela izhodiščnega besedila, tako da besedne zveze iz oklepajev postavite v ustrezno obliko in jih zapišete na črte.

Pisec omenja plakat, s katerim so želeli v _____

_____ (osrednji slovenski zdravstveni zavod) **spodbuditi obiskovalce k** _____

_____ (redno umivanje rok). Izdelavo oglasa so zaupali

_____ (priznani arhitekt in oblikovalec).

Ko je ta naročnikom poslal osnutek, se je direktor o _____

(predlagano besedilo) **posvetoval s** _____ (celotno

vodstvo ustanove), **pregledalo pa ga je tudi več** _____ (doktor medicine).

- B** Kakšen je sporočevalčev odnos do rabe jezika pri intelektualcih? Podčrtajte ustrezno možnost in dopolnite poved.

Sporočevalčev odnos je n a k l o n j e n / i r o n i č e n / ž a l j i v, saj _____

5 točk

- 20.** Kaj o tem, ali intelektualci razumejo podobe v jeziku, bralec izve iz naslednjih povedih? Preberite ju in rešite nalogi.

Od intelektualca je smiselno pričakovati, da mu podobe v jeziku ne bodo delale težav, vendar ni vedno tako.

Res je, nihče še ni podal univerzalne definicije »intelektualca«, toda – če gre zaupati etimologiji – je intelektualec oseba, ki zna med mnogimi možnostmi izbrati pravo.

- A** V obeh povedih je med glavnima stavkoma izraženo isto logično razmerje. Katero? Poimenujte ga in zapišite veznika, s katerima je izraženo.

- Logično (pomensko) razmerje: _____
- Veznika, s katerima je razmerje izraženo: _____, _____

- B** Iz povedi izpišite zahtevane odvisnike.

- Osebkov odvisnik: _____
- Predmetni odvisnik: _____
- Prislovnodoločilni/pogojni odvisnik: _____

5 točk

- 21.** Poimenujte vrsto priredja in nato poved pretvorite v zahtevano priredje.

Besede so v tem pogledu nevtralne, saj izražajo tako stvar kot podobo.

- Vrsta priredja: _____
- Sklepalno priredje: _____

3 točke

- 22.** V izhodiščnem besedilu je veliko slogovno zaznamovanih povedi.

- A** Ali gre v naslednji povedi za metaforično ali ironično izražanje? Podčrtajte ustrezno možnost.

Ali je pač plakat s svojo parolo na (pravem) mestu, kjer je vse v redu, ker je vse narobe?

- Poved je i r o n i č n a / m e t a f o r i č n a.

B Slogovno zaznamovane povedi preoblikujte v slogovno nezaznamovane.

a)

So stvari, so podobe, so besede.

b)

Daj-dam. Ti meni, jaz tebi.

c)

Stvari so vse, kar je dostopno čutilom. Miza, stol ...

7 točk

23. Ob citirani povedi opazujte, kakšna je v besedilu vloga številnih vprašalnih povedi.

A Kakšna je vloga vprašalnih povedi v besedilu? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

- a) Vprašalne povedi je pisec uporabil, da bi mu bralec odgovoril na vprašanja, na katera sam ne pozna odgovorov.
- b) Z vprašalnimi povedmi je želel pisec bralcu jasno predstaviti svoja raziskovalna vprašanja oz. teze.
- c) Z vprašalnimi povedmi je hotel pisec bralca spodbuditi k izmenjavi mnenj in skupnemu iskanju odgovorov, ki jih še nihče ne pozna.
- č) Z vprašalnimi povedmi je pisec posredno predstavil svoje mnenje, saj je mogoče iz vprašanj že razbrati tudi odgovore.

B Svojo izbiro odgovora v nalogi **A** utemeljite tako, da izpišete še eno vprašanje z enako vlogo iz zadnjega odstavka.

C Kako s strokovnim izrazom poimenujemo tovrstna vprašanja? Termin zapišite na črto.

5 točk

24. Ali je raba slogovno zaznamovanih izrazov in povedi v izhodiščnem besedilu glede na besedilno vrsto ustrezna? Obkrožite DA ali NE in svoj odgovor utemeljite v povedi.

DA   NE

- Utemeljitev:

---

4 točke

25. Različno vlogo imajo v besedilu **Beseda besedo umije** tudi ločila. Poimenujte ločila v spodnjih povedih in jih zapišite v levi stolpec v preglednici. Nato z znakom + označite, ali ločilo spada med končna ali nekončna ločila, ter opredelite njegovo vlogo v povedi.

Miza, stol ...
Podoba je povsem moralno-etične narave.

Ločilo	Vrsta ločila glede na rabo		Vloga ločila v citiranih povedih
	končna ločila	nekončna ločila	

4 točke

26. Zamislite si, da ste predsednik/predsednica Dijaške organizacije Slovenije Matej/Mateja Novak (Dijaška organizacija Slovenije, Dunajska 51, 1000 Ljubljana). Na sestanku DOS-a ste sprejeli sklep, da boste dijaki izrazili nezadovoljstvo zaradi neprimerne plakata s sloganom »Roka roko umije«. V imenu DOS-a Slovenski oglaševalski zbornici (Parmova ul. 53, 1000 Ljubljana) napišite uradno pritožbo, v kateri navedete razlog nezadovoljstva in ga pojasnite ter napišete predloge za izboljšavo stanja.

24 točk

USTOLIČEVANJE KARANTANSKIH VOJVOD

Ko se je enakopravnost lahko pisala z veliko začetnico

1 Po razpadu Samove plemenske zveze, skupnosti, v kateri so se vsi Slovani združili v skupno zvezo, so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo in na ozemlju današnje Koroške ustanovili prvo samostojno kneževino južnih Slovanov. Karantanija je živela svobodno življenje okoli sto let, v tem času pa je ustvarila legendarno vladavino ljudstva. Vojvode, ki so jih ustoličevali v njenem središču, na Gosposvetskem polju, pa so bili v službi ljudstva v pravem pomenu besede!

2 Naši slovenski predniki so v 6. in 7. stoletju dosegli izvire rek Mure, Drave, Save in Zilje ter na zahodu prišli do Vidma, zavzeli Furlansko nižino in na severu dosegli Donavo. Živel so v zadrugah, zvezah sorodnikov, ki jim je načeloval starešina. Člani zadruge so živeli v enakopravnosti. Orali so z drevesno rogovilo (beseda drevo je pomenila plug tudi, ko je plug že bil železen), hiše pa so imeli lesene, saj

gradnje s kamni še niso poznali. A niso bili le kmetje, bili so tudi pastirji in čebelarji. Zemlja in premoženje sta bila v skupni lasti. Po prvem poglavarju zadruge ali župe so se imenovali vsi člani te skupnosti. Če je bil Marko, so se člani zadruge imenovali Markoviči. Dokaz teh skupnosti najdemo v imenih belokranjskih vasi – Adlešiči, Pribinci, Balkovci ... Središče župe je bil grad s plotom, rovi in okopi – utrjen prostor na strmih hribih, sredi vode ali močvirja. Tam so shranjevali dragocenosti in tja so se zatekali v času nevarnosti. V času vojne so se zadruge in župe združevale in izbrale vojvodo oz. poveljnika v času vojne. Ko je vojna minila, pa je ta izgubil oblast.

3 Ko je Slovanom z vzhoda grozila nevarnost Obrov/Avarov, je ta nevarnost vsa slovanska plemena združila v enkratno zvezo. Le enkrat v zgodovini so se vsi Slovani od Labe do Jadrana združili v skupno zvezo – Samovo plemensko skupnost, ki je nastala kot obramba proti Obrom. Sprva so bili Slovani zavezniki Obrov. Ko pa so si Obri začeli lastiti oblast nad našimi slovanskimi predniki, so se

ti združili in se otresli krutega jarma. Uspelo jim je pod vodstvom kralja Sama leta 623 in zaživel so v svobodni državi. 35 let jim je vladal modri Samo in branil rojake proti Obrom in Frankom, po Samovi smrti leta 658 pa je njegova država razpadla zaradi medsebojnih preprirov.

Karantanija

4 Po razpadu Samove plemenske zveze so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo in na ozemlju današnje Koroške ustanovili prvo samostojno kneževino južnih Slovanov. Središče Karantanije je bilo na današnjem Gosposvetskem

polju. Karantanija je živela svobodno življenje kakih sto let in v tem času ustvarila legendarno vladavino ljudstva. To se je vršilo na Gosposvetskem polju z legendarnim obredom, s katerim so še v poznem srednjem veku ustoličevali koroške vojvode, tudi še potem, ko je Karantanija že izgubila samostojnost.

Obred ustoličevanja karantanskih vojvod

5 Na današnjem Gosposvetskem polju, v bližini krnskega gradu, je sredi polja stal zgornji del kamnitega rimskega stebra – knežji kamen. Nedaleč proč pa še danes stoji kamniti vojvodski prestol, sestavljen iz nagrobnih kamnov. Prvi del obreda ustoličevanja novega vojvode se je vršil pri knežjem kamnu. Na dan ustoličevanja je na ta kamen sedel kmet, obdan z ljudstvom, ki je pričakovalo prihod novega vojvode. Ta je prišel s spremstvom, oblečen v slavnostno in bogato knežje oblačilo, ki ga je

moral odložiti, preden se je približal kmetu na knežjem kamnu. Obleči se je moral v kmečko nošo in se pokriti s kmečkim klobukom. V levo roko je dobil palico, v desnico pa povodec z dvema živalma – lisastim volom in lisasto kobilu, nato pa se je približal kmetu. Ta je glasno vprašal ljudstvo:

»Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?«

»Deželni knez, « je odgovorilo ljudstvo.

»Je pravičen sodnik? Mu je mar blagor domovine? Je svobodnega rodu? Je varuh prave vere?« je spraševal kmet in ljudstvo mu je odgovarjalo:

»Je in bode vedno!«

»S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?« je nadalje spraševal kmet.

»Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima. Tvojo hišo pa bo oprostil vseh davkov!« je odgovorilo ljudstvo.

Tedaj je kmet vojvodo rahlo udaril po licu, vzel vola in kobilu in se mu umaknil s kamna.

6 Novi poglavar, ki se je v vojnem času imenoval vojvoda, v mirnem pa knez, je sedel na knežji kamen in z mečem zamahnil na vse štiri strani neba in s tem obljubil ljudstvu, da bo dober vladar in pravičen sodnik. Nato je v znak treznosti iz kmečkega klobuka izpil požirek vode in tako potrdil, da bo zadovoljen s tem, kar daje domača zemlja. Pozneje, ko so bili Slovenci pokristjanjeni, je šel knez po obredu v gosposvetsko cerkev k slovesni maši, po njej pa je smel obleči knežje oblačilo. Obred se je nadaljeval pri vojvodskem prestolu, ki stoji še danes in ima dva sedeža.

Knez je sedel na prestol (poleg njega je sedel goriški grof) in sprejemal poklone gospode in ljudstva, potrjeval je stare pravice in svoboščine, poslušal prošnje in pritožbe ter razsojal prepire. Medtem sta smela kmeta v okolici prestola kositi travo, žeti in celo požigati. S tem sta ljudstvu kazala, kaj bi se mu dogajajo, če ne bi imelo vladarja. »Kjer nobene postave ni, tam veljajo le pesti,« se glasi stari pregovor.

Dušica Kunaver

(Vir: Prirejeno po: <http://www.gea-on.net/clanek.asp?ID=953>.)

Preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o okoliščinah nastanka izhodiščnega besedila.

Besedilo je napisala _____, objavljeno je bilo v reviji _____
(Kdo?)

_____, in sicer v rubriki _____
(Kateri?) (Kateri?)

Namenjeno je _____
(Komu? Kateri skupni bralcev?)

2 točki

2. Poimenujte temo izhodiščnega besedila.

1 točka

3. Katerega sestavnega dela izhodiščno besedilo nima? Ustrezno podčrtajte.

Besedilo *Ustoličevanje karantanskih vojvod* nima *naslova/nadnaslova/podnaslova/mednaslova/uvodnega odstavka/zaključka*.

1 točka

4. V besedilu avtorica predstavlja ustoličevanje knezov z različnih vidikov. V katerih poglavjih govori o navedenih podtemah in na kakšen način vsako od podtem razvija? Izpolnite preglednico.

Podtema	Številka odstavka	Način razvijanja podteme
ureditev Karantanije		
način življenja Slovanov v 7. stoletju		
nastanek in propad Samove zveze		
zgodovinski pomen Karantanije		

4 točke

5. Obkrožite črki pred trditvama, ki sta v skladu z vsebino izhodiščnega besedila.

- Gosposvetsko polje je bilo središče Karantanije, kjer so ustoličevali koroške vojvode.
- Slovenski predniki v 6. in 7. stoletju so se imenovali Markoviči.
- Vojvoda oz. poveljnik je imel oblast samo v času vojne.
- Samova plemenska skupnost je obstajala samo do leta 623.
- Obred ustoličevanja je potekal v gosposvetski cerkvi.
- Na knežji kamen je najprej sedel goriški grof.

2 točki

6. Na podlagi izhodiščnega besedila razložite, kaj sta bili *zadruga ali župa* in *Samova plemenska zveza*. Dopolnite povedi.

- Zadruga ali župa* je bila _____

_____

- Samova plemenska zveza* je bila _____

_____

4 točke

7. **Kako je potekal obred ustoličevanja karantanskih vojvod? S številkami označite ustrezno zaporedje korakov postopka.**

- _____ Novi vojvoda odloži svoje oblačilo.
- _____ Kmet sede na knežji kamen.
- _____ Novi vojvoda iz kmečkega klobuka izpije požirek vode.
- _____ Novi vojvoda dobi v levo roko palico, v desno pa povodec.
- _____ Kmet zastavlja ljudem vprašanja.
- _____ Novi vojvoda sede na knežji kamen in z mečem zamahne na vse štiri strani neba.
- _____ Ljudstvo obda kmeta.
- _____ Novi vojvoda, oblečen v slavnostno in bogato knežje oblačilo, pride v spremstvu.
- _____ Novi vojvoda se približa kmetu na knežjem kamnu.
- _____ Kmet vojvodo rahlo udari po licu, vzame vola in kobilo in se umakne s kamna.
- _____ Novi vojvoda se obleče v kmečko nošo in se pokrije s kmečkim klobukom.

4 točke

8. **Besedilu je dodanih več fotografij. V povedi pojasnite, kako sta prvi dve povezani s temo besedila in kakšna je vloga vsake izmed njiju.**

---

5 točk

9. **V katero besedilno vrsto bi lahko uvrstili del besedila s podnaslovom **Obred ustoličevanja karantanskih vojvod**? Podčrtajte ustrezno možnost in svojo izbiro utemeljite tako, da navedete tri značilnosti izbrane besedilne vrste.**

Besedilo s podnaslovom **Obred ustoličevanja karantanskih vojvod** ima značilnosti predstavitev postopka/predstavitev kraja/opisa kraja/opisa postopka/navodila za delo/subjektivnega opisa kraja/opisa naprave.

- Značilnosti:

---

4 točke

10. Čeprav sporočevalka v izhodiščnem besedilu razvija temo na različne načine, je večina glagolov v isti časovni obliki. Kateri glagolski čas v besedilu prevladuje in zakaj? Dopolnite poved.

Sporočevalka v besedilu pri predstavitvi Karantanije uporablja glagole, ki so v _____

_____, saj _____
(V katerem glagolskem času?)

(Zakaj?)

3 točke

11. Navedite pregovor, ki ga je sporočevalka uporabila v zaključku besedila, in v povedi pojasnite, katero sporočilo je z njim posredovala.

- Pregovor: _____
- Sporočilo: _____

3 točke

12. Iz besedila je mogoče razbrati tudi sporočevalkino stališče do Karantanije.

- A** Kakšen je sporočevalkin odnos do Karantanije? Obkrožite črko pred ustrezno možnostjo.

- a) Sporočevalka je Karantaniji popolnoma naklonjena.
- b) Sporočevalka je Karantaniji večino naklonjena, a ima tudi nekaj zadržkov.
- c) Sporočevalka je do Karantanije neopredeljena.
- č) Sporočevalka sicer omenja nekaj prednosti Karantanije, a večino ji ni naklonjena.
- d) Sporočevalkin odnos do Karantanije je odklonilen.

- B** V spodnjih povedih podčrtajte besede/besedne zveze, v katerih se kaže sporočevalkino subjektivno stališče.

Karantanski Slovenci so se povezali v svojstveno zvezo in na ozemlju današnje Koroške ustanovili prvo samostojno kneževino južnih Slovanov.

Karantanija je živela svobodno življenje okoli sto let, v tem času pa je ustvarila legendarno vladavino ljudstva.

Ta je prišel s spremstvom, oblečen v slavnostno in bogato knežje oblačilo, ki ga je moral odložiti, preden se je približal kmetu na knežjem kamnu.

Ko je Slovanom z vzhoda grozila nevarnost Obrov/Avarov, je ta nevarnost vsa slovanska plemena združila v enkratno zvezo.

- C** S katerimi besedami je sporočevalka večinoma izrazila svoje stališče? Podčrtajte ustrezno možnost.

s samostalniškimi besedami / s pridevniškimi besedami / z glagoli /
s prislovi / s členki

4 točke

13. V katero vrsto besedil bi uvrstili izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustrezno možnost in svojo izbiro utemeljite tako, da ob izhodiščnem besedilu ponazorite tri značilnosti tovrstnih besedil.

Izhodiščno besedilo spada med znanstvena/poljudnoznanstvena besedila.

- Ponazoritev treh značilnosti izbrane vrste besedil ob izhodiščnem besedilu:

---

4 točke

14. Preberite slovarski sestavek in rešite naloge.

povodec tudi povôdec -dca m (ô; ó) *vrvi ali jermen, ki se da živali okoli vratu, da se lahko vodi*: nategniti, popustiti povodec; na povodcu je držal, vodil velikega volčjaka / prijeti konja za povodec • ekspr. moža ima vedno na povodcu *delati, ravnati mora tako, kot ona želi, hoče* ♦ navt. povodec sohe *vrvi, s katero se premika soha*

- A** Katero sopomenko bi bilo mogoče uporabiti namesto besede **povodec** v navedeni povedi? Sopomenko zapišite na črto.

V levo roko je dobil palico, v desnico pa povodec z dvema živalma.

- B** Tvorite zloženo poved, v kateri boste besedo **povodec** uporabili v prenesenem pomenu. Poved zapišite na črti.

- C** Ali se beseda **povodec** uporablja tudi kot termin? Obkrožite DA ali NE.

DA   NE

5 točk

15. V izhodiščnem besedilu je govor o ustoličevanju karantanskega poglavarja, zato je v njem veliko plemiških nazivov.

- A** Med plemiškimi nazivi iz zadnjih dveh odstavkov poiščite tiste, ki so tvorjeni iz drugih besed, in jim pripišite skladenjsko podstavo.

poglavar: _____

vojvoda: _____

knez: _____

vladar: _____

grof: _____

- B** Moškim plemiškim poimenovanjem pripišite zahtevane besede iz iste besedne družine in z njimi dopolnite preglednico.

	Samostalnik ženskega spola	Samostalnik srednjega spola	Vrstni pridevnik	Svojilni pridevnik
poglavar				
vojvoda				
knez				
vladar				
grof				

8 točk

16. Samostalnik **vojvoda** je sporočevalka uporabila tudi v prvem odstavku izhodiščnega besedila.

- A** Samostalnik izpišite ter ugotovite, po kateri sklanjatvi ga je sporočevalka sklanjala.

- Izpis samostalnika: _____
- Sklanjatev: _____

- B** Na črte v spodnjih povedih vstavite samostalnik **vojvoda** v pravih oblikah. Sklanjajte ga po isti sklanjatvi, kot je uporabljena v izhodiščnem besedilu.

Med tremi _____ je bil izbran eden, ki je prevzel oblast.

Ostalima _____ so se zahvalili za sodelovanje.

Izvoljenemu _____ je najprej čestitalo ljudstvo.

Ljudje si pravičnega življenja niso mogli predstavljati brez _____.

3 točke

17. Tudi naslednja poved govori o vodji. Preberite jo in rešite naloge.

Živeli so v zadrugah, zvezah sorodnikov, ki jim je načeloval starešina.

- A** Iz povedi izpišite glagola in jima določite zahtevane slovnične lastnosti.

- _____ :   _____, _____, _____, _____
Izpis glagola   število   čas   oseba   naklon
- _____ :   _____, _____, _____, _____
Izpis glagola   število   čas   oseba   naklon

- B** V katerem glagolskem vidu sta uporabljena glagola in zakaj? Odgovorite v povedi.

---

5 točk

- 18.** Poved preoblikujte v dve enostavni povedi, tako da boste v vsaki uporabili glagol v velelniku 2. osebe množine. Enostavni povedi zapišite.

Živeli so v zadrugah, zvezah sorodnikov, ki jim je načeloval starešina.

- 1. poved: _____
- 2. poved: _____

4 točke

- 19.** V izhodiščnem besedilu ni govora le o plemičih, temveč tudi o »navadnih ljudeh« in o skupnostih, v katerih so živeli. V katerih pomenskih razmerjih so med seboj naslednji izrazi? Pomenska razmerja zapišite na črte.

zadruga – župa: _____

vladar – podložnik: _____

vladar – poglavar: _____

vladar – vojvoda, knez, grof, starešina: _____

vladati, knez, pravice, dežela, ljudstvo: _____

3 točke

- 20.** Opazujte rabo premege govora v odlomku iz izhodiščnega besedila.

*Ta je glasno vprašal ljudstvo:
 »Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?«
 »Deželni knez, « je odgovorilo ljudstvo.
»Je pravičen sodnik? Mu je mar blagor domovine? Je svobodnega rodu? Je varuh prave vere?« je spraševal kmet in ljudstvo mu je odgovarjalo:
»Je in bode vedno!«
 »S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?« je nadalje spraševal kmet.
 »Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima. Tvojo hišo pa bo oprostil vseh davkov!« je odgovorilo ljudstvo.*

- A** Ali naslednje trditve o odlomku iz izhodiščnega besedila držijo? Obkrožite DA ali NE.

Predstavljen je odlomek pogovora med kmetom in knezom.	DA	NE
V pogovoru je sodelovalo več govorcev, ne le dva.	DA	NE
Vse replike so sestavljene iz dobesečnega navedka in spremnega stavka.	DA	NE
Odlomek obsega dve pogovorni menjavi.	DA	NE

- B** Podčrtani del pogovora preoblikujte tako, da boste o njem poročali z odvisnim govorom. Preoblikovano besedilo zapišite.

- C** Čemu je avtorica v besedilu uporabila premi govor? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

- a) Da bi bralcu natančno predstavila obred, saj ga v odvisnem govoru ne bi mogla tako podrobno predstaviti.
 b) Da bi bralcu zgoščeno predstavila obred, saj odvisni govor ne bi bil tako jedrnat.
 c) Da bi bilo besedilo bralcu razumljivejše, saj bi bil odvisni govor zanj bolj zapleten.
 č) Da bi bilo besedilo za bralca zanimivejše, saj besedilo z odvisnim govorom ne bi bilo tako živo.

8 točk

- 21.** Na podlagi dvogovora iz izhodiščnega besedila bi bilo mogoče ustoličenje tudi uprizoriti. S katero končno intonacijo bi »igralci« izgovorili naslednje povedi? V ustrezen stolpec zapišite +.

Poved	Intonacija		
	padajoča	rastoča	vzklična oz. ekspresivna
<i>Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?</i>			
<i>Deželni knez.</i>			
<i>Je pravičen sodnik?</i>			
<i>Mu je mar blagor domovine?</i>			
<i>Je svobodnega rodu?</i>			
<i>Je in bode vedno!</i>			
<i>S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?</i>			
<i>Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima.</i>			
<i>Tvojo hišo pa bo oprostil vseh davkov!</i>			

3 točke

22. V skladu z izhodiščnim besedilom dopolnite povedi, tako da bosta v zahtevanem pomenskem razmerju.

Hiše pa so imeli lesene, _____
(pojasnjevalno priredje)

Slovanska plemena so se združila v zvezo, _____
(časovni odvisnik)

2 točki

23. V uvodnem odstavku je avtorica jedrnato napovedala obravnavano temo, zato je za ta del besedila značilno zgoščeno izražanje. Opazujte ga ob prvi povedi.

Po razpadu Samove plemenske zveze, skupnosti, v kateri so se vsi Slovani združili v skupno zvezo, so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo in na ozemlju današnje Koroške ustanovili prvo samostojno kneževino južnih Slovanov.

- A Iz koliko stavkov je sestavljena prva poved? Številko zapišite na črtico.

_____

- B V navedenem stavku s podčrtovanjem določite stavčne člene.

Po razpadu Samove plemenske zveze so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo.

- C Enostavčno poved razširite v dvostavčno, tako da boste podčrtani del razširili v odvisnik. Zloženo poved zapišite na črte.

Po razpadu Samove plemenske zveze so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo.

_____
_____

6 točk

24. Kako so v uvodnem (prvem) odstavku izraženi ponovljeni podatki? Poiščite besede/besedne zveze, na katere se nanašajo izpisani izrazi iz uvodnega odstavka, ter določite, na kateri način se nanje navezujejo. Odgovore zapišite v ustrezna stolpca.

Ponovljeni izraz	Beseda/besedna zveza, na katero se ponovljeni izraz nanaša	Način navezovanja
<i>skupnosti, v kateri so se vsi Slovani združili v skupno zvezo</i>		
<i>Karantanija</i>		
<i>v tem času</i>		
<i>jih</i>		
<i>so bili</i>		

5 točk

25. V povedi utemeljite rabo velike oz. male začetnice v podčrtanih besedah.

Vojvode, ki so jih ustoličevali v njenem središču, na Gospovetskem polju, pa so bili v službi ljudstva v pravem pomenu besede!

Pozneje, ko so bili Slovenci pokristjanjeni, je šel knez po obredu v gospovetsko cerkev k slovesni maši.

- Utemeljitev:

---

3 točke

26. Zamislite si, da ste se kot član/članica zgodovinskega krožka med prvomajskimi počitnicami udeležili strokovne ekskurzije po Koroški. Ekskurzijo je organiziral *Center šolskih in obšolskih dejavnosti*, ki vam je pred odhodom poslal priloženo predstavitev poti. S pomočjo izhodiščnega in priloženega besedila napišite poročilo z ekskurzije po Koroški, ki ga boste objavili v šolskem časopisu. V besedilu navedite tudi kraje, ki ste jih obiskali ter pojasnite njihov kulturni in zgodovinski pomen. Besedilo naj obsega vsaj 180 besed.

Ljubelj – Ostrovica – Vojvodski prestol – Cerkev Gospe svete – Muzej na prostem – Celovec – Vrbsko jezero

Preko mejnega prehoda Ljubelj se bomo odpeljali v avstrijsko zvezno deželo Koroško. Prva točka ogleda bo grad Ostrovica, ki stoji na vrhu 160 metrov visoke skale. Do vrha se povzpemo skozi štirinajst utrjenih grajskih vrat. Vsaka imajo svoje ime in drugačen način varovanja. Na vrhu je muzej starega orožja, ki si ga bomo ogledali in izvedeli marsikaj o varovanju srednjeveških utrd. Nato se bomo vračali po Gosposvetskem polju, kjer je bilo središče države Karantanije. Spregovorili bomo o Karantaniji, o načinu ustoličevanja karantanskih knezov in spoznali razliko med knežjim kamnom ter vojvodskim prestolom.

Ogledali si bomo cerkev Gospe svete in govorili o pokristjanjevanju Slovanov. Na Gosposvetskem polju je tudi Muzej na prostem, kjer so predstavljeni različni tipi starih koroških kmečkih hiš. To je tudi idealen prostor za spoznavanje razlik med načinom življenja nekoč in danes. Glavno deželno mesto je Celovec. Sprehodili se bomo po središču mesta in si ogledali Deželno hišo, Gledališče, Stari trg, Novi trg, Zmajev vodnjak, kip cesarice Marije Terezije, ... in se predali živahnemu utripu mesta. Ekskurzijo bomo zaključili s sprehodom ob Vrbskem jezeru, največjem koroškem ledeniškem jezeru, ob katerem je močno razvit turizem. Odpeljali se bomo v kraj Otok, ki velja za najlepši kraj ob Vrbskem jezeru.

Vračali se bomo zopet preko mejnega prehoda Ljubelj.

24 točk

KDO JE STORILEC?

1. RAZČLEMB: SHERLOCK HOLMES

1. • Ana Jurc
• bralci/obiskovalci spletne strani Televizije Slovenija/Radio-televizije Slovenija/www.rtv slo.si/(kultura/na-platnu/sherlock-holmes/220970)
• 10. januar 2010 (ob 17.59)
slovenska premiera filma Sherlock Holmes/začetek predvajanja filma Sherlock Holmes v Sloveniji/pri nas

2 točki

Po 1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

2. Film Guya Ritchieja S. H./Najnoviji film o S. H./Film Sherlock Holmes

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

3. **A** 8, 2, 4, 6, 1, 5, 3, 7
B Po smislu, npr.: V besedilu avtorica govori o filmu Guya Ritchieja *Sherlock Holmes*. Najprej predstavi nastanek scenarija in povzame glavni zaplet ter romantično zgodbo obeh protagonistov, ki ves čas spremlja reševanje primera. Nato pa v osrednjem delu članka film oceni. Pri tem se ustavi ob nedorečenosti razpleta, pohvali vizualno podobo filma, posebej poudari preobrazbo glavnega lika in drugačen odnos med Holmesom in Watsonom ter na koncu ovrednoti še režijo.

8 točk

Za odgovor A za osem pravilnih odgovorov 3 točke; za sedem, šest pravilnih odgovorov 2 točki; za pet, štiri pravilne odgovore 1 točka + za odgovo B do 5 točk (1 točka za predstavitev teme + 2 točki za navedbo vseh podtem /1 točka za sedem, šest podtem/ + 1 točka za največ štiri med seboj povezane povedi, če sta za vsebino bili doseženi vsaj 2 točki + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če sta za vsebino bili doseženi vsaj 2 točki.

4. b, č, d

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

5. • Scenaristi kot podlago za svoj scenarij niso izbrali nobene še neuporabljene Doylove zgodbe.
• Holmes v podobi Roberta Downeyja ne more več biti asekualen, samotarski asket.

4 točke

Do 2 točki za vsako poved (1. poved: 1 točka za ustrezno zanikanje povedka s predmetom v rodilniku + 1 točka za rabo nikalnega zaimka; 2. poved: 1 točka za rabo ustreznega zanikanega naklonskega glagola z glagolom biti v nedoločniku + 1 točka za rabo izraz več).
Če je v povedi kakršna koli druga jezikovna napaka, npr. izpuščena črka ali vejica, napačno zapisana beseda ali napačna velika začetnica, se zanjo odšteje 1 točka do 0 točk.

6.

Podatki	Sodba/mnenje
X	
X	
X	
	X
	X
	X
	X

3 točke

Sedem pravilnih rešitev 3 točke; šest pravilnih rešitev 2 točki; pet pravilnih rešitev 1 točka.

7. **A** šibka točka filma
B Po smislu, npr.: »izviren«, mučiti se (z njim), (se ni) izcimilo, nič prvorazrednega subjektivna

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (2 točki za dva izraza + 1 točka).

8. c
ocene/kritike

3 točke

2 točki + 1 točka.

9.

Vloga nebesednega spremljevalca	Nebesedni spremljevalec	Razlog za izbiro
Pritegniti naslovnikovo pozornost, da bo začel brati besedilo	Npr.: fotografija (iz filma/s premiere)	Po smislu, npr.: Fotografija, na kateri so znane osebnosti oz. igralci bi pritegnila tudi bralce, ki sicer ocen ne prebirajo, saj bi pričakovali, da bo govor o njihovih »ljubljenih«; / fotografije bi besedilo vizualno popestrile in se bralcu ne bi zdelo že na prvi pogled (pre)zahtevno.
Izraziti svoje mnenje o filmu	Npr.: ocena, izražena s številom zvezdic, s plusom in/ ali minusom, nasmejanim ali žalostnim obrazom	Po smislu, npr.: Grafično oceno z znamenji ali simboli bralec takoj prepozna / ocena s simboli je manj stroga, saj gre pri filmih, knjigah, glasbi vedno tudi za osebni okus.
Naslovniku olajšati razumevanje oz. »orientacijo« v besedilu	Npr.: grafično poudarjeni pomembni podatki, npr. polkrrepko zapisana imena oseb in krajev, podčrtane ključne besede odstavkov	Po smislu, npr.: S poudarkom ključnih besed bralec takoj ugotovi, o čem bo govor v odstavku.

3 točke

Po 1 točko za vsako vrstico – smiselno navedbo nebesednega spremljevalca in razlago.

10. **A**

	Nekončna intonacija	Končna intonacija		
		Padajoča	Rastoča	Vzklična
Ali poznate Sherlocka Holmesa?			X	
Zagotovo!				X
A kaj se je s tradicionalno podobo slavnega detektiva zgodilo v novem filmu Guya Ritchieja?		X		
Kot je svoje razmišljanje o najnovejši filmski avanturi brilijantnega misleca zapisala Ana Jurc,	X			
težava Sherlocka Holmesa ni v tem,	X			
da je Guy Ritchie iz njega naredil akcijskega junaka.		X		
Nasprotno,	X			
franšiza je po njenem mnenju dobila dva izvrstna lika.		X		
Prisluhnite ji!				X

- B** Po smislu, npr.: ... in ne samo enega/več likov.
 ... in ne povprečnih/solidnih/klišejških/slabih likov.
 ... in ne zgodbe/scenaristov/zapletov.

6 točk

Za odgovor A 1 točka za vsake tri pravilne določitve + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka).

11. • zbornem jeziku
 • maternem jeziku

2 točki

1 točka + 1 točka.

12. publicistična

najširši javnosti/najširšemu/širokemu krogu bralcev/
 povprečnemu bralcu/(tudi) preprostemu bralcu/različno
 izobraženim in starim bralcem
 bralcem razumljivem

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

13. 8, 7, 5, 10, 2, 9, 6, 1, 4

3 točke

1 točka za vsake tri pravilne določitve.

14. D, E, G, H

2 točki

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

15. **A** tuji

Po smislu npr.: Tuji izrazi (upoštevamo tudi tujke) v pisavi ohranijo izvirno obliko, pregibamo pa jih po pravilih slovenskega jezika.

B citatni

Citatni izrazi (upoštevamo tudi besede) v pisavi in obliki ohranijo izvirno obliko ter se ne prilagajajo slovenščini.

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka + 2 točki) + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 2 točki).

16. **A** (sestavek) iz Wikipedije/(sestavek) Na kraju zločina

B • tudi v ekonomski stroki

• strokovni

• novejša beseda

• enonaglasnica – na i

C Po smislu, npr.:

med(ij.)/film./kino./umet.;

več medsebojno povezanih filmov ali nanizank, ki so

sicer samostojne celote, a jih povezujejo podobne zgodbe/

primeri/zapleti, včasih pa tudi igralci oz. filmski liki

Doslej najuspešnejša filmska franšiza so filmi o Jamesu

Bondu. / Avtorji Sherlocka Holmesa načrtujejo celo

franšizo filmov o njegovih dogodivščinah. / Ob uspehu

nanizanke je mogoče skoraj zanesljivo pričakovati, da bodo

ustvarjalci kmalu ustvarili celo franšizo.

7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B po 1 točka za vsaki

dve v celoti pravilni trditvi + za odgovor C do 4 točke (1

točka za okrajšavo stroke + do 2 točki za razlago, ki vsebuje

nadpomensko oznako, npr. medsebojno povezani filmi ali

nanizanke, in razločevalno lastnost, npr. samostojne celote,

povezane s podobno zgodbo/primeri/zapleti/filmskimi liki

+ 1 točka za zgled).

17. **A** biti

mora

je bil

se bo izkazal

pričakujemo

ni

B • Moči (zaradi smiselnosti *tudi* smeti)

• Pričakovati moremo (zaradi smiselnosti *tudi* smemo) še kar nekaj nadaljevanj.

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsaka dva pravilna odgovora) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

18. Arthur Conan Doyle je o Sherlocku Holmesu napisal

štiri romane in več kot 50 kratkih zgodb.

DA, NE, DA, NE

5 točk

3 točke za podčrtavo (1 točka za vse glavne stavčne člene +

1 točka za prilastka v osebku in predmetu v mestniku + 1 točka

za prilastka v predmetu v tožilniku) + po 1 točka za vsaka dva

pravilna odgovora.

19. **A** Da ga Irene prosi za pomoč, je že samo po sebi dovolj,

os./osebkov (odvisnik)

da se v Sherlocku (upravičeno) zbudi dvom.

predm./predmetni (odvisnik)

- B** Irenina prošnja (Sherlocku) za pomoč je že sama po sebi dovolj, da se v Sherlocku/njem (upravičeno) zbudi dvom.

4 točke

Za odgovor A 2 točki za popolnoma pravilno podčrtavo + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo osebkovega odvisnika + 1 točka za jezikovno pravilnost preoblikovane povedi).

20. • **Pojasnjevalno priredje:**

Arhetip angleškega detektiva je preobrazbo prenesel presenetljivo dobro, saj je Holmes zdaj nemaren, prepirljiv samopašnež, briljanten mislec in spreten boksar./kajti Holmes je .../Holmes je namreč zdaj ...

Sklepno priredje:

Holmes je zdaj nemaren, prepirljiv samopašnež, briljanten mislec in spreten boksar, torej je arhetip angleškega detektiva preobrazbo prenesel presenetljivo dobro.

- **Protivno priredje:**

Irene Adler naj bi bila ženska Holmesovega življenja in njegova edina šibkost, toda/a izkaže se za komaj kaj več kot scenarijski rekvizit pri zapletu./vendar se izkaže za .../izkaže pa se za ...

Podredje z dopustnim odvisnikom:

Čprav/kljub temu da naj bi bila Irene Adler ženska Holmesovega življenja in njegova edina šibkost, se izkaže za komaj kaj več kot scenarijski rekvizit pri zapletu./Irene Adler se izkaže za komaj kaj več kot scenarijski rekvizit pri zapletu, čprav/kljub temu da naj bi bila ženska Holmesovega življenja.

6 točk

3 točke + 3 točke (po 1 točka za z ustreznim veznikom izraženo pomensko razmerje + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh ustrezno tvorjenih povedi).

21. **Presenetljivo dobro.**

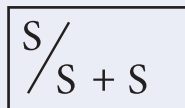
No, če je bil Holmes ...

2 točki

1 točka + 1 točka.

22. DA

S-struktura 1. povedi:

S-struktura 2. povedi:

3 točke

1 točka za obkrožitev DA + po 1 točka za vsako popolnoma pravilno S-strukturo.

23. • **manj pomembna povzema film dogodke v časovnem zaporedju časovno**
- **so vrednoti trditve in argumente zanje utemeljevanje**

4 točke

Po 1 točka za vsaki dve pravilni podčrtavi.

24. detektiv – 6
Holmes – 4
zakrknjeni samec – 8
njegovem/njegov – 2
Holmesa/Holmes – 4
ga – 2
Sherlocku/Sherlock – 4

4 točke

Štirinajst ustreznih zapisov 4 točke;trinajst, dvanajst ustreznih zapisov 3 točke; enajst, deset ustreznih zapisov 2 točki; devet, osem, sedem ustreznih zapisov 1 točka.

25. **A** a

B prva

- Holmes je torej (, če povzamemo,) postal superjunak (nikoli ni resnične nevarnosti, da svojim nasprotnikom ne bi bil kos),
- (kar seveda pomeni, da) potrebuje dostojnega pribočnika.

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka).

26. **Po smislu, npr.**

Anja Kos
Mariborska cesta 2
3000 Celje

Celje, 15. september 2010

(Gledališka skupina) Mladi oder
Cankarjeva ulica 15
1000 Ljubljana

Spoštovani!

Na šolo smo prejeli vaše vabilo mladim iz vse Slovenije, naj se prijavimo za vloge v predstavi Sherlock Holmes, ki jo pripravljate po filmu Guyu Ritchieja. Odločila sem se, da se potegujem za vlogo Irene Adler.

Sem 17-letna dijakinja Gimnazije Celje in se z gledališčem ukvarjam že več let. V osnovni šoli Livada sem od 6. razreda sodelovala pri dramskem krožku, s katerim smo vsako leto uprizorili predstavo. V 9. razredu sem v muzikalu *Moje pesmi, moje sanje* odigrala glavno vlogo in zanj prejela nagrado na festivalu osnovnošolskih gledališč. Tudi v gimnaziji sem nadaljevala gledališko pot, saj na šoli deluje uspešna gledališka skupina *Celjani*. Tako sem v 1. in 2. letniku zaigrala v kar 6 predstavah in v *Županovi Micki*, za katero smo lani dobili priznanje za najboljšo srednješolsko predstavo, nastopila v naslovni vlogi. A čprav ves prosti čas posvečam gledališču, v šoli nikdar nisem imela težav in sem 2. letnik končala s prav dobrim uspehom.

Lik Irene Adler se mi zdi še posebej zanimiv, saj je v filmu nekoliko nedodelan in potisnjen v ozadje. Kot edino žensko v življenju slavnega detektiva in edino zločinko, ki ga je dvakrat prinesla okoli, si jo predstavljam kot skrivnostno in »temačno«, a hkrati lepo, živahno in zelo inteligentno. Marsikdo pravi, da sem taka tudi sama, zato bi bila ta vloga zame resnično izziv.

Lepo vas pozdravljam.

Anja Kos

24 točk

Zgradba: do 5 točk

- sestavine uradnega pisma (naslov sporočevalca, naslov prejemnika, kraj in datum; nagovor, pozdrav, podpis) – 3 točke (za vsak manjkajoči element ali element na neustreznem mestu odštejemo 1 točko do 0 točk);
- smiselna členjenost jedra besedila na odstavke – 1 točka;
- obseg besedila (upoštevamo preseganje predvidenega obsega za 30/50 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- razlog za pisanje (sklicevanje na dopis/vabilo, namen pisanja – npr. potegujem se za vlogo ..., prijavljam se na razpisa za ...) – do 2 točki (1 točka, če manjka kateri podatek);
- podatki o življenju:
  - osnovni podatki o sebi, npr. sem 17-letna dijakinja gimnazije Celje – 1 točka,
  - dosedanje izkušnje z gledališčem, npr. kje in koliko časa, odigrane vloge in posebni dosežki – do 4 točke,
  - šolski uspeh – 1 točka;
- prepričljivi dokazi o ustreznosti za vlogo:
  - poznavanje filma Guyu Ritchieja, npr. navedba kake posebnosti, povezane z vlogo Irene Adler ali Sherlocka Holmesa – 1 točka,
  - osebni odnos do lika, npr. predstave o liku, podobne/nasprotno značajske, življenjske, telesne značilnosti – do 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0 točk; pri tem smo posebej pozorni na morebitne zastranitve pri življenjepisu ali nenatančnost pri navajanju podatkov.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

KDO JE STORILEC?**2. RAZČLEMB:****LAŽE JE ZAVAJATI Z BESEDAMI KOT Z OBNAŠANJEM**

1.

Kdaj in kje je bilo besedilo objavljeno?	(v soboto) 4. 4. 2009 na (spletni strani) Delo.si
Komu je namenjeno?	bralcem spletne izdaje časopisa Delo
Kdo je v pogovoru sodeloval in v kateri vlogi?	novinarica/Mojca Kumerdej kot spraševalka ----- Polona Selič kot vprašanka/intervjuvanka

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

2. Po smislu, npr.: pa tudi to lahko odkrijejo poligrafski preiskovalci/a pred poligrafom tega ne morete skriti

2 točki

1 točka za omembo poligrafa/poligrafirafskega testiranja/poligrafskega preiskovalca + 1 točka za koherentno obliko naslova.

3. 1, 7, 5, 4, 1, 5, 3, 6, 2

4 točke

4 točke za devet pravih odgovorov; 3 točke za osem, sedem pravih odgovorov; 2 točki za šest, pet pravih odgovorov; 1 točka za štiri, tri pravilne odgovore.

4. Po smislu, npr.:

Uvod	O čem govori?	Kaj želi sporočevalka z njim doseči?
1. del	O vlogi nebesednega sporazumevanja/pomenu poligrafskega testiranja	Pritegniti naslovnikovo pozornost/ zbuditi njegovo zanimanje / tudi predstaviti temo pogovora
2. del	O Poloni Selič/intervjuvanki	Predstaviti intervjuvanko (kot vrhunsko strokovnjakinjo)

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

5. Tematski.

- Po smislu, npr.:
  - a) začetek ukvarjanja s forenzičnimi preiskavami/Po izobrazbi ste psihologinja. Kako ste se začeli ukvarjati s forenzičnimi preiskavami?
  - b) prvo srečanje s poligrafskim testiranjem/Kdaj ste se prvič srečali s poligrafskim testiranjem?
  - c) dosedanja poklicna pot/Kakšna je bila vaša dosedanja poklicna pot?
  - č) področja strokovnega delovanja/Katera so področja vašega delovanja? članstvo v mednarodnih združenjih in odborih/Ste članica številnih mednarodnih združenj in odborov? Katerih in kakšna je vaša vloga v njih?
  - d) do zdaj napisane knjige in načrti za prihodnje/Napisali ste že dve knjigi. O čem govorita in komu sta namenjeni? Ali v pripravljate še kak priročnik?

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

6. sporazumevanju, besedni nebesedne/zvočne in vidne devetdeset vedenju/nebesednim spremljevalcem/intonaciji in mimiki različne pomene/več pomenov
3 točke
1 točka za dve pravilni dopolnitvi.
7. a, c, e
3 točke
1 točka + 1 točka + 1 točka.
8. **A** Posredno.
B Po smislu, npr.:
• Kaj lahko sporočamo s pogledom in kaj lahko iz njega razberemo?/Kakšna je vloga pogleda pri sporazumevanju?
• S čim imamo (v zvezi s pogledom) praviloma težave in kaj priporočate?
5 točk
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (2 točki + 2 točki za vsebinsko ustrezno in jezikovno pravilno poved).
9. Po smislu, npr.:
To vprašanje ni čisto ustrezno, saj je oblikovano kot trdilna poved in ne vemo jasno, ali novinarka nekaj ugotavlja ali želi o tem kaj izvedeti od intervjuvanke. Hkrati je v svoji repliki že sama nanizala veliko različnih podatkov, tako da intervjuvanka ne more jasno vedeti, po čem vse jo pravzaprav sprašuje oz. koliko je v resnici vprašanj. To je ne nazadnje razvidno iz tega, da je vprašanje dolgo (skoraj) toliko kot odgovor, namesto da bi bilo veliko krajše.
ali
Vprašanje je zastavljeno posredno, saj je oblikovano kot trdilna poved, vendar je kljub temu ustrezno. Ker je novinarka sogovorko v pogovoru ves čas spraševala, je ta tudi njeno trditev brez težav razumela kot vprašanje. Novinarka je v svoji repliki sicer že sama povedala veliko različnih stvari o pomenu pogleda pri sporazumevanju, a so vse njene navedbe le osnovni podatki, ki bralca seznanijo s temo, strokovnjakinja pa je lahko dodala, kar se ji je pač zdelo pomembno. Zato je tudi obseg tega vprašanja v primerjavi z odgovorom kar velik, a ni moteč.
6 točk
1 točka za izrek presoje (ustreznosti oz. neustreznosti) + do 2 točki za obliko vprašanja in utemeljitve (ne)ustreznosti + do 2 točki za število vprašanj/podatkov in utemeljitev (ne)ustreznosti + 1 točka za (pre)obsežnost vprašanja.
10. **A** b
B c
C b
3 točke
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.
11. **A** prevzete, podomačene
B zaznamovane, strokovne, publicistično, je upravičena, nimamo ustreznih sopomenk
4 točke
Za odgovor A 1 točka za oba pravilna odgovora + za odgovor B 3 točke za pet pravilnih odgovorov (2 točki za štiri pravilne odgovore; 1 točka za tri pravilne odgovore).
12. nebeseden, sporazumevanje, okoliščine (sotvarje), podatek/ sporočilo, spor/neporazum, položaj
3 točke
1 točka za dve pravilni sopomenki.
13. Po smislu, npr.:
raziskovalec: (je tisti, ki/kdor) znanstveno preučuje učinkovitost, uporabnost in značilnosti neke stvari/forenzičnih metod
preiskovalec: (je tisti, ki/kdor) uporablja določeno metodo, da bi z njo odkril npr. resnične podatke
2 točki
1 točka + 1 točka.
14. **A** č
B Po smislu npr.: Pred dobrimi tridesetimi leti sta v ZDA raziskovalca opravila akcijski eksperiment, v katerem sta primerjala učinkovitost in uporabnost izvedene poligrafske metode, analize rokopisa, prepoznave prič in daktiloskopske analize.
3 točke
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustreznega vršilca dejanja /raziskovalca/ in rabo ustrezne osebne glagolske oblike + 1 točka za jezikovno pravilnost ustrezno oblikovane povedi).
15. **A** Tisti, ki/kar je od rok
B DA
Po smislu, npr.: Tudi *Novi odročnik* je knjiga, v kateri je pregledno predstavljeno posebno področje nebesednega sporazumevanja, tako kot so npr. v priročniku o gobah predstavljene gobe ali v jezikovnem priročniku področje jezika.
5 točk
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (1 točka za obkrožitev DA + do 2 točki za vsebinsko ustrezno razlago /ki vsebuje omembno pregledne predstavitve določenega področja in navezavo na enega izmed zglede/ + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je za vsebinsko ustreznost dosežena vsaj 1 točka).
16. **A** a
B • MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE REPUBLIKE SLOVENIJE
• MEDICINSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
3 točke
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).
17. pretekliku/preteklem času, sedanjiku/sedanjem času
Po smislu, npr.: ... so predstavljene dejavnosti, ki jih je opravljala v preteklosti, in tiste, ki jih opravlja še danes. / ... saj je članica nekaterih ustanov še danes, članica drugih pa ni več.
3 točke
1 točka za navedbo obeh glagolskih časov + do 2 točki za pojasnilo, ki se nanaša na rabo preteklika in rabo sedanjika.
- 18.

	Beseda	Besedna vrsta
Opravljati testiranje s poligrafom	poligrafirati	glagol
To, da se opravlja testiranje s poligrafom	poligrafiranje	samostalniška beseda
Tak, ki je od poligrafa	poligrafski	pridevniška beseda
Ta, ki uporablja poligraf	poligrafist	samostalniška beseda

4 točke

1 točka za vsako pravilno vrstico.

19. **A** č
B členek/med členke
C samo/zgolj/le/edino

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.

20. polstavek

- Dvostavčna podredno zložena poved:
 O poligrafski metodi smo se pogovarjali z dr. **Polono Selič**, ki je vodilna slovenska poligrafska preiskovalka in direktorica Inštituta za psihofiziološke študije Pares.
- Enostavčna poved:
 O poligrafski metodi smo se pogovarjali z vodilno slovensko poligrafsko preiskovalko in direktorico Inštituta za psihofiziološke študije Pares dr. **Polono Selič**.

5 točk

1 točka za ustrezno podčrtava + 2 točki + 2 točki za pomensko ustrezno in jezikovno pravilno poved.

21. **A**

Razmerje med	Katero je logično razmerje med stavkoma?	S katerim veznikom je izraženo razmerje?	Ali je razmerje priredno ali podredno?
prvim in drugim stavkom	pojasnjevalno	in sicer	priredno
drugim in tretjim stavkom	vezalno	in	priredno
tretjim in četrtim stavkom	posledično	zato	priredno

- B**
- Preddobnost: Preden izvedemo poligrafsko metodo odvisni
  - Pogoj: Če je oseba utrujena, nenaspana ali lačna odvisni

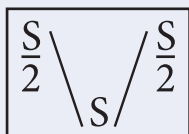
C teme

Po smislu, npr.: želi natančno in nazorno predstaviti svoje strokovno področje/govori o sporazumevanju in forenzičnih preiskavah, kar sta zapleteni področji, ki ju ni mogoče predstaviti poenostavljeno.

8 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsake tri pravilne vpise v preglednico) + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka za izpisa pravilnih stavkov + 1 točka za obe podčrtavi) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za podčrtavo + 1 točka za pojasnilo).

22. DA

3 točke

1 točka za obkrožitev DA + 2 točki za pravilni grafični prikaz stavčne sestave.

23. **A** enogovorna

B

Navezovanje			
z osebno glagolsko obliko	z delno ponovitvijo	z nadpomenko	s pozaimljanjem
(je postala) je vodila sodeluje je bila (članica ...) je (docentka za ...)	dr. Polona Selič	avtorica	njena njen

5 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (za vsak pravilni stolpec 1 točka).

24. **A** č, b

- B** Dobro sporazumevanje pomeni (to), da dosežemo svoj cilj, da se zapletamo v čim manj konfliktnih situacij, da se izognemo nesporazumom, da sebi in drugim ne otežujemo življenja in da drugi razumejo naša sporočila tako, kot si želimo.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za smiselni glavni stavek + 1 točka za jezikovno pravilnost ustrezne povedi).

25. Po smislu, npr.: Iz različnega tiska/pisave, s katero so zapisane replike, je razvidno, da sta govorca dva./ Vprašanja so natisnjena z drugačno pisavo kot odgovori/z ležečo in polkrepko pisavo, odgovori pa z navadnim tiskom.

3 točke

2 točki za vsebinsko ustrezno poved, v kateri sta navedena vidni/grafični spremljevalec besedila in značilnost dvogovornega sporazumevanja, ki je iz njega razvidna + 1 točka za jezikovno pravilnost, če je za pomen dosežena vsaj 1 točka.

26. Po smislu, npr.:

(Poligrafiranje)

Poligrafiranje je preiskovanje verodostojnosti izjav z elektronskim instrumentom – poligrafom. Z njim merimo psihofizične odzive testiranca na zastavljena vprašanja in tako ugotavljamo, ali vprašani odgovarja po resnici ali ne.

Poligrafsko metodo lahko preiskovalci uporabijo vedno, kadar so za to zagotovljeni pogoji. Omejitev so le pri nekaterih skupinah. Tako ne testiramo otrok do 12. let, starejših od 65 let ali oseb z duševnimi motnjami.

Testiranje poteka v več korakih.

- Prične se s predtestnim pogovorom, v katerem preiskovanec privoli v testiranje, se seznanijo z možnostjo, da testiranje kadar koli zavrne, in spozna delovanje same naprave.
- Pred testiranjem nato preverimo, kakšno je zdravstveno stanje preiskovanca, in mu zagotovimo, da se spočije ali naje, če je to potrebno.
- Sledi izvedba testiranja. Najprej opravimo stimulativen test, ki preiskovanca pripravi na testiranje, preiskovalcu pa omogoči, da glede na njegove odzive pripravi poligraf. Testiranje nato poteka v več sklopih, ki obsegajo od 7 do 15 vprašanj. Preiskovanca z vprašanji predhodno seznanimo, tako da jih zagotovo razume, vrstni red vprašanj pa lahko tudi spreminjamo.

4. Po opravljenem testu se s preiskovancem pogovorimo o možnih vzrokih za močnejše reakcije na posamezna vprašanja.

Prednost poligrafske metode je poleg velike uporabnosti predvsem v tem, da je učinkovitejša, kot so druge preiskovalne metode, saj z njo kar v 95 odstotkih odkrijemo resnico.

24 točk

Zgradba: do 4 točke

- naslov – 1 točka;
- smiselna členjenost na odstavke (npr. uvodni odstavek z napovedjo teme in opredelitvijo poligrafitiranja; uporabnost in posebnosti; potek; prednosti pred drugimi metodami in vloga metode v prihodnje) – 1 točka;
- ustreznost razporeditev korakov v predstavitvi postopka – 1 točka;
- obseg besedila (upoštevamo preseganje predvidenega obsega za 30/50 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 12 točk

- opredelitev poligrafitiranja – do 2 točki;
- uporabnost in posebne okoliščine/skupine (npr. otroci do 12. leta, pubertetniki, dementne osebe, starostniki) – do 3 točke;
- potek poligrafitiranja (pred izvedbo: predtestni pogovor / privolitev preiskovanca, seznanitev z možnostjo zavrnitve in pogoji za testiranje, predstavitev naprave/ do 2 točki; preverjanje zdravstvenega stanja oz. nahranitev in spočitje lačne ali utrujene osebe 1 točka; izvedba (poligrafskega) testiranja: stimulativni test; testiranje z več sklopi vprašanj; pogovor o vzrokih močnejših reakcij do 3 točke) – do 6 točk;
- učinkovitost metode – 1 točka.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napake odštejemo 1 točko do 0 točk; pri tem smo posebej pozorni na objektivnost in natančnost ter ustrezno rabo glagolskih oblik – sedanjika v opisu značilnosti in poteka.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

RESNIČNI IN IZMIŠLJENI JUNAKI

1. RAZČLEMB: LEPE KNJIGE SO LEPO GORELE

1. **A** Adrian Grizold
Bralci Slovenskih novic
10. 9./september 2009 / pred 10. 9./septembrom 2009
(nedavno) zaprtje razstave (prepovedanih knjig)
- B** *Po smislu, npr.:* Ker se je na Slovenskem takrat v javnosti veliko razpravljalo o totalitarizmu, prepoved knjig pa je značilen ukrep takšnih sistemov./Ker bi lahko kot totalitarne označili ne samo politične sisteme, o katerih smo takrat pogosto govorili pri nas, ampak tudi odločitve Cerkev/verskih institucij.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (vsaki dve pravilni rešitvi 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za pomensko ustreznost odgovora + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

2. b
2 točki
Za pravičen odgovor 2 točki.

3. **A** mednaslovi
B 1, 4, 2
3 točke
Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 2 točki za tri pravilne rešitve; 1 točka za dve pravilni rešitvi.

4. *Po smislu, npr.:* temeljna gonilna sila civilizacij/glavna nosilka napredka/razširjevalka znanja; preprečiti širjenje znanja/spoznanj med ljudmi/preprečiti ljudem, da bi se samostojno učili in razmišljali/ ohraniti monopol nad pisano besedo in s tem oblast
2 točki
1 točka + 1 točka.

5. a, č
2 točki
1 točka + 1 točka.

6. protestantskem šestnajstem stoletju portugalskem trgovskem monopolu vsem krščanskem svetu najbolj znanimi primeri Galilijejevemu znanstvenemu delu nasprotnima teorijama ponižujoče priporne kazni dvema svojima deloma
4 točke
Za vsaki dve pravilni rešitvi 1 točka.

	Avtorja in/ali naslova dveh knjig	Št. vseh knjig na razstavi/spisku
Razstava <i>Ilbri proibiti</i>	<i>Po smislu, npr.:</i> Pasternak: Doktor Živago; Thomas Hobbes; angleški prevod Korana; Ovid: Umetnost Ljubezni; Michelangelo: anatomske študije; da Vinci: anatomske študije.	40

<p>Index Librorum Prohibitorum</p>	<p>Po smislu, npr.: judovski talmud; Martin Luter; Hugo Grotius: Svobodno morje; Galilej; Francis Bacon; Balzac; Simone de Beauvoir; Bruno; Calvin; Casanova; Defoe: Robinson Crusoe; Diderot; oba Dumasa: Trije mušketirji, Grof Monte Cristo, Dama s kamelijami; Flaubert: Gospa Bovary; Gide; Heine: Šlezijski tkalci; Hugo; Kant; Kazantzakis: Grk Zorba in Grški pasijon; Machiavelli; Milton: Izgubljeni raj; Montaigne; Rabelais; Rousseau; Stendhal; Swift: Guliverjeva popotovanja; Voltaire: Kandid; Wilde; Zola; Zwingly</p>	<p>Ob odpravi še 6000 knjig/več kot 6000 knjig</p>
--	---	--

4 točke

Za vsako zbirko po 2 točki (1 točka za navedbo dveh del in/ali avtorjev + 1 točka za navedbo števila vseh del).

8. a) anonimna prijava kurije ali neznanec zunaj Cerkve ali tiskanje knjige v protestantskih deželah
 b) postopek indeksacije (ki so ga so izvedli pooblaščenca izvedenca in tajnik papeške kongregacije)
 c) uradni postopek (z dodatnimi svetovalci) in/ali predstavitev ugotovitev (dodatnih svetovalcev) na javni obravnavi
 č) sodba/tehtanje/presojanje/odločanje kardinalov
 d) papeževa dokončna odločitev/izrek dokončne odločitve

3 točke

3 točke za v celoti pravilno zaporedje korakov; 1 točka za pravilno zaporedje treh korakov.

9. **A** subjektiven
B b

2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

10. fotografija

1 točka

1 točka.

11. publicistično poročilo

Po smislu, npr.:

- Odgovarja na vprašanja KDO, KAJ, KJE, KDAJ, ZAKAJ in KAJ SE JE DOGAJALO.
- Predstavi vse bistvene oz. najpomembnejše dogodke.
- Predstavitvi bistvenih dogodkov doda kak zanimiv pripetljaj.
- Dogodki so urejeni v resničnem časovnem zaporedje.
- Večinoma je objektivno, natančno, napisano v vsem bralcem razumljivem jeziku, vendar uporablja tudi slogovno zaznamovane izraze.
- Ob poročanju o dogodku oz. dogajanju je včasih dodan tudi novinarjev komentar.

3 točke

1 točka za pravilno podčrtavo + do 2 točki za navedbo treh ustreznih značilnosti (1 točka za navedbo dveh ustreznih značilnosti).

12. vrednotenjski

izbrani temi/razstavi in/uničevanju knjig skozi zgodovino sodbo/mnenje/prepričanje

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

13. radikalen
 ateističen
 bogokleten
 žolčen
 kongregacija
 herezija
 izobčenje
 kurija

4 točke

Po 1 točka za dva pravilna odgovora.

14. Po smislu, npr.:

- a) da bi razumeli/prevedli latinska imena indeksov
 b) da bi si razložili pomen/našli razlago manj znanih občnih prevzetih besed
 c) da bi preverili pravilnost zapisa/pregibanja (prevzetih imen)/rabe ločil

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

15. **A** 1./Prvi. tudi 1/Ena

- Po smislu, npr.: Indeksacija je postopek vpisa knjige na indeks./postopek, pri katerem se knjiga vpiše/da na indeks./postopek, s katerim se knjigo prepove/uvrsti med prepovedane.

- B** DA, NE, NE, NE, NE, DA

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za navedbo pravičnega pomena + 1 točka za pomensko ustrezno razlago besede indeksacija + 1 točka za jezikovno pravilno poved) + za odgovor B do 3 točke (po 1 točka za dva pravilna odgovora).

16. **A** Indeks – indeksacija

- B** podstavi
 obrazilu
 glagola indeksirati
 izpeljanka

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (po 1 točka za dva pravilna odgovora).

17. **A** indeks prepovedanih knjig
 Index librorum prohibitorum

- č
- B** sopomenskem
- C** Po smislu, npr.:
  - nečasten
  - slaven
  - časten

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za obe poimenovanji + 1 točka za pravilno obkrožitev) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka).

18. ironično

se mu zdi vredno posmeha

2 točki

1 točka + 1 točka.

19.

	Izpis besede	Kaj/katero razmerje izraža?	Del katerega stavčnega člena je?
zaimsek	nekateri	Po smislu, npr.: posamezne papeže/del nečesa/manjšino ...	osebek
veznik	in	vezalnost	prislovno določilo (kraja/tudi časa)
predlog	v	prostorsko/krajevno razmerje/tudi časovno	prislovno določilo (kraja/tudi časa)
predlog	proti	nasprotovanje (napačno: protivno)	prislovno določilo (kraja/tudi časa)

4 točke

Po 1 točka za vsake tri pravilne odgovore.

20. **A** ustrežna, subjektivno, izraža svoje mnenje o temi; nasprotnem, kar
B Na njihovem spisku je »le« okrog 1000 del, tudi Kant, Lessing, Rousseau, Marx in Hitler.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka za vsako v celoti pravilno trditev)+ za odgovor B do 2 točki (1 točka za preoblikovanje povedi z rabo členka tudi + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

21. **A** osebkov (odvisnik)
B Prva drugi prvi druga

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (po 1 točka za dva pravilna odgovora).

22. **A** č
B Po smislu npr.
- Ustvarjalci/Avtorji razstave/Zgodovinarji/Muzealci/Kustosi iz Toskane so del razstave namenili sramotnemu vatikanskemu indeksu.
  - Vatikan/Vrh k-/Katoliške cerkve/Katoliška cerkev/Rimskokatoliška cerkev je knjige s tega spiska prepovedal/-a vsem katolikom.

5 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (za vsak primer 1 točka za pomensko ustrezen osebek + 1 točka za jezikovno pravilno poved).

23. **A** razlika
B Pa
C Čeprav je zgodovina minevala tudi v sežiganju in uničevanju knjig, so sodobni časi z medmrežjem in digitalizacijo k sreči manj ranljivi./Čeprav so sodobni časi z medmrežjem in digitalizacijo k sreči manj ranljivi, je zgodovina minevala tudi v sežiganju in uničevanju knjig.

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka za pomensko ustrezno preoblikovanje v podredje z dopustnim odvisnikom + 1 točka za jezikovno pravilnost ustrezno preoblikovane povedi).

24. **A** znanje
B s premim
- Že ob njenem nastanku se je Cerkev zavedala njenega pomena in nevarnosti, čeprav je šele stoletja pozneje Bertolt Brecht javno pozval ljudske množice, da je knjiga orožje, (zato) naj jo vzamejo v roke./naj vzamejo knjigo v roke, ker/saj je orožje. (Možen je tudi nekoliko drugačen besedni red.)

C c

7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (1 točka za pravilno podčrtavo + 1 točka + 1 točka za pomensko ustrezno preoblikovanje vsakega Brechtovega stavka + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je za pomensko ustreznost dosežena vsaj 1 točka) + za pravilen odgovor C 2 točki.

25. č

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

26. **A** Po smislu, npr.:

Pravilo, povezano z zapisovanjem ali pregibanjem prevzetih lastnih imen	Primer iz izhodiščnega besedila
Osebna lastna imena(, prevzeta iz latiničnih pisav,) večinoma ohranjajo izviren zapis.	Thomas Hobbes, Michelangelo, da Vinci, Bertolt Brecht, Hugo Grotius ...
Osebna lastna imena v obliki prilagajamo pravilom slovenskega jezika.	Thomasa Hobbesa, Kanta, Lessinga, Rousseauja, Marxa, Umberta Eca, Dana Browna
Osebna lastna imena iz grško-rimskega sveta podomačujemo.	Ovid, Ptolemaj
Imena nekaterih znanih zgodovinskih oseb, vladarjev in papežev podomačujemo.	(Martin) Luter, Gregor IX., Galilej
Podomačeno pišemo imena nekaterih pokrajin.	Toskana
Enobesedna lastna imena (iz latiničnih pisav) večinoma v pisavi ohranjajo izvorno obliko.	(starinarnica) Quaritch, (založniška hiša) Feltrinelli
Imena umetniških del načeloma prevajamo v slovenščino.	Doktor Živago, Umetnost ljubezni, Trije mušketirji, Grof Monte Cristo, Dama s kamelijami, Ime rože, Da Vincijeva šifra ...
Imena ustanov oz. institucij načeloma prevajamo v slovenščino.	Cerkev, Katoliška cerkev
Citatnih besednih zvez slovenščini ne prilagajamo ne v pisavi in ne po obliki.	Index Librorum Prohibitorum, Index Librorum Oungadorum, Opus Dei

B DA

- *Po smislu, npr.:* Gre za javno/publicistično besedilo/ besedilo, namenjeno najširši množici, za taka besedila pa je značilna raba zbornega jezika/zato mora pisec upoštevati pravila, tako da bodo jezik lahko razumeli najrazličnejši naslovniki./z rabo zbornega jezika pa pisec izraža spoštovanje do naslovnika/naslovniku sporoča, da je dobro izobražen/da je besedilu posvetil veliko pozornosti in mu zato lahko zaupajo.

7 točk

Za odgovor A do 3 točke (za vsako v celoti pravilno vrstico 1 točka) + za odgovor B do 4 točke (1 točka za obkrožitev DA + do 2 točki za pomensko ustrezno pojasnilo, ki vsebuje opredelitev vrste besedila in neposredni razlog za upoštevanje jezikovne pravilnosti + 1 točka za jezikovno pravilnost pomensko ustrezne povedi, če je za pomensko ustreznost dosežena vsaj 1 točka).

27. **jedrnatosti**

Po smislu, npr.: členek tudi izraža enako kot predložna zveza med drugim, zato bi bil dovolj samo en izraz.

2 točki

1 točka + 1 točka.

28. *Po smislu, npr.:***POROČILO O OBISKU RAZSTAVE PREPOVEDANE KNJIGE V CORTONI (ITALIJA)**

Kot predstavnik skupine, ki pripravlja razstavo o prepovedanih publikacijah v 20. stoletju na Slovenskem, sem si ogledal razstavo *Prepovedane knjige* v Cortini. Na njej je predstavljen izbor prepovedanih tiskov od 16. stoletja do danes.

Pred obiskom sem preučil katalog razstave in preštudiral strokovno literaturo o prepovedanih knjigah. Teh je bilo zelo veliko, zato sem nameraval ob obisku najprej ugotoviti, katera dela so razstavljena. Hkrati me je zanimalo, kako je posamezna knjiga predstavljena. Za podrobnejša pojasnila sem se pisno dogovoril še za srečanje z avtorjem razstave Marcom Berninijem.

Najprej sem si ogledal razstavo. Ta je razdeljena v tematske sklope (del je npr. posvečen vatikanskemu indeksu), znotraj teh sklopov pa so knjige razvrščene časovno. Vseh predstavljenih del je le 40, vendar je ob vsakem je postavljen računalniški zaslon. Ta ponuja informacije o zgodovinskih, političnih in družbenih razmerah, o pomenu dela, razlogih za prepoved in drugih prepovedanih delih.

Po ogledu sem se srečal s kolegom Marcom Berninijem. Pojasnil mi je, da so razstavljene knjige izbirali po njihovem pomenu in po popularnosti. Tako so strokovno ustrezno predstavili tematiko, a hkrati pritegnili široko javnost. Prav različnim obiskovalcem je namenjena računalniška predstavitev, saj lahko sami odločajo, koliko želijo o določeni knjigi izvedeti.

Uspešna toskanska razstava je lahko s svojo zasnovo zgled za slovensko. Vendar moramo pred odločitvijo o tematskih sklopih pripraviti spisek vseh prepovedanih tiskov in izbrati najbolj prelomne.

Matej Varl,

Muzej novejšje zgodovine

24 točk

Zgradba: do 4 točke

- *ime besedilne vrste z določilom (Poročilo o ...)* – 1 točka;
- *podpis z imenom in navedbo ustanove in/ali funkcije* – 1 točka;
- *smiselna členjenost na odstavke (npr. uvodni odstavek, priprava na obisk, ogled razstave, pogovor z avtorjem, sklep)* – 1 točka;
- *obseg besedila (upoštevamo preseganje predvidenega obsega za 30/50 besed)* – 1 točka.

Vsebina: do 12 točk

- *osnovni podatki o razstavi (ime razstave – upoštevamo tudi poimenovanje v naslovu, kraj in vsebina razstave) in razlog za obisk* – do 2 točki (1 točka, če manjka kateri podatek);
- *razlog za obisk* – 1 točka (za poimenovanje svoje vloge, npr. kot predstavnik skupine, in poimenovanje razstave, ki se pripravlja);
- *predstavitve priprave na obisk* – do 3 točke (do 2 točki za vsebinsko pripravo na obisk + 1 točka za omembo dogovora z avtorjem Toskanske razstave);
- *opis razstave* – do 3 točke (število del; izbor del ali zasnova razstave oz. razporeditev del; način predstavitve);
- *srečanje z avtorjem raziskave* – do 2 točki (pojasnilo o izboru del in načinu predstavitve);
- *sklep* – 1 točka (npr. ugotovitev, da je razstavo/razstave ni smiselno posnemati; ali predvidevanje nadaljnjega dela).

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- *za vsako vrsto napake odštejemo 1 točko do 0 točk; pri tem smo posebej pozorni na objektivnost in natančnost; raba trpnih stavkov ali dolgih samostalniških izrazov ni slogovna neustreznost.*

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- *za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.*

RESNIČNI IN IZMIŠLJENI JUNAKI

2. RAZČLEMBE: PROGRAM PRIMOŽ TRUBAR: TRUBARJEVA POT V DEŽELO BADEN-WÜRTEMBERG

1. **A** Na spletnih straneh ...; agencija Ars Longa, 500. obletnici rojstva; slovenist/jezikoslovec/umetnostni zgodovinar/teolog/literarni zgodovinar; (turističnega) vodnika
- B** b
- Po smislu, npr.:
V treh dneh, kolikor traja potovanje, si bodo udeleženci ogledali veliko kulturnih znamenitosti, povezanih z literaturo in likovno umetnostjo, ne pa tudi z glasbo. Tako bo malo časa za nakupovanje ali zabavo, ki si jo želijo maturanti.

7 točk

Za odgovor A do 3 točke (3 točke za pet pravih odgovorov; 2 točki za štiri pravilne odgovore; 1 točka za tri pravilne odgovore) + za odgovor B do 4 točke (1 točka za pravilno obkrožitev + do 2 točki za vsebinsko ustreznost pojasnila, v katerem sta omenjena napolnjen program in povezanost predvidenih ogledov z literaturo oz. likovno umetnostjo + 1 točka za jezikovno pravilnost pojasnila, če je bila za vsebinsko ustreznost dosežena vsaj 1 točka).

2. • Program Primož Trubar: Trubarjeva pot v deželo Baden-Württemberg
• naslov
- 2 točki
- 1 točka + 1 točka.

3.

	Odstavki, ki jih obsega del besedila	Podtema dela besedila
1. del	1.	uvodna/kratka predstavitev celotnega potovanja
2. del	2., 3., 4.	podroben opis/predstavitev poti / načrt/program izleta po posameznih dnevih
3. del	5.	(osnovni) podatki o ceni in pogojih za izvedbo

3 točke

Po 1 točka za vsaka dva pravilna zapisa.

4. • Hoče (Kötschach-Mauthen)
• Lienz, Innichen (S. Candido)
• Izvir Drave na Toblaškem polju v Italiji, STERZING (Vipiteno), (viadukt Europa-Brücke)
- 3 točke
- 1 točka + 1 točka + 1 točka.

5. 3 D; 1 A; 4 Č; B 2
- 4 točke
- 1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

6. NE, NE, DA, DA, NE, NE
- 3 točke
- Po 1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

7. • Udeležencem ob prijavi ni treba plačati celotnega zneska.
• Nihče se ne more prijaviti na izlet v juliju ali avgustu 2011.
- 4 točke
- Po 2 točki za vsako vsebinsko in jezikovno popolnoma ustrezno poved.

8. 2, 1, 4, 4, 3
- 3 točke
- 3 točke za pet pravih odgovorov; 2 točki za štiri pravilne odgovore; 1 točka za tri pravilne odgovore.

9. d
- P/prijava
- 2 točki
- 1 točka + 1 točka.

10. neumetnostno
neuradno
javno
enogovorno
zapisano
strokovno
- 3 točke
- 1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

11. • Predstavitev (tudi opis) postopka/poti
Po smislu, npr.:

Značilnosti izbrane besedilne vrste	Ponazoritev ob besedilu Program Primož Trubar
V predstavitvi/opisu postopka najprej povemo, kaj opisujemo, nato navedemo posamezne korake.	V izhodiščnem besedilu je najprej na splošno predstavljen celoten izlet, nato pa je opisano dogajanje po posameznih dnevih.
Predstavljeni so posamezni koraki oz. faze v ustreznem zaporedju.	Predstavljen je program izleta po posameznih dnevih od odhoda iz Ljubljane do vrnitve domov.
Pozorni smo na izbiro glagolov, s katerimi natančno poimenujemo različna dejanja/ uporabljamo različne glagole, s katerimi poimenujemo dejanja.	V besedilu so uporabljeni različni glagoli, npr. ogledali si bomo, bomo obiskali, bomo zavili, se bomo vrnili, se bomo namestili, ki natančno poimenujejo dogajanje na izletu.
Posameznih delov besedila med seboj ne moremo poljubno zamenjati.	Dogodki so razporejeni v časovnem zaporedju/tako, kot si bodo sledili, tako da je vsak dan opisan od jutra do večera.
Glagoli so pogosto v 1. osebi množine, saj so dejanja za vse enaka.	Kadar pisec opisuje dejanja izletnikov/ udeležencev ekskurzije, uporablja glagole v 1. osebi množine, npr. si bomo ogledali, bomo obiskali, bomo zavili, se bomo vrnili, se bomo namestili.
Zaradi večje jasnosti in preglednosti so posamezni koraki oštevilčeni.	Program je predstavljen po posameznih dnevih, ki so oštevilčeni od 1. do 3.
Nazornost se poveča z ustreznim slikovnim gradivom.	Besedilu je dodan zemljevid, na katerim je zarisana celotna pot, ki jo bodo opravili udeleženci izleta.

V predstavitvi opis popestrimo z zanimivimi podatki iz zgodovine, anekdotami ipd.	Ob vsakem kraju ali spomeniku je povedano, zakaj je pomemben in zakaj ga je vredno obiskati.
---	--

4 točke

1 točka za poimenovanje besedilne vrste + po 1 točka za navedbo lastnosti in ustrezno ponazoritev.

12. A 1./prvi

Po smislu, npr.: eden največjih Slovencev, oče slovenske knjige, stopiti v korak (z nekom), zanimive (kraje), (pomešati se v) vrvež, živahnega (Augsburga), dragocenih (umetnostnozgodovinskih spomenikov), veličastnih (naravnih lepot), slikoviti (kraji)

B Po smislu, npr.: Uvodni/Prvi odstavek je namenjen predvsem pritegnitvi pozornosti bralcev oz. obiskovalcev spletnih strani. Da bi jih pisec prepričal, naj preberejo celotno besedilo, tako ne navaja zgolj podatkov, ampak si želi s subjektivnimi izrazi vplivati tudi na njihova čustva, občutke in predstave.

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za pravilno številko odstavka + 2 točki za izpis treh subjektivnih izrazov /1 točka za izpis dveh subjektivnih izrazov/) + za nalogo B do 3 točke (do 2 točki za pojasnilo, ki vsebuje opredelitev namena in pojasnjuje vlogo subjektivnosti + 1 točka za jezikovno pravilnost pojasnila, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka).

13. A • 1, 4, 5, 6
• 2
• 3, 7

B Longa (tudi Ars Longa); Primož (tudi Primož Trubar)

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (3 točke za sedem pravih določitev; 2 točki za šest ali pet pravih določitev; 1 točka za štiri ali tri pravilne določitve) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

14. A nenaselbinska

B

Samostalnik ženskega spola	Samostalnik srednjega spola
Kranjska Koroška Tirolska Bavarska	Württembergsko Švabsko

C č

C na Bavarskem – na Bavarsko – z Bavarskega

5 točk

Za nalogo A 1 točka + za nalogo B do 2 točki (2 točki za šest pravih zapisov; 1 točka za pet, štiri pravilne zapise) + za nalogo C 1 točka + za nalogo Č 1 točka.

15.

Zgodovinski kraji, za katere imamo slovenska imena	Kraji, kjer so nekdaj živeli tudi Slovenci	Kraji, ki so na dvojezičnem območju
Dunaj	Hoče	Celovec/Beljak Trst

2 točki

2 točki za štiri pravilne zapise; 1 točka za tri pravilne zapise.

16. A • se bomo odpravili: 1. (oseba), mn./množina; Glagol se nanaša na izlet, ki se bo šele zgodil, in vse njegove udeležence – tudi vodnika/pisca besedila/ predstavnika agencije.
• je hodil: 3. (oseba), ed./ednina; Glagol se nanaša le na Trubarjevo hojo, in to v preteklosti.

B

Nedovršni glagol	Dovršni glagol
odpravljati se	odpraviti se
hoditi	prehoditi

7 točk

Za odgovor A do 5 točk (1 točka za izpis obeh glagolov + po 1 točka za ustrezno določitev osebe in števila posameznega glagola + 1 točka za vsako ustrezno razlago) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za vsako pravilno izpolnjeno vrstico).

17. po zajtrku – A; nato – B; sledi – C; popoldne – B; zvečer – B

3 točke

3 točke za pet pravih rešitev; 2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve.

18. A sočasnost, med

B Ob sprehodu po starem mestnem jedru se bomo med

drugim ustavili pred nekdanjim cesarskim dvorom.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 3 točke (1 točka za določitev stavčnih členov + 1 točka za določitev vsakega prilastka).

19. • Podredje s časovnim odvisnikom:

Medtem ko/Ko se bomo sprehajali po starem mestnem jedru, se bomo med drugim ustavili pred nekdanjim cesarskim dvorom.

• Priredje:

Sprehajali se bomo po starem mestnem jedru in/ter se med drugim ustavili pred nekdanjim cesarskim dvorom.

4 točke

Po 1 točka + 1 točka za vsako pomensko ustrezno in jezikovno pravilno poved.

20. B 4

2 točki

1 točka + 1 točka.

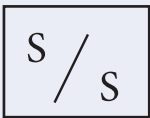
21.

Izraz	Uporabljeno ločilo	Katero logično razmerje je izraženo?	Ali je razmerje priredno ali podredno?	S katerimi nepolnopolnopskimi besedami bi lahko nadomestili ločilo?
dežela Baden–Württemberg	vezaj	vezalno	priredno	In
3. dan: Tübingen–Augsburg	pomišljaj	krajevno	podredno	od do

4 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

22. c

1 točka + 1 točka.

2 točki

23. **A** a) kjer, njegovega
b) kjer, tam
c) ki, (v) njem, (iz) srednjeveškega mesta
B Po smislu, npr.: V kraju svojega zadnjega službovanja/V za Slovence najpomembnejšem predmestju Tübingena je v cerkvi sv. Galla tudi pokopan.

4 točke

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsak pravilni niz) + za odgovor B 1 točka.

24. **A** Opoldne se bomo ustavili v AUGSBURGU, ki je bil v srednjem veku po zaslugi družine Fugger eno glavnih političnih in finančnih središč Evrope. V njem si bomo ogledali slovito stolnico z najstarejšimi vitraži v Nemčiji, renesančno mestno hišo, manieristični Herkulov vodnjak in kompleks Fuggerei, eno najstarejših še delujočih socialnih ustanov na svetu. Iz srednjeveškega mesta se bomo popoldne odpravili proti domu, kamor bomo prispeli v večernih urah.
B a

4 točke

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za izhodišče in jedro vsake povedi /pri določitvi jedra zadostujejo tudi podčrtave izrazov v Augsburgu, slovito stolnico z najstarejšimi vitraži v mestu in proti domu/) + za odgovor B 1 točka.

25. Po smislu, npr.: Odhodi na izlet bodo/Na izlet bomo odšli 25. junija in 29. oktobra v letu 2010, v letu 2011 pa 8. in 23. aprila, 24. junija ter 29. oktobra. Cena izleta je 219 evrov, če se ga udeleži najmanj 45 oseb. Če je skupina manjša in je v njej vsaj 30 potnikov, pa je cena 239 evrov. Ob prijavi vsak potnik plača akontacijo v višini 69 evrov.

4 točke

Do 3 točke za preoblikovanje posameznih vrstic v smiselne stavke/povedi (za vsako manjkajočo vrstico/podatek odštejemo 1 točko do 0 točk) + 1 točka za jezikovno pravilnost pomensko v celoti ustreznega zapisa.

26. Po smislu, npr.:

Brina Kalan
Slovenska cesta 5
6000 Koper

Koper, 10. 4. 2011

Turistična agencija Ars longa
Ljubljanska cesta 14
6000 Koper

PRITOŽBA ZARADI NEUPOŠTEVANJA (JAVNE RABE)
SLOVENŠČINE PRI ZAPISU NASLOVOV (TRUBARJEVIH)
KNJIG

Spoštovani,

sem Brina Kalan in sem se z vašo agencijo lani odpravila na izlet po Bavarski. Ker sem bila z zasnovo programa in s strokovnostjo vodiča zelo zadovoljna, sem se zelo razveselila novega kataloga, ki sem ga prejela ta mesec.

V vaši ponudbi me je posebej pritegnil program z naslovom Primož Trubar, saj se mi zdi smiselno, da se ob 500. obletnici rojstva očeta slovenske knjige spomnimo tudi s potovanjem po krajih, kjer je deloval. Predvsem mi je všeč, da je predviden ogled dežele Baden-Württemberg, kamor se je po odhodu iz domovine umaknil v samoto, ter obisk Tübingena in Derendingena, kjer je leta 1550 izdal prvi slovenski knjigi Abecednik in Katekizem. S tema deloma je Trubar postavil temelj slovenskemu knjižnemu jeziku, zato sem bila še toliko bolj razočarana, ko sem ugotovila, da sta v vašem programu navedena le njuna naslova v nemščini, slovenska naslova pa ne. Prav zaradi tega se tudi nisem odločila za vaš izlet, čeprav sem se nanj sprva nameravala prijaviti.

Pišem vam torej zato, da bi se pritožila, ker ste naslova prvih slovenskih knjig napisali samo v nemškem jeziku, s čimer kažete, da ne razumete pomena Trubarja za razvoj slovenskega jezika in naroda. Predlagam vam, da upoštevate mnenje svojih potnikov in da v katalogu čim prej dodate tudi slovenski imeni.

V želji po dobrem sodelovanju tudi v prihodnosti Vas lepo pozdravljam.

Brina Kalan

25 točk

Zgradba: do 6 točk

- sestavine uradnega pisma (naslov sporočevalca, naslov prejemnika, kraj in datum; nagovor, pozdrav, podpis) – 3 točke (za vsak manjkajoči element ali element na neustreznem mestu odštejemo 1 točko do 0 točk);
- naslov besedilne vrste in navedba razloga za pritožbo (Pritožba zaradi ...) – 1 točka;
- smiselna členjenost jedra besedila na odstavke – 1 točka;
- obseg besedila (upoštevamo preseganje predvidenega obsega za 30/50 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- predstavitev okoliščin pisanja (predstavitev, prejšnja udeležba na enem izmed izletov, prejem novega kataloga) – do 2 točki (1 točka, če manjka kateri podatek);
- pohvala *Programa Primož Trubar* (izrek mnenja, navedba dveh predvidenih ogledov) – do 2 točki (1 točka izrek mnenja + 1 točka za oba ogleda);
- pojasnilo nezadovoljstva:
  - o navedba razloga za nezadovoljstvo – 1 točka,
  - o utemeljitev nezadovoljstva – do 3 točke,
  - o neposredni izrek namena (pritožujem se, zato bi se rad/-a pritožila) – 1 točka;
- predlog za odpravo napake – do 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0 točk; pri tem smo posebej pozorni na ustrezno izražanje pomenskih razmerij oz. izbiro ustreznih načinov razvijanja teme (pripovedovanje v predstavitvi okoliščin, utemeljevanje in razlaganje v osrednjem delu besedila) ter na natančnost pri navajanju podatkov iz izhodiščnega besedila, na morebitne zastranitve ali nenatančnost pri navajanju podatkov.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

BESEDA NI KONJ ...

1. RAZČLEMBE: PREDVOLILNA KAMPANJA IN VOLITVE PRI NARAVNIH VRSTAH

1. Davorin Tome
bralci Poleta
naravni izbor oz. volitve pri naravnih vrstah
je minil čas volitev in predvolilne kampanje

2 točki

Štirje pravilni odgovori 2 točki, trije ali dva pravilna odgovora 1 točka.

2. **neumetnostno**, saj po smislu, npr.: je namen praktičen/ besedilo govori o realnem mnenju/podatki niso izmišljeni.
enogovorno, saj po smislu, npr.: sporočevalec ne pričakuje besednega odziva od naslovnika/da mu bo naslovnik odgovoril/je sporočevalec/govorec samo en.
subjektivno, saj po smislu, npr.: sporočevalec predvsem izraža svoje mnenje o dogodku/lahko bralec razbere, kakšen je sporočevalčev osebni odnos/pogled na volitve/predvolilno dogajanje.
javno, saj po smislu, npr.: je namenjeno (širši) javnosti/ bralcem Poleta/ni namenjeno točno določenemu posamezniku.
publicistično, saj po smislu, npr.: je objavljeno v časopisu/ sporočevalec uporablja besede, ki so razumljive širšemu krogu bralcev/ne uporablja strokovnih izrazov.

5 točk

Za vsako pravilno podčrtavo in smiselno utemeljitev po 1 točka.

3. Po smislu, npr.: Sporočevalec v besedilu primerja naravni izbor pri živalih in rastlinah z volitvami in s predvolilnimi kampanjami, kot jih poznamo ljudje.

2 točki

1 točka za ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost smiselnega pojasnila.

4. Po smislu, npr.: sposobnost pridobiti si največ pozornosti, največ hrane, največ možnosti za razmnoževanje, hitrost, šopirjenje ...

2 točki

Navedba štirih dejavnikov 2 točki, navedba treh ali dveh dejavnikov 1 točka.

5. **A** Po smislu, npr.: Volitev ne poznamo samo ljudje, ampak potekajo tudi pri osebnih v naravnih razmerah, ki med sabo nenehno izbirajo, kdo bo preživel/kdo bo glavni/vodja tropa/saj si morajo tudi ti izboriti svoje mesto v skupini/saj se tudi pri njih pravice ne podedujejo.

B a, č

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (do 2 točki za pomensko ustrezen odgovor, v katerem je povedano, da volitve/izbire poznajo tako ljudje kot živali, in ki vsebuje pojasnilo, kaj izbirajo živali oz. kaj je obema izbirama skupno + 1 točka za jezikovno pravilnost, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

6. e

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

7. **A** c

- B** Po smislu, npr.:
(Zdaj ko so se) sile političnega napihovanja in obljubljanja (po volitvah nekoliko sprostile).
prestižnem času
preznojenih, napetih obrazov naših priljubljenih strankarskih voditeljev
Menda ne mislite
Izbirajo tudi, kdo bo glavni petelin na gnoju
Nenehno izbirajo

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (3 točke za pet ustreznih izrazov; 2 točki za štiri ustrezne izraze; 1 točka za dva ustrezna izraza).

8. komentar

- Po smislu, npr.:
  - V komentarju predstavimo svoje razmišljanje o aktualnem dogajanju, razlogih zanj in njegovih morebitnih posledicah/v komentarju predstavimo aktualno dogajanje in svoje razmišljanje o njem;
  - komentar tvorimo, da bi naslovniku predstavili širše ozadje dogajanja in tako vplivali na njegovo mnenje;
  - na začetku po navadi povemo, kaj je sprožilo naše razmišljanje o izbranem vprašanju/zakaj se nam zdi izbrano vprašanje pomembno;
  - komentatorjevo razmišljanje je izrazito osebno, zato je jezik večinoma zelo subjektiven in čustveno zaznamovan;
  - komentator se sklicuje na svoje izkušnje, splošna spoznanja in ugotovitve strokovnjakov;
  - v komentar vključujemo spoznanja oz. ugotovitve različnih strok in jih povezujemo med sabo.

4 točke

Za pravilno podčrtavo 1 točka + 1 točka za navedbo vsake značilnosti.

9. ugleden
ugodnost
ljudožerstvo

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

10. **A** V prvem./Prvi./1.
B DA, NE, DA, NE
C Po smislu, npr.: Kupila si je novo obleko in se šopirila pred fanti.
Č Po smislu, npr.: bahajo se/ponašajo se

7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve) + za odgovor C do 3 točke (1 točka za ustrezno pomensko rabo besede + 1 točka za smiselno zloženo poved + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor Č 1 točka.

11. **A** predvolilni
B volitve, saj je ta beseda neposredno povezana s temo/ celotno besedilo govori o volitvah.
C Po smislu, npr.:

Samostalnik m. sp.	Samostalnik ž. sp.	Nedovršni glagol	Dovršni glagol	Svojlni pridevnik
volivec (volilec)	volivka (volilka)	voliti	izvoliti	volivčev/ volivkin (volilčev/ volilkin)

6 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno besedo + 1 točka za smiselno pojasnilo) + za odgovor C do 3 točke (3 točke za pet pravilnih besed iste besedne družine; 2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve).

12. • ta, ki pleni
• ta, ki ni sposoben/ta, ki je nesposoben
• postati star
• ta, ki se udeleži

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

13. Po smislu npr.: Primatologinja je strokovnjakinja/znanstvenica/zoologinja, ki se ukvarja s primati (prvaki, kamor spadajo opice). / Primatologinja je oseba/ženska, ki (znanstveno) raziskuje primata (prvake, kamor spadajo opice).

2 točki

2 točki za opredelitev, ki vsebuje besedo znanstvenica, strokovnjakinja, zoologinja, znanstveno, raziskovanje ipd. in ki se nanaša na ukvarjanje s primati.

14. proste

- politična propaganda/volilni boj/volitve; delni rešitvi npr.: politika, propaganda, predvolilna kampanja

3 točke

1 točka za ustrezno podčrtavo + 2 točki za natančno opredelitev tematskega polja (1 točka za širšo opredelitev tematskega polja oz. delno rešitev).

15. **A** členek
B možnost
C samo, tudi

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

16. **A** Dobri si vedno pridobijo veliko pozornosti, veliko hrane, veliko možnosti za razmnoževanje, skratka vse dobro v življenju. Slabim pripadajo le ostanki.
B b

3 točke

Za odgovor A 2 točki + za odgovor B 1 točka.

17. **A** Po smislu, npr.: dokazovanje kandidatov/predvolilna soočenja v živalskem svetu
B Včasih se morajo najboljši dokazati na predvolilnih shodih.
C samostalniška beseda, samostalniški zaimek (na) predvolilnih shodih

5 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za pravilno podčrtane vse glavne stavčne člene + 1 točka za pravilno oznake obeh delov stavčnih členov) + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

18. Po smislu, npr.:
Predmet v tožilniku: Vsak je podpiral svojega kandidata.
Predmet v orodniku: Zapletel se je v oster spor z nasprotnim kandidatom.
Prislovno določilo: Na volilni shod smo prišli še pred kandidatom.
Desni prilastek: Vsi udeleženci shoda so podprli sporočilo kandidata.
Osebek: Kandidati so se predstavili v osrednji informativni oddaji.

6 točk

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka za vsako poved z besedo kandidat v ustrezni stavčnoočlenski vlogi + 1 točka za jezikovno pravilnost vseh povedi.

19. **A** časovni odvisnik
B Ob tesni odločitvi si pomagajo z nekaj trkanja z glavami.
C č

4 točke

Za odgovor A 1 točka za pravilno poimenovanje odvisnika + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost enostavne povedi) + za odgovor C 1 točka.

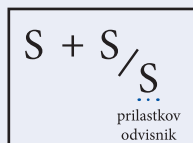
20. Po smislu, npr.:

- Živali se zapletejo v prave vojne, ko se borijo za preživetje.
- Preživijo le najboljši, čeprav se borijo vsi.
- Šopirjenje ne zaleže več in začne se vojna za preživetje.
- Včasih se morajo najboljši dokazati na predvolilnih shodih, saj naravni izbor ne zadošča.
- Strokovnjaki ugotavljajo, da med naravnimi vrstami ravno tako potekajo volitve.
- Goodalova opisuje opice, ki so se odločile za samostojno življenje daleč od rojstnega kraja.

7 točk

Po 1 točka za vsak ustrezno dopolnjen stavek + 1 točka za jezikovno pravilnost vseh povedi.

- 21.

3 točke

3 točke za v celoti ustrezno S-strukturo; 2 točki za ustrezno prikazano hierarhično razmerje med stavki brez pravilne oznake vrste odvisnika; 1 točka za pravilno število stavkov.

22. **A** Gre za stvarno lastno ime (ime planeta).

- B** Po smislu, npr.: Bojevali so se za svojo zemljo./Tukajšnja zemlja je zelo rodovitna.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za ustrezno utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za smiselno rabo besede zemlja + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

23. [ʋ]; [w]; [s]; [p]; [ɐr]

3 točke

Za pet pravilnih zapisov 3 točke; za štiri pravilne zapise 2 točki; za tri pravilne zapise 1 točka.

- 24.

Naglas na prvem ali edinem zlogu	Naglas na drugem zlogu	Naglas na tretjem zlogu	Brez-naglasnice
vrste tudi kdo glavni gnoju	izbirajo petelin	nekatere	bo na

3 točke

Za deset pravilnih zapisov 3 točke; za osem, devet pravilnih zapisov 2 točki; za pet, šest, sedem pravilnih zapisov 1 točka.

25. Volivci[,] ki se v nedeljo ne bodo mogli udeležiti lokalnih volitev[,] lahko svoj glas podpre županskim kandidatom ter kandidatnim listam za občinske svete oddajo na predčasnem glasovanju. To poteka od danes do četrтка[,] in sicer na posebnih voliščih na sedežih občinskih volilnih komisij. Kandidati za župane ter predstavnike v mestnih in občinskih svetih imajo tako le še nekaj dni časa[,] da volivce prepričajo[,] naj svoj glas namenijo prav njim. Predvolilno dogajanje je zato v teh dneh precej pestro[,] kar dokazujejo številne volilne prireditve[,] na katerih se predstavljajo kandidati.

3 točke

Za nič napak 3 točke; za eno, dve napaki 2 točki; za tri, štiri napake 1 točka (upoštevamo tudi na novo narejene napake).

26. Po smislu, npr.:

Narejeno z ljubeznijo v Pekarni Grosuplje

★★★★★

Pekarna Grosuplje privablja kupce z lepo oblikovanim ekonomskim oglasom za kruh, na katerem so predstavljene tri vrste kruha, in sicer Krjavelj, Malnar in Sosed.

Oglas pritegne s poudarjenim naslovom *Zlata kakovost Krjavlja, Malnarja in Sosed*, obenem pa ob imenu in logotipu oglaševalca najdemo tudi geslo oglasa *Narejeno z ljubeznijo*. V kratkem besedilu se oglaševalec pohvali s prejetimi priznanji, ki Pekarno Grosuplje uvrščajo na najvišja mesta kakovosti. Obenem pa je tudi na kratko predstavljena vsaka vrsta kruha. Dodane so slike kruha, ki naredijo oglas živahen in razgiban. Brez slik bi bil precej nezanimiv, tako pa potencialni kupci kruha, katerim je oglas namenjen, najprej opazijo slike ter nato preberejo besedilo, ki jim nudi osnovne informacije. Zato je oglas učinkovit, čeprav estetsko ni najbolj dovršen. Oglaševalec, ki je poimenovan z imenom in logotipom, pa je v celoti upošteval oglaševalski kodeks.

Oglas Pekarne Grosuplje se tako uvršča na lestvico boljših oglasov in si zasluži visoko oceno.

Mojca Novosel

24 točk

Zgradba: do 2 točki

- ustrezna oblika (naslov, odstavčnost) – 1 točka;
- ustrezen obseg – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- predstavitev oglasa – 3 točke (vrsta oglasa, oglaševalec, naslovnik);
- vrednotenje glede na zgodbo, geslo, naslov – 4 točke;
- vrednotenje glede navedbe sporočevalca, upoštevanja ciljne skupine in oglaševalskega kodeksa – 4 točke.

Slogovna ustreznost: do 5 točk

- za ustrežno jasnost, jedrnatost, primernost po 1 točko, za živost 2 točki.

Jezikovna pravilnost: do 6 točk

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

BESEDA NI KONJ ...

2. RAZČLEMB: SLAVISTI LETOS ZBORUJEJO MED PORABCI

1. Dr. Irena Novak Popov; vpraševalec; je predsednica Slavističnega društva Slovenije in organizatorica Slavističnega kongresa v Porabju/ker se je dan prej začel Slavistični kongres; 1. 10. 2009

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

2. Po smislu, npr.: o slavističnem kongresu v Porabju ter o vlogi in položaju slovenščine v zamejstvu

2 točki

2 točki za poimenovanje teme, ki zajema tako kongres kot položaj slovenščine v zamejstvu; 1 točka za delno rešitev.

3. NE, DA, NE, NE, DA, NE, DA, NE

4 točke

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

4. **A** a) naslov Slavističnega kongresa v Porabju
b) naslov izhodiščnega besedila
B Po smislu, npr.: Naslov se nanaša na majhne svetove Slovencev v zamejstvu ter medkulturne in medetične odnose, ki so značilni za njih./Gre za večkulturne in večetične/večnarodne svetove/okolja posameznih slovenskih manjšin.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 3 točke (2 točki za pomensko ustrezno razlago, v katero sta zajeta oba dela naslova + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka).

5. 1 Kanalska dolina   2 Rezija
3 Benečija   4 Goriška
5 Tržaška   6 Rož
7 Celovec   8 Ziljska dolina
9 Podjuna   10 Porabje

3 točke

3 točke za devet pravilnih odgovorov; 2 točki za osem, sedem pravilnih odgovorov; 1 točka za šest, pet pravilnih odgovorov.

- 6.

	Koroška	Štajerska	Tržaška	Goriška	Beneška Slovenija	Rezija, Terska in Kanalska dolina	Porabje
V tej pokrajini je bil slavistični kongres.	+		+				+
V državi je univerzitetno središče, pomembno za Slovence.	+	+	+	+	+	+	
Teh skupnosti udeleženci slavističnih kongresov še ne poznajo dovolj.	(+)	+			+	+	

Od tod prihajajo udeleženci okrogle mize o zamejskih medijih.									
	+		+	+	+				+

4 točke

1 točka za vsako ustrezno izpolnjeno vrstico.

7. Po smislu, npr.:

- Slovenec je posameznik/oseba/človek, ki pripada slovenskemu narodu/je pripadnik slovenskega naroda/govori slovensko in ima slovenske prednike/je državljan Republike Slovenije.
- Zamejski Slovenec je Slovenec/pripadnik slovenskega naroda, ki živi na slovenskem etničnem ozemlju zunaj meja Republike Slovenije.
- Porabski Slovenec je (zamejski) Slovenec/zamejec, ki živi na slovenskem etničnem ozemlju v Porabju/je pripadnik slovenske manjšine na Madžarskem.

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

8. Po smislu, npr.:

- a) Krepi se veliko institucij, meddržavnih dogovorov, medregionalnega povezovanja in projektnega sodelovanja. Delujejo univerzitetna središča ter dvojezično šolstvo.
- b) Na okroglih mizah so do sedaj sodelovali samo slovenisti in slavisti. Strokovna javnost pa se obnaša, kot da se to področje nje ne tiče.
- c) Slovenščina omogoča, da vstopamo v gospodarske, politične in kulturne odnose z drugimi. Gre za vprašanje notranjega samovrednotenja in svobode vsakega posameznika in šele to dvoje omogoča samozavestno sobivanje z večinskim narodom.

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

9. **dvogovorno**
prvotno govorjeno
javno
publicistično

2 točki

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

10. č

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

11. **A** b

- B** Pobudna replika: Trditev in vprašalna poved./Vprašanje.
Odzivna replika: Odgovor.

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

12. intervju, **tematski**

2 točki

1 točka + 1 točka.

13. **A** zborni jezik

- Po smislu, npr.: Izbira knjižnega zbornega jezika je ustrezna, saj gre za zapisano javno/publicistično besedilo/saj je lahko novinar besedilo pregledal in popravil, pogovor pa je nastajal sproti.

- B**
- sleng
  - narečje
  - knjižni pogovorni

6 točk

Za odgovor A do 4 točke (1 točka za poimenovanje socialne zvrsti + 2 točki za pomensko ustreznost utemeljitve, ki vsebuje izrek sodbe in dokaz zanjo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je za vsebino bila dosežena vaj 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (2 točki za tri ustrezne odgovore; 1 točka za dva ustrezna odgovora).

14. 4, 7, 6, 1, 3, 5, 2

3 točke

3 točke za sedem pravilnih rešitev; 2 točki za šest, pet pravilnih rešitev; 1 točka za štiri, tri pravilne rešitve.

15. blizuzvočnici
protipomenki
sopomenki
nadpomenka – podpomenka

2 točki

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

16. • Porabsko slovensko skupnost nenaklonjeni že dolgo obravnavajo kot propadlo/umirajočo./Porabski slovenski skupnosti nenaklonjeni že dolgo napovedujejo izumrtje.
• In to v Evropi, kjer so padle nekdanje meje in se zgodile politične spremembe/in ni več delitve na bloke/in ni več ločevanja zaradi različnih sistemov.

3 točke

Po 1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

17. **A** Benečani, Rezijani, Tržačani, Korošci, Goričani, Zagrebčani
B Jurijem Paljakom, Marijem Čukom, Lucio Trusgnach, Hanzijem Tomažičem, Marjano Sukič, Dušanom Mukičem
C celovške, graške, videmske, novogoriške, budimpeštanske, zadrške

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za vsake tri pravilne zapise) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za vsake tri pravilne zapise) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za vsake tri pravilne zapise).

18. **A** pridevniške besede, pridevniki

- vrsto
- B** slavistični: m. sp., mn., im., vrstni prid., osn., določna oblika
zaposlene: m. sp., mn., tož., lastn., osn., nedoločna oblika
raziskovalnih: m. sp., mn., mestn., vrstni prid., osn., določna oblika

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za v celoti pravilno dopolnjeno poved + 1 točka za pravilno podčrtavo) + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka).

19.

Nepolno-pomenska beseda	Besedna vrsta	Kaj izraža?		
		Razmerje med enakovrednimi deli sporočila	Razmerje med neenakovrednimi deli sporočila	Sporočevalčevo mnenje
in	veznik	+		
v	predlog		+	

na	predlog		+	
še	členek			+

4 točke

1 točka za vsako v celoti pravilno izpolnjeno vrstico.

20. **A** O pomenu takšnega srečevanja sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije smo se pogovarjali s predsednico Slavističnega društva Slovenije dr. Ireno Novak Popov.

- B** O tem, kako pomembno je/kaj pomeni takšno srečevanje sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije/Kako pomembno je/Kaj pomeni takšno srečevanje sploh in še posebej med Slovenci zunaj Slovenije, smo se pogovarjali s predsednico Slavističnega društva Slovenije dr. Ireno Novak Popov.

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsak pravilno podčrtan stavčni člen (za pravilno določene samo glavne stavčne člene 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost odgovora).

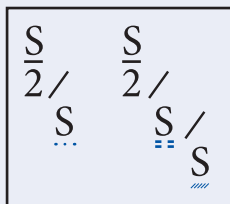
21. **A**
- pojasnjevalno (priedje)
  - vezalno (priedje)
  - protivno (priedje)
  - protivno (priedje)

- B** Čeprav/Četudi/Kljub temu da nenaklonjeni porabski skupnosti že dolgo pišejo nekrologe, (ta) ustvarjalno živi in se razvija. / Porabska skupnost ustvarjalno živi in se razvija, čeprav/četudi/kljub temu da ji nenaklonjeni že dolgo pišejo nekrologe.

6 točk

Za odgovor A do 4 točke (1 točka za vsako pravilno navedbo priedja) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo v podredje z dopustnim odvisnikom + 1 točka za jezikovno pravilnost ustrezne podredne povedi).

22.

3 točke

3 točke za v celoti ustrezno S-strukturo; 2 točki za ustrezno prikazano hierarhično razmerje med stavki brez pravilne oznake vrste odvisnikov; 1 točka za pravilno število stavkov.

23. a

1 točka

Za pravilen odgovor 1 točka.

24. Slavističnega kongresa se udeležijo slovenisti in slavisti iz vseh slovenskih pokrajin in krajev, od **M**urske **S**obote in **G**ornje **R**adgone do **S**lovenske vasi, **S**lovenj **G**radca, **N**ove **G**orice in **N**ovega mesta. Še posebej pomembno pa je srečanje, ker nanj redno prihajajo tudi udeleženci iz slovenskega zamejstva, celo področij, ki jih v matični **S**loveniji ne poznamo najboljše. Letos so bili tako na srečanju predstavniki **V**idemske pokrajine, **Z**iljske doline, **B**eneške **S**lovenije, **K**analske doline in seveda **P**orabci iz **M**onoštra in **D**olnjega **S**enika. Slavistično društvo torej tudi s svojim kongresom – tako kot s tekmovanjem

za **C**ankarjevo priznanje – skrbi za ohranjanje enotnega slovenskega kulturnega prostora.

4 točke

4 točke za brez napak rešeno nalogo; 3 točke za eno napako; 2 točki za dve, tri napake; 1 točka za štiri, pet napak (upoštevamo tudi na novo narejene napake oz. napačne popravke).

25.

	Vrsta vprašalne povedi	Vrsta intonacije
Kakšna je vloga slovenščine pri tem?	dopolnjevalno vprašanje	padajoča
Je mogoče že strniti kakšne skupne značilnosti glede položaja slovenščine pri naših zamejcih?	odločevalno vprašanje	rastoča
Z nastopajočimi ste se gotovo že pogovarjali in verjetno zaznali njihovo skupno rano?	odločevalno vprašanje	rastoča

3 točke

1 točka za vsako pravilno izpolnjeno vrstico.

26. **A** vprašanje (, ki ga zastavljate)
B b

2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

27. *Po smislu, npr.:* Novinarjeve replike so ustrezne. Po navadi jih začne s kratko trditvijo, s katero se naveže na prej povedano, na primer na kongres v Porabju. Nato pa sogovorki jasno – v neposredni obliki/v obliki vprašalnih povedi zastavi vprašanje, npr. o skupnih značilnostih in razliki med položajem slovenščine pri zamejcih./Nato pa sogovorko s posameznim vprašanjem sprašuje le po eni stvari in tako doseže jasnost.

6 točk

1 točka za izrek sodbe + 2 točki za utemeljitev navezanosti na že povedano (sobesedilo) in jasnost + 2 točki za ponazoritev s primeroma iz druge novinarjeve replike + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če sta bili za vsebino doseženi vsaj 2 točki.

28. *Po smislu, npr.:*

Matic Komelj
Kulturno umetniško društvo Deteljica
Celovška 115
Ljubljana

Ljubljana, 1. 2. 2011

Marjana Sukič
Uredništvo časopisa Porabje
Gárdonyi G. ul. 1
H-9970 Monošter

VABILO

Spoštovana ga. urednica Marjana Sukič,

v imenu Kulturno-umetniškega društva Deteljica Vas vljudno vabim k sodelovanju na okrogli mizi o manjšinskih medijih, ki bo v Cankarjevem domu, in sicer v soboto, 8. februarja 2011 ob 17. 00. uri. Z okroglo mizo želimo slovensko javnost seznaniti s kulturnim in z umetniškim udejstvovanjem zamejskih Slovencev ter ji predstaviti medije, ki veliko pripomorejo k ohranjanju slovenščine pri slovenski manjšini v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Okroglo mizo, na kateri bodo sodelovali uredniki in urednice manjšinskih medijev, bo povezovala dr. Irena Novak Popov. Kot dolgoletno urednico slovenskega časopisa Porabje tudi vas vabimo k sodelovanju, ker želimo, da slovenska javnost izve, kako časopis Porabje prispeva k ohranjanju slovenščine v Porabju ter kakšno vlogo ima danes slovenščina v zamejstvu na Madžarskem.

Pričakujemo Vaš odgovor in se veselimo sodelovanja z Vami.

Lepo Vas pozdravljam.

Matic Komelj,
predsednik Kulturno-umetniškega društva Deteljica

24 točk

Zgradba: do 5 točk

- naslov sporočevalca, naslov naslovnika, kraj in datum pisanja – 2 točki (za dve sestavini na ustreznem mestu dobi dijak 1 točko);
- ime besedilne vrste – 1 točka;
- nagovor – 1 točka;
- pozdrav in podpis – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- vabilo – do 4 točke (izrek vabila; kdo vabi, kdaj in kje bo okrogla miza – za vsako natančno navedbo po 1 točka);
- predstavitev sodelujočih na okrogli mizi in moderatorja – 2 točki;
- pojasnilo namena okrogle mize – 3 točke (opredelitev pomena – 1 točka, pojasnilo pomena – 2 točki);
- utemeljitev razloga povabila – 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- vikanje, vljudnost, jasnost, brez zastranitev, natančno izražanje, knjižno besedje, koherenca in kohezija – za vsako vrsto napak oz. neustreznosti odštejemo 1 točko.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

USTVARJANJE NOVEGA SVETA V KNJIŽEVNOSTI

1. RAZČLEMLJA: PISEC JE GOSPODAR LASTNIH IZMIŠLJOTIN

1. Besedilo je bilo objavljeno spomladi 2004.
Tomi Lombar je soavtor besedila.
Besedilo spada med prvotno govorjena besedila.
Izhodiščno besedilo spada med publicistična besedila.

4 točke

Za vsako pravilno rešitev 1 točka.

2. Nataša Medvešček
spraševalca/spraševalke
Aleš Berger
intervjuvanca/vprašanega/vprašanca/spraševanega
je pred kratkim izšla njegova zbirka Zagatne zgodbe pisanju in prevajanju literature/njegovem delu tematski

5 točk

5 točk za vseh sedem pravilnih rešitev; 4 točke za šest pravilnih rešitev; 3 točke za pet pravilnih rešitev; 2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve.

3. 5, 2, 7, 3, 6, 1, 4

2 točki

2 točki za sedem pravilnih odgovorov; 1 točka za šest, pet pravilnih odgovorov.

4. Po smislu, npr.: Besedilo govori o prevajalcu in pisatelju Alešu Bergerju, ki je zaposlen pri Založbi Mladinska knjiga kot urednik, piše pa tudi gledališke kritike. Novinarica ga najprej sprašuje o literarnem ustvarjanju in sogovorec pove, da tema njegovih literarnih del ni vnaprej določena in da mu prav ta ustvarjalna svoboda veliko pomeni, saj se mora pri prevajanju zvesto držati izvirnika. Pravi, da o literarni vrednosti svojih del ne more soditi, poudari pa odgovoren, živ in ustvarjalen odnos do jezika, ki se lahko izrazi tudi pri prevajanju duhovitega stripa ali pri prevzemanju besed. Po njegovem mnenju zmerna količina prevzetih besed ne ogroža naše materinščine. O svojem uredniškem, prevajalskem in publicističnem delu pove, da so to ločene dejavnosti, vendar si je pri vseh postavil visoka merila. Njegova hobija sta namizni tenis in šah, za prevajalstvo pa tega ne bi mogel reči, saj je vanj vložil veliko energije in truda.

5 točk

1 točka za predstavitev teme + 2 točki za navedbo vseh podtem (1 točka za šest, pet podtem) + 1 točka za največ šest med seboj povezanih povedi (če sta za vsebino bili doseženi vsaj 2 točki) + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi (če sta za vsebino bili doseženi vsaj 2 točki).

5. Nadnaslov: 1
Naslov: 4

2 točki

1 točka + 1 točka.

6. Po smislu, npr.: Aleš Berger pravi, da se mora prevajanju čim bolj zvesto držati izvirnika, pri pisanju zgodb pa ga je prevzelo to, da si lahko svobodno izmišljuje/sam odloča o literarnih osebah in o tem, kaj se jim bo zgodilo. Kot primer navede gospo Adrijano Bevc, ki je bila najprej moški in se je pisatelj šele kasneje odločil, da bo ženska, prevajalec pa tega ne bi mogel storiti (ampak bi moral upoštevati izvirnik).

5 točk

2 točki za pomen izjave (1 točka za prevajanje + 1 točka za pisanje) + 2 točki za ponazoritev ob primeru + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

7. č 2 točki

Za pravičen odgovor 2 točki.

8. NE, DA, NE, DA, NE, DA, DA, NE 4 točke

4 točke za osem pravičnih trditev; 3 točke za sedem pravičnih trditev; 2 točki za šest pravičnih trditev; 1 točka za štiri, pet pravičnih trditev.

9. d 2 točki

Za pravičen odgovor 2 točki.

10. **A** kovanje zgodbic/kovati zgodbice
B c
C Jezik. 3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.

11. b, c, e, f 3 točke

3 točke za vse štiri pravilne rešitve; 2 točki za tri pravilne rešitve; 1 točka za dve pravilni rešitvi.

12. **A** 4

B V besedilu pomeni beseda **tujka** vsako besedo, prevzeto iz tujega jezika/ki ni domačega izvora, v jezikoslovju pa je tujka samo tista beseda, ki ni popolnoma prilagojena izposojujočemu si jeziku/slovenščini. Slovarski pomen besede je torej širši.

C literaren, eliten, trivialen, kriterij, komunikacija

C Sposojenke. 7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (2 točki za pravilno razlago, v kateri sta zajeta tako slovarski kot jezikoslovni pomen besede tujka + 1 točka za določitev širšega pomena + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za nalogo C 1 točka za vse pravilno podčrtane besede + za nalogo Č 1 točka za pravičen odgovor.

13. 1. **argument**: Slovenščina prevzame in oblikuje mnogo tujk, tako pokaže svojo živost.
 2. **argument**: Kljub začetnim dvomom imamo Slovenci svojo računalniško terminologijo. 3 točke

2 točki za navedbo ustreznih argumentov + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

14. a 2 točki

Za pravičen odgovor 2 točki.

15. **A** pletem
B žargon
C a 3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.

16. **A** DA, DA, NE, NE, DA, DA
B Po smislu, npr:

- ročno izdelana vezenina na platnu s tiskanim vzorcem
- uokvirjen gobelin

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (3 točke za vseh šest pravičnih odgovorov; 2 točki za pet pravičnih odgovorov; 1 točka za štiri pravične odgovore) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

17. **A**

Tvorjenka	Skladenjska podstava	Besedotvorna podstava	
		enodelna	dvodelna
dolgoleten	tak, ki je dolga leta		X
trdoživ	tak, ki trdo živi		X
zmeren	tak, ki je z mero	X	
lajnast	tak, ki je kot lajna	X	
prostočasen	tak, ki je v prostem času		X

B Besedna vrsta: pridevniška beseda

Podvrsta: pridevnik

7 točk

Za odgovor A do 5 točk (po 1 točka za vsaka dva pravilna zapisa v preglednici) + za odgovor B do 2 točki (po 1 točka vsako pravilno rešitev).

18. • 30
 glavni števnik
 • 6.
 vrstilni števnik 4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

19.

	Breznaglasnice
glagol (biti)	sem, sta, sem
zaimek	jih
predlog	v
veznik	kot, in
členek	tudi

3 točke

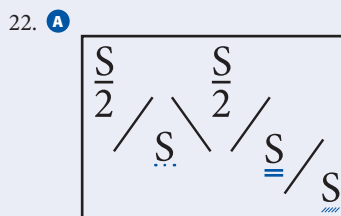
3 točke za vseh osem pravičnih vpisov; 2 točki za sedem, šest pravičnih vpisov; 1 točka za pet, štiri, tri pravične vpise.

20. **A** No, težko rečem, da je prevajalstvo hobi, ki ga lahko primerjam z drugimi.
B b 2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

21. **A** vzročno
B • V slikoviti in duhoviti zgodbi je veliko besednih iger, tudi takšnih malih zank, zato se mi je zdel zanimiv.
 • posledično 4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (1 točka za ustrezno sopomensko poved + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi + 1 točka).

B a

4 točke

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za pravilno število stavkov + 1 točka za pravilno podredno/priredno razmerje med stavki + 1 točka za določitev vrste odvisnikov) + za odgovor B 1 točka za pravičen odgovor.

23. • je pet stavkov
• sta dva predmetna odvisnika različnih stopenj
• so trije odvisniki prve stopnje
• je v osnovnem stavku besedno izražen samo povedek
• je v povedku osnovnega stavka glagol v 1. os. ed., m. sp.

5 točk

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

24. Po smislu, npr.:

- a) ..., zato se je novinarka odločila za intervju z njim.
b) ..., da sama poišče človeka.
c) ..., ki je bila najprej moški.
č) ..., ker ga je prevzela svoboda izmišljanja.
d) ..., ko ga je povabil kolega iz druge založbe.
e) ..., saj je vanj vložil veliko energije in truda.
f) ..., čeprav je pretežno prevajal z veseljem.

7 točk

1 točka za vsak ustrezen dopolnjevalni stavek.

25. **A** bi bile pravične

- z osebno glagolsko obliko

B Pri drugem delu sem si želel, da bi bilo prevajanje čim boljše, pri kritikah pa, da bi bile po nekih mojih spoznavnih možnostih, ki so se ob delu razvijale, čim bolj pravične. / Pri drugem delu sem si želel, da bi bilo prevajanje čim boljše, pri kritiki pa, da bi bila po nekih mojih spoznavnih možnostih, ki so se ob delu razvijale, čim bolj pravična.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki za slovnično in pravopisno popolnoma pravilno popravljeno poved.

26. b

2 točki

Za pravičen odgovor 2 točki.

27. Po smislu, npr.:

Aleš Berger

Rojen je bil 18. 9. 1946 v Ljubljani. Leta 1970 je na Filozofski fakulteti v Ljubljani diplomiral iz primerjalne književnosti in francoščine. Zaposlen je bil kot urednik za prevodno književnost pri založbi Mladinska knjiga.

Zanimala ga je predvsem avantgardna poezija. Uredil, prevedel in napisal je spremno besedo za Noč bliskov: iz nadrealističnih besedil (1974) ter uredil in komentiral zbirko Volja do pesmi: iz sodobne zavzete poezije (1978). Napisal je tudi literarnozgodovinsko študijo Dadaizem in nadrealizem (1981).

Svoje gledališke kritike je izdal leta 1984 v delu z naslovom Ogleli in pogledi, leta 1997 pa jih je dopolnil z Novimi ogledi in pogledi. Že leta 1981 je izšel njegov Gledališki besednjak o strokovnem izrazju v gledališču.

Uveljavil se je kot prevajalec iz francoščine (npr. Lautrémont, G. Apollinaire, S. Beckett, R. Char, R. Queneau, J. Prévert) in španščine (J. L. Borges). Za svoje prevajalsko delo je dobil več nagrad: Sovretovo 1983, Prešernovega sklada 1987, Župančičevo

1993. Leta 1998 je prejel tudi Rožančevo nagrado za esej Krokiji in beležke, leta 2008 pa Schwentnerjevo nagrado za življenjsko delo na področju založništva in knjigotrštva.

Po mnogih letih prevajalskega dela se je lotil tudi lastnega ustvarjanja. Leta 2004 je izdal zbirko kratke proze Zagatne zgodbe, dve leti kasneje pa dramo z naslovom Zmenki.

21 točk

Zgradba: do 3 točke

- naslov – 1 točka;
- ustrezno najmanjše število besed – 1 točka;
- odstavčnost – 1 točka.

Vsebina: do 8 točk

- podatki o rojstvu – 1 točka;
- predstavitev šolanja in službovanja – 2 točki;
- predstavitev dela: urednik, gledališki kritik, prevajalec, pisatelj – 4 točke;
- nagrade – 1 točka.

Slogovna ustreznost: do 5 točk

- za vsako vrsto napake odštejemo 1 točko do 0 točk; pri tem smo posebej pozorni na objektivnost in natančnost.

Jezikovna pravilnost: do 5 točk

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

USTVARJANJE NOVEGA SVETA V KNJIŽEVNOSTI

2. RAZČLEMB: ŠEPAŠEJSKE POPIVKE

1. **A** ne bi mogli sklepati, slogovno zaznamovana, umetnostna
B François Rabelais, Gargantua in Pantagruel/delo
 François Rabelaisa Gargantua in Pantagruel/ Gargantua
 in Pantagruel, delo v petih knjigah (francoskega pisca)
 François Rabelaisa
C b

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za prvi dve pravilni podčrtavi
 + 1 točka za pravilno tretjo podčrtavo) za odgovor B do
 2 točki za temo (1 točka za poimenovanje avtorja + 1 točka za
 poimenovanje dela) + za odgovor C 1 točka.

2. **A** Tanja Lesničar - Pučko
 bralci Dnevnika
B c

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B
 1 točka.

3. zapisana, javna, publicistična

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

4. E 6; D 1; Č 5; A 2; C 4

4 točke

4 točke za vseh pet v celoti pravilnih povezav; 3 točke za štiri
 povezave; 2 točki za tri povezave; 1 točka za dve povezavi.

5. DA, NE, DA, DA, NE, DA, NE, NE

4 točke

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

6. **A** bralcem
B c, č
C Slišati je grozovito, ne?

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za oba odgovora B 1 točka + za izpis v
 nalogi C 1 točka.

7. a, d, e

3 točke

1 točka za vsako pravilno rešitev.

8. **A** Po smislu, npr.: Pridevnik šepašejski je tvorjen iz
 skladenjske podstave *tak, ki je/traja/se dogaja še pa še*,
 samostalniška *popivke* pa je tvorjen iz glagola *popivati*.
 Šepašejske popivke so torej neskončne/nenehne pivske
 zabave. Izraz je v svojem delu uporabil François Rabelais,
 ko je pripovedoval o dogodivščinah svojih junakov,
 avtorica izhodiščnega besedila pa ga je citirala.

B b

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za razlago besedne zveze v
 naslovu + 1 točka za pojasnilo povezanosti s temo + 1 točka za
 jezikovno pravilnost povedi) + za pravilen odgovor B 2 točki.

9. 8, 5, 7, 2, 3, 6

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

10.

	Nezaznamovana ustreznica
/.../ da naj se nikar ne <u>slepimo</u> , da <u>smo</u> v pol tisočletja <u>pogrunтали</u> kaj zares koristno novega.	- varamo/(si) domišljamo - spoznali/ugotovili/se domislili
In kar je najhuje, četudi mestoma robato, je besedilo v pravem optimističnem renesančnem duhu <u>duhovito da</u> <u>le kaj</u> /.../	zelo duhovito
Sorbono, ki je seveda odločno reagirala na njegovo <u>kosmato</u> <u>pisunstvo</u> , je označil za "kritiko nadutosti, ničevosti in brezdanje norosti človeške učenosti".	nespodobno pisa(teljeva)nje

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

11. Po smislu, npr.:

- mi je priletel / sem se je lotila (neustrašno in povsod) / da me
včasih ima
- Si predstavljate, da ... / Slišati je grozovito, ne? / Toda pozor!
- (Kar še ni tisoč), drži. / gre čez mojo pisalno mizo / me včasih
ima / vsa ta reč / pardon
- krasne, neuki / hvala bogu, punčaram, pisunstvo / moja
malenkost / lulamo
- šibko (naročje) / zajeten (primerek) / (je) genialno (prevedel)
/ jezična (kot sem) / (stare knjige so) krasne
- Dol s tiskom! / Gor z davki na knjigo! / Toda pozor! / Pardon.
/ Hm. / Norosti človeške učenosti.

6 točk

1 točka za vsak pravilen primer.

12. c

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

13. pojasnjevalno, pojasnjevalno, naštevalno, naštevalno

4 točke

1 točka za poimenovanje vsakega razmerja.

14. opisovanje, utemeljevanje

2 točki

1 točka + 1 točka.

15. komentar

2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

16. DA

Po smislu, npr.: Avtoričino razmišljanje o knjigi je izrazilo
 osebno, saj piše komentar za dnevni časopis. Pri tem uporablja
 glagole v prvi osebi, slogovno zaznamovane besede in besedne
 zveze, nagovor, stopnjevanje – vse z namenom, da bi bralce
 prepričala o izjemnosti prebranega dela.

4 točke

1 točka za obkrožitev DA + 2 točki za ustrezno utemeljitev, v
 kateri sta opredeljena krog naslovnikov in namen + 1 točka
 za jezikovno pravilnost utemeljitve, če je bila za vsebinsko
 ustreznost dosežena vsaj 1 točka.

17. **A** živeti, računajoč, da se bo kaj zgodilo

B je priletel**C** 1.

- C** slogovno zaznamovan, saj pred ustrezno pomensko razlago v sestavku **prežati** stoji kvalifikator ekspr. / je v sestavku **preža** predložna zveza na **preži** označena kot frazem.
- D** DA, NE, NE, NE, DA, DA
- E** Po smislu, npr.: Lovska družina skrbno vzdržuje svoje preže. 10 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka + za odgovor Č do 2 točki (1 točka za pravilno podčrtavo + 1 točka za utemeljitev) + za odgovor D do 3 točke (1 točka za vsaka dva pravilna odgovora) + za odgovor E do 2 točki (1 točka za ustrezno poved + 1 točka za jezikovno pravilnost).

18. • pogojni naklon/pogojnik
Po smislu, npr.: Avtorica ga uporabi, ko piše, kaj je pričakovano, a se ne zgodi./Uporabi ga, ko piše o dogodkih, za katere si samo želi, da bi se zgodili, a se ne uresničijo.
- povedni naklon/povednik
Po smislu, npr.: Avtorica ga uporabi, ko piše, kaj se zgodi. 3 točke

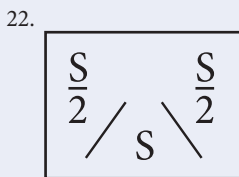
1 točka za poimenovanje obeh naklonov + 1 točka za razlago rabe pogojnega naklona + 1 točka za razlago rabe povednega naklona.

19. jezičnež – jezičnica – jezičnost
starec – starka – starost
krasotec – krasotica – krasota 3 točke
- 1 točka za vsake tri pravilno tvorjene samostalnike.

20. **A** • tak, ki rad ve
• tak, ki pripada staremu svetu/spada v stari svet/je iz starega sveta
- B** zloženci 3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za vsako pravilno skladijsko podstavo) + za odgovor B 1 točka za poimenovanje besedotvorne vrste.

21. Enodelna podstava: najgrozovitejši, prežlahaten, zasoljen
Dvo-/večdelna podstava: osemindesetdeseti, veseskozi, brezdanji 3 točke
- Po 1 točka za vsaki dve pravilni oznaki.

- Po smislu, npr.: 1. in 2. vejica ločujeta prilastkov odvisnik/vrinjeni stavek od glavnega stavka, 3. vejica ločuje (enakovredni) naštevalni enoti/zaznamuje naštevanje/je uporabljena zaradi naštevanja. 6 točk
- 2 točki za S-strukturo + 2 točki za utemeljitev prve in druge vejice + 2 točki za utemeljitev tretje vejice.

23. **A** gradiva/gradivo
B metaforična 2 točki
- Za odgovor A 1 točka + za pravilno podčrtavo B 1 točka.

24.

Beseda/besedna zveza, na katero se nanaša	Naveznik	Način navezovanja
knjiga	primerek	s sopomenskim izrazom
975	še ni tisoč	s parafrazo/parafraziranjem
knjiga	je	z zaimkom/s pozaimljanjem
knjiga/primerek	delo	z nadpomenko
delo	ga	z zaimkom/s pozaimljanjem

5 točk

1 točka za vsaka dva pravilna vpisa.

25.

	Padajoča intonacija	Rastoča intonacija	Vzključna intonacija
A zdaj bomo brali pa kolumno o knjigi 450 let po avtorjevi smrti?		X	
Si predstavljate, da bi hoteli danes biti ljubiteljski kemik?		X	
»Dol s tiskom!«			X
Kdo je že rekel, da se geniji rojevajo v rojih?	X		
Toda pozor!			X
Pardon. Hm. Norosti človeške učenosti.	X		

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

26. Po smislu, npr.:

Hvalospev veselosti človeškega duha

Ob 450. obletnici smrti Françoisa Rabelaisa, francoskega redovnika, duhovnika, zdravnika in humanista s šegavim pogledom na svet so pri založbi Modrijan predstavili novo izdajo njegovega dela v petih knjigah Gargantua in Pantagruel. Roman, ki je izšel že ob koncu lanskega leta, je prevedel Branko Madžarevič, inovativne ilustracije pa so delo Suzi Bricelj. Knjigo lahko kupimo za 55 evrov.

Rabelais je veliko ime francoskega humanizma in renesanse. V njegovem delu se prepletata zasoljeni humor in vrtoglava učenost, saj enako lahko stresa tako Sokratove modrosti in Vergilove stihe kot spretnost izogibanja poplačevanju dolgov in skrivnosti o božanski Steklenici. Prevajalec Branko Madžarevič je povedal, da je s prevodom zadovoljen predvsem zato, ker je uspel v slovenskem jeziku izraziti bogato renesančno igro besed in jezika. Dodal je, da si bralec za lažje razumevanje lahko pomaga s slovarčkom na koncu knjige, v katerem so pojasnjene manj znane besede, nenavadni izrazi in besedne igre.

Rabelais je napisal veliko in debelo knjigo (975 strani), v kateri je s kosmato govorico zapel hvalospev veselosti duha. Te pa po njegovem nasvetu ne smemo nikoli zanemariti.

Zgradba: do 4 točke

- naslov in podpis – 1 točka;
- ustrezen obseg besedila – 2 točki;
- odstavčnost – 1 točka.

Vsebina: do 12 točk

- razlog poročanja – 2 točki;
- predstavitev podatkov o knjigi – 2 točki;
- upoštevanje podatkov iz izhodiščnega besedila – 2 točki;
- predstavitev avtorja in njegovega dela – 2 točki;
- izjava prevajalca – 2 točki;
- sklepna ugotovitev – 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- koherentnost misli – 1 točka;
- natančnost izražanja in jedrnatost – 1 točka;
- jasnost: ustrezno navezovanje in členitev po aktualnosti – 1 točka;
- živost, publicistični slog – 1 točka (kot slogovna neustreznost se štejejo tudi prvine drugih besedilnih vrst, npr. glava).

Jezikovna pravilnost: 5 točk

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

LEPO JE BITI ...**1. RAZČLEMBLA: LOV NA POČITNICE**

1.

Lov na počitnice	Z znanjem do potovanja po Evropi
D. F.	A. K.
13. 8. 2006	7. 5. 2010
bralcem Družine	bralcem spletne strani MMC RTV SLO/bralcem spletnih strani Radiotelevizije Slovenija

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilno izpolnjeni okenci.

2. **publicistična**

Po smislu, npr.: objavljeni sta bili v javnih občilih (medijih) in sta namenjeni najširši javnosti/tema je zanimiva za širok krog ljudi/obe besedili imata privlačen naslov, ki napoveduje nagrado in tako pritegne bralca/jezik je razumljiv vsem (tudi preprostejšemu bralcu)

4 točke

1 točka za pravičen odgovor + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

3. a, b, c, č, d

3 točke

3 točke za pet pravih rešitev; 2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve.

4.

Lov na počitnice	Z znanjem do potovanja po Evropi
od 1. julija 2006 do 5. avgusta 2006	od 19. maja 2010 do 21. julija 2010 in od 8. septembra 2010 do 10. novembra 2010
tekmujejo na kolesih; odkriti morajo tri orientacijske točke	odgovarjajo na vprašanja
najhitrejši/kdor pride prvi na cilj	kdor uspešno odgovori na več vprašanj kot sotekmovalci
počitnice v Tuniziji	potovanje po Evropi

4 točke

1 točka za vsaki dve pravilno izpolnjeni okenci.

5. **A**

Lov na počitnice	Z znanjem do potovanja po Evropi
prikazovalno	prikazovalno

B Po smislu, npr.:

- bralčevo mnenje/vrednotenje/sodbo (o kvizu *Lov na počitnice*)
- pozvati/spodbuditi, (naj) prisluhneje oddajam/spremljajo tekmovanje/se prijavijo na avdicijo za tekmovanje

4 točke

Za odgovor A 1 točka + 1 točka za pravilno poimenovanje vrste besedila + za odgovor B po 1 točka za vsako pravilno dopolnjeno poved.

6. **A** Deli/zgradba besedila: (naslov), podatek o kraju in času objave, uvodni odstavek, (besedilo v štirih odstavkih), mednaslov, besedilo v okvirčku, podnapis k fotografiji Nebesedni spremljevalci: (fotografija), velikost črk, krepki tisk, poševni tisk, okvir, dva stolpca
B c

7 točk

Za odgovor A do 5 točk (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi) + za odgovor B 2 točki za pravilen odgovor.

7. DA, NE, NE, DA, NE, DA

3 točke

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

8. **A** temo
B prvem

Po smislu, npr.: predstavlja tekmovanje/na splošno opiše Lov na počitnice.

- C** 2. odstavek: o pripravih (na tekmovanje). Ključna poved: Priprave na oddajo so se začele že pred poletjem.
 3. odstavek: o finalni oddaji. Ključna poved: Zadnja, finalna oddaja je bila na sporedu v soboto, 5. avgusta.

C c

D NE

E (publicistično) poročilo

12 točk

Za pravilen odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor C do 4 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka) + za pravilen odgovor Č 2 točki + za pravilen odgovor D 1 točka + za pravilen odgovor E 2 točki.

9. Po smislu, npr.:

A Na Valu 202 se je končal poletni, ekološko naravnani kviz Lov na počitnice. Tunizijo sta si prikolesarila Brigita in Marko Čarman.

- B** 2. odstavek: Priprave/S kolesi ob slovenskih rekah/Deset kolesarsko-lovskih ekip
 3. odstavek: Napet finale/Zmagali so Anjini starši

6 točk

Za odgovor A do 4 točke (do 2 točki za smiseln uvodni odstavek, v katerem sta omenjena dva pomembna podatka /npr. tudi o 7. ponovitvi oddaje, številu udeležencev, ekološki usmerjenosti, spoznavanju Slovenije/ + 1 točka za jezikovno pravilnost odgovora, če je bila za vsebinsko ustreznost dosežena vsaj ena točka + 1 točka za odgovor v dveh povedih) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

10. **A** Po smislu, npr.: Radijci so ekološko naravnani dirki dodali še sklicevanje na Kyotski sporazum./Radijci so ekološko naravnano dirko podkrepili še s sklicevanjem na Kyotski sporazum.

B premagati; naslikati/narisati pripraviti se na beg/pobegniti; izražati se spretno, z lahkoto

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za pravilno izbiro nezaznamovanega glagola + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor B do 4 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka).

11. (izkušnje) Damjana Zorca in Aleša Smrekarja; (z) Majo Štalekar in Rokom Bricmanom; Darka Korena

5 točk

2 točki + 2 točki + 1 točka.

12. sta se pomerila, sta bili

2 točki

1 točka + 1 točka.

13. afriška tla
 tunizijsko obalo
 soško postrvjo, krškimi somom
 evropskih somov

5 točk

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

14. Radio Slovenija je na Valu 202 tudi letos pripravil priljubljeno počitniško oddajo Lov na počitnice.

3 točke

1 točka za pravilno podčrtane stavčne člene + 2 točki za štiri pravilno podčrtane prilastke (1 točka za tri podčrtane prilastke).

15. a) Ker je bila dirka ekološko naravnana, so morali tekmovalci do nagrade prikolesariti. / Tekmovalci so morali do nagrade prikolesariti, ker je bila dirka ekološko naravnana.

b) Čeprav je Aleš Smrekar prekaljen športni novinar, staršev Anje Čarman ni prepoznal. / Aleš Smrekar staršev Anje Čarman ni prepoznal, čeprav je prekaljen športni novinar.

c) Prijave sprejemamo samo še do 11. maja, zato je treba je pohiteti.

č) Pričakujemo lahko razburljivo in zabavno tekmovanje, saj sta Damijan Zorc in Aleš Smrekar stara znanca poletnih kvizov na Valu 202.

8 točk

Po 1 točka za pomensko ustrezno povezavo enostavnih povedi + zložene povedi + po 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

16. **A**

Beseda/besedna zveza	Naveznik	Način navezovanja
odgovor	rešitev	s sopomenskim izrazom
(tekmujočih lovskih) ekip	pari	s sopomenskim izrazom
pari	par	s ponovitvijo besede

- B** Radijci so na spletnih straneh objavili uganko in do 20. junija je odgovor poslalo 47 moško-ženskih kolesarskih parov. / Radijci so na spletnih straneh objavili uganko in do 20. junija jo je rešilo ter poslalo odgovor 47 moško-ženskih kolesarskih parov.

8 točk

Za odgovor A do 6 točk (1 točka za vsako pravilno izpolnjeno okence) + za odgovor B do 2 točki za pomensko in slogovno ustrezen popravek (pomensko ustrezen popravek, npr. in do 20. junija je uganko rešilo in odgovor poslalo).

17. **A** Po smislu, npr.: novinar na Valu 202/ustvarjalec programa na Valu 202

B c

4 točke

Za odgovor A 2 točki + za odgovor B 2 točki.

18. **A** Bela krajina, Slovenj Gradec

B V večbesednih nenaselbinskih imenih pišemo z veliko začetnico samo prvo sestavino. V večbesednih naselbinskih imenih pišemo vse sestavine z veliko začetnico.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi).

19. **A** moško-ženskih

B Pravopisno pravilo: Med deli zložene besede, ki bi bili v prosti zvezi povezani z *in*, pišemo stični vezaj.

3 točke

Za odgovor A 1 točka za pravilno podčrtavo + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

20. Po smislu, npr.:

PRAVILNIK O KVIZU MISS! EVROKVIZ

Splošne določbe

1. člen

Prireditelj in organizator tekmovanja je Val 202, Radio Slovenija, Tavčarjeva 17, Ljubljana.

2. člen

MISS! EVROKVIZ je radijski interaktivni kviz o poznavanju Evrope z domačo avtorsko zasnovo.

Pravila

3. člen

Kviz sestavlja 20 polurnih oddaj, ki potekajo ob sredah od 17. ure do 17.30. Tekmovanje traja od 19. maja do 21. julija 2010 in od 8. septembra do 10. novembra 2010.

4. člen

Kandidati se morajo na avdicijo prijaviti do 11. maja 2010 na naslovu mek@rtvslo.si. Avdicija bo 12. maja 2010. Vsak kandidat odgovarja po elektronski pošti, na voljo ima pet minut. Izbranih bo 30 tekmovalcev, med njimi najmanj ena tretjina žensk.

5. člen

Tekmovanja potekajo v živo iz studia Vala 202. V vsaki oddaji nastopajo trije tekmovalci. Dva se uvrstita v nadaljnje tekmovanje, eden izpade. V četrtfinale se uvrstita po 2 zmagovalca iz prvih desetih oddaj in en srečni poraženec. Tega z glasovanjem izberejo poslušalci na spletni strani Vala 202 (www.rtvsl.si/val202/mek) in na omrežju Facebook. V drugem delu sledi 7 četrtfinalnih trobojev. V dve polfinalni oddaji se uvrstijo samo zmagovalci, od katerih odpade najmanj prepričljiv tekmovalec, t. i. nesrečni zmogovalec. Tudi tega z glasovanjem izberejo poslušalci. V finalu se pomerita zmagovalca polfinalnih oddaj. Zmaga tisti, ki zbere več točk.

Nagrade

6. člen

Zmagovalec kviza prejme glavno nagrado, to je 14-dnevno potovanje po Evropi za dve osebi v vrednosti 2500 €. Nagrada za drugouvrščenega so počitnice za dve osebi v vrednosti 1200 €.

Končna določba

7. člen

Pravilnik je bil sprejet 15. aprila 2010. Sprejel ga je organizacijski odbor Miss! Evrokviza v sestavi: Damjan Zorc, Anja Hlača, Aleš Smrekar.

25 točk

Zgradba: do 5 točk

- naslov – 1 točka,
- smiselna členitev na dele in člene (Splošne določbe: 1. in 2. člen, Pravila: 3., 4. in 5. člen; Nagrade: 6. člen; Končna določba: 7. člen) – do 2 točki,
- ustrezna razporeditev vsebine po členih (upoštevanje navodil) – 1 točka,
- obseg besedila (ne manj kot 250 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 14 točk

- 1. člen – 1 točka,
- 2. člen – 1 točka,
- 3. člen (1 točka za pravilno število oddaj, 1 točka za navedbo dneva in trajanja oddaje, 1 točka za trajanje tekmovanja) – 3 točke,
- 4. člen (1 točka za datum, trajanje in izvedbo avdicije, 1 točka za število izbranih tekmovalcev in žensko kvoto) – 2 točki,
- 5. člen (1 točka za način tekmovanja in število tekmovalcev, 1 točka uvrstitev v naslednje tekmovanje, 1 točka za glasovanje poslušalcev za srečnega poraženca, 1 točka za uvrstitev v polfinale, 1 točka za glasovanje poslušalcev za nesrečnega zmagovalca) – 5 točk,
- 6. člen – 1 točka,
- 7. člen – 1 točka.

Slogovna ustreznost: do 3 točke

- za vsako vrsto napake odštejemo 1 točko do 0 točk (pri tem smo posebej pozorni na jasnost in natančnost izražanja).

Jezikovna pravilnost: do 3 točke

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

LEPO JE BITI ...

2. RAZČLEMBE: PRESEK

1. Vladimir Bensa, 2001, 1./prvi, Presek, 29., mladim matematikom, fizikom, astronomom in računalnikarjem; Nove knjige, *po smislu, npr.:* se bliža jesenski čas, ko se tradicionalno pripravljajo tekmovanja v razvedrilni matematiki in logiki / se bližajo (jesenska) tekmovanja v razvedrilni matematiki in logiki

4 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

2. knjige z nalogami iz razvedrilne matematike in logike

1 točka

1 točka.

3. stvarnem – neumetnostno; množičnemu naslovniku – javno; beremo – zapisana; ne pričakuje besednega odziva bralcev – enogovorno.

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

4. **A** d
B prikazovalno

2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

5. DA, NE, NE, DA, NE, NE

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

- 6.

Naslov dela	Avtor
Šahirazada	Raymond Smullyan
Zagonetne dogodivščine dr. Ecce	Dennis Shasha
Leonhard Euler in razvedrilna matematika	Vilko Domanjko
Šifre, uganke in zarota	Dennis Shasha
Poznate naslov te knjige	Raymond Smullyan
Grafi v kombinatoriki	Vilko Domanjko

3 točke

1 točka za vsaka dva pravilna zapisa.

7. **A** naštevno
B opisovanje
C prilastkovih; kakšen, kateri

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka za pravilno podčrtavo + 1 točka za pravilno navedbo obeh vprašalnic).

8. objektivna predstavitev knjig

2 točki

2 točki za pravilno rešitev.

9. **A** brezhoden položaj/položaj, iz katerega ni izhoda
B frazem: slepi potnik, biti slep od ljubezni; slepo zaupanje
Termin: slepo črevo; barvno slep; slepi naboj

4 točke

Za odgovor A 2 točki + za odgovor B do 2 točki (1 točka za vsake tri pravilne oznake).

10. Lewisu Carrollu; Smullyana; Tisoč in ene noči; Dennisa Shasha; doktorjem Jakobom Eccom, matematičnim detektivom in reševalcem ugank; znamenitem Yalu; IBM/IBM-u; Harvardu, eni najprestižnejših ameriških univerz

4 točke

1 točka za vsaka dva pravilna zapisa.

11. **A** lep[oj], lahk[oj] – prislov
B a
C Po smislu, npr.: Ima lepo delo, ki mu zagotavlja lahko življenje.

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za obe pravilno določeni mesti naglasa + 1 točka za poimenovanje besedne vrste) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 3 točke (1 točka za smiselno rabo obeh besed + 1 točka za zapis v eni povedi + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

12. a) publikacija
• z nadpomenko
b) branje
• s sopomenko
c) uganke
• z nadpomenko
č) algebra/aritmetika/geometrija/računstvo
• s podpomenkama
d) zmeraj; nikoli
• s sopomenko in s protipomenko

5 točk

1 točka za vsak pravilno rešen primer z dopolnjeno razlago in poimenovanim pomenskim razmerjem.

13. **A** učenec/učence, učitelj/učiteljem, učne/učen/učni/učna
B tematsko polje; tekmovanje v razvedrilni matematiki

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno podčrtavo + 1 točka za pravilno dopolnitev povedi).

14. **A** to, da se tekmuje tak, ki razvedri to, kar je novo ta, ki je v srednji šoli večkrat priporočiti napraviti pestro
B popestriti
C priporočilo/priporočnik, popestritev

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.

- 15.

Samostalniški zaimek	osebni zaimek	jo, ga
Pridevniški zaimek	osebni svojilni zaimek	njenem, njegovima
	kazalni zaimek	toliko

3 točke

1 točka za vsako pravilno izpolnjeno okence.

16. **A**

Glagol	Število	Naklon	Vid
dobite	množina	povedni	dovršni
sprejemamo	množina	povedni	nedovršni

velja	ednina	povedni	nedovršni
želimo	množina	povedni	nedovršni

B č

C drugi osebi (množine)

Po smislu, npr.: je besedilo namenjeno ravno njemu/da je naslovnik prav on

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsako pravilno izpolnjeno vrstico) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

17. • na
- Po smislu, npr.: Predlog je uporabljen s samostalniki v različnih sklonih, ker pisec z njim enkrat odgovarja na vprašanje kje, npr. na Fakulteti za matematiko in fiziko, drugič pa na vprašanje kam, npr. na naslov.

4 točke

1 točka za izpis predloga + 1 točka za pojasnilo različne rabe + 1 točka za navedbo primerov iz besedila + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka.

18. Želimo vam veliko razvedrila pri branju in uspehov na tekmovanjih!

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni podčrtavi (treh stavčnih členov in treh prilastkov).

19. • trpna
- a) Najnovejšo med obravnavanimi knjigami so letos izdali pri založbi Logika. / Najnovejšo med obravnavanimi knjigami je letos izdala založba Logika.
  - b) Za razumevanje nalog potrebujete/potrebujemo osnovno znanje pravil šahovske igre, pa tudi veselje do logičnega razmišljanja.

4 točke

1 točka za ustrezno podčrtavo + po 1 točka za vsako ustrezno poved s tvornim stavkom + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

20. 5, 2, 4, 3, 2, 1

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

21. a) Najnovejšo med knjigami, ki jih obravnavamo/ki so obravnavane, je letos izdala založba Logika.
- b) Da bi (lahko) razumeli naloge/Da (lahko) razumemo naloge, je potrebno osnovno znanje pravil šahovske igre, pa tudi veselje do logičnega razmišljanja.

4 točke

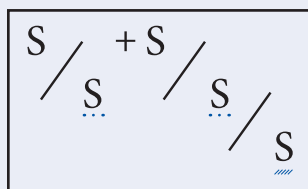
Po 1 točka za vsako ustrezno razširjeno poved + 1 točka za jezikovno pravilnost vsake povedi.

22. **A**
- ga – naslov
  - njenega – knjige/knjigo
  - popelje – (avtorja) Raymonda Smullyana/(avtor) Raymond Smullyan
  - jim – vitezi in oprode
  - njimi – druge bolj ali manj nenavadne osebe/normalneži, Alica, Porzia, inšpektor Craig, grof Drakula
- B** b

6 točk

Za odgovor A do 5 točk (1 točka za vsako v celoti pravilno dopolnjeno poved) + za pravilen odgovor B 1 točka.

23. DA

5 točk

1 točka za odgovor DA + 1 točka za popolnoma pravilno S-strukturo + po 1 točka za podčrtavo treh odvisnikov.

24. **A** Poznate naslov te knjige?/Ga ne poznate?
Za bralce revije Presek velja pri naročilu 20 % popusta!
- B** začetnih, samostojnega, kmalu, razlagah

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi).

25. c, c, a, b

- zvočnike

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi + 1 točka za ustrezno podčrtavo.

26. 20% 20 %

1 točka

1 točka za pravilen popravek.

27. Po smislu, npr.:

Boštjan Kuzman
DMFA Slovenije
Jadranska 19
1000 Ljubljana

Ljubljana, 4. april 2009

Sandi Klavžar
Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM
Gospodarska 84
2000 Maribor

VABILO

Spoštovani dr. Klavžar!

Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije vsako leto pripravlja matematični raziskovalni tabor za srednješolce, ki želijo preživeti teden dni počitnic v družbi vrstnikov iz vse Slovenije in se ukvarjati z ustvarjalnim raziskovanjem matematičnih problemov. Vabimo Vas, da za mlade udeležence pripravite predavanje o hanojskih stolpih, znani igri s področja razvedrilne matematike.

MARS 2009 bo letos potekal od 16. do 22. avgusta v Kopru. Na začetku tedna se bodo zvrstile različne delavnice, nato pa bo pod mentorstvom študentov sledilo delo na skupinskih projektih. V večernih urah bodo na vrsti predavanja, ki že tradicionalno potekajo na Fakulteti za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije v Kopru in so odprta za širšo javnost. Namen Marsovskih predavanj je širjenje obzorij o vlogi matematike v sodobnem svetu. Med sodelujočimi predavatelji so tako mednarodno uveljavljeni raziskovalci kot tudi obetavni mlajši kolegi z različnih ustanov.

Čprav so hanojski stolpi znani predvsem zaradi mistične zgodbe o menihih, njihovem prekladanju zlatih diskov in napovedanem koncu sveta, smo prepričani, da bodo dijaki

z zanimanjem prislunili tudi matematičnim vidikom tega problema.

V upanju, da se boste odzvali našemu vabilu, Vas lepo pozdravljamo.

Boštjan Kuzman,
tajnik komisije za raziskovalno dejavnost v matematiki
25 točk

Zgradba: do 5 točk

- sestavine uradnega pisma (naslov sporočevalca, naslov prejemnika, kraj in datum; naslov besedilne vrste; nagovor, pozdrav, podpis, navedba funkcije v podpisu) – 3 točke (za vsak manjkajoči element ali element na neustreznem mestu odštejemo 1 točko do 0 točk),
- smiselna členjenost jedra besedila na odstavke – 1 točka,
- obseg besedila (upoštevamo preseganje predvidenega obsega za 30/50 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- razlog za pisanje (matematični raziskovalni tabor) – 1 točka,
- izrek vabila za pripravo predavanja – 1 točka,
- predstavitev tabora:
  - kraj in čas (trajanje) tabora – do 2 točki,
  - okvirni program prireditve – do 2 točki,
  - predstavitev predavanj (namen, sodelujoči predavatelji, naslovnik) – do 2 točki,
- pojasnilo vabila – do 2 točki (hanojski stolpi kot zgodba oz. igra in kot matematični problem),
- vljudnostni zaključek in pozdrav – 1 točka.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0 točk (pri tem smo posebej pozorni na jasnost, natančnost in vljudnost).

Jezikovna pravilnost: do 5 točk

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

KAJ SE SKRIVA POD PREOBLEKO?

1. RAZČLEMBE: NOVA TRAVESTIJA HAMLETA V NOvem TEATRU

1. Slavko Pezdir, v Delu, 22. 5. 1993, ker je bila teden pred objavo v Lutkovnem gledališču v Ljubljani predstava gledališča Bombolini

4 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.

2. a
- 1 točka

Za pravilen odgovor 1 točka.

3. naslova
- 1 točka

Za pravilen odgovor 1 točka.

4.

Naslov predstave	Svetovno gledališče Kandršje
Glavne vloge	komedijant Bombolino, Pimpilompovič, Polonij, Beckenbauer, Ofelija
Kraj/mesto uprizoritve	Mala dvorana Lutkovnega gledališča v Ljubljani
Ime gledališča	Gledališče Bombolini
Žanr	(zelo čudna) komedija
Datum uprizoritve (mesec in leto)	maj, 1993
Čas trajanja predstave	približno ena ura

4 točke

Sedem pravih odgovorov 4 točke; šest pravih odgovorov 3 točke; pet, štiri pravih odgovori 2 točki; trije, dva pravih odgovora 1 točka.

5. a
- 2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

6. Po smislu, npr.: Teater v teatru je oblika gledališča, v kateri npr. znani citati iz Shakespearove tragedije postajajo le iztočnice za grobo parodijo tako na jezikovni, literarni in gledališko izvedbeni ravni. Pisec ga je uporabil, da je ponazoril, kako je uprizorjena predstava grajena na Shakespearovi tragediji.

4 točke

2 točki za ustrezno razlago + 1 točka za pojasnilo, zakaj ga je pisec uporabil + 1 točka za pravopisno pravilno zapisano poved.

7. **A** Po smislu, npr.: živahnega odrskega dogajanja; dokaj novi luči; najzlahtnejših; sproščujoči radoživosti in neposrednosti; kanček več
- B** večinoma naklonjeno
- 4 točke
- Za odgovor A do 3 točke (za pet besed/besednih zvez 3 točke; za štiri, tri besede/besedne zveze 2 točki; za dve besedi/besedni zvezi 1 točka) + za pravilen odgovor B 1 točka.

8. ustrežno, saj gre za vrednotenjsko besedilo, ki je bilo objavljeno v Delu in je namenjeno najširši javnosti.

4 točke

1 točka za ustrezno podčrtavo + 3 točke za ustrezno pojasnilo (naslovnik, mesto objave, vrsta besedila glede na namen).

9. d 2 točki
 Za pravilen odgovor 2 točki.
10. ocena, neumetnostno besedilo, mnenje, širšo javnost, publicistično, vsem razumljiv jezik, subjektivnih 4 točke
 1 točka za podčrtavo pravilne besedilne vrste + 3 točke za vsaki dve pravilni rešitvi.
11. 6, 4, 5, 2, 3, 1 3 točke
 Za šest pravilnih rešitev 3 točke; za pet, štiri pravilne rešitve 2 točki; za tri, dve pravilni rešitvi 1 točka.
12. sopomensko
 protipomensko
 sopomensko
 nadpomensko-podpomensko 2 točki
 Za štiri pravilne odgovore 2 točki; za tri, dva pravilna odgovora 1 točka.
13. **A** istega tematskega polja
B sposojenke
 • Sposojenke so besede, ki smo si jih sposodili iz tujih jezikov in jih prilagodili slovenščini v izgovoru, zapisu in slovnični obliki.
C a 6 točk
 Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 4 točke (1 točka za pravilno poimenovanje + 2 točki za ustrezno utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor C 1 točka.
14. Za njuno pomočnico »iz resničnega sveta« z imenom Beckenbauer ostanejo ostale obrobne vloge in vloge brez govorjenja, označevanje številnih trupel in šepetanje. Za enovitejši in bolj zgoščen skupni vtis bi veljajo priporočiti kanček več izbirnosti pri izboru izraznih sredstev in več odmika do zgradbe celote ter dvojne narave posameznih likov. 6 točk
 4 točke za domače ustreznice (po 1 točka za dve) + 1 točka + 1 točka za pomensko smiselno in jezikovno pravilno poved.
15. **A** V prvem/1.
B NE, DA, NE, DA
C zmeraj hoče igrati glavno vlogo biti pri kakem dejanju, ravnanju vodilen, odločujoč; to ne igra nobene vloge to ni važno, je nepomembno;
 • kvalifikator
C Po smislu, npr.: Vloga šole se spreminja, ker razvoj informacijsko komunikacijsko tehnologije narekuje nove smernice v vzgoji in izobraževanju. 9 točk
 Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (2 točki za štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri pravilne rešitve) + za odgovor C do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka) + za odgovor Č do 3 točke (1 točka za ustrezno pomensko rabo besede + 2 točki za vsebinsko smiselno in pravopisno pravilno poved).

16. Po smislu, npr.:

	Samostalnik	Pridevnik	Glagol
lektor	lektorstvo	lektoriran	lektorirati
jezik	jezikoslovec	jezikovni	jezikati
igra	igralec	igran	igrati
režija	režiser	režiran	režirati
predstava	predstavitel	predstavljen	predstaviti

5 točk

Za vsako pravilno izpolnjeno vrstico 1 točka.

17. Slavka Pezdirja, z igralcem Igorjem Sancino in s komedijantom Zoranom Moretom, igralko Barico Blenkuš, obema igralcema in avtorjema predstave, dvema dnevnoma, uprizoritvi 4 točke

Za šest pravilnih rešitev 4 točke; za pet, štiri pravilne rešitve 3 točke; za tri, dve pravilni rešitvi 2 točki.

18. **A** 2 povedi, 3 stavki
B se je predstavilo: gl., 3. os., edn., pret., pov. n. sta podpisala: gl., 3. os., dv., pret., pov. n. nastopata: gl., 3. os., dv., sed., pov. n.
C Po smislu, npr.: Zadnji glagol je uporabljen v nedovršniku, druga dva pa v dovršniku. S prvima dvema glagoloma je pisec izrazil dejanje, ki je končano, z glagolom nastopata v nedovršniku pa je izrazil dejanje, ki še traja, saj gre za njuno dejavnost nastopanja. 8 točk

Za odgovor A 1 točka za oba pravilna odgovora + za odgovor B do 3 točke (po 1 točka za pravilno izpolnjeno vrstico) + za odgovor C do 4 točke (1 točka za poimenovanje glagolskega vida zadnjega glagola + 1 točka + 1 točka za pojasnilo rabe vsakega vida + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če sta za pomen bili doseženi vsaj 2 točki).

19. V mali dvorani Lutkovnega gledališča v Ljubljani se je prejšnji teden prvič predstavilo javnosti Gledališče Bombolini.

3 točke

Za pravilno podčrtavo vseh stavčnih členov 3 točke; za pravilno podčrtavo treh stavčnih členov 2 točki; za pravilno podčrtavo dveh stavčnih členov 1 točka.

20. c 1 točka

Za pravilen odgovor 1 točka.

21. Uprizoritev je režiser zgradil na travestiranju in parodiranju najbolj znanih prizorov iz Shakespearovega Hamleta. 3 točke
 1 točka za pravilno preoblikovanje povedi + 1 točka za osebek + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

22. • Najbolj znane prizore iz Hamleta oživljata dva domala sejmarska burkeža in komedijanta ob pomoči ženske z ulice, ki je po nerodnosti zašla v njuno umetniško družbo.
 • prilastkov odvisnik 3 točke

Za ustrezno pretvorbo povedi 2 točki + 1 točka za poimenovanje odvisnika.

23. **A** V približno uri živahnega odrskega dogajanja se trije komedijantje predstavijo v dokaj novi luči **ter** se v najžlahtnejših trenutkih približajo sproščujoči radoživosti in neposrednosti komedijantov iz izročila *commedia dell'arte*.
- vezalno priredje
- Gre za priljubljeno obliko teatra v teatru, **torej** spremljamo igro podvojenega videza.
- posledično priredje
- B**
- nasprotje ali razlika
  - delno ponovitvijo

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

24. **A** a
- B** z vejico ali dvodelnim pomišljajem.
- C** počasneje in z nižjim registrom

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 1 točka.

25. iztočnice [s]
 podpisala [t]
 predstavila [t]
 neizprosna [s]

2 točki

Za štiri pravilne zapise 2 točki; za tri, dva pravilna zapisa 1 točka.

26. Shakespearova tragedija govori o dogodkih na danskem dvoru po smrti kralja Hamleta. Njegovemu sinu[,] ki mu je prav tako ime Hamlet[,] se prikaže duh starega kralja in od njega terja maščevanje[,] saj mora Hamlet po plemiških načelih maščevati očetovo smrt in izdajo v družini. Vdova Gertruda se je namreč komaj mesec po smrti moža[,] ki naj bi ga ljubila[,] poročila s svakom Klavdijem[,] kraljevim morilcem. Hamletu duh zabiča[,] naj se materi ne maščuje. Hamlet z maščevanjem odlaša in hlini norost[,] saj se hoče najprej prepričati[,] če je stric Klavdij res zagrešil umor.

4 točke

Nič napak 4 točke; ena, dve napaki 3 točke; tri, štiri napake 2 točki; pet, šest napak 1 točka. Upoštevam tudi na novo narejene napake.

27. Po smislu, npr.:

Svetovno gledališče Kandrše v Ljubljani

V mali dvorani Lutkovnega gledališča v Ljubljani je Gledališče Bombolini 7. maja premierno uprizorilo gledališko predstavo Svetovno gledališče Kandrše. Avtorja, režiserja, scenarista, koreografa, kostumografa komedije sta Zoran More in Igor Sancina, ki sta v predstavi tudi igrala glavni vlogi. Poleg njiju je nastopala še Barica Blenkuš.

Komedijant Bombolini (Zoran More) igra v Hamletu naslovno vlogo danskega kraljeviča, njegov soigralec Pimpilompovič (Igor Sancina) pa Polonija, Hamletovo mater, Ofelijo, »Rozenšterna«, Osrika, grobarja in Leara. Njuna pomočnica z imenom Beckenbauer (Barica Blenkuš) pa stranske vloge. Komedija je zgrajena na travestiranju in parodiranju najbolj znanih prizorov iz Shakespearove tragedije, v kateri se Hamletu po smrti očeta prikaže duh in od njega zahteva maščevanje za očetovo smrt, saj se je Hamletova mati Gertruda komaj mesec dni po smrti moža poročila s svakom Klavdijem. Shakespearov Hamlet se torej ukvarja s tem, kako bo ravnal po plemiških načelih in maščeval izdajo v družini, medtem ko se Hamlet v komediji Svetovno gledališče Kandrše bolj kot z vprašanjem »biti« ukvarja z vprašanjem »piti«.

Gre za obliko teatra v teatru, torej igro podvojenega videza, v kateri postajajo splošno znani citati iz Shakespearove tragedije le iztočnice za komedijansko parodijo tako na jezikovni, literarni kot na gledališko izvedbeni ravni. Komedija izhaja iz izročila *commedia dell'arte*.

Mala dvorana Lutkovnega gledališča je bila polna in gledalci so predstavo, ki je trajala eno uro, sprejeli z močnim aplavzom.

Damir Novak

24 točk

Zgradba: do 2 točki

- ustrezna oblika (naslov, odstavčnost) – 1 točka,
- ustrezen obseg – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- podatki o predstavi – 5 točk (premierna uprizoritev, čas, kraj, igralci, trajanje),
- potek dogajanja – 4 točke (povzetek Shakespearove tragedije, travestija in parodija),
- odziv pri gledalcih ter število gledalcev – 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 5 točk

- za ustrezno jasnost, jedrnatost, primernost besedila po 1 točko, za natančnost besedila 2 točki.

Jezikovna pravilnost: do 6 točk

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

KAJ SE SKRIVA POD PREOBLEKO?

2. RAZČLEMLJA: TRUBADURSKI SVETNIKI

1. **A** Edvard Kovač, **humanistike**
B b
C Besedilo je bilo objavljeno v knjigi *Oddaljena bližina*.
 4 točke
 Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka za vsebinsko ustreznost + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).
2. *Po smislu, npr.:* Današnji čas ne pozna več ljubezni in lepote, kot so jo poznali v preteklosti, temveč se ljudje spoznavajo le še iz pragmatičnih razlogov.
 2 točki
 1 točka za poimenovanje problema + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.
3. a
 1 točka
 Za pravičen odgovor 1 točka.
4. DA, NE, DA, NE, NE, DA
 3 točke
 Za šest pravičnih odgovorov 3 točke; za pet, štiri pravične odgovore 2 točki; za tri, dva pravična odgovora 1 točka.
5. *Evropski človek se ni mogel v nobenem zgodovinskem obdobju omejiti zgolj na dogajanje v svojem lastnem svetu. Srednjega veka v šolah ne bi smeli predstavljati kot obdobje brez duhovnega napredka.*
 5 točk
 2 točki + 2 točki za v celoti pravilno zanikano poved + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh zanikanih povedi.
6. vrsta pesništva, trubadurji od 11. do 14. stoletja v Evropi, o ljubezni, ki nima neposrednega političnega in ekonomskega obeležja in je nadčasovna.
 4 točke
 1 točka + 1 točka + 1 točka + 1 točka.
7. *Po smislu, npr.:* Informacije so bile povezane s poezijo. Potujoči pevci so namreč hodili iz kraja v kraj, od gradu do gradu in opevali dogodke, ki so zaznamovali takratno javno mnenje, vse pa seveda v luči lepote deklet in poguma mladeničev.
 3 točke
 2 točki za ustrežno pojasnilo + 1 točka za pravopisno pravilno poved.
8. **M** Današnji čas je doba bežnih srečanj.
P Boecijeva knjiga *De consolatione philosophiae* je bila v obdobju trubadurstva ena najbolj branih knjig.
P Ožje gledano je bil trubadurski čas 13. stoletje.
M Kulturno in civilizacijsko je bilo to izredno bogato obdobje, zato poznavalci poznega srednjega veka gledajo nanj z nostalgijo.
M Evropejec je vedno rad, rad ima vednost, je radoveden.
P Potujoči pevci so hodili iz kraja v kraj, od gradu do gradu.
P Plemstvo je ob porajajočem se meščanstvu začelo izgubljati svojo ekonomsko moč.
M Partiture so neizdelane, kakor da bi tudi notno črtovje, takrat seveda precej drugačno od današnjega, želelo pevcu puščati vso svobodo za njegov pesniški in glasbeni navdih.
 4 točke
9. *Po smislu, npr.:*
 To je obdobje, ki ga poimenujejo pesniki, v katerem so bile informacije povezane s poezijo. Ob gmotnem propadanju se je plemstvo odločilo, da ohrani tisto, kar najbolj ceni in kar bi tudi rado podarilo stoletjem, ki prihajajo. To pa so bile vrednote, kot so: čast, lepota in ljubezen. Evropejec je iskal pota do informacij. Potujoči pevci so hodili iz kraja v kraj, od gradu do gradu in opevali dogodke, ki so zaznamovali takratno javno mnenje, vse pa v luči lepote deklet in mladeničev.
 4 točke
 2 točki + 2 točki.
10. *Po smislu, npr.:*
 • Edvard Kovač želi ovreči tezo, da je 13. stoletje temno in samo negativno.
 • Sporočilo eseja je, da ima srednji vek s trubadursko liriko bogat duhovni naboj, saj je ljubezen, kot jo opevajo trubadurji, nadčasovna.
 4 točke
 2 točki + 2 točki.
11. č
 2 točki
 Za pravičen odgovor 2 točki.
12. **razlaganje, utemeljevanje**
 2 točki
 Za vsako pravilno podčrtavo 1 točka.
13. **esej**
 • Esej je besedilo, v katerem pisec predstavi svoje osebno stališče do izbrane teme. V ospredju je avtorjevo razmišljanje o problemu, ki ga esejist vedno poveže s širšim, nadčasovnim, temeljnim človeškim in družbenim vprašanjem. Esejistov glavni namen je vplivati na stališče bralcev. Značilen je subjektiven jezik in slog (primere, metafore, prispodobne ...).
 4 točke
 1 točka za pravilno podčrtavo + 3 točke za tri navedene značilnosti besedilne vrste (2 točki za dve navedeni značilnosti; 1 točka za eno navedeno značilnost).
14. 2, 4, 5, 6, 1
 3 točke
 3 točke za pet pravičnih rešitev; 2 točki za štiri, tri pravične rešitve; 1 točka za dve pravični rešitvi.
15. eno, resnično, dobro negativno
 Salamonove pesmi
 3 točke
 1 točka + 1 točka + 1 točka.
16. **A** 2./V drugem.
B propad/konec
C **slogovno zaznamovana** večpomenka na drugem zlogu samostalniške besede
C *Po smislu, npr.:* Ko so bili v hribih, so se čudili sončnemu zatonu.
 7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (2 točki za štiri pravilne podčrtave; 1 točka za tri, dve pravilni podčrtavi) + za odgovor Č do 3 točke (1 točka za ustrezno pomensko rabo besede + 1 točka za podredno zloženo poved + 1 točka za jezikovno pravilno poved).

17. **A** arhaična
B pogosto

2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

18.

	Vrsta tvorjenke	Obrazilo	Skladenjska podstava
vedoželjen	zloženka	-o-	željen vedeti čim več
mladenič	izpeljanka	-ič	mlad moški
nadčasovna	sestavljanka	nad-	tak, ki presega določen čas

6 točk

Vsaka pravilno izpolnjena vrstica 2 točki.

19. **A**

Beseda	Besedna vrsta in podvrsta
toda	veznik
trubadurstvo	samostalniška beseda, samostalnik
ni preživelo	glagol
zahvaljujoč	glagol, deležje
toulouški	pridevniška beseda, pridevnik
akademiji	samostalniška beseda, samostalnik

- B** Toda trubadurstvo ni preživelo po zaslugi toulouške akademije.

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za izbiro ustreznega sopomenskega izraza + 1 točka za jezikovno pravilno poved).

20. a) protivnem
b) posledičnem
c) naštevalnem
č) protivnem
d) pojasnjevalnem

5 točk

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

21. • Trubadurstvo je preživelo, ker so se pojavili valovi mističnega življenja.
• Pojavili so se valovi mističnega življenja, zato je trubadurstvo preživelo.

4 točke

1 točka za ustrezno pretvorbo vsake povedi + 1 točka za vsako pravopisno pravilno poved.

22. **A** Z odvisnim govorom.

- B** Nemški zgodovinar Erich Kuchler pravi: »Trubadurstvo se je pojavilo ravno v zatonu srednjega veka.«

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za pravopisno pravilno poved).

23. d, f

2 točki

1 točka + 1 točka.

24. tisoč sto
štirinajsto
štiristo šestdeset

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

25. V obdobju trubadurstva so ljudje najbolj brali Boecijevo knjigo *De consolatione philosophiae*.

2 točki

1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilno poved.

26. **A** Po smislu, npr.: dobesedna ponovitev izraza/dvakrat se ponovi beseda **knjiga**

B Po smislu, npr.: Boecijevo delo/Boecijeva razprava *De consolatione philosophiae* je bila v obdobju trubadurstva ena najbolj branih knjig./Boecijeva knjiga *De consolatione philosophiae* je bila v obdobju trubadurstva ena najbolj branih književnih/literarnih del.

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka za odpravo pomanjkljivosti + 1 točka za jezikovno pravilno preoblikovano poved).

27. **A** • poosebitev ali personifikacija
• Po smislu, npr.: To je bil čas, ko filozofija ni bila abstraktna, ampak spodbudna/tolažilna.

B • retorično vprašanje
• Po smislu, npr.: Toda od kod stoletje, ki se imenuje po trubadurjih?

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za poimenovanje literarnega sredstva + do 2 točki za poved /1 točka za pomensko ustreznost + 1 točka za jezikovno pravilnost/) + za odgovor B do 3 točke (1 točka za poimenovanje literarnega sredstva + do 2 točki za poved /1 točka za pomensko ustreznost + 1 točka za jezikovno pravilnost/).

28. Po smislu, npr.:

Mladinska knjiga
ZALOŽBA

Mladinska knjiga Založba

vabi

vse ljubitelje dobre knjige na kulturno-umetniški večer ob izidu knjige Edvarda Kovača Oddaljena bližina, ki bo 15. 2. 2011 ob 20. uri v Knjigarni Konzorcij na Slovenski c. 29.

Knjigo, v kateri Kovač razmišlja predvsem o etični problematiki odnosa do drugega in pri tem v pomensko središče postavlja ljubezen, bodo predstavljali: Aleksander Zorn, urednik, avtor knjige Edvard Kovač, profesor filozofije v Ljubljani in francoskem Toulousu, in Tomo Virk, pisec spremne besede.

Predstavitev knjige bodo s kulturnim programom popestrili dijaki Srednje glasbene šole Ljubljana.

Po programu sledi družabno srečanje s pogostitvijo.

LEPO VABLJENI!

24 točk

Zgradba: do 2 točki

- ustrezna oblika (naslov sporočevalca, odstavčnost) – 2 točki.

Vsebina: do 11 točk

- izrek vabila – 5 točk (kdo vabi, koga, kdaj, kje, kaj se bo zgodilo),
- predstavitev dogodka – 4 točke (sodelujoči, kratka predstavitev knjige, spremljevalni program),
- spremljevalni program – 2 točki (družabno srečanje).

Slogovna ustreznost: do 5 točk

- za ustrezno jasnost, jedrnatost, primernost besedila po 1 točko, za natančnost 2 točki.

Jezikovna pravilnost: do 6 točk

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

RETORIKA SKOZI ČAS**1. RAZČLEMBE: POZDRAVNI NAGOVOR ...**

1. **A** na spletni strani, Blaž Kavčič, na Državnem svetu Republike Slovenije, ob 60. obletnici ustanovitve *Kmečke zveze v Trstu* in predstavitvi knjige prof. Borisa Pangerca *Srce v prgišču zemlje*, 11. maja 2010
- B** govorjeno, obiskovalcem prireditve ob 60. obletnici ustanovitve *Kmečke zveze*.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (2 točki za štiri pravilne odgovore; 1 točka za tri, dva pravilna odgovora) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

2. b
- 2 točki za pravilen odgovor.
3. NE, DA, DA, DA, DA, NE
- 1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.
4. Po smislu, npr.: Tema knjige *Srce v prgišču zemlje* je usoda manjšincev znotraj večinskega tujega naroda in njihova vztrajnost ter trdoživost.

2 točki

3 točke

3 točke

Do 2 točki za vsebinsko ustrezen odgovor, v katerem sta omenjeni usoda/položaj manjšine ter njihovo vztrajanje/ohranjanje narodne zavesti + 1 točka za jezikovno pravilnost odgovora, če je bila za vsebino dosežena vsaj ena točka.

5.

Katero občutje je knjiga sprožila v sporočevalcu?	S čim je to občutje povezano?
veselje	Po smislu, npr.: Z vztrajnostjo Slovencev in z njihovim prizadevanjem, da ostanejo Slovenci.
otožnost	Po smislu, npr.: S krivicami in nemočjo, ki so jih Slovenci doživeli zaradi političnih pritiskov.

4 točke

Za vsako pravilno izpolnjeno okence 1 točka.

6. **A** c
- Po smislu, npr.: Slovenski rojaki, ki živite onstran meja, ste Slovenci in ste del ene celote!
  - B** Po smislu, npr.: Blaž Kavčič pravi, da so slovenski rojaki, ki živijo onstran meje, Slovenci in so del ene celote.

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za smiselni glavni stavek in citirano besedilo v odvisniku + 1 točka za jezikovno pravilnost odgovora).

7. naklonjen, saj Po smislu, npr. ima *Kmečka zveza Trst* zelo pomembno vlogo, ker skrbi za gospodarsko, družbeno in kulturno podoba zamejske narodne skupnosti.
- 1 točka za ustrezno podčrtavo + 1 točka za ustrezen argument + 1 točka za jezikovno pravilen odgovor.

3 točke

8. č
- 2 točki za pravilen odgovor.

2 točki

9. neumetnostna, javna, enogovorna, prikazovalna

1 točka

1 točka za vse pravilne podčrtave.

10. priložnostni govor

- Po smislu, npr.: Sporočevalec/govornik nagovarja poslušalce ob posebni priložnosti. Uporablja posebna retorična sredstva, s katerimi nagovarja poslušalce (nagovor, ponavljanje, čustveno vnesene besede in besedne zveze). Govornik želi vplivati na mnenje in doživljanje poslušalcev.

3 točke

1 točka za poimenovanje besedilne vrste + 2 točki za navedbo treh značilnosti besedilne vrste; 1 točka za navedbo dveh, ene značilnosti.

11. subjektivno

- Po smislu, npr.: to ni naključje, pomenljiv naslov, sta me prevevali nasprotujoči si čustvi, naš zamejski prostor, pomemben del civilne družbe itd.

3 točke

1 točka za pravilno podčrtavo + 2 točki za tri ponazoritve; 1 točka za dve, eno ponazoritev.

12. Po smislu, npr.:

- nagovor in pozdrav (npr.: Spoštovani udeleženci današnje predstavitve knjige, cenjeni sodelujoči – dr. Fabec, predsednik Kmečke zveze Trst, Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika, spoštovani avtor knjige prof. Boris Pangerc, gospe in gospodje, dovolite mi, da vas vse skupaj lepo pozdravim v dvorani Državnega sveta Republike Slovenije ...)
- čustveno zaznamovane povedi (npr.: Biti in ostati Slovenec na slovenski zemlji!)
- raba pogovornih besed (npr.: Kar pa se tiče slovenske države ...)

2 točki

2 točki za navedbo treh značilnosti; 1 točka za navedbo dveh, ene značilnosti.

13.

	Končna			Ne-končna
	pada-joča	ras-toča	čust-veno zazna-movana ali vzklična	
Slovenski rojaki, ki živite onstran meja, ste Slovenci in ste del ene celote!			+	
Naš zamejski prostor pa razumemo tudi kot pomemben del civilne družbe.	+			
Spoštovani udeleženci današnje predstavitve knjige, cenjeni sodelujoči – dr. Fabec predsednik Kmečke zveze Trst, Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika, spoštovani avtor knjige prof. Boris Pangerc, gospe in gospodje,				+

dovolite mi, da vas vse skupaj lepo pozdravim v dvorani Državnega sveta Republike Slovenije.	+			
--	---	--	--	--

4 točke

Za vsako pravilno označitev 1 točka.

14. vztrajno [s]
ylila [w]
vsak [m]
predstavitev [t]
preizkušnja [s]
meddržavni [d]

3 točke

Za šest pravilnih rešitev 3 točke; za pet, štiri pravilne rešitve 2 točki; za tri, dve pravilni rešitvi 1 točka.

15. A Ob vseh grožnjah po izgubi še tišega majhnega prgišča slovenske zemlje od Jadrana do vznožja Julijskih in Karnijskih Alp je v zadnjih šestdesetih letih nadvsje pomembno vlogo odigrala Kmečka zveza Trst.

B

Besede z naglašenim				
ozkim e	širokim e	ozkim o	širokim o	polglas-nikom
slovenske šestdesetih letih pomembno Kmečka zveza	zemlje	vznožja vloga	grožnjah	vseh Trst

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (3 točke za nič napak; 2 točki za eno, dve napaki; 1 točko za tri, štiri napake) + za odgovor B 1 točka za vsake štiri pravilne vpise.

16. enakopisnici

- Po smislu npr.: Prepotovala je cel svet. Svět šole je sprejel pomembno odločitev.

5 točk

2 točki za pravilno podčrtavo + 1 točka za vsako ustrezno poved + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

- čezmejno, obmejnih
- pridevniška beseda/pridevnik

3 točke

2 točki za besedi iz iste besedne družine + 1 točka za besedno vrsto.

18. Državni svet Republike Slovenije

- Podčrtano ime je povezano z institucijo/organom iz Republike Slovenije/matične domovine, vsa preostala imena pa so povezana z zamejci in njihovim delovanjem.

4 točke

1 točka za pravilno podčrtavo + do 2 točki za vsebinsko ustrezen odgovor, v katerem sta opredeljeni posebnost izbranega imena in skupna značilnost preostalih imen + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka.

19. A globalizacija – proces večanja gospodarske, finančne, politične povezanosti in medsebojne odvisnosti
interes – zanimanje
globalen – celoten, skupen
kapital – denar, denarne naložbe, proizvodjalna sredstva
B sposojenke

- C** predstavlja – predstavljajo
Novo, prav tako veliko grožnjo predstavljajo danes globalizacija in interesi globalnega kapitala.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (za vsaka dva ustrezna opisa 1 točka) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C 2 točki.

20. **A** V 2./V drugem.

- B** slogovno zaznamovana

- ekspr.

- C** Po smislu, npr.: Pil je iz prgišča, zato se ni mogel odčejati.

6 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor C do 3 točke (1 točka za ustrezno pomensko rabo besede + 1 točka za priredno zloženo poved + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

21. a) Slovensko prebivalstvo je ob obalah Jadrana in tudi v zaledju doživljalo velike zgodovinske preizkušnje.
b) Tudi po drugi svetovni vojni so bili zaradi hitre urbanizacije in gospodarskega razvoja ponovno najbolj prizadeti zamejski Slovenci.

4 točke

Za vsako poved po 1 točka za ustrezno zamenjavo nezaznamovanim izrazom + 1 točka za jezikovno pravilnost preoblikovanih povedi.

22. **A** V tej dvorani smo večkrat slišali tudi glas naših zamejskih rojakov.

- B** b

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor B 1 točka.

23. • prislovno določilo vzroka
• Po drugi strani pa mi je knjiga vlila veselje, ker je naš rod vztrajen in trdoživ ter si neizmerno želi/neizmerno hoče preživeti na presečišču romanskega in slovanskega sveta. / ker izraža/dokazuje/kaže vztrajnost in trdoživost ter neizmerno hotenje za preživetje našega rodu na presečišču romanskega in slovanskega sveta.

4 točke

1 točka za pravilno poimenovanje + 1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za ohranitev vseh podatkov + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

24. **podredno zloženo poved s časovnim odvisnikom**

- Ob prebiranju knjige s pomenljivim naslovom Srce v prgišču zemlje sta me večkrat prevevali nasprotujoči si čustvi otožnosti in veselja.

3 točke

1 točka za pravilno podčrtavo + 1 točka za ustrezno strnitev povedi v enostavno poved + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

25. naši zamejski rojaki, slovenski rojaki, ki živite onstran meje, slovenska manjšina

2 točki

Za tri pravilne odgovore 2 točki; za dva pravilna odgovora 1 točka.

26. **A**

	Napačni naveznik	Pravilna oblika naveznika
Prva poved	Njihovo	Njeno
Druga poved	Pomenil	Pomenilo

- B** jezikovne primernosti in pravilnosti

- C** DA

- Po smislu, npr.: Neumetnostna besedila morajo biti zapisana v knjižno zbornem jeziku.

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za vsako vrstico) + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 3 točke (1 točka za pravilno obkrožitev + 1 točka za smiselno utemeljitev, ki omenja rabo zbornega jezika v tovrstnih zapisanih besedilih + 1 točka za jezikovno pravilnost utemeljitve).

27. Trst leži v severovzhodni [i]taliji ob [t]ržaškem zalivu blizu slovenske meje ter je sedež dežele Furlanija-[j]ulijska krajina in [T]ržaške pokrajine. Po podatkih iz leta 2001 ima 207.069 prebivalcev.

Trst je bil pod nadzorom [r]imljanov že leta 177 pr. n. št. [j]ulij [c]ezar mu je podelil status kolonije. Po razpadu [r]imskega cesarstva je mesto ostalo pomembno trgovsko središče, predvsem zato, ker so preko njegovega ozemlja potekale vse poti med [B]alkanskimi deželami in [S]everno [i]talijo. Niti [l]angobardi niti Karel [v]eliki niso veliko vplivali na razvoj mesta. Problemi so nastajali le z [b]enečani, s katerimi so se [t]ržačani stoletja borili za oblast nad severnim [j]adranom, dokler se ni mesto leta 1382 postavilo pod okrilje [h]absburžanov.

4 točke

Nič napak 4 točke; ena, dve napaki 3 točke; tri, štiri napake 2 točki; pet napak 1 točka. Upoštevamo tudi na novo narejene napake.

28. Po smislu, npr.:

Ob 60. obletnici Kmečke zveze v Trstu

Kot predsednik Šolske dijaške skupnosti Gimnazije Litija sem se 15. maja 2010 udeležil kulturne prireditve ob predstavitvi knjige prof. Borisa Pangerca Srce v prgišču zemlje v Trstu. Prireditve je organizirala Zveza zamejskih kulturnih društev ob 60. obletnici ustanovitve Kmečke zveze v Trstu. Na začetku je bil kratak kulturni program, ki so ga pripravili dijaki Državnega znanstvenega liceja France Prešeren iz Trsta. Uvodnemu kulturnemu programu je sledil govor predsednika Državnega sveta mag. Blaža Kavčiča, v katerem se je zahvalil Kmečki zvezi v Trstu, ker skrbi za ohranjanje slovenske kulturne dediščine v zamejstvu, in izrazil navdušenje nad izidom knjige Borisa Pangerca Srce v prgišču zemlje.

V nadaljevanju so v kratkih nagovorih spregovorili dr. Fabec, predsednik Kmečke zveze Trst, Dušan Udovič, odgovorni urednik Primorskega dnevnika in avtor knjige Boris Pangerc. Knjiga Srce v prgišču zemlje pripoveduje o težkih preizkušnjah zamejskih Slovencev ter o njihovi vztrajnosti in zavzetem prizadevanju za ohranitev slovenske identitete.

Skoraj vsi nastopajoči so v svojih govorih poudarili pomembno vlogo Kmečke zveze v Trstu, ki skrbi za ohranjanje slovenske kulturne dediščine.

Prireditve se je končala z druženjem in s praznovanjem.

Tovrstna druženja so pomembna, ker nam pomagajo spoznavati naš zamejski prostor ter razumeti, da smo eno telo.

Matej Korenčan

24 točk

Zgradba: do 3 točke

- naslov in podpis – 1 točka,
- ustrezen obseg besedila – 1 točka,
- odstavčnost – 1 točka.

Vsebina: do 12 točk

- razlog poročanja – 2 točki,
- čas in kraj prireditve, sodelujoči, spremljevalni program – do 4 točke,
- vsebinski povzetek knjige – do 2 točki,
- pomen Kmečke zveze v Trstu – do 2 točki,
- sklepna ugotovitev – do 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- koherentnost misli – 1 točka,
- natančnost izražanja in jedrnatost – 1 točka,
- jasnost: ustrezno navezovanje in členitev po aktualnosti – do 2 točki (kot slogovna neustreznost se štejejo tudi prvine drugih besedilnih vrst, npr. glava).

Jezikovna pravilnost: do 5 točk

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

RETORIKA SKOZI ČAS**2. RAZČLEMLJA: GOVOR IN MIŠLJENJE OTROKA**

- Govor in mišljenje otroka, Matija Svetina, Filozofski fakulteti, Spisi o govoru, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, (ožja) strokovna javnost 3 točke
Za pet pravih odgovorov 3 točke; za štiri, tri pravilne odgovore 2 točki; za dva pravilna odgovora 1 točka.
- a 2 točki
Za pravih odgovor 2 točki.
- C, B 2 točki
Za vsak pravih odgovor 1 točka.
- Po smislu, npr.
  - Manca in Stephanie
  - Razlike v razvoju govora pri otrocih4 točke
2 točki + 2 točki.
- NE, DA, DA, NE, DA, NE 3 točke
Za šest pravih odgovorov 3 točke; za pet, štiri pravilne odgovore 2 točki; za tri, dva pravilna odgovora 1 točka.

6.

Arijeva starost	Značilnost Arijevega usvajanja besed ali slovnice v določenem obdobju
10 mesecev	Ne govori.
10.–12. mesec	Besedišče narašča zelo počasi/usvoji le 4 besede.
po 14. mesecu	Hitrost usvajanja novih besed skokovito naraste/najhitrejše obdobje usvajanja novih besed/v povprečju usvoji od 11 do 12 besed na dan.
do 18. meseca in pol	Ne uporablja množine.
20.–22. mesec	Dvomesečni zastoj v usvajanju besed.
po 21. mesecu	Množino uporablja skoraj brez napak./ Začne uporabljati večbesedne izreke.
22.–24. mesec	Hitrost usvajanja besed naraste/na dan v povprečju usvoji od 8 do 10 besed.
30 mesecev	Besedni zaklad obsega 2044 besed.

4 točke

Po 1 točka za dve pravilni rešitvi.

7.

Strokovnjak/ Strokovnjakinja	Strokovno spoznanje
Smith	Učenje jezika se ne razlikuje od učenja drugih stvari in je povezano s kompleksnimi duševnimi procesi (npr. mišljenje, čustva, motivacija, spomin).

Waxman in Jeffrey	Pri učenju novih besed so potrebne 3 faze: (1) identificirati relevantno entiteto iz neprekinjenega toka aktivnosti, (2) izločiti ključno enoto glasov iz kontinuiranega toka besed in (3) izbrano besedo povezati z določenim objektom ali dejavnostjo.
Woodwart in Markman	Obseg besednjaka je ena izmed zanesljivih značilnosti splošnega faktorja inteligentnosti.
Robinson in Mervis	Otrok začne uporabljati množino šele potem, ko preseže določen prag pri besednjaku (približno 500 besed). Učenje slovničnega pravila upočasni učenje novih besed, vendar ko otrok usvoji pravilo, hitrost usvajanja besednega zaklada spet naraste.
Case	Razvoj miselnih kapacitet, ki določajo način posameznikovega reševanja problemov, lahko opišemo z dvema komponentama: delovnim spominom in procesom avtomatizacije.
Bloom	Otroci začnejo običajno besede uporabljati v drugem letu starosti. Te besede so po navadi kratke, enostavne in povezane s konkretnimi objekti.

5 točk

Za ustrezno navedbo vsakega strokovnega spoznanja po 1 točko.

8. • Avtor zavrne strokovno spoznanje Waxmana in Jeffreya, ki pravita, da mora otrok, preden se npr. nauči besedo *žoga*, narediti tri stvari: (1) identificirati relevantno entiteto iz neprekinjenega toka aktivnosti (v tem primeru mora biti npr. pozoren samo na žogo), (2) izločiti ključno enoto glasov iz kontinuiranega toka besed (npr. iz toka glasov *oožogaboušlaujemivajo* mora identificirati besedo *žoga*) in (3) izbrano besedo povezati z določenim objektom oz. dejavnostjo (besedo *žoga* mora povezati s predmetom, z žogo).

• **Argumenti:**

Mnogo besed, tudi tistih, ki jih namenjamo otrokom pred drugim letom starosti, se namreč nanaša na objekt oziroma na nič takega, kar bi lahko pokazali (npr. »Čas bo za spanje« ali »Ne!!«). Otrok, ki je v naročju starša videti zadovoljen do trenutka, ko sliši, da bo moral spat, očitno razume pomen izreka, čeprav vsebine (*spanja*) ne more videti. Ne samo to, tudi pri besedah, ki se nanašajo na objekt, ki ga lahko pokažemo, teh objektov pogosto ni tam (npr. »Pohiti, v vrtcu te ne bodo čakali z zajtrkom!«)

4 točke

2 točki + 2 točki.

9. **A** • Bloom pravi, da so te besede po navadi kratke, enostavne in povezane s konkretnimi objekti.
• Bloom pravi: »Te besede so po navadi kratke, enostavne in povezane s konkretnimi objekti.«
B Po smislu, npr.: Zapis v oklepaju se navezuje na Bibliografijo, kjer so navedeni vsi podatki o knjigi, ki jo je napisal Bloom leta 1998.

5 točk

Za odgovor A do 4 točke (2 točki + 2 točki) + za odgovor B 1 točka.

10. Po smislu, npr.:

- a) Učenje novih besed je proces, v katerem otrok usvaja besedni zaklad.
b) Besedna ekspanzija je faza v procesu učenja govora, v kateri začne naraščati otrokov besedni zaklad.

- c) Besedni prag je minimalno število besed, ki omogočajo sestavljanje v kompleksnejše pomenske sklope.
č) Delovni spomin je del spomina, v katerega shranjujemo informacije, ki jih potrebujemo med reševanjem problema.

4 točke

Za vsako ustrezno dopolnitev 1 točka.

11. a) **strokovna**, saj je tvorec strokovnjak, ki obravnava izbrano strokovno vprašanje o razvoju govora/besedilo je namenjeno ožji strokovni javnosti.
b) **enogovorna**, saj sporočevalec od naslovnika ne pričakuje odziva oz. odgovora/saj je govorec en sam in tudi o besedah drugih ljudi, npr. hčerke, le poroča/saj govorec ne pričakuje odgovora od naslovnika, zato ga tudi ne nagovarja in mu v besedilu ne postavlja vprašanj.

6 točk

Po 3 točke za vsak primer /a in b/ (1 točka za podčrtavo + do 2 točki za utemeljitev z navedbo značilnosti in ponazoritvijo).

12. **razlaganje, utemeljevanje**

2 točki

1 točka + 1 točka.

13. c

2 točki

Za pravičen odgovor 2 točki.

14. DA

Po smislu, npr.: Za strokovna besedila je značilna raba terminov oz. strokovnih izrazov.

4 točke

1 točka za obkrožitev DA + do 2 točki za utemeljitev + 1 točka za jezikovna pravilnost povedi, če je bila za vsebino dosežena vsaj 1 točka.

15. **A** a 1; b 3

B V drugem./2.

C NE, DA, NE, DA

C Po smislu, npr.: Imperializem je dobil novo obeležje zlasti v dobi evropske kolonialne ekspanzije, ko ta pojem postane oznaka za neenakopravne odnose med vladajočimi in vladanimi človeškimi skupnostmi.

7 točk

Za odgovor A 1 točka za obe pravilni rešitvi + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka za vsaka dva pravilna odgovora) + za odgovor Č do 3 točke (1 točka za vsebinsko ustrezno rabo besede **ekspanzija** v prvem pomenu + 1 točka za podredno zloženo poved + 1 točka za jezikovno pravilnost pomensko ustrezne povedi).

16. nadpomensko – podpomensko (nadpomenska – podpomenske) blizuzvočnici blizuzvočnici protipomensko (protipomenki) nadpomensko – podpomensko (nadpomenska – podpomenske) sopomenki

4 točke

Za šest pravilnih rešitev 4 točke; za pet pravilnih rešitev 3 točke; za štiri pravilne rešitve 2 točki; za tri pravilne rešitve 1 točka.

17. **A**

Občna imena	Lastna imena
etičen	Bloom
etničen	Smith
leksem	Woodwart

- B** • **sposojenke**, saj smo si jih sposodili iz tujih jezikov in jih prilagodili slovenščini v izgovoru, zapisu in slovnični obliki.

- **citatne besede**, saj so navedene tako kot v izvirniku; slovenščini jih ne prilagodimo ne v zapisu in ne v obliki.

7 točk

Za odgovor A do 3 točke (za tri pravilne zapise v obeh stolpcih – ena napačna uvrstitev izniči eno pravilno) + za odgovor B do 4 točke (1 točka + 1 točka za vsak primer).

18. kontekst – besedilo, sobesedilo, okolje
kapaciteta – zmogljivost, vzdržljivost, količina
kompleksen – celovit, cel, zapleten
tempo – hitrost, jakost, kolikost
faktor – dejavnik, predmet, dejstvo

3 točke

Za pet pravilnih podčrtav 3 točke; za štiri, tri pravilne podčrtave 2 točki; za dve pravilni podčrtavi 1 točka.

19. izgovarjati
sestavljenska
govoriti glasove, besede

3 točke

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

20. **A** natančnosti

B 2-mesečnega

C • 1 do 2

- od 1 do 2 ali 1–2

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

21. **A**

Glagol	Osnovna oblika glagola	Glagolski vid	Vidski par
govorimo	govorim	nedovršni	spregovorim
povezujemo	povezujem	nedovršni	povežem

B 5

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (za vsako pravilno izpolnjeno vrstico 1 točka) + za odgovor B 1 točka.

22. **A** priredno, protivno

B c

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B 1 točka.

23. Brez razumevanja teh procesov ne moremo razumeti zakonitosti

učenja in usvajanja jezika.

.....

3 točke

3 točke za vse pravilno podčrtane stavčne člene; 2 točki za dva pravilno podčrtana stavčna člena; 1 točka za en pravilno podčrtan stavčni člen.

24. **A** • Če ne razumemo teh procesov, ne moremo razumeti zakonitosti učenja in usvajanja jezika.

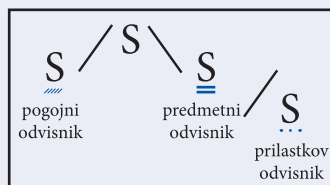
pogojni odvisnik

- B** • Ko otrok usvaja skladnjo, uporabi velik del mentalnih kapacitet.
časovni odvisnik

5 točk

Za vsako poved v nalogah A in B po 1 točka za preoblikovanje + 1 točka za določitev vrste odvisnika + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

25.

2 točki

1 točka za S-strukturo + 1 točka za poimenovanje odvisnika.

26. • samostalniška beseda, samostalniški zaimek
• (določeno) tehniko

2 točki

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

27. Po smislu, npr.:

Tadej Medved
Gimnazija Celje
Cankarjeva 13
3000 Celje

Celje, 19. 4. 2011

G. ravnatelj Matej Velkavrh
Šolski center Slovenj Gradec
Srednja ekonomska šola
Koroška ulica 11
2380 Slovenj Gradec

PROŠNJA ZA ANKETIRANJE NA VAŠI ŠOLI

Spoštovani,

sem dijak 4. letnika Gimnazije Celje in v letošnjem šolskem letu pripravljam raziskovalno nalogo z naslovom Vpliv socialnega in ekonomskega statusa družine na obseg besednega zaklada pri mladostniku.

Cilj raziskave je izvedeti, kako družinsko okolje vpliva na sporazumevalno zmožnost posameznika. Poleg teorije bo del raziskovalne naloge tudi empirični del, v katerem želim predstaviti konkretne primere jezikovne rabe, zato sem pripravil anketo.

Prosim Vas, če bi lahko anketo izvedel tudi na vaši šoli v vseh letnikih. Za reševanje ankete bodo dijaki potrebovali največ 15 min časa.

Upam, da boste ugodili moji prošnji in mi omogočili raziskovanje. Po opravljeni raziskovalni nalogi Vas bom seznanil z rezultati študije.

Za odgovor in sodelovanje se Vam že vnaprej zahvaljujem in Vas lepo pozdravljam.

Tadej Medved,
dijak Gimnazije Celje
24 točk

Zgradba: do 5 točk

- naslov sporočevalca, naslov naslovnika, kraj in datum pisanja – 2 točki (za dve sestavini na ustreznem mestu 1 točka),
- ime besedilne vrste – 1 točka,
- nagovor – 1 točka,
- pozdrav in podpis – 1 točka.

Vsebina: do 11 točk

- izrek prošnje – do 4 točke (za vsako natančno navedbo po 1 točka),
- predstavitev ankete – 2 točki,
- pojasnilo namena anketiranja – 3 točke (opredelitev pomena – 1 točka, pojasnilo pomena – 2 točki),
- utemeljitev razloga prošnje – 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- vikanje, vljudnost, jasnost, brez zastranitev, natančno izražanje, knjižno besedje, koherenca in kohezija – za vsako vrsto napak oz. neustreznosti odštejemo 1 točko.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

V SVETU ODRASLIH**1. RAZČLEMB: VAŠ ČAS JE OMEJEN**

- č 2 točki
2 točki za pravilen odgovor.
- Sašo Dolenc na Dnevnikovih spletnih straneh/na spletnih straneh (časopisa) Dnevnik; napačno: v Dnevniku 2 točki
1 točka + 1 točka.
- 8.7.2008
  - Po smislu, npr.: konec pouka pri nas/zaključek pouka in predavanj v Sloveniji ipd. 2 točki
 1 točka + 1 točka.
- a, č, g 3 točke
1 točka + 1 točka + 1 točka.
- Po smislu, npr.:
  - o krušnih starših in svojem šolanju
  - o ustanovitvi podjetja Apple, izgubi službe v njem in ponovni vrnitvi vanj
  - o svoji bolezn3 točke
1 točka + 1 točka + 1 točka.
- Po smislu, npr.:
Biološka mati Steva Jobsa je lahko izbirala krušne starše za svojega sina.
Jobs se je izpisal z univerze, vendar o šolanju nima slabega mnenja/vendar ima o šolanju dobro mnenje.
Večina nadzornikov v podjetju Apple ni podprla ustanoviteljevih vizij. / Manjši del / Manjšina nadzornikov v podjetju Apple je podprla ustanoviteljeve vizije. 6 točk
2 točki + 2 točki + 2 točki (po 1 točka za vsebinsko pravilnost in po 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).
- A** da bi bilo dobro tudi pri nas organizirati podoben zaključek šolanja
  - (a vseeno se včasih zdi,) da bi veljalo kako dobro navado tudi privzeti**B** c 3 točke
Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B 1 točka.
- b 1 točka
1 točka za pravilen odgovor.
- javno, enogovorno, zapisano 2 točki
2 točki za tri pravilne rešitve; 1 točka za dve pravilni rešitvi.
- publicistično, komentarja; redno, posameznega avtorja, vedno; kolumnist 3 točke
1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

11. DA

Po smislu, npr.:

Običajno ima avtor v mediju stalno kolumno, v kateri se odziva na različne dogodke. Bralci pogosto berejo kolumno določenega avtorja prav zato, ker piscu zaupajo in jih ne zanima samo navajanje podatkov, ampak predvsem njegovo mnenje. Zato je smiselno, da je kljub vsakokratni drugačni temi in ustreznemu naslovu dodana fotografija avtorja./ Kolumna je besedilo, pri katerem je za bralca zelo pomembno, kdo je njen avtor – ali mu zaupa ali ne. Zato je za bralca bistveno/primerno, da si predstavlja tudi njegov zunanji videz. Marsikdaj lahko bralca časopisa prav avtorjeva fotografija prepriča, da bo kolumno prebral.

4 točke

1 točka za obkrožitev DA + do 2 točki za utemeljitev, ki se nanaša na pomen tvorca za vsebino kolumne/subjektivnost kolumne/značilnosti kolumne in na vlogo fotografije + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je bila za vsebinsko ustreznost dosežena vsaj 1 točka.

12. 1. odstavek: utemeljuje

3. odstavek: opisuje

7. odstavek: razlaga

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

13. Po smislu, npr.: Človek je lahko v življenju zadovoljen le, če opravlja delo, ki ga ima rad.

3 točke

2 točki za navedbo ustreznega argumenta + 1 točka za jezikovno pravilnost vsebinsko ustrezne povedi.

14. A polcitatna

Po smislu, npr.: Deloma poslovenjena lastna imena so polcitatna, saj v pisavi ohranijo izvorno obliko, pregibamo pa jih po pravilih slovenskega jezika.

B citatna

Po smislu, npr.: Citatne besede/besedne zveze v pisavi in obliki ohranijo izvorno obliko ter se ne prilagajajo slovenščini: pišejo in izgovarjajo se kot v izvornem jeziku in se ne pregibajo.

C Po smislu, npr.: Ker gre za izviren angleški izraz, ki je v izhodiščnem besedilu že preveden.

8 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za pravilno podčrtavo + do 2 točki za navedbo pravila, ki zajame zapisovanje in pregibanje) + za odgovor B do 3 točke (1 točka za pravilno podčrtavo + do 2 točki za navedbo pravila, ki zajame zapisovanje in pregibanje) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost pomensko ustrezne povedi).

15. A

	Predlog	Sklon, s katerim se veže
1.	med	orodnik
2.	v	mestnik
3.	za	tožilnik
4.	za	tožilnik
5.	od	rodilnik
6.	v	mestnik
7.	na	tožilnik

B Po smislu, npr.:

- Stopil je med zbrane sošolce./Predlog spada med besedne vrste.
- Zaljubil se je v sošolko./Zaljubil se je vanjo.
- Nenehno je oprezal za njo.

8 točk

Za odgovor A do 4 točke (4 točke za vse pravilne rešitve; 3 točke za šest pravilnih rešitev /izpisani predlog in določitev sklona;/ 2 točki za pet, štiri pravilne rešitve; 1 točka za tri, dve pravilni rešitvi) + za odgovor B do 4 točke (po 1 točka za vsako poved s pravilno vezavo predloga + 1 točka za jezikovno pravilnost vseh treh povedi).

16. A c

B del prilastka, vsebini

C Po smislu, npr.:

Dolgo pričakovani nagovor je navdušil goste.

Nagovoru so sledile čestitke.

Pred nagovorom je preveril delovanje mikrofona.

7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka za obe podčrtavi + za odgovor C do 5 točk (1 točka + 1 točka + 1 točka za povedi z ustrezno stavčnočlensko rabo besede **nagovor** + 1 točka za vse tri enostavčne povedi + 1 točka za jezikovno pravilnost vseh povedi).

17. • Ko se je izpisal, je še kar nekaj časa preživel v univerzitetnem kampusu.

• časovni odvisnik

3 točke

1 točka za ustrezno pretvorbo stavčnega člena v odvisnik + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi + 1 točka za pravilno določitev vrste odvisnika.

18. • A žal sta se odvetnik in njegova žena tik pred zdajci premislila

• s katerima so že bili dogovorjeni

• tako da je mali Steve pristal pri starših brez univerzitetne izobrazbe

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

19. A Zakaj se je Jobs že po pol leta izpisal z univerze?

Česa kot najstnik še ni prav dobro vedel?

B Jobs kot najstnik še ni prav dobro vedel, kaj bi sam s sabo in kakšne cilje naj si sploh postavi v življenju, zato se je z univerze že po pol leta izpisal.

C c

8 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka + 1 točka za pomensko ustrezni vprašalni povedi + 1 točka za pravopisno pravilnost obeh vprašalnih povedi) + za odgovor B do 3 točke (1 točka za preoblikovanje vzročnega razmerja v posledično + 1 točka za ohranitev vseh podatkov (tj. tudi predmetnega odvisnika) + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za pravilen odgovor C 2 točki.

20. A (ne) zapravite, (ne) pustite, nadaljujte, (ne) obupajte

• Po smislu, npr.: Govorec se neposredno obrača na svoje poslušalce/poslušalce, jih neposredno nagovarja in poziva/spodbuja/prepričuje, naj se ravnajo po njegovih nasvetih.

B da ga živite za koga drugega – načinovni odvisnik da je treba živeti po spoznanjih drugih – prilastkov odvisnik da se vaš notranji glas utopi v šumu tujih mnenj – predmetni odvisnik

da imate pogum slediti svojemu srcu in občutkom – osebkov odvisnik

• naštevalno

C premi govor

10 točk

Za odgovor A do 4 točke (1 točka za izpis vseh štirih glagolov v velelniku + do 2 točki za smiselno razlago rabe, v kateri sta omenjena neposrednost in pozivanje + 1 točka za jezikovno pravilnost vsebinsko ustrezne povedi, če je bila za vsebino

dosežena vsaj 1 točka) + za odgovor B do 5 točk + za pravilen odgovor C 1 točka.

21. »Nisem namreč želel, da starši porabijo vse težko prigarane prihranke za moje šolanje, če sam nisem povsem prepričan, ali sem izbral pravi študij.«

2 točki

1 točka za ustrezno preoblikovanje + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi in pravilno rabo narekovaja.

22. DA

3 točke

1 točka + 2 točki.

23. • Po smislu, npr.: 1. med zapisanimi števnikami manjkajo presledki
2. vrstilni števnik do deset se pišejo brez ničle
• 8. 7. 2008

3 točke

1 točka + 1 točka + 1 točka.

24. Ne obupajte. Kot pri vseh zadevah, povezanih s srčcem, boste že vedeli, kdaj boste naleteli na pravo stvar.

4 točke

4 točke za vse pravilne rešitve, brez dodatnih napak (npr.: obkrožanje samoglasnika v naslonkah); 3 točke za do dve napaki ali pomanjkljivosti; 2 točki za do štiri napake ali pomanjkljivosti; 1 točka za do šest napak ali pomanjkljivosti.

25. jedrnatosti

Po smislu, npr.: ... glagol **vrniti** se že vsebuje pomen **nazaj**, zato je beseda **nazaj** odveč.

2 točki

1 točka + 1 točka.

26. Po smislu, npr.:

VABILO NA SVEČANO OTVORITEV ŠTUDIJSKEGA LETA 2008/2009

Spoštovani starši in bruci!

Čestitam, da ste odločili za vpis na Univerzo v Ljubljani. Izbrali ste pravo univerzo. Dragi bruci, obdobje, ki je pred vami, je ena najzanimivejših, najzabavnejših, a hkrati tudi napornih in izzivalnih življenjskih izkušenj.

Ponosni smo, ker boste postali člani največje in najstarejše slovenske akademske skupnosti učiteljev in študentov. Vabim vas na **svečano otvoritev študijskega leta 2008/2009**, ki bo 1. oktobra 2008 ob 13. uri na Kongresnem trgu v Ljubljani. Skupaj bomo pozdravili dan, ki bo naznanil trenutek vstopa v novo obdobje vašega življenja.

PROGRAM PRIREDITVE

- od 10. ure naprej – predstavitev fakultet in obštudijske dejavnosti na Kongresnem trgu
- 12.00 – sprejem staršev in brucev na Kongresnem trgu, pred rektoratom UL
- 13.00 – uradna otvoritev študijskega leta: pozdrav dekanov, predstavnikov študentov, nagovor župana MOL in rektorice UL
- 13.30 – glasbeni program: Vlado Kreslin in Mali bogovi

Več informacij o prireditvi najdete na spletni povezavi www.uni-lj.si/bruc2008.

V pričakovanju vaše udeležbe vas vljudno pozdravljam!

Prof. dr. Andreja Kocijančič,
rektorica Univerze v Ljubljani

(Vir: www.fri.uni-lj.si/file/96228/dopis-bruc2008.pdf)

22 točk

Zgradba: do 5 točk

- ime besedilne vrste – 1 točka,
- podpis sporočevalca z navedbo funkcije in/ali ustanove – 1 točka,
- posebna razporeditev besedila in poudarjenost bistvenih podatkov – 1 točka,
- smiselna členjenost besedila na odstavke – 1 točka,
- obseg besedila – 1 točka (če je v besedilu manj kot 130 besed – 0 točk).

Vsebina: do 9 točk

- prireditelj – 1 točka,
- nagovor – 1 točka,
- kraj in čas (ura) oz. trajanje prireditve – 2 točki,
- navedba ugleda univerze in pomena dneva za mlade študente – 2 točki,
- program in nastopajoči – 3 točke.

Slogovna ustreznost: do 3 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0 točk (posebej smo pozorni na natančnost pri navajanju podatkov).

Jezikovna ustreznost: do 5 točk

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

V SVETU ODRASLIH

2. RAZČLEMBE: ŽE LETA NAJBOLJ POSLUŠANA VAL 202 IN PRVI PROGRAM RADIA SLOVENIJA

1. Anja Hreščak, bralci Dnevnikovega objektivna, 17. julij 2010, po smislu, npr.: opravljena raziskava o slovenskih radijskih programih/opravljena raziskava Radiometrija

2 točki

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

2. poslušanosť slovenskih radijskih postaj

2 točki

2 točki za pravilen odgovor.

3. **A** 8, 4, 5, 2, 6, 3

B 7, cene oglasov

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

4. 2, 1, 4, 3

2 točki

1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi.

5. **A** Po smislu, npr.: V rubriki se prikazuje trenutno stanje glede na podatke aktualne raziskave; ta del odgovarja na vprašanje kje smo. Na podlagi zbranih podatkov je mogoče načrtovati/predvidovati razvoj v prihodnosti; ta del odgovarja na vprašanje kam gremo.

B Po smislu, npr.:

NE

Naslov rubrike bi moral biti zapisan z veliko začetnico, saj je to stvarno lastno ime.

Ali:

DA

Slovenski pravopis dovoljuje rabo samih malih črk, kadar gre za stilno različico navadnega pisanja/za oblikovalsko svobodo.

6 točk

Za odgovor A do 3 točke (do 2 točki za pomensko ustrezno pojasnilo, v katerem sta razložena oba dela naslova + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi, če je bila za vsebinsko ustreznost dosežena vsaj 1 točka) + za odgovor B do 3 točke (2 točki za smiselno povezan izrek sodbe /obkrožitev DA ali NE/ in utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

6. NE, DA, NE, DA, NE, DA, NE, DA

4 točke

1 točka za vsaka dva pravilna odgovora.

7. b

Po smislu, npr.:

- tema je zanimiva za širšo javnost
- poročila o opravljenem delu
- predstavljene so bistveni/najpomembnejši podatki
- nebesedni spremljevalci ponazarjajo podatke iz besedila
- besedilo nima posebnega zaključka
- jezik je razumljiv vsem bralcem
- novinar je podpisan

3 točke

1 točka za izbiro pravilne besedilne vrste + 2 točki za navedbo treh značilnosti; 1 točka za navedbo dveh značilnosti.

8. **A** se je (razmerje spet) vrnilo v ustaljene tirnice – je bilo spet takšno kot prej/je bilo spet po starem

B (Prvi in drugi program) kraljujeta – sta/ta uvrščena/umeščena

C kolač poslušalcev – delež poslušalcev

Č (Prvi program Radia Slovenija, ki) je prepričal – ga poslušala/ga spremlja/za katerega se odloča

8 točk

Za vsak odgovore od A do Č 1 točka za podčrtavo publicizma + 1 točka za slogovno nezaznamovan sopomenski izraz.

9. objektivno, (saj avtorica) predvsem navaja stvarne podatke

2 točki

1 točka + 1 točka.

10. **A** 4, 1

B b

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B 1 točka.

11. • Radio City je neustrezno ime.

Po smislu, npr.: Ta program je namenjen slovenskim poslušalcem, zato bi namesto prevzete besede city morali uporabiti domačo ustreznico.

- Radio Capodistria je ustrezno ime.

Po smislu, npr.: Ta program je namenjen (tudi) pripadnikom italijanske manjšine v Sloveniji.

5 točk

1 točka za vsako pravilno podčrtavo + 1 točka za vsako ustrezno utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi.

12. **A** 1.

B DA, DA, NE, NE, DA, DA, DA, NE, DA, DA

C sliši, poslušala

poslušalo, slišali

poslušam/poslušamo, slišim/slišimo

slišiš, poslušaj

C -im

Po smislu, npr.: 1. s sluhom zaznavati/nezavedno/nehote/ nenačrtno slušno zaznavati (glasove, zvoke):

Po smislu, npr.: ne levo uho ne sliši; slišala je glasen pok

11 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 5 točk (1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za vsaki dve v celoti ustrezni povedi) + za odgovor Č do 3 točke (1 točka za ustrezno končnico + 1 točka za pomensko razlago + 1 točka za ustrezen ponazarjalni zgled).

13. slišen, slišič, slišno

poslušalec/poslušajoči, poslušajoč/poslušen, poslušan

3 točke

1 točka za vsaki dve pravilni tvorjenki.

14. • Samostalnik: podatkih, telemetrija, poslušalcev, začetku, polovica, prebivalcev, Slovenije

• Samostalniški zaimek: mu

• Posamostaljena pridevniška beseda: prvega, osemdesetih

5 točk

1 točka za vsaka dva pravilna zapisa.

15. **A**

	Primernik	Presežnik
Stopnjevani pridevniki	cenejši	najvišja najdražji najbolj uspešen

B najbolj uspešen najuspešnejši

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za vsaka dva pravilna zapisa) + za odgovor B 1 točka za ustreznjšo obliko.

16. **A** • **protivno priredje**
Čeprav je v prvem četrletju letošnjega leta Prvi program Radia Slovenija na radiotelemetrijskih lestvicah poslušnosti prehitel Val 202, se je že v drugem četrletju razmerje spet vrnilo v ustaljene tirnice.
- **posledično priredje**
Ker največ poslušalcev Vala 202 posluša njegov dopoldanski program, je tudi cena 30-sekundnega oglasnega bloka med 8. in 11. uro najvišja.

B b, d

7 točk

Za odgovor A do 5 točk (1 točka za vsako pravilno poimenovanje vrste priredja + 1 točka za vsako ustrezno sopomensko poved + 1 točka za jezikovno pravilnost obeh povedi) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

17. • Takrat ni bilo tako pestrega nabora radijskih programov kot danes.
- Oglas na njegovih frekvencah stane 47 evrov ne glede na čas predvajanja. / Oglas na njegovih frekvencah ne glede na čas predvajanja stane 47 evrov.
- Večinoma pa gre za premožnejše, zaposlene poslušalce. / Večinoma pa gre za zaposlene premožnejše poslušalce.
- To so bili kraljevski časi radia. / To so bili časi radijskega kraljevanja.

5 točk

Po 1 točka za vsako ustrezno strnitev odvisnika v stavčni člen + 1 točka za jezikovno pravilnost vseh štirih povedi.

18. c

Po smislu, npr.: Upoštevati moramo ustrezno navezovanje: s pozajmljanjem se izognemo ponavljanju besedne zveze Val 202 oziroma drugi program nacionalnega radia.

3 točke

1 točka za izbiro ustrezne povedi + 1 točka za utemeljitev + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

19. **A** prav, že
B najbrž, tudi
C morda/mogoče, zagotovo/vsekakor/gotovo

6 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

20. **A** b
B oklepaj/vejico
C a, c

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka + za odgovor C do 2 točki (1 točka + 1 točka).

21. **A** Tudi danes tradici**o**nalno ost**a**ja na pr**v**em me**st**u n**a**jbolj posl**u**šanih r**a**dijskih post**a**j, a je kol**a**č posl**u**š**a**lcev pre**c**ej b**o**lj razdrobl**j**en.
B ozki e: mestu
široki e: precej, razdrobljen

6 točk

Za odgovor A do 4 točke (4 točke za vse pravilne podčrtave; 3 točke za enajst, dvanajst, trinajst pravilnih podčrtav; 2 točki za osem, devet, deset pravilnih podčrtav; 1 točka za štiri, pet, šest, sedem pravilnih podčrtav /vsaka napačna podčrtava izniči eno pravilno do 0/) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za besedo z ozkim e + 1 točka za obe besedi s širokim e).

22. Po smislu, npr.:

Kaj res ne znamo več slovensko?

Že dolga leta redno poslušam Radio Vršič. Zanimajo me novice o ljudeh in dogodkih iz naših krajev, rad pa prisluhnem tudi koristnim nasvetom. Še posebej me veseli, da na radijskih valovih prevladuje slovenska glasba. Celo kadar grem na službeno pot, poslušam »svoj« radio na spletu in tako ohranjam stik z domačim krajem.

Čeprav sem zvest poslušalec našega lokalnega radijskega programa, včasih razmišljam, da bi zamenjal radijsko postajo. Moti me namreč jezikovna (ne)kultura nekaterih voditeljev. Pred kratkim sem v poročilu o svetovnem prvenstvu v Planici poslušal o »najbolj uspešnih« skakalcih in »najoptimalnejših rešitvah«. Vsak srednješolec ve, da so nekateri skakalci uspešnejši od drugih, na tekmi pa je eden od njih najuspešnejši. Po drugi strani pa je tisto, kar je »optimalno«, samo po sebi najboljšo, kar je sploh mogoče, in tega z dvakratnim stopnjevanjem ni mogoče preseči. V nadaljevanju je poročevalec omenil, da se je projekt Nordijski center Planica začel pred dvema leti. Uboga naša dvojina! Ali res ne znamo več reči: pred dvema dnevoma, pred dvema desetletjema?

Posebno pismo bi lahko namenil tikanju in vikanju v slovenščini. Pri tem na izpitu pade veliko Slovencev, žal tudi tistih, ki dnevno govorijo slovenski javnosti! »Spoštovana gospa, hvala, da ste se odzvala vabilu.« »Gospod Majdič, pohvalil ste našo jutranjo oddajo.« Spoštovani voditelj oddaje V studiu, prav bi bilo, če bi sogovornika vikali: »ste se odzvali« in »ste pohvalili«. V manj uradnih okoliščinah bi se lahko odločili tudi za tikanje: »si se odzvala« in »si pohvalil«. Le kombinaciji vikanja in tikanja se izogibajte.

Ne moti me, če voditelji govorijo v pogovornem jeziku, vendar naj ne pozabijo dvojine in naj se naučijo pravilnega vikanja. Kakšen tečaj za radijske govorce pa bi jim verjetno tudi koristil.

Mojmir Lesar
Vršiška cesta 3
4280 Kranjska Gora

25 točk

Zgradba: do 4 točke

- naslov besedila – 1 točka,
- smiselna členjenost jedra besedila na odstavke – 1 točka,
- podpis in naslov sporočevalca – 1 točka,
- obseg besedila (upoštevamo presegevanje predvidenega obsega za 30 besed) – 1 točka.

Vsebina: do 12 točk

- izvirnost naslova – 1 točka,
- predstavitev razlogov za poslušanje izbranega radijskega programa (novice o ljudeh in dogodkih iz bližnjih krajev, koristni nasveti, izbor glasbe) – do 2 točki (1 točka, če manjka kateri podatek),
- pojasnilo nezadovoljstva:
  - navedba razloga za nezadovoljstvo (jezikovna nekultura) – 1 točka,
  - konkretni primeri napak v radijskih oddajah – do 3 točke (1 točka za vsak primer napake in navedbo oddaje, v kateri se je pojavila),
  - utemeljitev s pravilnimi oblikami – 3 točke (1 točka za vsako pravilno obliko),
- učinkovit zaključek s predlogom za izboljšanje jezikovne kulture – do 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0 točk (pri tem smo posebej pozorni na jasnost izražanja in na morebitne zastranitve ali nenatančnost pri navajanju podatkov).

Jezikovna pravilnost: do 5 točk

- za vsako napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

MED REDOM IN USTVARJALNOSTJO

1. RAZČLEMBE: BESEDA BESEDO UMIJE?

1. **A** Delo, Književni listi, Miha Pintarič
B *Po smislu, npr.:* Tvorec razmišlja o primernosti jezikovnega izražanja na plakatu, ki je bil objavljen v osrednji slovenski bolnišnici, zato je to razmišljanje zanimivo za širšo javnost in tudi za naslovnika izhodiščnega besedila, ki ga predstavljajo bralci Književnih listov. Za bralce Književnih listov pa je razmišljanje o rabi jezika tudi sicer zanimiva tema.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (za tri pravilne odgovore 2 točki; za dva pravilna odgovora 1 točka) + za odgovor B do 3 točke (za ustrezno poimenovanje naslovnika 1 točka + 1 točka za ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

2. a 1 točka

Za pravilen odgovor 1 točka.

3. Vsak intelektualec bi moral razumeti podobe v jeziku. Plakata s parolo »roka roko umije« niso izdelali jezikoslovci in literati.

4 točke

2 točki + 2 točki za v celotni pravilno zanikani povedi.

4. **A** sposobnost osnovne komunikacije aktivna uporaba nekaj sto besed (, ki se nanašajo na »stvari«, in (pasivno pre)poznavanje nekajkratnega količnika le-teh)
B NE
Po smislu, npr.: samo z osnovnim obvladanjem jezika ne razumeš podob/besed, ki se ne nanašajo na konkretne stvari/kompleksnejših podob

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

5. **A** *Po smislu, npr.:* Pisec se v naslovu navezuje na besedno zvezo roka roko umije besedilo s plakata, o kateri/katerem govori v zadnjih dveh odstavkih, vendar parolo naveže na temo svojega besedila.
B b

3 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za vsebinsko ustreznost pojasnila + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi) + za odgovor B 1 točka za pravilno obkrožitev.

6. č 2 točki

Za pravilen odgovor 2 točki.

7. neumetnostna, zapisana, prikazovalna, javna 2 točki

Za štiri pravilne podčrtave 2 točki; za tri, dve pravilni podčrtavi 1 točka.

8. **A** *Po smislu, npr.:* njegove zunanosti/izgleda ...
B opis osebe 2 točki

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 1 točka.

9. 5, 7, 6, 3, 1, 2, 4, 10 3 točke

Za vse pravilne odgovore 3 točke; za sedem, šest pravilnih odgovorov 2 točki; za pet, štiri pravilne odgovore 1 točka.

10. **A** V 2./V drugem.
B slogovno zaznamovana
 • slabš.
C *Po smislu, npr.:* Angleški konj je križanec angleškega polnokrvnega konja z lahkim konjem katerekoli pasme. 5 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za vsebinsko ustreznost + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

- 11.

Besedna zveza	Pravilna oblika frazema	Pomen pravilnega frazema
<i>zajemati z dolgo žlico</i>	zajemati z veliko žlico	v veliki količini; z veliko intenzivnostjo; dobro in obilno
<i>odrezati daljši konec pogače</i>	odrezati (si) večji kos/boljši konec pogače	vzeti boljši delež

4 točke

2 točki za vsako pravilno izpolnjeno vrstico.

12. **A** ironičen
B *Po smislu, npr.:* Narediti komu medvedjo uslugo pomeni narediti komu kaj, kar mu bolj škoduje kot koristi, zato ni ustrezna raba prositi za medvedjo uslugo, saj običajno ne prosimo, da bi nam kdo škodoval. 4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (1 točka za ustrezno razlago pomena frazema + 1 točka za ustrezno pojasnilo rabe + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

13. **A** stalne besedne zveze oz. frazeme
B a
C Plakat je bil postavljen v osrednji bolnišnici z namenom, da opozarja na nujnost higijene rok, vendar besedna zveza roka roko umije v tem primeru ni ustrezna, saj njen pomen ni povezan s čistočo oz. higieno, temveč pomeni spletnje sumljivih odnosov, kjer človek eno neetično dejanje povrne z drugim še bolj neetičnim dejanjem. 6 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B 2 točki + za odgovor C do 3 točke (1 točka za ustrezno razlago pomena besedne zveze + 1 točka za pojasnilo rabe + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

14. **A** 2, 4, 6, 5, 3, 1
B imeti čiste roke
 izpustiti stvari iz rok/dvigniti roke (od česa) 5 točk

Za odgovor A do 3 točke (po 1 točko za vsaki dve pravilni povezavi) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za vsak ustrezen protipomenski frazem).

15. **A** polnopomenski; *po smislu, npr.* saj bi ga lahko nadomestili z glagolom *obstajati*/ob sebi ne potrebuje dopolnila.
B • Če bi mogel, bi diskusijo poenostavil do nedvoumnosti ...
 • moči 4 točke

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

16. • pogojnik/pogojni naklon
 • Po smislu, npr.: Pisec ga je uporabil, ker izraža umišljeno dejanje.

3 točke

1 točka za pravilno poimenovanje naklona + 1 točka za ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

17. • delček tega, o čemer razpravljam
 • pozajmljanje/s pozajmljanjem/z zaimkom

2 točki

1 točka + 1 točka.

18. **A**

Srednja stopnja prepričanja	Velika stopnja prepričanja	Največja stopnja prepričanja
morda	verjetno, bržkone	zagotovo

- B** • členek
 • mogoče/morebiti gotovo

4 točke

Za odgovor A do 2 točki (2 točki za štiri pravilne vpise; 1 točka za tri pravilne vpise) + za odgovor B do 2 točki (1 točka za poimenovanje besedne vrste + 1 točka za obe ustrezni sopomenki).

19. **A** osrednjem slovenskem zdravstvenem zavodu, rednem umivanju rok, priznanemu arhitektu in oblikovalcu, predlaganem besedilu, celotnim vodstvom ustanove, doktorjev medicine

- B** ironičen; po smislu, npr.: saj se posmehuje jezikovnemu neznanju intelektualcev.

5 točk

Za odgovor A do 3 točke (1 točka za vsaka dva pravilna zapisa) + za odgovor B do 2 točki (1 točka + 1 točka).

20. **A** • protivno
 • vendar, toda
B • nihče se ni podal univerzalne definicije »intelektualca«
 • da mu podobe v jeziku ne bodo delale težav
 • če gre zaupati etimologiji

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka za poimenovanje razmerja + 1 točka za oba veznika) + za odgovor B do 3 točke (1 točka + 1 točka + 1 točka).

21. • pojasnjevalno priredje
 • Besede izražajo tako stvar kot podobo, torej so v tem pogledu nevtralne.

3 točke

1 točka za pravilno poimenovanje priredja + 1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

22. **A** ironična
B Po smislu, npr.:
 a) So stvari, podobe in besede.
 b) Kar daš ti meni, (to) dam jaz tebi.
 c) Stvari so vse, kar je dostopno čutilom, npr. miza, stol.

7 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B za vsako poved do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

23. **A** č
B Po smislu, npr.: Naj redefiniramo intelektualca ali podobo?
C retorična (tudi govorniška) vprašanja

5 točk

Za odgovor A 2 točki + za odgovor B 2 točki + za odgovor C 1 točka.

24. DA

- Po smislu, npr.: Besedilo je komentar, v katerem avtor predstavlja svoje poglede in razmišljanje o izbrani temi./ Za taka besedila je značilno, da se avtor v njih razodeva in zaradi tega uporablja slogovno zaznamovana/subjektivna jezikovna sredstva.

4 točke

1 točka za obkrožitev DA + do 2 točki za vsebinsko ustreznost utemeljitve, ki obsega poimenovanje besedilne vrste in eno izmed njenih značilnosti, zaradi katere je subjektivnost upravičena + 1 točka za jezikovno pravilnost utemeljitve, če je za vsebino bila dosežena vsaj 1 točka.

25.

Ločilo	Vrsta ločila glede na rabo		Vloga ločila v citiranih povedih
	Končna ločila	Nekončna ločila	
vejica		+	ločuje prvine v naštevalnem nizu/ rabljena je pri naštevanju
tri pike/ tropičje	+		zaznamuje nedokončano navajanje/neskončni niz/nadaljevanje
vezaj		+	pomeni in/ uporabljen je namesto veznika in/stoji med dvema priredno povezanima/ enakovrednima deloma zloženke
pika	+		stoji na koncu povedi

4 točke

Po 1 točka za vsake tri pravilne vpise.

26. Po smislu, npr.:

Mateja Novak
 Dijaška organizacija Slovenije
 Dunajska 51
 1000 Ljubljana

Ljubljana, 15. 11. 2010

Slovenska oglaševalska zbornica
 Parmova 53
 1000 Ljubljana

PRITOŽBA ZARADI OBJAVE NEPRIMERNEGA PLAKATA

Spoštovani,

v imenu Dijaške organizacije Slovenije se pritožujem zaradi objave plakata s sloganom »Roka roko umije«, ki je razobešen v vseh slovenskih bolnišnicah in zdravstvenih domovih.

V Dijaški organizaciji Slovenije menimo, da je plakat s tem geslom popolnoma neprimeren, saj navedeno geslo nima nobene povezave s higieno oz. čistočo, temveč namiguje na nepoštene odnose. Ker so v zadnjih časih razmere v zdravstvu tako in tako občutljive in nerešene, se nam zdi tovrstni plakat samo še potrjevanje problematičnih razmer oz. namigovanje nanje.

Predlagamo, da plakat s tem sloganom umaknete oz. poiščete primernejše geslo, ki bo naslovnika jasno in nedvoumno opozarjalo na potrebnost higiene rok.

Dijaki, bodoči slovenski intelektualci, si želimo higiene v dobesednem in prenesenem pomenu, zato pričakujemo, da boste ustrezno ukrepali in upoštevali naše mnenje.

V pričakovanju uspešnega sodelovanja vas lepo pozdravljam.

Matej Novak,
predsednik Dijaške organizacije Slovenije
24 točk

Zgradba: do 7 točk

- naslov sporočevalca, naslovnika, kraj in datum pisanja – do 2 točki (2 točki za vse popolne elemente na ustreznem mestu; 1 točka za dva popolna elementa na ustreznem mestu),
- ime besedilne vrste – 1 točka,
- spoštljiv nagovor in vljudnostni zaključek – 1 točka,
- podpis z imenom in navedbo funkcije – 1 točka,
- odstavčnost – 1 točka.

Vsebina: do 9 točk

- poimenovanje predmeta pritožbe – do 2 točki,
- opredelitev okoliščin pisanja – do 2 točki,
- utemeljitev pritožbe – do 3 točke,
- predlog rešitve – do 2 točki.

Slogovna ustreznost: do 4 točke

- za vsako vrsto napak odštejemo 1 točko do 0.

Jezikovna pravilnost: do 4 točke

- za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.

MED REDOM IN USTVARJALNOSTJO

2. RAZČLEMBE: USTOLIČENJE KARANTANSKIH VOJVOD

1. Dušica Kunaver, Gea, Kulturna dediščina, bralcem, ki se zanimajo za kulturo in zgodovino

2 točki

Za štiri pravilne odgovore 2 točki; za tri, dva pravilna odgovora 1 točka.

2. Ustoličevanje karantanskih vojvod v Karantaniji

1 točka

Za pravičen odgovor 1 točka.

3. nadnaslova

1 točka

Za pravičen odgovor 1 točka.

- 4.

Podtema	Številka odstavka	Način razvijanja podteme
ureditev Karantanije	4	opisovanje
način življenja Slovanov v 7. stoletju	2	opisovanje
nastanek in propad Samove zveze	3	pripovedovanje
zgodovinski pomen Karantanije	1	opisovanje (tudi pripovedovanje)

4 točke

Za vsako pravilno izpolnjeno vrstico po 1 točka.

5. a, c

2 točki

1 točka + 1 točka.

6. Po smislu, npr.:

- Zadruga ali župa je bila zveza sorodnikov/rodovna zveza, ki jo je vodil starešina./v kateri so v enakopravnosti živeli kmetje, pastirji in čebelarji.
- Samova plemenska zveza je bila skupna zveza Slovanov od Labe do Jadrana v 7. stoletju, ki so se združili pod vodstvom kralja Sama leta 623, da bi se branili proti Obrom.

4 točke

Za vsako ustrezno razlago (nadpomenka in opis) 2 točki.

7. 4, 1, 11, 7, 8, 10, 2, 3, 5, 9, 6

4 točke

Za vse pravilne odgovore 4 točke; za deset, devet pravilnih odgovorov 3 točke; za osem, sedem pravilnih odgovorov 2 točki; za šest, pet pravilnih odgovorov 1 točka.

8. Po smislu, npr.: Prva fotografija prikazuje obred ustoličevanja karantanskih vojvod in tako ponazarja vsebino 5. odstavka. Na drugi fotografiji pa je zemljevid Karantanije, iz katerega so razvidne meje te države, tako da ta fotografija prinaša bralcu nove informacije.

5 točk

Za vsako ustrezno povezavo med sliko in temo po 1 točka + po 1 točka za opredelitev vloge vsake izmed fotografij + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

9. predstavitve postopka

- Postopek je splošno veljaven potek dejanj, ki jih izvajamo vedno v enakem, točno določenem zaporedju, in ki jih lahko večkrat ponovimo. Sestavljen je iz več korakov, ki jih ni mogoče poljubno zamenjevati in je usmerjen h konkretnemu, vnaprej določenemu cilju. Poleg opisa postopka sporočevalec pove nekaj o njegovem zgodovinskem pomenu in vlogi v današnjem času.

4 točke

1 točka za pravilno podčrtavo + 2 točki za tri navedene značilnosti besedilne vrste; 1 točka za dve značilnosti + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

10. v pretekliku, saj pripoveduje o zgodovini in opisuje državo, ki je obstajala v preteklosti in je ni več.

3 točke

1 točka za poimenovanje glagolskega časa + do 2 točki za pojasnilo rabe glagolskega časa.

11. • Kjer nobene postave ni, tam veljajo le pesti.
 • Po smislu, npr.: Pomembno je, da ima država vladarja/oblastnika, ki skrbi, da poteka življenje v skladu z zakoni, kajti v nasprotnem primeru lahko prevladajo samo prepri in nasilje.

3 točke

1 točka za izpis pregovora + 1 točka za ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

12. A a

- B svojstveno (zvezo)
 legendarno (vladavino ljudstva)
 slavnostno in bogato (knežje oblačilo)
 enkratno (zvezo).
 C s pridevniškimi besedami

4 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (za dve ustrezni podčrtavi 1 točka) + za odgovor C 1 točka.

13. poljudnoznanstvena

- Po smislu, npr.: V izhodiščnem besedilu so znanstvena spoznanja predstavljena širši javnosti – bralcem revije Gea. Pisec besedil je sicer večinoma strokovnjak, vendar pri pisanju ni čisto suhoparen, ampak skuša besedilo razgibati, npr. z dobesednim navajanjem obrednega pogovora med kmetom in ljudstvom/s pregovorom. Čeprav je besedilo strokovno, v njem ni veliko samostalniškega izražanja ali manj znanih prevzetih terminov, ampak so uporabljene domači strokovni izrazi ali pomenski opisi. V besedilu je tako npr. celo beseda *demokracija* nadomeščena z izrazom *vladavina ljudstva*. Pisec v poljudnoznanstvenem besedilu marsikateri strokovni izraz ali pojem na poljuden način razlaga oz. pojasnjuje, tako npr. v izhodiščnem besedilu avtorica pojasni, da je knežji kamen zgornji del kamnitega rimskega stebra. Tako besedilo je sicer prevladujoče objektivno, vendar se lahko pisec tu in tam tudi razodeva. Tako npr. iz besedila o ustoličevanju karantanskih knezov razberemo, da ima avtorica pozitivno mnenje o Karantaniji.

4 točke

1 točka za ustrezno podčrtavo + do 3 točke za navedbo treh značilnosti s ponazoritvami; 2 točki za navedbo dveh značilnosti; 1 točka za navedbo ene značilnosti.

14. A jermen

- B Po smislu, npr.: *Mož dela tako, kot želi žena, saj ga ima vedno na povodcu.*
 C DA

5 točk

Za odgovor A 1 točka za ustrezno sopomenko + za odgovor B do 3 točke (1 točka za pomensko smiselno uporabljeno besedo *povodec* v prenesenem pomenu + 1 točka za zloženo poved + 1 točka za jezikovno pravilnost pomensko ustrezne zložene povedi) + za odgovor C 1 točka.

15. A poglavar: kdor je na čelu kake skupnosti
 vojvoda: tisti, ki vodi vod/skupnost
 knez: vladar kneževine
 vladar: kdor vlada
 grof: vladar grofije/plemič, za stopnjo nižji od kneza

B

	Samostalnik ženskega spola	Samostalnik srednjega spola	Vrstni pridevnik	Svojilni pridevnik
poglar	poglarica	poglarstvo	poglarovski	poglarjev
vojvoda	vojvodinja	vojvodstvo	vojvodski	vojvodov
knez	knežinja	kneštvo	knežji	knezov
vladar	vladarica	vladarstvo	vladarski	vladarjev
grof	grofica	grofovstvo	grofovski	grofov

8 točk

Za odgovor A do 3 točke (3 točke za pet pravih odgovorov; 2 točki za štiri pravilne odgovore; 1 točka za tri, dva pravilna odgovora) + za odgovor B do 5 točk (po 1 točka za vsako pravilno izpolnjeno vrstico).

16. A • vojvode
 • 2. moška sklanjatev
 B vojvodami, vojvodama, vojvodi, vojvode

3 točke

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 2 točki (po 1 točka za vsaki dve pravilni rešitvi).

17. A • živeli so: mn., pret., 3. os., pov.
 • je načeloval: edn., pret., 3. os., pov.

- B Po smislu, npr.: Glagola sta uporabljena v nedovršniku, saj poimenujeta dejanji/postopek, ki sta se ponavljali/večkrat ponovili.

5 točk

Za odgovor A do 2 točki (1 točka + 1 točka za vsako v celoti ustrezno rešitev) + za odgovor B do 3 točke (1 točka za poimenovanje glagolskega vida + 1 točka za pojasnilo rabe + 1 točka za jezikovna pravilnost povedi).

18. 1. poved: Živite v zadrugah, zvezah sorodnikov.
 2. poved: Starešine, načelujte jim!

4 točke

Za vsako poved 1 točka za glagol v pravilni obliki + 1 točka za smiselni in jezikovno pravilni povedi.

19. • sopomensko
 • protipomensko
 • sopomensko
 • nadpomensko : podpomensko
 • tematsko polje

3 točke

Za pet pravih rešitev 3 točke; za štiri pravilne rešitve 2 točki; za tri pravilne rešitve 1 točka.

20. **A** NE, DA, DA, NE
B Po smislu, npr.: Kmet je spraševal, ali je pravičen sodnik, ali mu je mar (za) blagor domovine, ali je svobodnega rodu (in), ali je varuh narave. Ljudstvo mu je odgovarjalo, da je in da vedno bo/bode.
C a

8 točk

Za odgovor A do 2 točki (za vsaka dva pravilna odgovora 1 točka) + za odgovor B do 5 točk (1 točka + 1 točka za vsak ustrezen glavni stavek in odvisnik(-e) + 1 točka za jezikovno pravilnost celotnega preoblikovanega odlomka) + za odgovor C 1 točka.

21.

Poved	Intonacija		
	padajoča	rastoča	vzključna oz. ekspresivna
Kdo je tisti, ki se tamkaj približuje?	+		
Deželni knez.	+		
Je pravičen sodnik?		+	
Mu je mar blagor domovine?		+	
Je svobodnega rodu?		+	
Je in bode vedno!			+
S kakšno pravico me more pregnati z mojega sedeža?	+		
Odkupil ti ga bo s šestdesetimi vinarji, z lisastimi živalmi in z obleko, ki jo ima.	+		
Tvojo hišo pa bo oprostil vseh davkov!			+

3 točke

Za vsake tri pravilne odgovore 1 točka.

22. Po smislu, npr.: ... saj gradnje s kamni še niso poznali. ... ko jim je z vzhoda grozila nevarnost Obrov.
 2 točki
 1 točka za vsako ustrezno dopolnitev.

23. **A** 3/treh/iz treh
B Po razpadu Samove plemenske zveze so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo.
C Ko/Potem ko je razpadla Samova plemenska zveza, so se Karantanski Slovenci povezali v svojstveno zvezo.
 6 točk

Za odgovor A 1 točka + za odgovor B do 3 točke (2 točki za pravilno podčrtavo stavčnih členov + 1 točka za tri pravilno podčrtane prilastke) + za odgovor C do 2 točki (1 točka za ustrezno pretvorbo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi).

24.

Ponovljeni izraz	Beseda/besedna zveza, na katero se ponovljeni izraz nanaša	Način navezovanja
skupnosti, v kateri so se vsi Slovani združili v skupno zvezo	Samove plemenske zveze/Samova plemenska zveza	s pomenskim opisom/pomenski opis
Karantanija	prvo samostojno kneževino/ prva samostojna kneževina južnih Slovanov	s sopomenko/ polnopomensko besedo/ sopomenka
v tem času	okoli sto let	s pozaimljanjem/ zaimkom / zaimensko zvezo (tudi z opisnim poimenovanjem)
jih	vojvode	s pozaimljanjem/ (osebni) zaimkom
so bili	vojvode	z osebno glagolsko obliko/osebna glagolska oblika

5 točk

1 točka za vsako pravilno izpolnjeno vrstico.

25. Po smislu, npr.: V prvi povedi je uporabljena velika začetnica, ker je Gosposvetsko polje zemljepisno lastno ime, v drugi povedi pa je uporabljena mala začetnica, ker gre za občno ime.
 3 točke
 1 točka za vsako ustrezno pojasnilo + 1 točka za jezikovno pravilnost povedi.

26. Po smislu, npr.:

Poročilo z ekskurzije po Koroški

Člani zgodovinskega krožka Gimnazije Ravne smo se od 1. 5. do 6. 5. 2010 udeležili strokovne ekskurzije po Koroški, ki jo je organiziral Center šolskih in občinskih dejavnosti z namenom, da spoznamo naše zamejstvo in kulturno dediščino naših prednikov.

Najprej smo si na gradu Visoka Ojstrica (Hochosterwitz) ogledali zbirke orožja, oklepov in slikarskih del ter spoznali življenje na srednjeveških gradovih. Po ogledu gradu smo nadaljevali pot proti Brežam (Freisach), kjer so bile na ogled razvaline Petrove gore. Od tam smo imeli panoramski razgled okolice. V kraju Krka (Gurk) smo si pod vodstvom vodiča ogledali cerkev Marijinega Vnebovzetja, v kateri je tudi grob Svete Heme. Preden smo šli domov, smo se ustavili na Gosposvetskem polju, kjer stoji knežji prestol. Vodič nam je razložil obred ustoličevanja karantanskih knezov ter nam odstrl pogled v zgodovino Karantanije, ki je nastala kot zveza slovanskih narodov.

Ekskurzijo smo zaključili s sprehodom ob Vrbskem jezeru, največjem koroškem ledeniškem jezeru, ob katerem je močno razvit turizem. Ogledali smo si tudi kraj Otok ob Vrbskem jezeru.

Z odkrivanjem slovenskega zamejstva in naše kulturne dediščine smo si obogatili znanje in spoznali, kako je lahko zgodovina učiteljica življenja.

Matej Novak

24 točk

Zgradba: do 2 točki

- *ustrezna oblika (naslov, odstavnost) – 1 točka,*
- *ustrezen obseg – 1 točka.*

Vsebina: do 11 točk

- *podatki o ekskurziji – 5 točk (kdo se je udeležil, kdaj, kje, kako je potekala),*
- *opis poti – 4 točke (predstavitev krajev in njihov pomen),*
- *pomen ekskurzije za dijake – 2 točki.*

Slogovna ustreznost: do 5 točk

- *za ustrezno jasnost, jedrnatost, primernost po 1 točko, za natančnost 2 točki.*

Jezikovna pravilnost: do 6 točk

- *za vsako jezikovno napako odštejemo 1 točko do 0 točk.*

